

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

REJİM GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA KUZEY KORE’NİN
NÜKLEER FAALİYETLERİ VE BÖLGESEL YANSIMALARI

Doktora Tezi

Yasemin ÇOKGÜÇLÜ

BURSA 2021

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**REJİM GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA KUZEY KORE’NİN
NÜKLEER FAALİYETLERİ VE BÖLGESEL YANSIMALARI
(Doktora Tezi)**

Yasemin ÇOKGÜÇLÜ

Danışman:

Prof. Dr. Ferhat PİRİNÇÇİ

BURSA

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı'nda 711516007 numaralı Yasemin Çokgüçlü'nün hazırladığı “Rejim Güvenliği Bağlamında Kuzey Kore'nin Nükleer Faaliyetleri ve Bölgesel Yansımaları” başlıklı doktora tezi ile ilgili savunma sınavı, 30/11/2021 günü 12:00-13:00 saatleri arasında yapılmıştır. Alınan cevaplar sonunda adayın başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Ferhat PİRİNÇÇİ
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)
Bursa Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Tayyar ARI
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Göksel İŞYAR
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Gökhan ÖZKAN
Bursa Teknik Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üy. Fatma SARIASLAN
Bursa Teknik Üniversitesi

30/11/ 2021

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı: Fatma Yasemin ÇOKGÜÇLÜ

Üniversite: Bursa Uludağ Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Tezin Niteliği: Doktora Tezi

Sayfa Sayısı: viii + 266

Mezuniyet Tarihi: / / 20.....

Tez Danışman(lar)ı: Prof. Dr. Ferhat PİRİNÇÇİ

REJİM GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA KUZHEY KORE’NİN NÜKLEER FAALİYETLERİ VE BÖLGESEL YANSIMALARI

Kuzey Kore, öncelikli amacı rejim güvenliğini sağlamak olan nükleer silahlara sahip bir devlettir. Nükleer silahlara rejim güvenliğinin destekleyici bir unsuru olarak önem veren Kuzey Kore, 2006 yılında ilk nükleer denemesini gerçekleştirmeden önce de rejim güvenliğini sağlayabilmiştir. Bu çalışmada, Kuzey Kore’nin nükleer faaliyetleri rejim güvenliği yaklaşımı çerçevesinde, ideolojik siyasi kültürünün temeli olan Juche ve askerî politikası olan Songun kavramlarından yararlanılarak açıklanmaktadır. Kuzey Kore’nin nükleer silahlara sahip olmadan önce de rejim güvenliğini sağlamış olması, nükleer kapasitesi olmadan da rejimin varlığını sürdürebileceğinin en önemli göstergesidir. Bununla beraber, Kuzey Kore siyasi ve ideolojik sistemi göz önünde bulundurulduğunda, nükleer silahların rejim güvenliğinde büyük önem taşıyan, tamamlayıcı bir konuma sahip olduğu görülmektedir.

Kuzey Kore nükleer faaliyetlerine devam etmekle yıllarca uluslararası arenadaki nükleer silahların yayılmasının önlenmesi çalışmalarına meydan okumuştur. ABD ve BM öncülüğündeki nükleer silahlardan arındırma politikaları, Kuzey Kore’nin nükleer faaliyetlerinin durdurulması girişimlerinde yetersiz kalmıştır. Ayrıca, bu çalışmada, Çerçeve Anlaşması ve Altı Taraflı Müzakere görüşmeleri gibi çoklu mutabakat süreçlerinden yararlanarak, ABD’nin nükleersiz bir Kuzey Kore oluşturma yaklaşımları açıklanmaktadır. Çalışma, uygulanan politikaların Kuzey Kore’yi nükleersizleştirmede başarısız olduğunu iddia etmektedir. Kuzey Kore’nin, ABD girişim ve yaptırımlarına rağmen nükleer faaliyetlerine devam ederek nükleer silah sahibi bir güç olması, nükleer gücünden vazgeçmeyeceğinin en önemli göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kore, Rejim Güvenliği, Nükleer Silahlar, Juche, Songun, Nükleer Diplomasi, Çerçeve Anlaşması, Altı Taraflı Müzakereler

ABSTRACT

Name and Surname : Fatma Yasemin ÇOKGÜÇLÜ

University : Bursa Uludağ University

Institution : Institute of Social Sciences

Field : International Relations

Branch : International Relations

Degree Awarded : PhD

Page Number : viii + 266

Degree Date : / / 20.....

Supervisor (s) : Prof. Dr. Ferhat PİRİNÇÇİ

IN THE CONTEXT OF REGIME SECURITY NORTH KOREA'S NUCLEAR ACTIVITIES AND REGIONAL REFLECTIONS

North Korea is a nuclear weapon possessor state who has priority goal of regime security. North Korea, which gives importance to nuclear weapons as a supportive element of regime security, was able to provide regime security before conducting its first nuclear test in 2006. In this study, North Korea's nuclear activities are explained within the framework of the regime security approach, using the concepts of Juche, which is the basis of its ideological political culture, and Songun, which is its military policy. The most important indicator that the regime can survive without its nuclear capacity is the fact of, North Korea has ensured regime security before it has nuclear weapons. Nevertheless, considering the political and ideological system of North Korea, it is seen that nuclear weapons have a great important, complementary and supportive position in regime security.

By continuing its nuclear activities, North Korea has challenged the international nonproliferation efforts for years. The US and UN led denuclearization policies was insufficient to halt North Korea's nuclear activities. In addition, this study explains the US approaches to creating a nuclear-free North Korea by making use of multiple consensus processes such as the Agreed Framework and the Six-Party Talks negotiations. The study claims that the policies implemented failed to denuclearize North Korea. The

fact that North Korea is a nuclear-armed power by continuing its nuclear activities despite the US initiatives and sanctions is the most important indicator that it will not give up its nuclear power.

Key Words: North Korea, Regime Security, Nuclear Weapons, Juche, Songun, Nuclear Diplomacy, Agreed Framework, Six Party Talks

Yemin Metni

Doktora tezi olarak sunduğum “Rejim Gvenliği Bağlamında Kuzey Kore’nin Nükleer Faaliyetleri Ve Bölgesel Yansımaları” başlıklı alışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

18.10.2021

Adı Soyadı: Yasemin okgl

Öğrenci No: 711516007

Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Programı: Uluslararası İlişkiler

Tezin Türü: ☐ Yüksek Lisans / ☒ Doktora / ☐ Sanatta Yeterlilik

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tez Başlığı / Konusu: Rejim Güvenliği Bağlamında Kuzey Kore'nin Nükleer Faaliyetleri ve Bölgesel Yansımaları

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 249 sayfalık kısmına ilişkin, 16/10/2021 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

19.10.2021

Adı Soyadı:	Yasemin ÇOKGÜÇLÜ
Öğrenci No:	711516007
Anabilim Dalı:	Uluslararası İlişkiler
Programı:	Uluslararası İlişkiler
Statüsü:	Doktora

Danışman
Prof. Dr. Ferhat PİRİNÇÇİ
19.10.2021

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

Kısaltmalar

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
ÇHC	Çin Halk Cumhuriyeti
ICBM	Kıtalararası Balistik Füze (Intercontinental Ballistic Missile)
DMZ	Askerden Arındırılmış Bölge (Demilitarized Zone)
KC	Kore Cumhuriyeti
KCNA	Kore Merkezi Haber Ajansı
KDHC	Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti
KEDO	Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütü
KİS	Kitle İmha Silahları
NPT	Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması (Treaty On the Non-Proliferation Of Nuclear Weapons)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SLBM	Denizaltılardan Fırlatılan Balistik Füze (Submarine Launched Ballistic Missile)
THAAD	Yüksek İrtifa Alan Savunma Sistemi
UAEA	Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı

Tablolar

Tablo-1: DMZ ve 38. Paralel Hattını Gösteren Harita.....	73
Tablo-2: Kuzey Kore'nin 1984-2019 Yılları Arasında Gerçekleştirdiği Füze Denemeleri.....	147
Tablo-3: Kuzey Kore'nin Balistik Füze Çeşitleri.....	151

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR GÜVENLİK YAKLAŞIMI OLARAK REJİM GÜVENLİĞİ

I. Güvenlik Çalışmalarında Rejimler.....	6
A. Ana Akım Yaklaşımlar	7
1. Güvenliğin Tanımı.....	9
2. Realizm Yaklaşımında Güvenlik Kavramı.....	12
3. Liberalizm Perspektifinden Güvenlik Kavramı	15
B. Üçüncü Dünya Ülkelerinde Rejim Güvenliği	17
II. Rejimlerin Hayatta Kalma Stratejileri.....	19
A. Devlet Türü ve Rejim Meşruiyeti İlişkisi	22
1. Güçlü Devlet ve Rejim Güvenliği.....	25
2. Zayıf Devlet ve Rejim Meşruiyeti İlişkisi	27
3. Rejim Güvenliğinde En Zayıf Halka: Başarısız Devletler	30
4. Kuzey Kore Rejiminin Hayatta Kalma Stratejileri.....	32
B. Rejim Güvenliğinde Kitle İmha Silahlarının Etkisi	36
1. Biyolojik ve Kimyasal Silahlar.....	39
2. Nükleer Silahlar	41
3. Nükleer Güvenlik.....	44
III. Rejim Güvenliği Bağlamında İç Politika ve Güvenlik Modeli.....	45
A. Rejim Karşıtı Tehditler	47
B. Rejim Güvenliği ve Dış Politika	49
C. Kuzey Kore Rejimi'nin Tehdit Algısının Etkenleri	51

İKİNCİ BÖLÜM

KUZEY KORE'DE REJİM GÜVENLİĞİ: NÜKLEER ÖNCESİ DÖNEM

I. Rejimin İnşasında Etkili Olan Faktörler.....	57
---	----

A.	<i>Uluslararası Sistemin Etkisi</i>	59
B.	<i>Kore Savaşı'nın Mirası</i>	61
1.	<i>Kore Savaşı Sonrasında Yaşanan Gelişmeler</i>	63
2.	<i>Kore Savaşı'nın Bölgesel Olarak Yarattığı Etkiler</i>	66
C.	<i>Kuzey Kore'nin İçsel Dinamikleri</i>	68
II.	<i>Rejimin Otoriter Doğasının Kaynağı</i>	71
A.	<i>İdeolojik Çerçeve</i>	73
B.	<i>Juche İdeolojisi</i>	75
1.	<i>Juche İdeolojisinin Etkileri</i>	77
2.	<i>Juche İdeolojisi ve Rejim İlişkisi</i>	79
3.	<i>Rejim Güvenliğinin Şekillenmesinde Juche İdeolojisi</i>	81
III.	<i>Kuzey Kore'nin Rejim Güvenliği</i>	84
A.	<i>Rejim Güvenliğinin Temel Parametreleri</i>	87
1.	<i>Rejim Güvenliğini Koruma Stratejileri</i>	92
2.	<i>İç Politika Denkleminde Rejim Güvenliği</i>	97
3.	<i>Rejim Güvenliğinde Nükleer Faaliyetlerin Etkisi</i>	101
B.	<i>Kuzey Kore'nin Konvansiyonel Kapasitesi</i>	104
1.	<i>Önce Askeri Güç Politikası</i>	107
2.	<i>Silah Tedariki</i>	110

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜKLEER KUZAY KORE'DE REJİM GÜVENLİĞİ

I.	<i>Rejim Güvenliği Stratejisi Olarak Nükleer Silahlar</i>	118
A.	<i>Nükleer Silahlar ve Caydırıcılık</i>	120
B.	<i>Nükleer Güç Olma Arzusunun Altında Yatan Temel Sebepler</i>	123
C.	<i>Nükleer Güç Olma Süreci</i>	127
1.	<i>Nükleer Denemeler</i>	129
2.	<i>DestekleyiciUnsur OlarakBalistik Füzeler</i>	138

II.	Kore'nin Nükleer Faaliyetlerinde NPT Etkisi	145
A.	<i>Kuzey Kore ve NPT İlişkisi</i>	147
B.	<i>Çerçeve Anlaşması</i>	150
C.	<i>Altı Taraflı Müzakere Süreci</i>	152
1.	<i>Nükleer Denemelerin Etkisi</i>	155
2.	<i>Müzakere Sürecinin Çıkmazları</i>	157
III.	KuzeyKore'nin Nükleer Doktrini ve Stratejisi	159
A.	<i>Kuzey Kore'nin Nükleer Diplomasisi</i>	163
B.	<i>Nükleer Doktrin</i>	166
C.	<i>Nükleer Doktrin Bağlamında Askeri ve Siyasi Strateji</i>	168
D.	<i>Nükleer Politikalar Karşısında Şekillenen Uluslararası Ortam</i>	171

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KUZEY KORE'NİN NÜKLEER SİLAHLANMASININ BÖLGESEL VE KÜRESEL GÜVENLİĞE YANSIMALARI

I.	Kuzey Kore'nin İttifakları Çerçevesinde Bölgesel İlişkiler.....	174
II.	<i>İttifaklarda Rusya ve Çin Etkisi</i>	176
III.	Çin'in Dengeleme Politikasının Bir Aracı Olarak Kuzey Kore.....	178
A.	<i>Çin'in Kuzey Kore Politikası</i>	180
1.	<i>Çin'in Politikasını Etkileyen Faktörler</i>	183
2.	<i>Kuzey Kore'nin Nükleer Güç Olmasında Çin'in Rolü</i>	185
B.	<i>Çin'in Kuzey Kore Politikasının Sürdürülebilirliği</i>	189
IV.	Rusya'nın Kuzey Kore Politikası: İhtiyatlı Destek.....	191
A.	<i>Rusya'nın Kuzey Kore Politikasında Süreklilik ve Değişim</i>	195
1.	<i>Rusya'nın Nükleer Denemelere Tepkisi</i>	198
2.	<i>Rusya'nın Nükleer Müzakerelerdeki Tavrı</i>	200
B.	<i>Rusya'nın Kuzey Kore Politikasının Geleceği</i>	202
V.	ABD Merkezli Bölgesel Tehdit Algısı ve Dengeleme Girişimleri	205

A.	Güney Kore	206
1.	Kore Yarımadasında Ana Gündemin Değişmesi.....	208
2.	Koreler Arası İlişkilerde ABD Etkisi.....	210
3.	Pyongyang-Seul İlişkilerinin Geleceği.....	212
B.	Japonya'nın Nükleer Kuzey Kore Yaklaşımı	214
1.	Japonya'nın ABD Eksenli Kuzey Kore Politikaları	216
2.	Kuzey Kore Japonya İlişkilerinin Geleceği.....	218
C.	ABD'nin Grand Stratejisinde Kuzey Kore	220
1.	Şer Ekseninden Müzakerelere ABD'nin Kuzey Kore Politikası.....	221
2.	ABD'nin Kuzey Kore Politikasında İttifakların Rolü.....	224
3.	ABD'nin Kuzey Kore Yaklaşımında Değişim: İkili Müzakereler.....	226
4.	ABD'nin Kuzey Kore Politikasının Geleceği	236
VI.	Bölgesel Dengelerin Kuzey Kore'nin Nükleer Politikasına Etkisi	240
	SONUÇ	243
	ÖZGEÇMİŞ.....	266

GİRİŞ

Nükleer silah ve kıtalararası balistik füze geliştirme çalışmaları ile Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti¹, yıllardır dünya gündeminde geniş bir yere sahip olmuştur. Günümüzde nükleer politikalarına devam etmesi bağlamında, Kuzey Kore halen küresel ölçekte dikkat çeken bir aktör olarak gündemde olmaya devam etmektedir. Gerek Doğu Asya'daki güçler gerekse ABD, Kuzey Kore'nin nükleer güç edinme arayışının bölgede statükodan çok istikrarsızlığı tetikleyeceği endişesiyle hareket etmektedir.

Bu çalışmada Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerine odaklanıyor olunmasının temel sebepleri, Kuzey Kore'nin karşısındaki uluslararası muhalefete rağmen yıllardır nasıl rejim güvenliğini koruyabildiğinin cevabını irdelemektir. Ayrıca, Kuzey Kore nükleer silahlarının bölgesel güçler ve ABD ile olan ilişkilerini ve Asya bölgesindeki statükoyu nasıl yönlendirdiğine dair bir bakış açısı oluşturmaktır. Kuzey Kore genel olarak fakir ve izole bir ülke olmasına rağmen, onlarca yıldır nükleer araştırmalarına devam etmiştir. Bu bağlamda nükleer silah sahibi olmadan önce ve olduktan sonra Kuzey Kore'de ve bölgede hangi gelişmelerin yaşandığını analiz etmektir.

Kuzey Kore rejimi ayakta kalabilmek adına rejim güvenliğini sağlamak durumundadır ve bunu gerçekleştirmenin en önemli yollarından birinin nükleer silahlara sahip olmak olduğuna inanmaktadır. Çalışmanın amacı, Kuzey Kore'nin nükleer politikalarını rejim güvenliği kuramı çerçevesine oturtarak, nükleer silah sahibi olma sebeplerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, devletlerin neden nükleer silah sahibi olmak istediğini üç model üzerinden analiz eden Scott Sagan'ın başvurduğu güvenlik ve iç politika modellerinden yararlanılacaktır. Ayrıca, çalışmanın bir diğer amacı Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin rejim için hayati önemini vurgularken, nükleer silah edinmeden önceki tarihsel gelişmeleri çerçevesince balistik füzeleri ve nükleer bombaları olmadan da rejimin varlığını sürdürmüş olduğunu ortaya koymaktır.

Güvenlik kavramının, uluslararası bağlamda genellikle askeri ve siyasi ilişkiler çerçevesince şekillendiği ifade edilebilir. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde güvenlik; devletlerin, hükümetlerin hayatta kalabilmesiyle bağlantılı olmaktadır. Bu devletlerin ve onların halkının bekasına karşı gelişebilecek herhangi bir tehdit, güvenlik sorunu olarak

¹ Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, çalışmanın tamamında Kuzey Kore olarak, Kore Cumhuriyeti, ise Güney Kore olarak ifade edilecektir.

tanımlanacaktır; bu bağlamda varlıklarına karşı tehlike arz edecek güvenlik sorunlarına karşı devletler, her türlü tedbiri alma hakkını kendilerinde görmektedir.²

Güvenlik sorunları bağlamında ele alındığında, rejim içerisindeki siyasi yapılanma çabalarından hareket ederek, Kuzey Kore'nin hayatta kalma stratejileri ve nükleer çalışmaları devlet politikalarının bir parçasını oluşturmaktadır. Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetleri, Kore savaşı sonunda 1953 yılında imzalanan Panmunjom Ateşkes Anlaşmasından itibaren günümüze kadar tecrübe ettiği gelişmeler ışığında tarihte farklı süreçlerden geçerek bugünkü halini almıştır. Bu gelişmeler tehdit ve güvenlik algılarını şekillendirerek Kuzey Kore'yi her türlü tedbiri almayı kendinde hak gören, nükleer silah sahibi bir devlet olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Çalışmanın temel hipotezlerini vurgulamak gerekirse, 72 yıldır iktidarda olan bir rejimin bu kadar süre varlığını devam ettirmesi, rejim bekasını hem devletin içinden hem de dışarıdan gelecek tehditlere karşı koruyabilme yeteneğine sahip olmasıyla ilişkilidir. Kuzey Kore, rejim güvenliğini sağlamak adına bir yandan Çin ve Rusya'dan aldığı destekle diğer yandan iç politika tercihleriyle nükleer politikalarına yön vermektedir. İç politika modeli bağlamında değerlendirildiğinde, üç kuşaktır hakimiyetini sürdüren Kim rejiminin uzun zamandır hayatta kalabilmesinin en önemli sebeplerinden biri, halkın prestij kaynağı olarak gördüğü nükleer silahlar nedeniyle Kuzey Kore yönetimini destekliyor olmasıdır.

Uluslararası sistemde kendi kendine yeterlilik (self-help) konseptinden hareketle, Kuzey Kore'nin iki önemli müttefiki Sovyetler Birliği ve Çin'in geri çekilmesiyle onlara olan askeri bağımlılığını telafi etmesi gerekmiştir. Sovyetler Birliği ve Çin'in yarattığı güvenilir nükleer caydırıcılığın eksikliği Kuzey Kore'nin kendisinin nükleer kapasitesini geliştirmesine ortam hazırlamıştır.

Bu çalışmanın en önemli hipotezi, Kuzey Kore'nin nükleer silah sahibi olma istek ve kararlılığında dış etkenlere bağlı olarak değişen tehdit algısının büyük rol oynadığı; ancak iç politik sebeplerin de göz ardı edilemeyecek kadar baskın olduğudur. Pyongyang'ın nükleer faaliyetlerinin temelini ve evrilmesinin tek bir sebebe

² Ferhat Pirinççi, "Silahlanma ve Savaş: Ortadoğu'daki Silahlanma Girişimlerinin Küresel ve Bölgesel Güvenliğe Etkisi", Dora Yayın Dağıtım, 1.Baskı, 2010, s.15

dayandırılmayacağı gibi rejim güvenliğini sağlamadaki tek unsur da nükleer silahlar değildir.

Nükleer silahların Kuzey Kore'nin rejim güvenliğini sağlamadaki önemi ve etkisi farklı boyutlarıyla çalışmada ele alınırken; Kuzey Kore'nin devlet geleneklerinin dayandığı sistem ve siyasi yapısı incelenmiştir. Bu bağlamda, nükleer silah sahibi olmadan önce de varlığını sürdürmeyi başarmış bir devlet olarak Kuzey Kore'nin rejim güvenliğini sadece nükleer silahlar üzerine dayandırdığını söylemek doğru olmayacaktır.

Rejimin nükleer çabalarının motivasyonları zamanla değişmiş; ancak temeli rejimin dışarıdan algıladığı tehditlere dayanmaktadır. Kuzey Kore'nin nükleer silah programı günümüzde çok ileri düzeyde gelişmiştir ve rejimin daha fazla baskı veya daha kapsamlı teşvikler sonucunda onu terk etmesi zorlaşmıştır; çünkü bu program çok fazla hayati amaca hizmet etmektedir. Kuzey Kore yönetimi, nükleer silahlarını saldırıya karşı bir caydırıcılıktan daha fazlası olarak görmektedir. Nükleer program, aynı zamanda rejimin gücünün ve statüsünün bir sembolü, yerel bir propaganda aracı ve diğer ülkelerden yarar sağlamak için diplomatik bir manevra aracı olmuştur.

Rejim güvenliği bağlamında Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerini konu alan çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmada; Kuzey Kore liderlerinin demeçlerinden, uzun yıllar Kuzey Kore'ye hizmet etmiş bürokratların ifadelerinden, kendi ulusal haber kaynağı olan Kore Merkezi Haber Ajansı verileri gibi kaynaklardan yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra, Kuzey Kore üzerinde uzmanlaşmış önemli teorisyenlerin ve analistlerin çözümlemelerine başvurulmuştur. Araştırmacı yazar ve uzman tarihçilerin kitap ve makalelerindeki tarihsel bilgilerden, deneyim ve gözlemlerden faydalanılmıştır. Kuzey Kore'nin içe dönük ve kapalı olan yapısı sebebiyle bilgilere erişimin kısıtlı olması bağlamında referans alınan kaynakların tutarlılığına hassasiyet gösterilmiştir.

Belirtilen hipotezler doğrultusunda çalışmanın ilk bölümünde genel anlamda rejim güvenliğinin kavramsal ve teorik boyutu üzerinde durulmaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisindeki iki ana akım teorinin güvenlik yaklaşımları ele alınırken, güvenlik tanımı üzerinden silahlanma ve caydırıcılık irdelenmektedir. Ayrıca, nükleer güvenlik

kavramı ve etkilerinin incelenmesinin yanı sıra, rejime karşı oluşan tehditler, rejim meşruiyeti bağlamında rejimin ayakta kalmak adına geliştirdiği ve başvurduğu stratejiler analiz edilmektedir. Bu konulara ilaveten Kuzey Kore'nin siyasi yapısının, nükleer çalışmaları bağlamında iç ve dış politikadaki duruşunun rejim güvenliğini hangi boyutlarıyla etkilediği ortaya konulmaktadır.

İkinci bölümde, günümüzde Kuzey Kore rejimini daha iyi anlayabilmek adına Kuzey Kore'nin rejim güvenliğinin temel parametreleri üzerinden rejimin otoriter doğasının sebepleri vurgulanmaktadır. Savunma stratejilerinden bu parametrelerin şekillenmesinde rol oynayan ve bugünkü geldiği noktaya taşıyan Kore Savaşı gibi tarihsel deneyimlerinden yararlanılmaktadır. Bu başlıkların yanı sıra Kuzey Kore'nin iç dinamiklerinden bahsederken konvansiyonel gücü ve silah transferleri de incelenmektedir. Kuzey Kore rejim güvenliğinde nükleer silahların ne anlam ifade ettiği analiz edilirken, bir sonraki bölümde ele alınan nükleer gelişmelere nükleer diplomasi bağlamında Kuzey Kore'nin nükleer doktrini ele alınarak geçiş yapılmaktadır.

Üçüncü bölümde, bir yandan Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin başlangıcı itibariyle yaşanan gelişmeler incelenirken, diğer yandan Pyongyang yönetiminin nükleer denemeleri ortaya koyulmaktadır. Nükleer silahlara nasıl sahip olduğu ve rejim güvenliği stratejisinin başrol oyuncularından olarak görülen nükleer silahlanma süreci, başlangıcından itibaren günümüzde yaşanan gelişmeler de dâhil olacak şekilde incelenmektedir. Kuzey Kore'nin, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'ndan çekilmesi itibariyle girilen yeni bir evrede nükleer diplomasisi ışığında, Çerçeve Antlaşması ve Altı Taraflı Müzakere süreci gibi çoklu mutabakatlarla bu sürecin nasıl yönetildiği ortaya konmaya çalışılacaktır.

Dördüncü bölümde, Kuzey Kore rejiminin nükleer silahlanma faaliyetlerinin bölgesel güvenliğe etkileri ifade edilirken bu faaliyetlerin; Güney Kore, Japonya, Çin ve Rusya gibi bölgede var olan devletlere yansımaları üzerinde durulacaktır. ABD'nin tarih boyunca Kuzey Kore'nin nükleer silah programını çeşitli askeri ve diplomatik yöntemlerle durdurma girişimleri bağlamında ikili ilişkileri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bütün bu gelişmeler ışığında gelecekte Kuzey Kore'nin nükleer pozisyonu ve adı geçen devletlerle ilişkileri bağlamında değerlendirmeler

paylaşılacaktır. Bu bölümde öncelikle güncel durumun üzerinde durulmakta ardından diğer bölümlerde analizi yapılmış mevcut bilgiler ışığında ilerleyen süreçlerde yaşanması muhtemel gelişmeler ortaya konmaya çalışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR GÜVENLİK YAKLAŞIMI OLARAK REJİM GÜVENLİĞİ

I. Güvenlik Çalışmalarında Rejimler

Rejim güvenliği yaklaşımı, iç güvenlik tehditlerinin rolünü, devletin güvenlik stratejilerini belirlemede önemli bir etken olarak ortaya koymaktadır. Bu teori, analizin temel birimi olarak devleti değil rejimi tanımlamaktadır. Rejim güvenliği, iktidardaki seçkinlerin kendi yönetimlerine yönelik şiddet içeren iç zorluklardan korunma durumu olarak ifade edilebilir.³ Demokratik olmayan yollarla iktidarı elinde tutan hükümetlerde sıklıkla; meşruiyet eksikliği, siyasi kırılganlık, yetersiz sosyal uyum ve temel siyasi, sosyal ve ekonomik konularda uzlaşmazlık, kurumsal yetersizlikler ve yerel istikrarsızlıklar gibi durumlar yüzünden rejimler ciddi güvenlik problemleri ile karşılaşabilmektedir.⁴

İleri düzeyde rejim güvensizliğinden muzdarip olan devletler, rejime yönelik iç tehditleri dış tehditlerden daha önemli olmasa da eşit önemde görebilmektedir. Muhammed Ayoob'a göre, birçok üçüncü dünya liderinin söylemlerine rağmen, bu devletlerin ve özellikle rejimlerinin mağduriyeti olan güvensizlik algısı, dışarıdan ziyade sınırları içinde ortaya çıkmaktadır.⁵

Rejim güvenliği kavramı, bir ulus devletin dışarıdan gelebilecek saldırılardan korunmasına odaklanan Batılı devletlerin geleneksel ulusal güvenlik kavramıyla tam bir zıtlık oluşturmaktadır.⁶ Rejim güvenliği, otoriter rejim liderlerinin kendi yönetimlerine yönelik iç ve dış tehditleri en aza indirmeye çalışan güvenlik stratejilerini benimseyeceğini öngörmektedir. Rejim güvenliği ilkelerini farklı güvenlik politikası alanlarına uygulayan çeşitli teoriler hâlihazırda geliştirilmiş bulunmaktadır. Steven

³ Richard Jackson, 'Regime Security', in Alan Collins (ed.), "Contemporary Security Studies", Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 148.

⁴ Mohammed Ayoob, "The Third World Security Predicament: State Making, Regional Conflict and the International System", Boulder, CO: Lynne Reiner, 1995, s. 28

⁵ Mohammed Ayoob, "Security in the Third World: The Worm About to Turn?", International Affairs, Vol. 60, No. 1 (Winter 1983– 1984), s. 43

⁶ Brian L. Job, 'The Insecurity Dilemma: National, Regime and State Securities in the Third World', Note 18, Boulder, CO: Lynne Riener, 1992, s.17

David, Soğuk Savaş sırasında devletlerin ittifak davranışlarını açıklamak amacıyla çok yönlü dengeleme teorisini (omni-balancing) tanıtmıştır.⁷ İttifak seçimlerini etkilemede dış tehditlerin rolünü vurgulayan güç dengesi veya tehdit dengesi teorisinin aksine, çok yönlü dengeleme, yoğun iç tehditlerle karşı karşıya olan yöneticilerin bu iç zorluklara karşı en iyi şekilde yardım edebilecek veya en istekli müttefikleri seçeceğini öngörmektedir.⁸

Rejim güvenliği, iktidar rejiminin çıkarlarının kendi kendini koruma ve zenginleştirmenin ötesine geçemeyeceğini savunmaktadır. Bu bağlamda, rejimin çıkarları bir bütün olarak ulusun çıkarlarından farklı olabilir ve rejim kendi güvenliğine ve refahına, ulusun geri kalanına zarar verecek şekilde öncelik gösterebilmektedir.⁹ Rejim güvenlik teorisine göre, bir rejime yönelik iç tehditlerin, daha fazla olmasa bile, dış tehditler kadar güvenlik politikası üzerinde etkisi olabilmektedir.

Omnibalancing ve karşı dengeleme üzerine çalışanların öne sürdüğü önemli nokta, otoriter rejimlerin güvenlikle ilgili davranışlarını açıklamaya çalışan teorilerin hem iç tehdit hem de dış tehdidi dikkate alması gerektiğidir. Devletleri yöneten bu tür rejimler, her iki tehdit türüne karşı oldukça duyarlı olmaktadır bu bağlamda savunma ve dış politikalarını buna göre şekillendirmektedir. Bir devletin dahili ve harici güvenlik çevrelerinin de bir değişken olduğunu ifade etmek gerekmektedir.¹⁰ Ayrıca, devletlerin silahlanma faaliyetleri, rejim güvenliğinin yanı sıra ulusal güvenlik, iç politika ve prestij gibi diğer değişkenlerle açıklanabilmektedir.

A. Ana Akım Yaklaşımlar

Güvenlik çalışmaları geniş bir konu alanıdır ve kavram hakkında bilgi edinmek için üzerinde çalışılabilecek çeşitli yaklaşım ve perspektiflere sahip olmaktadır. Ayoob'a göre, güvenlik-güvensizlik arasındaki ilişki yönetimdeki rejimlerin kurumlarını ve

⁷ Steven R. David, "Choosing Sides: Alignment and Realignment in the Third World", Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1991

⁸ Gregory D.Koblentz, "Regime Security: A New Theory For Understanding The Proliferation Of Chemical and Biological Weapons", Contemporary Security Policy, Francis and Taylor, 2013, s.506

⁹ Ibid, s.507

¹⁰ Ibid, s.508

devlet yapılarını tehdit eden veya zayıflatma potansiyeline sahip hem iç hem de dış güvenlik açıklarıyla bağlantılı olarak tanımlanmaktadır.¹¹

Güvenliğin, bir hareket tarzı belirlemek için önemli bir neden olduğu ve devlet dışındaki olgularla ilişkilendirilebileceği inancı bulunmaktadır. Genellikle birlikte kullanılan “ulusal güvenlik” kavramının dışına çıkıldığında uluslararası ilişkiler konusunda daha kapsamlı bir perspektif sunar. Güvenlik kavramı olarak, analizin tüm üç düzeyinde; bireysel, devlet ve sistem üzerinde kullanılabilir. Güvenlik fikri, hem çatışmanın hem de uyumun dinamiklerini kapsamakta ve bir bütün olarak uluslararası sisteme uygulandığında bu kapsam genişliğinden yararlanılmaktadır.¹²

Siyasi açıdan güçlü devletler, bireyleri dikkate almadan varlık gösteremez. Ayrıca, devletler tehditlere karşı savunmasızlıklarını azaltacak ulusal politikalar izlemeden ve genel olarak uluslararası sistemde algıladıkları tehdit seviyelerini azaltan uluslararası politikalar izlemeden kendilerini güvence altına alamazlar. Bu bağlamda, güvenlik hem ulusal hem de uluslararası düzeyde eylem gerektirmektedir.¹³

Güvenlik araştırmalarındaki baskın yaklaşım, siyasi gerçekçiliği savunmak ve devlet, strateji, bilim ve statüko kavramları üzerinden özetlenebilmektedir. Uluslararası siyaset, güvenliğin en önemli araçları ve yönlendiricileri olarak görüldükleri için devletlere odaklanmaktadır. Geleneksel güvenlik çalışmaları, büyük güçler ve bu güçler üzerinde çalışan akademisyenlerin çoğunluğunun güvenlik politikalarını uluslararası toplumda radikal ve devrimci değişimi önlemek olarak anladığı ölçüde, statükoyu korumak adına çabaları yansıtmaktadır.¹⁴

Birçok analist, savaş ve çatışmanın uluslararası sistemin merkezi bir özelliği olduğunu ifade ederken, bu tür bir sistemde dünya meselelerini yönetebilecek küresel bir otoritenin olmadığı bir anarşi ortamında devletlerin kilit aktörler olduğunu vurgulamıştır. Sonuç olarak, devletler kendi güvenliklerini sağlama zorunlulukları doğrultusunda sürekli olarak silahlı kuvvetlerini geliştirerek, kaynaklarını güvence

¹¹ Ayoob, op.cit., The Third World Security Predicament: State Making, Regional Conflict and the International System”, s.9

¹² Barry Buzan, “Peace, Power and Security: Contending Concepts In The Study Of International Relations”, Journal Of Piece Research, volume 21, Issue 2, 1984, s.111

¹³ Ibid., s.121

¹⁴ Williams, Op.cit., s.3

altına alarak ve diğer devletleri dengeleyerek güçlerini artırmaya çalışmıştır. Bu görüşe göre, devletler arasındaki güvensizliğe binaen ve çatışma ihtimalinin her daim var olması sebebiyle, devletlerin önceliklerini hayatta kalma olarak belirledikleri bir ortam yaratmıştır.¹⁵

Güvenlik alanında çalışmaları yönlendiren üç temel soru ön plana çıkmaktadır. Bu sorular, güvenliğin referans nesnesi nedir, karşılaşılabileceği tehditler nelerdir ve karşılaşılan tehditlere karşı güvenliğini nasıl sağlamalıyız şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca, bir kavram olarak güvenlik, temelde bazı varlıkların güvenliğini veya korunmasını ifade ederken, önceliklendirilmesi ve güvenli hale getirilmesi gerekenin devlet mi, birey mi yoksa başka bir birim mi olduğu ile ilgili geleneksel olarak devam eden bir tartışma söz konusu olmaktadır. Doğru terminolojiyi kullanmak adına, akademisyenler referans nesnenin ne olması gerektiği üzerinde fikir ayrılıkları yaşamaktadır. Bu fikir ayrılıkları daha çok öncelikli referans nesnesinin devlet olduğunu savunanlar ile bireysel olması gerektiğini savunanlar arasında gerçekleşmektedir.¹⁶

1. *Güvenliğin Tanımı*

Arnold Wolfers'ın ortaya koyduğu güvenlik terimi, insanlar için aynı şeyi ifade etmeyebilen veya kesin bir anlam taşımayan belirsiz bir sembol olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte; devletin güvenliği, tehdit kavramı doğrultusunda açıklanmaya çalışılmaktadır. Örneğin; Wolfers'ın kendisi güvenliğin tanımını, nesnel bağlamda; edinilmiş değerlere yönelik tehditlerin yokluğu olarak, öznel bağlamda ise bu tür değerlere yapılacak bir saldırı korkusunun yokluğu olarak ifade etmektedir.¹⁷

Benzer şekilde güvenliğin soyut doğasına inanan Richard Smoke; çağdaş dünyadaki bir dizi tehdidin ve güvenliğini arttırmak adına bu tehditlerle nasıl başa çıkılacağı konusunun, ulusal güvenliğin inceleme konusu olduğunu ifade etmektedir. Daha basit

¹⁵ Peter Hough, Shahin Malik, Andrew Moran and Bruce Pilbeam, "International Security Studies, Theory and Practice", Routledge Taylor and Francis Group, 2015, s.5

¹⁶ Ibid., ss.4-12

¹⁷ Arnold Wolfers, *Discord and Collaboration: Essays on International Politics* (Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1962), s. 147

bir ifadeyle ortaya koyan Barry Buzan’a göre ise güvenlik, tehditten özgürlük arayışıdır.¹⁸

Güvenlikle ilgili bir literatür, gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden büyük ölçüde yararlanarak, dış güçler ve askeri yönelimli bir güvenlik kavramının gelişmekte olan ülkelere uygulanabilirliği ve bu tür ülkeler için ne kadar geçerli olacağını sorgulamıştır.¹⁹ Bu çalışmalara göre, sayıca hızla artan gelişmekte olan ülkelerin güvenliği noktasında; iç tehditler, dış tehditlerden çok daha önemlidir veya en az onlar kadar önem teşkil etmektedir. Bu tür ülkelerde siyasi zayıflık, ekonomik azgelişmişlik ve sosyal bölünmeler gibi konular güvenlik meselelerinin bağlantılı olduğu unsurlardır.²⁰

Güvenlik çalışmaları genellikle hayatta kalmaya karşı tehditlerle ilişkilidir ve tehditlerin olmaması, yani tehlikeden korunma veya kendini güvende hissetme olasılığı güvenlik anlamına gelmektedir.²¹ Güvenliğin esasen tartışmalı bir kavram olduğu ifade edilmektedir, bu da genel olarak kabul edilmiş bir anlam veya tanım olmadığı anlamına gelmektedir. Ancak, uluslararası ilişkiler disiplini içerisindeki çoğu akademisyen, belirli bir referans nesnesinin yakın gelecekte hayatta kalmasına karşı ve değerlere yönelik tehditlerin hafifletilmesi anlamını içeren bir güvenlik tanımı içerisinde çalışmaktadır.²²

Bu şekilde tanımlanan güvenlik siyasi anlamlar taşımaktadır, bu bağlamda dünya siyasetinde kimin, ne zaman ve nasıl karar alacağı hayati bir rol oynamaktadır. Güvenlik çalışmaları, büyük ölçüde insanların güvenliğini sağlama dürtüsü tarafından teşvik edilmektedir. Bu durum, özellikle farklı grupların güvenliği nasıl tanımlandıkları

¹⁸ Richard Smoke, ‘National Security Affairs’, in Fred I. Greenstein and Nelson W. Polsby (eds), *Handbook of Political Science, Volume 8: International Politics* (Reading, Massachusetts: AddisonWesley, 1975), ss. 250–1; Barry Buzan, *People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, 2nd edn (London: Harvester Wheatsheaf, 1991), s. 18

¹⁹ Mohammed Ayoob, ‘Security in the Third World: The Worm About to Turn?’, *International Affairs*, vol. 60, no. 1 (Winter 1983/84), ss. 41–51

²⁰ Yong Pyo Hong, *op.cit.*, s.4

²¹ Barry Buzan, ‘People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in The Post-Cold War Era’, Harvester, 1991, s.7

²² Paul Williams, ‘Security Studies: An Introduction’, Routledge, 2008, s.1

bağlamında geçmişi yorumlayarak, günümüzü anlamayı ve geleceğe yönelik çıkarımlar yapmayı kapsamaktadır.²³

Güvenlik, hükümetin ele aldığı başlıklar arasında öncelikli konulara dikkat çeken güçlü bir siyasi araçtır. Aynı zamanda nüfusun genelinde öncelikli konuların önemi konusunda bilinç oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak, güvenliğin ne anlama geldiği, güvenlik gündemlerinde hangi sorunların ortaya çıktığı, bu sorunların nasıl ele alınması gerektiği ve en önemlisi de farklı güvenlik görüşleri çatıştığında ne olacağı konusundaki karar mekanizması çok önemli olmaktadır.²⁴

Güvenlik ve hayatta kalma genellikle birbiriyle ilişkili olmakla beraber, eşanlamli olmamaktadır. Hayatta kalma arzusu varolmanın getirdiği doğal bir güdüyken, güvenlik; siyasi ve sosyal talepleri gerçekleştirebilme yeteneğini kapsamaktadır. Dolayısıyla; güvenliğin anlaşılır tanımlarından biri olarak Ken Booth'un, hayatta kalma artı (survival-plus), artının anlamı tehditlerden uzaklaşarak özgürleşme ifadesine vurgu yapılabilmektedir.²⁵

Jozsef Balazs, uluslararası güvenliğin temel olarak çeşitli sosyal sistemlerin iç ve dış güvenliği tarafından, genel anlamda sistem kimliğinin dış koşullara bağlı olduğu ölçüde belirlendiğini ifade etmiştir. Uzmanlar genellikle sosyal güvenliği iç güvenlik olarak tanımlamış ve temel işlevini, belirli bir yönetici sınıfın politik ve ekonomik gücünü veya sosyal sistemin hayatta kalmasını ve yeterli derecede kamu güvenliğini sağlamak olarak değerlendirmiştir.²⁶

Güvenliği bütünsel olarak düşünmemiz gerektiği fikrine dayanarak Barry Buzan, güvenliğin beş birbirine bağlı boyut içermesi gerektiğini öne sürmüştür, bunlar; askeri, politik, ekonomik, çevresel ve toplumsal güvenlik olarak ifade edilmiştir. Ona göre, bu boyutların her biri, farklı güvenlik referans nesnelerini açıklamak ve analiz etmek için kullanılabilir.²⁷ Güvenlik temelli unsurlar hakkında daha geniş bir anlayışa

²³ Ibid

²⁴ Buzan, Op.cit., 1991, s. 370

²⁵ Williams, Op.cit., s. 6

²⁶ Barry Buzan, Op.cit., 1991, s.16

²⁷ Marianne Stone, "Security According To Buzan: A Comprehensive Security Analysis", Colombia University, 2009, s.4

yönelen Buzan, çalışmalarında ayrıntılı ele alınan üç seviye; bireyler, devletler ve uluslararası sistemler üzerinden güvenlik kavramını açıklamaktadır.²⁸

2. *Realizm Yaklaşımında Güvenlik Kavramı*

Güvenlik kavramına realismin temel varsayımları üzerinden bakıldığında devlet, analizin birincil birimidir. Devlet, ulusal çıkarlarını tatmin etmek için rasyonel bir şekilde hareket eder, güç ve güvenlik, devletin temel değerleridir. Anarşi, devletleri kendi ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmeye zorlayan uluslararası sistemi şekillendirmektedir ve bu koşullar güvenlik ikilemine yol açmaktadır. Öncelikle askeri yetenekler ve bununla bağlantılı güvenliği sağlamak için sahip olunan güç, dünya siyasetinin temel taşlarıdır.²⁹

Realist teori perspektifinden güvenlik çalışmaları; siyasetin, coğrafyanın, ekonomik süreçlerin ve askeri gücün, devletlerin güvenlikleri konusundaki endişeleriyle nasıl bağlantılı olduğunu ele almıştır. Bu bağlamda daha çok devletlerin askeri güvenliğine odaklanılmış ve bu alanda çalışan akademisyenler doğal olarak caydırıcılık teorileri, silahların kontrolü, silahsızlanma, önleyici savaş, nükleer tabu gibi konular üzerinde durmuştur.³⁰

Güvenlik kavramı öncelikle Soğuk Savaş döneminde, iki süper güç arasındaki yoğun siyasi ve ekonomik rekabet ile şekillendirilmiştir. Daha da önemlisi, bu rekabet askeri gücün ön plana çıkması doğrultusunda her iki devletin de devasa nükleer silah stoklarının üretilmesiyle sonuçlanan bir silahlanma yarışına girmesine yol açmıştır. Bu dönemde Realist teori, devlet davranışını ve güvenlik arayışını, askeri ve güç kavramlarına dayanarak açıklamak için güçlü bir temel hazırlamıştır. Bu bağlamda, birçok analist savaş ve çatışmanın gerçekten de uluslararası sistemin merkezi bir özelliği olduğu fikrine varmıştır.³¹

²⁸ Ibid.

²⁹ Johan Eriksson, Giampiero Giacomello, "The Information Revolution, Security, and International Relations: IRrelevant Theory?", *International Political Science Review*, vol. 27, 2006, s.228

³⁰ Hough, Op.cit., s.5

³¹ Ibid.

Daha çok realizm perspektifinden açıklanan Soğuk Savaş, yalnızca devletlerin güvenlik politikalarını askeri terimlerle sınırlandırmamış aynı zamanda akademik güvenlik çalışmalarını da askeri güce odaklandırması bakımından da büyük bir etkiye sahip olmuştur. Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte güvenlik çalışmaları da sadece devlet odaklı olmaktan uzaklaşarak toplumsal ve bireysel kavramlara yönelerek bir değişim içerisine girmiştir.³²

Çoğu kişi tarafından bugün bile uluslararası güvenlik çalışmalarına baskın yaklaşım olarak kabul edilen Realizm, güvenlik kavramını, devleti analizin tek referans nesnesi ve güvenlik tehditlerini yalnızca askeri güç odaklı olarak tanımlamaktadır. Realist gelenek, devletlerin, güvensizliğin birincil kaynağının devletler arası çatışmadan kaynaklandığı anarşik bir uluslararası sistemde hayatta kalmaya çalıştıklarını ve bu nedenle güvenliği sağlamanın tek yolunun kendi askeri yeteneklerini en üst düzeye çıkarmak olduğunu ifade etmektedir.³³

Güvenlik çalışmalarında önemli bir yere sahip diğer realist yaklaşım, neorealizmden kaynağını alan savunmacı (defansif) realizm olmaktadır. Neorealizmden biraz daha farklılıklar taşıyan savunmacı realizm, Neorealizm gibi, devletlerin refahlarına yönelik temel tehditlerin diğer devletlerden kaynaklandığını ve anarşik bir uluslararası sistemde güvenliklerini sağlamaya çalıştıklarını ileri sürmektedir. Savunmacı realizmde, belli bir devletin güvenlik kaygılarının bir takım olumlu kazanımlarla geçici olarak da olsa giderilebileceğini ifade etmektedir.³⁴

Stephen M.Walt, Stephen Van Evera ve Charles L. Glaser öncülüğündeki savunmacı realizm ile neorealizm arasında farklar bulunmaktadır. Neorealizm, devlet davranışlarını birden çok değişkenle açıklarken, savunmacı realizm yalnızca rasyonel seçimleri dikkate alarak değişken olarak saldırı-savunma dengesini göz önünde bulundurmaktadır. Ayrıca savunmacı realistler, rasyonellik ve saldırı-savunma dengesiyle beraber, devletlerin çatışmaya girmeden statükoyu destekleyerek güvenliklerini sağlamaları gerektiğine inanmaktadır.³⁵

³² Ibid., s.6

³³ Hough, op.cit., s.14

³⁴ Williams, Op.cit., s.20

³⁵ Ibid.

Tüm bunlara ilaveten, Stephen Walt'un ortaya koyduğu "tehdit dengesi", neorealist Kenneth Waltz'un "güç dengesi" teorisiyle benzerlik göstermektedir; ancak Walt teorisinde devletlerin ittifaklara yönelmesindeki itici unsuru tehdit olarak açıklarken, Waltz, devletlerin ittifak yapmayı tercih etmesinin altındaki itici unsuru güç kavramıyla ifade etmektedir.³⁶ Ayrıca, Walt devletlerin güvenliklerine tehdit unsuru olarak gördüğü dört temel etkeni, "bütünleştirilmiş güç, coğrafi yakınlık, saldırı nitelikli güç ve agresif niyetler" şeklinde ifade etmektedir.³⁷

John Mearsheimer gibi saldırgan (offensive) realistler ise, bir devletin karşısındaki rakiplerin güçlerini maksimize ettiği anarşik bir ortamda güvenliğinden asla emin olamayacağını ve bu nedenle, kazanım gibi görünen olaylara güvenmek yerine, gücünü agresif bir şekilde genişletmek için her fırsatı değerlendirmesi gerektiğini öne sürmektedir.³⁸ Mearsheimer'in teorisi beş varsayımda bulunmaktadır, bunlar; uluslararası sistem anarşiktir; büyük güçler doğaları gereği, saldırılara yönelik askeri yeteneklere sahiptir ve dolayısıyla birbirlerine zarar verebilirler, devletler diğer devletlerin niyetlerinden tam anlamıyla emin olamazlar, hayatta kalmak büyük güçlerin birincil hedefidir ve büyük güçler rasyonel aktörlerdir.³⁹

Bu varsayımlardan yola çıkarak Mearsheimer, büyük güçlerin birbirinden korktuğunu, güvenlikleri için yalnızca kendilerine güvenebileceklerini ve devletlerin hayatta kalmalarını sağlamak adına en iyi stratejinin gücün maksimize edilmesi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, saldırgan realistler için, devletlerin kesin olarak tam güvenlik elde etmesi neredeyse imkansızdır ve devletler arası çatışma kaçınılmazdır.⁴⁰

Walt'un tehdit dengesi yaklaşımı bağlamında, bir devlet herhangi bir dış tehdit karşısında güvenliğini sağlayabilmek adına dengeleme (balancing) ya da boyun eğme (bandwagoning) stratejilerinden birini tercih edecektir. Dengeleme daha çok, tehditlere karşı devletlerin birlikte ittifak oluşturmasıyla güç birliğine gitmek olarak ifade

³⁶ Susan Martin, "From Balance Of Power To Balancing Behaviour", Perspectives on Structural Realism, Palgrave Macmillan, 2003, s.73

³⁷ Stephen M. Walt, "Alliance Formation and The Balance Of World Power", International Security, Vol.9, No.4, 1985, s.9

³⁸ Hough, Op.cit., s.18

³⁹ Williams, Op.cit., s.22

⁴⁰ Ibid.

edilebilmektedir. Dengeleme, güçlü bir devlete karşı daha güçsüz devletlerin bir araya gelerek ittifak kurmasıyla ya da güçsüz bir devletin tehditlere karşı güçlü bir devlet ile işbirliğine gitmesiyle sağlanabilmektedir.⁴¹ Boyun eğme ise, güvenliğini kendi imkanları doğrultusunda sağlayamayacak güçsüz devletlerin kendilerine göre daha güçlü devletlerle işbirliğine giderek, daha çok o devletin politikalarına ayak uydurması olarak açıklanabilmektedir.⁴²

3. *Liberalizm Perspektifinden Güvenlik Kavramı*

Fukuyama, 1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından, liberal demokrasinin güçlendiğini ve Liberal-demokratik ilkelerin uluslararası alana yansıtılmasının barışçıl bir dünya düzeni için en iyi olasılığı sağladığını ifade etmektedir. Bu bağlamda, liberal demokrasilerden oluşan bir dünyada savaş çıkma sebeplerinin çok daha az olacağını; çünkü tüm ulusların karşılıklı olarak birinin meşruiyetini tanıyacağını savunmaktadır.⁴³

Liberallerin güvenlik kavramı yaklaşımında, realistlerin görüşlerine benzer şekilde, genellikle uluslararası sistemin bir dereceye kadar anarşi ile şekillendiği ve kontrolsüz bir dünya siyasetinde devletler arasında çatışma yaşanacağı öngörüsü genel olarak kabul görmektedir. Bununla birlikte, Liberallerin vurguladığı önemli bir nokta, devletler arası çatışma olasılığı mevcuttur; ancak realistlerin öngördüğü gibi kaçınılmaz değildir. Bu bağlamda, liberalizmde güvenlik çalışmaları, devletler arası çatışma olasılığının nasıl azaltılacağına odaklanarak ilerlemiştir.⁴⁴

Daha çok bireylerin özgürlük, eşitlik haklarını ön plana çıkaran ve devleti arka planda tutan liberalizmde, güvenlik konuları üzerinde üç temel yaklaşım bulunmaktadır. Liberal İdealizm, uluslararası barışı sağlamak adına yasal olarak tanımlanmış kolektif güvenliğin kullanımına odaklanmaktadır. Demokratik Barış Teorisi, demokratik devlet sistemlerinin yayılmasının devletler arası çatışmayı önlemek için en etkili mekanizma olduğunu vurgulamaktadır ve Neoliberal Kurumsalcılık, devletler arası işbirliğini teşvik

⁴¹ Stephen M. Walt, "The Origins Of Alliances", Cornell University Press, 1990, ss. 17-20

⁴² Ibid.

⁴³ Scott Burchill, "Theories Of International Relations", Palgrave Macmillan, 3rd edition, 2005, ss.56-57

⁴⁴ Hough, Op.cit., s.19

etmek ve uluslararası sistemde oluşan baskıları dengelemek için uluslararası kurumlardan yararlanmayı öngörmektedir.⁴⁵

Liberalizm, bireysel özgürlüklerin, siyasi katılımın, fırsat eşitliğinin ve özel mülkiyet hakkının siyasi istikara olan katkısını vurgulamaktadır. Ayrıca, bireylerin başarı, özgürlük ve haklarının güvenliği ve barışı sağlamadaki rolünün üstünde durulmaktadır.⁴⁶ Liberalizm; kolektif güvenliğin, demokratik yönetimin, kendi kaderini tayin ve insanların temelde olumlu doğasının devletler arasında barışçıl işbirliğini ve bir arada yaşamayı teşvik etmesine izin veren diğer bu tür mekanizmaların önemini vurgulamaktadır.⁴⁷

Liberal teorisyenlerin çoğu, uluslararası barış ve güvenliğin, demokrasi, serbest ticarete yönelim ve uluslararası örgütlere katılım ile artacağını öne sürmektedir. Ayrıca, demokratik devletlerin diğer demokrasilerle çatışma olasılığının daha düşük olduğu görüşünü ve uluslararası ticaretle uğraşan devletler arasındaki uluslararası çatışmanın azalacağını savunmaktadır. İlaveten, demokratik devletlerin uluslararası kurumlar aracılığıyla işbirliğine dayalı çözümlere yöneleceğini öngörmektedirler. Liberal düşünürler arasında önemli farklılıklar olsa da, hepsi siyasi özgürlüğün, ekonomik özgürlüğün, karşılıklı bağımlılığın ve uluslararası örgütlerin uzlaştırıcı etkilerinin olduğuna dair genel bir inanca sahip olmaktadır.⁴⁸

Liberal yaklaşımda barış olağan bir durum olmaktadır, Immanuel Kant'ın Sonsuz Barış (Perpetual Peace) eserindeki ifadesiyle, insanlar arasında uyum ve işbirliğinin sağlanmasıyla barışın kalıcı olabileceği vurgulamaktadır. Bu bağlamda, bireylerin özgürlüklerinin korunması, ekonomik gelişmeler, rasyonel düşünce tarzı ve ulusal güvenlik konularında işbirliğiyle savaşların önüne geçilebileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Kant eserinde, hiçbir devletin başka bir devletin anayasasına ve hükümetine

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Myriam Dunn Cavelty, Thierry Balzacq, "Liberalism: A Theoretical and Empirical Assessment", Routledge Handbook Of Security Studies, 2016, s.22

⁴⁷ Hough, Op.cit., s.20

⁴⁸ Cavelty, op.cit., s.22

zorla müdahale edemeyeceğini, böyle bir eylemin bağımsız bir devletin haklarını ihlal etmesi anlamını taşıyacağını belirtmektedir.⁴⁹

Bu yaklaşımların yanı sıra, güvenlik kavramı çerçevesince neoliberal kurumsalcılık, uluslararası kurumların çatışma olasılığını azaltmadaki etkisine odaklanmaktadır. Bu yaklaşımın ortaya çıkmasını destekleyen Robert Keohane, BM gibi kurumların, devletlerin sorumluluklarını gözden geçirmesi üzerindeki etkisini ve devletler arası anlaşmazlıklardaki aracüluculuk rolünü vurgulamaktadır. Anarşi ortamının tamamen ortadan kalkmasını sağlayamasa bile, bu kurumların devlet politikalarını etkileyerek uluslararası barışa katkı sağlayacağını belirtmektedir.⁵⁰

Liberaller, demokratik devletlerin uluslararası anlaşmazlıkları, askeri güce başvuran ve demokratik olmayan devletlerin aksine öncelik olarak askeri güce baş vurmadan işbirliğine yönelerek daha iyi çözebileceklerini ve daha kalıcı barış sağlayabileceklerini öne sürmektedir. Realistler, ise uluslararası sistemin anarşik yapısı sebebiyle devletlerin birbirine karşı güçlü birer tehdit unsuru olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda, devletlerin askeri güçlerini arttırarak realist yaklaşıma göre kaçınılmaz olan çatışma ortamına her daim hazırlıklı olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Ayrıca, liberal yaklaşımda karşılıklı ekonomik bağımlılığın barışı teşvik edeceği ifade edilirken, realizm yaklaşımı çerçevesince karşılıklı ekonomik bağımlılık içerisinde olan devletlerin rekabet yaratarak çatışma olasılığını arttıracığı düşünülmektedir. Liberal ve realist yaklaşımda bir diğer fikir ayrılığı noktası olan uluslararası kurumlar, liberal bakış açısında işbirliği ortamı yaratarak çatışma olasılığını azaltacak bir etken olarak görülürken, realistler, bu kurumları genel olarak etkisiz ya da güçlü devletlerin başka devletlere müdahale araçları olarak görmektedir.

B. Üçüncü Dünya Ülkelerinde Rejim Güvenliği

Rejim güvenliği yaklaşımının temel unsuru, geleneksel güvenlik yaklaşımlarından farklı olarak devlet yerine rejimin odak noktası olmasıdır. Rejim güvenliği, rejimin nükleer silah sahibi olma kapasitesine bağlı olduğu koşullar altında

⁴⁹ Ibid., s.23

⁵⁰ Williams, Op.cit., s.39

uygulanabilmektedir.⁵¹ Bir rejimin gerekli kapasiteye sahip olduğu bir ortamda, rejimin nükleer silah edinmesine neden olan bağımsız değişkenler, uluslararası izolasyon ve iç istikrarsızlık olarak anlatılmaktadır. Dışlanmış rejimlerin nükleer silah edinimi, uluslararası sistemdeki büyük güçlerin çıkarlarını değiştirmesine bağlı olarak istikrarsızlığın ortaya çıktığı durumlarda rejimlerin ayakta kalmalarına izin vermektedir.⁵²

Eğer izole edilmiş bir rejim nükleer silahlara sahip değilse rejimin sonlanması büyük güçlerin çıkarları doğrultusunda olabilir, hatta böyle bir rejimi sonlandırmak için yardımcı olabilirler. Ancak, aynı rejimin nükleer silahları varsa bu güçlerin çıkarları, istikrarı ve statükoyu korumaya yönelik olacaktır. Büyük güçler, istikrarsız bir nükleer devletin daha büyük sorunlara sebebiyet verebileceği potansiyelini göz önünde bulundurarak izole edilmiş rejime yardımcı bile olabilirler.⁵³

Rejim güvenliği üzerine çalışmaları olan Richard Jackson, zayıf devletlerin içsel tehditlerini; saldırı ile gücün değiştirilmesi tehdidi, isyan, ayaklanma, soykırım, iç savaş, en son olarak da devletin çökmesi ve anarşi olarak ifade etmektedir. Bu içsel tehditler, devletin ve yönetimin şekillendirdiği önemli koşullar altında köklenmiştir ki bu bağlamda yönetici elit kesim için sürekli bir güvenlik ikilemi meydana gelmektedir. Yönetici elitler, devlet için ne kadar etkili kurallar koymak için çabalamışsa, toplum içerisindeki güçlü gruplardan kendi otoritelerine gelebilecek meydan okumaları bir o kadar provoke etmiştir.⁵⁴

Bu bağlamda rejim güvenliği, yönetici elitlerin yönetim biçimlerinin saldırgan meydan okumalardan güvenli bir durumda olma halidir. Rejim güvenliği bu noktada; devletin kurumları ve yapılarının yönetici elitlerden bağımsız bir şekilde etkili olarak işlemeye devam etmesi bağlamında devlet güvenliğinden ayırt edilebilir olmaktadır.⁵⁵ Richard Jackson'ın rejim güvenliği kitabında bahsettiği gibi kurumsal altyapısı daha zayıf ve elitler tarafından yönetilen devletlerde, devlet güvenliği yerine yöneten

⁵¹ Matthew Beasley, Regime Security Theory: Why Do States With No Clear Strategic Security Concerns Obtain Nuclear Weapons?, University Of Oregon, 2009, s.8

⁵² Ibid

⁵³ Ibid

⁵⁴ Alan Collins, "Contemporary Security Studies", Oxford University Press, 2016, s.162

⁵⁵ Ibid

insanların ve yönetme şekillerinin güvenliğinin sağlanması noktasında rejim güvenliği söz konusudur.⁵⁶

Askeri darbe, siyasi istikrarsızlık, ekonomik kriz ve açlık gibi sorunlar iç politikada rejim güvenliğini tehdit edecek unsurlar olarak ifade edilmektedir. Rejimlerdeki yönetimlerin, bu sorunlarla baş etme yöntemlerinden olan rejime karşıt görüşleri baskılayarak, askeri gücü ön planda tutmak bir güvenlik stratejisi olarak vurgulanmaktadır.⁵⁷

Devlet içinde artan dengesizlikler veya gelecekte var olabilecek bir iç istikrarsızlık algısındaki artış rejimi tehlikeli bir konuma sokmaktadır. Rejimler, genellikle büyük güçlerin istikrarsızlıktan yararlanmaya ve istikrarsızlığa neden olan sorunları kasten kötüleştirerek veya fon sağlayarak rejimin devrilmesini desteklemeye karar verebileceğinden korkmaktadır.⁵⁸

Bu bağlamda; propaganda aracıyla halkını baskılayan, iç politikada karşıt düşünceye müsemaha göstermeyen ve karşıtlıkları askeri ve nükleer gücüyle sindirmeye çalışan Kuzey Kore, Richard Jackson'un bahsettiği devletlerden biri olarak örnek teşkil etmektedir. Bunların yanı sıra, rejimin dışarıdan müdahale ile değiştirilme tehdidinin göz önüne alınması bağlamında ise Kuzey Kore'nin rejim güvenliğini korumak adına Çin ve Rusya ile ittifak kurma amacı, bir rejim güvenliği stratejisi olarak gündeme gelebilmektedir.

II. Rejimlerin Hayatta Kalma Stratejileri

Devletlerin yapısal özellikleri bağlamında güvensizlik ikilemi, iktidardaki elitlerin iradesi altında oluşabilecek politika seçeneklerini bir ölçüde sınırlamaktadır. Aslında yönetim koşullarının yarattığı kısa vadeli rejim güvenliği sağlama stratejilerinden olan yarı kalıcı kriz politikaları veya hayatta kalma politikaları uzun vadeli devlet inşası politikalarının yerini almaktadır.⁵⁹

⁵⁶ Alan Collins, Op.cit., s.165

⁵⁷ Ibid

⁵⁸ Matthew Beasley, Op.cit., s.27

⁵⁹ Joel S.Migdal, Strong Societies and Weak States; State-Society Relations And State Capabilities In The Third World, Princeton University Press, 1988

Zayıf devletleri yöneten seçkinler genellikle rejimin hayatta kalması amacı doğrultusunda içsel ve dışsal stratejilerin bir karışımını kullanmaktadır. İçsel stratejilerinden biri olarak, seçkinler meydan okuyanlara havuç ve sopa yaklaşımının karışımını uygulamaktadır.⁶⁰ Bahsi geçen genellikle otoriter rejimlerde olayları dengeleme adına başvurulmuş havuç ve sopa yaklaşımında; havuç, rıza gösterme ve sadakat elde etme amacıyla alınan tedbirleri ifade ederken; sopa, hükümdarın aleyhinde topluca bir eyleme kalkışmanın bedelini ağırlaştıran baskıcı tedbirleri ifade etmektedir.⁶¹

İlk olarak, zayıf devletleri yöneten elitler, devam eden düzenin bozulmaması adına zorlayıcı tedbirler ve devletle korkutma yöntemini kullanmak zorunda kalmıştır. Bu durum; güvenlik güçleri oluşturmaya ve genişletmeye, ulusal gelirin yüksek bir kısmının askeri kaynaklara harcanmasını ve gerçek anlamda rejim muhaliflerine karşı tehdit ve güç kullanılmasına yol açmıştır.⁶²

Bu strateji belki de zayıf devlet seçkinleri tarafından rejimin ayakta kalması adına en çok uygulanan stratejidir ve gelişen ülkelerdeki insan hakları üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Genellikle, rejimler muhalif hareketleri bastırmak amacıyla işkence, hapis, suikastlar, yasa dışı cinayetler, kaçırma, siyasi ifadeleri saldırgan yöntemlerle baskılama ve yiyecek kaynaklarına zarar verilmesi gibi birçok yöntem uygulamaktadır.

63

Rejime yönelik tehdide dönüşebilme ihtimaline karşı, silahlı kuvvetler bazen zayıflatılma yoluna gidilebilir yine rejimin hayatta kalması stratejisinin bir parçası olarak, yönetici seçkinler bilinçli ve kasıtlı olarak muhalif görüşlü siyasi gruplar arasında ayrılıklar yaratarak, farklı kurumların birbirleri arasındaki rekabetini tetikleyerek, devlet kurumlarını da zayıflatarak böl yönet yöntemini uygulayabilmektedir. Böylece rejim karşıtı potansiyel ayaklanmaların önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

⁶⁰ Alan Collins, op.cit, s.167

⁶¹ Ronald Wintrobe, *The Political Economy of Dictatorship* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998); Barbara Geddes, "What Do We Know about Democratization after Twenty Years?" *Annual Review of Political Science* 2 (1999), ss. 114–144

⁶² Ibid

⁶³ Ibid

Farklı bir boyutuyla ele alındığında ise, yönetici seçkinler rejimi desteklemek adına bu süreçte toplumda olumlu yönlendirme yaratmayı daha kolay bulmaktadır. Genellikle bu durum, devlet elitleri ve çeşitli sosyal grupların birleşerek oluşturduğu karşılıklı etkileşimin oluşturulmasına vasıta olacak ayrıntılı bir patronaj sistemi kurulmasını gerektirmektedir.⁶⁴

Rejimin hayatta kalmasını sağlama adına genellikle başvurulanan diğer bir strateji ise kimlik siyaseti üzerinden gerçekleşmektedir, böl ve yönet politikasının bir biçimi olarak bazen seçkinler toplum içerisindeki kargaşayı kasıtlı olarak kışkırtarak rejime karşı muhaliflerin birleşmesini engellemeyi hedeflemiştir.⁶⁵ Bu durumun dışındaki zamanlarda, güvenilir olarak görülen ve rejimi destekleyen kesimi güçlendirme yöntemi olmaktadır. Böylece; seçkinler, devlet kaynaklarının dağıtımında, düşman olarak görülen azınlıkların baskılanması için kendi etnik gruplarını güç dağılımının farklı pozisyonlarında görevlendirmiştir.⁶⁶

Rejimler için hayatta kalmanın içsel stratejilerinden bir diğeri ise, demokratik siyasi süreçlerin manipüle edilebilirliğidir, birçok zayıf devlet dışarıya karşı savunmasız durumda olması sebebiyle güçlü devletler ve aralarında Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kurumların da bulunduğu güçler tarafından demokratik reform sürecini başlatması amacıyla zorlanmıştır. Demokratik reform adına yaygınlaşan protestolar ve baskılar gibi hareketlenmeler rejimleri imtiyaz vermeye itebilmektedir.⁶⁷

Genellikle, rejimler içerdeki muhalifleri ve dışarıdaki algıları, dikkatli bir manipölasyon izleyerek medyayı tekeline geçirmek ve kontrol altına almak, sahte partiler kurup oyları dağıtmak, seçimde hile yapmak ve seçim kurallarını bozmak suretiyle idare edebilmiştir. Önemli tavizlerde bulunmadan dışarıya demokrasi görüntüsü çizmek aslında bir dereceye kadar uluslararası meşruluk kazandırması bağlamında rejim güvenliğine destek olacak şekilde işlev kazandırmaktadır.⁶⁸

⁶⁴ William Reno, Warlord Politics and African States, Lynne Rienner Publishers, 1998

⁶⁵ Ibid

⁶⁶ Ibid

⁶⁷ Alan Collins, op.Cit., s.168

⁶⁸ Ibid

Bütün bu içsel stratejilere ek olarak, zayıf devletleri yöneten seçkinler, rejim güvenliğini desteklemek amacıyla dış güçlerle ittifaklar oluşturma yoluna gidebilmektedir. Özel askeri ve güvenlik şirketleriyle çalışmak da bu yöntemlerin bir parçası olarak ifade edilmektedir; zayıf devletlerin, iyi eğitilmiş özel ordular ve güçlü silahlarla çeşitli içsel tehdit algılarına karşı rejim güvenliğinin daha iyi korunabileceği düşünülmektedir.⁶⁹

Daha net bir ifadeyle vurgulamak gerekirse, zayıf devletler rejimin hayatta kalma garantisini vermeye yardımcı olacak güçlü devletlerle ittifaklar aramaktadır. Bu durum bazen de farklı bir biçimde, zayıf devletleri yöneten elitlerin bir araya gelerek güçlerini birleştirip bölgesel savunma düzenlemelerine katkı sağlaması bağlamında çoklu anlaşmalar yaparak, bölgesel savunma güçleri inşası gibi faaliyetlerle rejim güvenliğini koruma stratejisi olarak geliştirilebilmektedir.

Ayrıca, siyasi sistemin yapısından bağımsız olarak, liderlerin de siyasi hayatta kalmalarını teşvik edecek nispeten kendilerine göre birtakım yöntemleri bulunmaktadır. Devletin vatandaşları arasında kendini destekleyenleri kayırarak bu belli kesimin isteklerini karşılamak adına genel kamu politikaları yayınlayabilmenin yanı sıra destekleyenlerin devamlılığını sağlamaya yönelik olarak onlara özel çıkar sağlayacak koşullar yaratabilmektedirler.⁷⁰

A. *Devlet Türü ve Rejim Meşruiyeti İlişkisi*

Asırlık bir gelişme sürecinin sonucu olarak, sanayileşmiş batı dünyasındaki modern devletler; mutlak meşruiyet olarak ifade edilebilecek bir konuma ulaşmıştır. Dahası, batı dünyasında hüküm süren devlet yapıları, güçlü ve bağlı olarak nitelendirilmekteyken, buna karşılık üçüncü dünya olarak ifade edilen gelişmekte olan ülkeler, devlet yapılarında bağılılık ve meşruiyetten yoksun olma durumu bağlamında zayıf devletler olarak nitelendirilmektedir.⁷¹

⁶⁹ Ibid, s.168

⁷⁰ Theodore Bergstrom, and Robert P. Goodman “Private Demands for Public Goods,” American Economic Review 63,1973, ss.280-96

⁷¹ Edward E. Azar and Chung-in Moon, “National Security in the Third World: The Management of Internal and External Threats”, Aldershot: Edward Elgar, 1988, ss. 17–27

Üçüncü dünya ülkesi olarak nitelendirilen birçok ülke, yakın olarak ifade edilebilecek tarihlerde dekolonizasyonun bir sonucu olarak modern devlet sistemine katılmıştır. Buna ilaveten, bu ülkelerin sınırları kolay idare edilebilmek uğruna, mevcut kültürel ve etnik sınırlara fazlaca dikkat edilmeden ve sömürgeci rakipleriyle takas edilmek suretiyle yine sömürgeci devletler tarafından çizilmiştir. Sömürgeleşmenin ardından sahip olunan sınırlarda ulus ve devlet nadiren tutarlı olabilmektedir.⁷²

Bu anlamda, ulus ve devlet arasındaki uyumsuzluk bağlamında sömürgeleşme sonrasında devletlerin ve rejimlerin devlet yapıları doğrultusunda henüz nüfuslarının kimlik kapasitelerini geliştirememiş olması çerçevesince birçok devlette temel sosyal ve politik konularda fikir ayrılıkları getirmiştir.⁷³ Başka bir deyişle, bu devletlerin çoğu sınırlı altyapı temellerine sahip rejimler tarafından idare edilmiş ve nüfusun belli bir kesiminin ya da kontrol sahibi olan yönetici seçkinlerin çıkarlarını temsil etmektedir. Böylece rakip grup veya topluluklar, görevdeki rejimin otoritesini tehdit edecek faaliyetler gösterebilmektedir.⁷⁴ Bu koşullar çerçevesince, Yezid Sayigh'in de belirttiği gibi, iktidar üzerindeki tekel bir gücün merkezi düzenin sağlanmasında tek yol olarak nitelendirilmesi ya da yeni devletlerin henüz etkili bir siyasi temsil sistemi geliştirememiş olması sebebiyle otoriter rejimlerin ortaya çıkmasını teşvik etmiştir.⁷⁵

Bu durum göz önüne alındığında Max Weber'in de vurguladığı gibi, zayıf devletlerdeki liderlik kişiselleştirilme eğiliminde olmaktadır. Liderler meşruluğunu güçlendirmek adına, bağlılık temeline dayanan otoriteye sadakati ön plana çıkarmaktadır; ancak kişisel güce dayanan liderlik, otoritesini kurumsallaştırmaya dönüştüremedikçe sonunda siyasi bir istikrarsızlıkla karşı karşıya kalacaktır.⁷⁶

Daha da önemlisi güvenlik sorunları bağlamında, kişiselleştirilmiş liderlik öncelikli olarak kendi otoritesine karşı gelişen iç tehditleri ele alma eğiliminde olacaktır. Nitekim üçüncü dünya ülkelerinde güç, kurumsallaştırılana kadar iç politika güvenlik

⁷² Ibid,

⁷³ Ayoob, op.cit, s. 45

⁷⁴ Brian L. Job, 'The Insecurity Dilemma: National, Regime, and State Securities in the Third World', Lynne Rienner Publication, 1992, ss. 17–19

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Max Weber, The Theory of Social and Economic Organization, translated by A. M. Henderson and Talcott Parsons (New York: Oxford University Press, 1947), s. 328.

problemleriyle dolu bir gündeme sahip olacaktır.⁷⁷ Liderlerin yönettikleri kurumların veya rejimlerin hayatta kalması, siyasi desteği sürdürmek için artık yeterli kaynakları sağlayamadıkları noktada tehlikeye girmektedir.

Üçüncü dünya ülkelerinin bu ayırt edici özellikleri önemli bir güvenlik sorunu yaratmaktadır, bu noktada güvenliğin kimin için, devlet mi yoksa rejim için mi olduğu sorgulanmaktadır. İktidardaki rejim, o devletin yönetimi altındaki toplumun tamamını temsil etmemesi sebebiyle genellikle iktidardaki seçkinlerin güvenlik kaygılarının devletinkiyle örtüşmemesi durumu ortaya çıkmaktadır.⁷⁸

Başka bir deyişle, zayıf meşruiyeti olan bir rejim, devletin bütünlüğünün korunmasına dair duyduğu endişeden daha fazla rejim güvenliği endişesi taşımaktadır, çoğunlukla bu endişe kendi otoritesine meydan okuyan iç unsurlara karşı rejimin hayatta kalması kaygısı olmaktadır. Bunun dışında, zayıf devletlerdeki seçkinler politikalarını kendilerini koruma doğrultusunda tasarlarlarken bu politikalar devletin güvenliği adı altında sunulmuştur ki, böylece rejim güvenliği ve devlet güvenliği arasındaki ayırım bulanıklaştırılmıştır.⁷⁹

Geleneksel olarak uluslararası ilişkiler literatüründe kullanıldığı şekliyle güvenlik terimi iki ana varsayıma dayanmaktadır. Birincisi, devletin güvenliğine tehdit başlıca kendi sınırlarının dışından kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. İkinci olarak da bu tehditler tabiatı gereği sadece askeri olmasa da öncelikli olarak askeri temelli olmakta ve genellikle devletin güvenliğinin korunması bağlamında askeri müdahaleye ihtiyaç duyulmaktadır.⁸⁰

Bu varsayımlar Walter Lippman'ın özetlemesiyle şu şekilde ifade edilmiştir: “Bir ulus temel değerlerini feda etmek zorunda olma tehlikesiyle karşı karşıya kalma noktasına kadar güvendedir, eğer savaşı önleme isteğinde ve bunu yapabilecek güçteyse de meydan okunduğu zaman böyle bir savaştan zaferle çıkabilecektir.”⁸¹ Arnold Wolfers'a göre Lippmann'ın tanımı; bir ulusun saldırıyı caydırmak veya bertaraf etmek

⁷⁷ Robert O'Neill, Western Security Policy Towards the Third World, in Robert O'Neill and R. J. Vincent, The West and the Third World (London: Macmillan, 1990), s. 216.

⁷⁸ Brian L. Job, op.cit, ss. 15-16

⁷⁹ Ibid

⁸⁰ Walter Lippmann, “U.S Foreign Policy: Shield Of The Republic”, Boston Little Brown, 1943, s.51

⁸¹ Ibid

için kullandığı kabiliyet doğrultusunda güvenliğin artacağı ve azalacağı anlamını içermektedir. Bu tanım, terimin genellikle kullanılan anlamıyla uyum sağlamaktadır.⁸²

1. *Güçlü Devlet ve Rejim Güvenliği*

Bazı devletler devlet-toplum ilişkilerini biçimlendirmek, muhalefeti etkisiz hale getirmek, hakimiyet kazanmak ve sosyal kontrol elde etmek için mücadele ederken diğerleri bu konuda daha güçlü olmaktadır. Devletin doğası, toplumların doğasıyla bağlantılıdır ve güçlü bir devletin ortaya çıkışı, ancak devletin üst düzey bir sosyal kontrol mekanizması sağlamasıyla gerçekleşebilmektedir.

Devletin sosyal kontrol mücadelesi, insanları ve kaynakları seferber etmeye çalışan ve tek bir kurallar dizisi empoze eden devlet liderleri ile toplumun bazı bölümlerinde farklı kurallar uygulayan diğer sosyal örgütler arasındaki çatışmayla karakterize edilmektedir. Bu çatışmanın bir sonucu olarak toplumlar ve devletler arasında ortaya çıkan sosyal kontrolün toplumdaki etkisi, devletlerin güçlü mü zayıf mı olacağının temel belirleyicisi olarak değerlendirilmektedir.⁸³

Bu bağlamda, devletin hayatta kalma yeteneğindeki en önemli faktörlerden biri toplumu harekete geçirme potansiyeli olmaktadır. Hükümetler, devletin eyleme geçebilmesi için siyasi nüfuz araçları olarak insani ve maddi kaynakların seferber edilmesini öngörmektedir. Avrupa'daki devletler bu amaç için; sürekli bir ordu, büyük ölçüde geliştirilmiş bir vergi toplama mekanizması ve mahkemelerin çoğaltılmasına ihtiyaç duymuştur.⁸⁴

Joe Migdal, güçlü devletlerin genelde şiddetli toplumsal bozulmanın ardından ortaya çıktığını ifade etmiştir. Sosyal kontrol, önce mevcut hayatta kalma stratejilerini hızla ve derinden baltalayan yıkıcı koşullar yaratan dışsal faktörler olmadan gerçekleşmemiş ve bu sosyal kontrolün temelinde iki temel dış faktör etkili olmuştur. Birincisi, ekonominin küreselleşmesi ve ikincisi sömürge yönetimi olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, savaş ve devrimle yakından bağlantılı olan kitlesel göç, 20. Yüzyılın eski sosyal kontrol

⁸² Arnold Wolfers, op.cit, s.150

⁸³ Joe S.Migdal, “Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World”, <https://gsdrc.org/document-library/strong-societies-and-weak-states-state-society-relations-and-state-capabilities-in-the-third-world/> (e.t 17.10.2020)

⁸⁴ Ibid

biçimlerini zayıflatan ve yenilerinin ortaya çıkmasını sağlayan örneklerden biri olmuştur.⁸⁵

Genellikle devletlerin gücü; hükümet politikalarının belirlenmesi ve kanunların şeffaflıkla uygulanabilmesi becerisiyle ölçülmektedir. Ayrıca meşruiyet, güvenlik, ekonomik gelişmişlik ve toplum refahı da devletlerin gücünün betimlenmesinde temel rol oynamaktadır. Siyasi irade, eldeki kaynakların doğru biçimde kullanılması ve kamu düzeni oluşturmaktaki yeterlilik devletlerin güce sahip olma unsurlarından olmaktadır; tüm bunlara ilaveten bu koşulların sürekliliğinin sağlanması ile devletin güçlü olmaya devam edebilmesi doğru orantılıdır.

Güvenlik konusu bir devletin gücünü sınıflandıran en temel konulardan olmaktadır. Bir devlet, toplumunu ve topraklarını hem sınırları içerisinde iç meselelerinden kaynaklı tehditlerden hem de dış tehdit unsurlarından korumakla yükümlüdür. Bu bağlamda devletler, meşru bir biçimde şiddet kullanma haklarını kullanmakla sorumluluklarını yerine getirebilmektedir. Bunun yanı sıra, devletler meşruiyetinin devamlılığı adına güçlü bir hukuk sisteminin varlığına ihtiyaç duymaktadır.

Güçlü devletler, vatandaşlarının endişelerine ve taleplerine odaklanarak çözüm bulma eğiliminde olmaktadır. Halklarının çıkarlarını gözeterek ulusal hedefler ve değerler doğrultusunda şekillendirmektedir. Dış güçlerin etkilerine karşı bir tampon görevi görmek ve ulusal çıkarları doğrultusunda hareket ederek kendi menfaatlerini korurken uluslararası alandaki zorluklarla da başa çıkmaya çalışmaktadır.⁸⁶

Güçlü devletler, siyasi ve cezai şiddete karşı yüksek düzeyde güvenlik sunmakta, siyasi ve sivil özgürlükleri sağlamakta ve ekonomik fırsatların gelişmesine elverişli ortamlar yaratmaktadır. Bu devletlerde, hukukun üstünlüğü hakimdir, ayrıca kamu düzeni başarılı bir şekilde korunarak okullar, üniversiteler ve hastaneler geliştirilmektedir. Genel olarak, güçlü devletlerde barış ve düzenin hakim olduğu ifade edilebilmektedir.

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Robert I. Rotberg, “Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators”, https://www.brookings.edu/wpcontent/uploads/2016/07/statefailureandstateweaknessinatimeoferror_chapter.pdf (e.t 17.11.2020)

Bir devletin güçlü olma kapasitesini belirleyen bahsi geçen her bir değişkene ayrı ayrı bakıldığında güçlü devletler açıkça her alanda iyi performans göstermektedir. Güçlü devletlerin aksine zayıf devletler ise, bazı alanlarda beklentileri karşılayan ve bazı durumlarda kötü performans gösteren karma bir profil ortaya koymaktadır. Zayıf devletler bu alanlarda ne kadar eksik performans gösterirse, o kadar zayıflar ve bu zayıflık, başarısızlığa doğru yönelme eğilimi dolayısıyla zayıf devletin alt kategorisi olan başarısız devlet konumuna götürmektedir.⁸⁷

Kıdemli akademisyen Francis Fukuyama'ya göre; güçlü devletlerde ekonomik büyüme, sosyal seferberlik ve siyasi gelişmenin unsurları olarak; devletin, ulusal kalkınmanın, hukukun üstünlüğünün ve sorumluluğunun, bütünün bağımsız parçaları olmasına rağmen birlikte işlediğini ifade etmiştir.⁸⁸ Migdal'a göre ise güçlü bir devlet, her alanda sürekli ve etkili bir kontrol mekanizması üzerinden var olmaktadır. Devlet, kaynaklarını çıkarma ve topluma tam anlamıyla nüfuz etme yeteneğine sahiptir. Bu durumun aksine zayıf bir devlet ise, etkisiz kontrol sistemi ve toplumun her kesiminde varlık gösterememesi ile tanımlanmaktadır.⁸⁹

2. *Zayıf Devlet ve Rejim Meşruiyeti İlişkisi*

Siyasi bir sistemin meşruiyetinin sorgulanması, yönetilemesi zor bir kriz yaşandığında ortaya çıkmaktadır. Siyaset Bilimcisi Rodney Barker, rejimin meşruiyetini yönetme hakkı veya bir rejimin haklılığına inanç ve emir verme yetkisi olarak tanımlamıştır. Emirlerle sadece korkudan değil, ahlaki otoriteye sahip olduğunda ve onlara uyulması gerektiğine inanıldığında da itaat edilmektedir. Eğer bir rejim meşruiyetini sağlayamaz, sürdüremezse veya koruyamazsa, rejim çökme süreciyle karşı karşıya kalmak durumundadır.⁹⁰

Teoride, yönetici elit kesimin meşruiyet oluşturmak için istifade ettikleri iki strateji bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, insanların maddi ihtiyaçlarını karşılamadaki performansları, ikinci olarak ise bir inanç sisteminin belirli bir ideoloji çerçevesince

⁸⁷ Ibid

⁸⁸ “A Conversation with Francis Fukuyama on The Origins Of Political Order”, Washington, Carnegie Endowment For International Peace, 2011, <https://carnegieendowment.org/2011/06/06/conversation-with-francis-fukuyama-on-origins-of-political-order-event-3294> (e.t 17.11.2020)

⁸⁹ Migdal, Op.cit.

⁹⁰ Jun Kwon, “The Source Of Regime Survival İn North Korea”, Utica Collage Center Publication, 2018

tanıtılması olarak belirtilmektedir.⁹¹ Görevdeki rejimlerin meşruiyetindeki eksikliklerin bir sonucu olarak rejim güvenliğine yapılan vurgu, bir bütün olarak devletin güvenliğine olumsuz olarak yansımaktadır. Öncelikle, iktidardaki seçkinlerin kendi güvenliğiyle meşgul olmaları durumu, rejimi sadece sert veya zayıf politikalar izlemeye doğru yönlendirmeye meyilli olması sebebiyle değil, aynı zamanda güvenlik politikalarının araçları ve amaçları hakkında kamuoyunda fikir birliği sağlama şansını da azaltması bakımından devletin güvenliğini zayıflatmaktadır.⁹²

İkinci olarak, iç tehditlerle karşı karşıya olan bir rejim, içerideki düşmanı yok etmeye yönelik sıklıkla baskıcı tedbirlere başvurmaktadır. Buna ek olarak böyle bir rejim, kendine yönelen tehditleri sık sık dışsallaştırmaya çalışabilmektedir. Devlet egemenliği ve diğer devletler tarafından müdahale edilmeme normunu ortaya koymak suretiyle bu tür tehditleri gayri meşru olarak tasvir ederken, aynı zamanda kendi gerçekleştireceği önleyici ve baskıcı eylemleri meşru olarak yansıtabilmektedir. Bu strateji, politik muhaliflerle hesaplaşmada işe yarabilmekteyken, Ayoob'un da bahsettiği gibi ileri aşamalarda rejim istikrarını azaltmaya yol açacak daha büyük çatışmalara zemin hazırlayabilmektedir.⁹³

Yukarıda bahsi geçen noktalarla bağlantılı olarak, zayıf devletlerdeki birçok rejim, iç istikrarı sağlamak pahasına sosyal ve ekonomik giderleri gözden çıkarıp askeri kuvvetleri için harcamaları arttırma eğiliminde olmaktadır. Kısa vadede rejimin hayatta kalması amacı güdülerek yapılan bu harcamalar aslında bir anlamda maddi kaynakların israfı olarak ifade edilebilmektedir; çünkü bu durum uzun vadede rejim güvenliğini olumsuz etkileme riski taşımaktadır.⁹⁴

Buna ek olarak, baskı yeteneğini arttırmak adına gerçekleşen askerileştirme süreci, çoğunlukla siyasi gücün askeri sektör üzerine yoğunlaşmasına sebebiyet vermektedir. Böyle bir olgu siyasete askeri müdahaleyi teşvik etmektedir, bu bağlamda genellikle

⁹¹ Ibid

⁹² Edward Azar and Chung-in Moon, 'Legitimacy, Integration and Policy Capacity: The "Software" Side of Third World National Security', in Azar and Moon, National Security in the Third World, pp. 82–5; Job, 'The Insecurity Dilemma', ss. 27–9.

⁹³ Mohammed Ayoob, 'Security in the Third World', Princeton University, 1991, ss. 43–4. Caroline Thomas, 'New Directions in Thinking about Security', New York: Saint Martin's Press, 1998, s. 272.

⁹⁴ Robert L. Rothstein, The Security Dilemma and The Poverty Trap in The Third World, The Jerusalem Journal of International Relations, 1986, s.16

böyle durumlar darbe sonucu askeri rejimin kurulmasıyla sonlanmaktadır. Nitekim, otoriter askeri rejimler ve meşruiyet arasındaki kısır döngü, gelişmekte olan birçok ülkede kronik bir sorun olarak değerlendirilmektedir.⁹⁵

Ayrıca, meşruiyeti konusunda güvensizlik yaşayan kırılğan rejimler, sadece dış tehditleri caydırmak için değil, aynı zamanda rejimin hayatta kalmasını sağlamak amacıyla dış güçlerle ittifak kurma eğiliminde olmaktadır. Ancak dış güçlerle yapılan ittifaklar sonucu genellikle halk tarafından devletin egemenliğinin sınırlandığı algısı meydana gelebilmektedir, nitekim böyle bir durum halkın gözünde rejimin meşruiyetini daha da zayıflatabilmektedir.

Zayıflayan ve başarısız devletler üzerine en çok kabul gören tanımları ortaya koyan isimlerden biri olan William Zartman, devletin çöküş nedenini devlet olarak ifade edilebilmeleri için gerekli işlevleri yerine getirememelerinden kaynaklandığını iddia etmiştir. İşlev teriminin anlamının farklılık gösterebilmesine rağmen, özünde yönetme hakkı ile ilgili olduğu sonucuna varmaktadır. Devlet artık egemen bir otorite, kurum veya birliğin sembolü olarak hareket etmediğinde yönetme hakkının kaybolduğunu ifade etmektedir.⁹⁶

Zartman'ın tanımı, daha sonra, egemen oldukları topraklardaki sorumluluklarını sürdüremeyen devletleri hesaba katmadığı için, yalnızca iç savaş veya anarşi nedeniyle zaten başarısız olmuş devletleri kapsamaması gerektiği yönünde eleştirilmiştir. Bu durumda, zayıf durumların başarısız olanlardan ayırt edilmesi gerekmektedir. Birincisi, merkezi hükümetin kamu düzenini kontrol altında tutma kapasitesinin zayıf olduğu, dış tehditlere karşı savunmasız olduğu ve düşük düzeyde ekonomik dağılım ve insan refahı sağladığı bir olgudur. İkincisi, tamamen kamu hizmetleri sunamaz ve kendi bölgesi üzerinde herhangi bir merkezi kontrole sahip değildir.⁹⁷

⁹⁵ Ibid

⁹⁶ William Zartman, "Collapsed States: The Disintegration and Restoration Of The Legitimate Authority", Lynne Rienner Publishers, 1995, s.5 (aktaran, Andrei Curaru, " The Fallacies Of The Failed State Concept", Lancaster University, 2018, s.17)

⁹⁷ Ibid

3. *Rejim Güvenliğinde En Zayıf Halka: Başarısız Devletler*

Uluslararası sistem ulus-devletlerden oluşan bir yapıya sahip olmaktadır. Temelde devletlerin başarısız, zayıf ve güçlü olarak betimlenmesi bir ulus-devlet olarak ne kadar başarı gösterdiği ile bağlantılı olmaktadır. Devletlerin siyasal bir varlık olarak mevcudiyetlerini sağlama ve meşruiyetlerini sürdürmesi ulus-devlet olabilme potansiyelleriyle orantılıdır. Bağımsızlığını koruyamayan, meşruiyetlerini sağlayamayan ya da sürdüremeyen devletler sistemde başarısız devletler olarak ifade edilmektedir.

Robert H. Jackson tarafından yarı devletler (quasi states)⁹⁸ terimiyle yaptığı çalışmada atıfta bulunulan ve daha sonra 1993 yılında Madeline Albright⁹⁹ tarafından popüler hale getirilen başarısız devlet terimi 1990'lardan önce var olmasına rağmen, başarısız devlet tartışmasına Gerald Herman ve Steven Ratner tarafından yön verilmiştir. Yazarlar, 1993 yılında geniş çapta referans olarak gösterilen "Başarısız Devletleri Kurtarmak" adlı çalışmalarında, ulus devletlerin sayısındaki hızlı artışın birçoğunun zayıflık yaşamasına neden olmasının sebeplerini ele almıştır.¹⁰⁰

Bu yazarların görüşüne göre, ulus devletlerin hızlı artışındaki gelişmeyle ilgili sorun, yeni kurulan devletlere tanınan kendi kaderini tayin hakkının uzun vadede beka kabiliyetlerini hesaba katmaması olmuştur. Büyük güçler sömürgeleştirdikleri devletleri sosyal yapıları tahrip edilmiş olarak bıraktıkları için bu ülkeler modern devlet standartlarını geliştirememiştir.¹⁰¹

Başarısız olan devletler çatışmalı ve tehlikeli bir yapıda olmasının yanı sıra genellikle içsel karışıklarla ve gerilimlerle mücadele durumundadır. Bir çok başarısız devlet örneğinde, hükümetler bir veya daha fazla rakip tarafından yönetilen silahlı müdahalelerle mücadele etmektedir. Zaman zaman, çeşitli sivil ayaklanmalarla, farklı

⁹⁸ Robert Jackson, "Quasi States, Dual Regimes and Neoclassical Theory: International Jurisprudence and The Third World, Cambridge Press, 2012, s.528

⁹⁹ Madeleine Albright, "Yes, There Is A Reason To Be In Somalia", Newyork Times, 1993, <https://www.nytimes.com/1993/08/10/opinion/yes-there-is-a-reason-to-be-in-somalia.html>(e.t 18.11.2020)

¹⁰⁰ Gerald Herman, Steven Ratner, "Saving Failed States", Foreign Policy, 1993, ss.3-16

¹⁰¹ Ibid

derecelerde toplumsal hoşnutsuzluklarla ve devlet içindeki muhalefet gruplarla karşı karşıya kalmaktadır.¹⁰²

Başarısız devleti betimleyen mutlak durum şiddetin yoğunluğu olmaktan daha ziyade, Angola, Burundi ve Sudan örneklerinde olduğu gibi bu şiddetin kalıcı karakteridir. Şöyleki, şiddetin genellikle mevcut hükümete veya rejime yönelik olması, siyasi veya coğrafi talepleri arttırmakta ve isyancılar bu şiddeti rasyonelleştirme veya haklı çıkarma çabasında olmaktadır.¹⁰³

Başarısız devletleri karakterize eden iç savaşlar genellikle etnik, dinsel, veya diğer toplumlararası düşmanlıklardan kaynaklanmaktadır. Bu düşmanlıklar sonucu ötekileştirilen grupların korkusu birçok etnik çatışmayı körükleyerek, rejimler ile ötekileştirilen gruplar arasındaki düşmanlıkları beslemekte ve harekete geçirmektedir. Ayrıca, rejim ve muhalif gruplar arasında özellikle yeraltı kaynaklarının kontrolünü ele geçirme mücadelesini tetiklemektedir. Güçlü devletlerin aksine, başarısız devletler sınırlarını kontrol edememekte ve bölgenin bazı bölümleri üzerindeki yetkilerini kaybetmektedir.

Başarısız devletin anlamı, 11 Eylül saldırılarından sonra varoluşsal bir tehdit kavramının algılanmasıyla değişmiştir. Saldırıdan bu yana, devlet başarısızlığı uluslararası düzene en önemli tehdit olarak görülmüştür.¹⁰⁴ Bu görüş, başarısız hükümetlerin istikrarsızlık yarattığını, komşularına tehdit oluşturduğunu ve sonuçta etkili bir uluslararası sistem inşa etmede ABD'nin çıkarlarını tehdit ettiğini savunan Zayıf Devletler Komisyonu tarafından ortaya konmuştur. Bu bağlamda, ABD'nin Ulusal İstihbarat Stratejisi, başarısız devletlerin uluslararası istikrarsızlığa ve şiddete zemin hazırladığını savunmaktadır.¹⁰⁵

Terminolojinin anlamındaki bu değişiklikte birlikte, başarılı devlet kurma girişimleri için birincil hedef haline gelen başarısız devletlere müdahale etmek meşrulaştırılmıştır.

¹⁰² Rotberg, Op.cit., s.5

¹⁰³ Ibid

¹⁰⁴ Commision On Weak States and US National Security, "On The Brink: Weak States and US National Security", Center For Global Development, https://www.cgdev.org/sites/default/files/archive/doc/books/weakstates/Full_Report.pdf%20 (e.t 18.11.2020)

¹⁰⁵ Office Of The Director Of National Intelligence, " The National Intelligence Strategy Of The United StateS oF America", https://www.globalsecurity.org/intell/library/policy/national/nis-usa_october2005.pdf (e.t 18.11.2020)

Güvenlik tehdidi olarak başarısız devletin yaygın bir örneği Afganistan'dır. Andrei Curaru, Afganistan'a 11 Eylül saldırılarından sonra gerçekleştirilen müdahale öncesinde, bir düzeni sürdürmeyi başaran Taliban'ın kontrolü altında nispeten istikrarlı olduğunu; ancak ABD'nin müdahalesiyle kökten yaşanan değişiklikler sonucu günümüzde her zamankinden daha zayıf bir konumda olduğunu vurgulamıştır.¹⁰⁶

Bunların dışında, zayıf devlet ve başarısız devlet arasındaki ayrımın analitik olmaktan çok sembolik olduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenle, uzmanlar, başarısız devletleri incelemek için sadece tanımlara bağlı kalmamış daha objektif bir analiz için başka yöntemler geliştirmiştir. Donald Potter, 2004 yılındaki "Devlet Sorumluluğu, Egemenlik ve Başarısız Devletler" adlı çalışmasında, devletleri işlevselliği açısından sınıflandırdığı, zayıf ve başarısız arasında ayrım yapabildiği nicel temelli göstergelere dayalı bir model inşa etmiştir.¹⁰⁷

Bu bağlamda, devletlerin güçlü, zayıf veya başarısız olarak sınıflandırılmasını ve bir başarısızlık sürekliliğine göre sıralanmasını sağlayan nicel temelli göstergelere dayalı bir model gerekli olmaktadır. Potter'a göre, devlet başarısızlığının göstergeleri genellikle az gelişmiş ve zayıf veya başarısız devletlerde güvenilir olmaz; yönetim, yolsuzluk, ekonomik ve sosyal refah gibi göstergeler üzerinden kullanılan bir modelin geliştirilmesinin mümkün olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁸

4. *Kuzey Kore Rejiminin Hayatta Kalma Stratejileri*

Kuzey Kore üzerinden örneklendirerek, Bueno De Mesquita tarafından komünist rejimlerin direncini açıklamak üzere iki şekilde çıkarım ifade edilmiştir. İlk olarak; dirençli sağlam rejimlerde iktidar koalisyonunun tercihleri çok önemli bir etken olarak vurgulanmıştır. İktidar koalisyonu üyelerinin kişisel çıkarları ile toplumun daha geniş kapsamlı çıkarları arasında bir uyum söz konusu olmaktadır. Genel refahı teşvik ederek,

¹⁰⁶ Andrei Curaru, "The Fallacies Of The Failed State Concept", Lancaster University, 2018, s.17

¹⁰⁷ Donald Potter, "State Responsibility, Sovereignty and Failed States", Australian Parliamentary Press, September 2004, <https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=Id:%22media/pressrel/WS1F6%22> (e.t 18.11.2020)

¹⁰⁸ Ibid

yöneticiler sadece rejimin gücünü arttırmakla kalmaz aynı zamanda bu durumdan kendileri de yararlanırlar.¹⁰⁹

İkinci olarak; rejim direnci veya hayatta kalma, belirli şartlar altında havuç ve sopa stratejisini uygulama kabiliyetine dayandığını ifade etmiştir. Siyasi baskı ve milliyetçilik, Kuzey Kore’de ve Küba’da ciddi ekonomik kısıtlamalara rağmen rejimi canlı tutmak için yeterli olmuştur; ancak bu tür rejimlerin Çin ve Vietnam’da olduğu gibi zamanla gelişecek değişimlere uyum sağlama ihtimallerinin düşük olduğu değerlendirilmektedir.¹¹⁰

Kuzey Kore, bağımsız ve egemen bir devlet olarak yönetim şeklini Marksizm-Leninizm ideolojileri doğrultusunda şekillendirmek üzere kurulmuştur. Ancak; bu ideoloji 1960’ların sonlarında Marksizm ve Leninizm’in bir uygulaması olarak ifade edilen, Kore’nin somut koşullarına uygunluk gösteren Juche ideolojisiyle değiştirilmiştir.¹¹¹ Rejimin hayatta kalma stratejileri arasında öncelikle, ideolojik meseleler üzerinde Sino-Sovyet anlaşmazlıklarının zirveye ulaştığı dönemlerde Kuzey Kore, kendi ideolojisini benimseyerek, SSCB’nin veya Çin’in ekonomik desteği olmadan kendi kendine yeterli ekonomisini geliştirerek ve askeri alanda kendi savunmasını sağlayarak bağımsızlığını ilan ettiğini beyan etmiştir.¹¹²

Kendi kendine yeterlilikten bahsedilen bu noktada, bir sonraki bölümde daha detaylı bilgi verilecek olan Juche ideolojisinin Kim İl Sung tarafından yaratıldığını ve daha sonra oğlu Kim Jong İl tarafından birey merkezli bir felsefeye dönüşerek geliştirildiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte; teorisyen ve 1950 ve 1960’lı yıllarda, Kore İşçi Partisi’nin sekreterliğini yapmış olan Hwang Jang Yup’a göre, Kim İl Sung kendi konuşmalarının Juche ideolojisine dönüştürülecek şekilde teorize edilmesini istemiştir.¹¹³ Bir başka deyişle; Juche’nin içeriği Kim İl Sung’un konuşmaları sırasında beyan edilmiş ancak; Kuzey Kore’nin meşru ideolojisi olarak teoriye dayandırılması teorisyen Hwang Jang Yup aracılığı ile gerçekleşmiştir.

¹⁰⁹ Mary Gallagher, Jonathan K.Hanson; *Authoritarian Survival, Resilience and The Selectorate Theory*, Cambridge University Press, 2013,s.24

¹¹⁰ Ibid

¹¹¹ Ilpyong J.Kim, *Historical Dictionary of North Korea*, The Scarecrow Press Inc. Lanham, Marylanda and Oxford; 2003, s.60

¹¹² Ibid

¹¹³ Ibid

Hayatta kalma stratejilerinden ikincisi olarak, Kuzey Kore rejiminin hayatta kalması, meşruiyetini koruması adına en önemli dayanaklarından biri olan ekonomik iyileşme ve gelişmenin katkısıyla gerçekleşmektedir. Kuzey Kore'nin ekonomisi ve sanayisi, Kore savaşı sonrası yeniden yapılanma döneminde SSCB ve diğer doğu Avrupa ülkelerinin sağladığı büyük ekonomik yardım ve teknik destekten faydalanmıştır.

Bu nedenle, Kuzey Kore, Sovyet Bloğu ülkelerinin savaş sonrası dönemde olduğu gibi aynı düzeyde destek ve yardım sağlamaya devam edeceği varsayımı üzerine ekonomik kalkınma programını oluşturmuştur. Oysaki uluslararası atmosfer, Nikita Kruşev'in Stalinizm'in kaldırılma politikasını ilan ettiği Sovyetler Birliği Komünist Partisi 20. Kongresinde değişmiş ve akabinde Çin-Sovyet çatışması yaşanmıştır.¹¹⁴

Sosyalist Blok ülkelerindeki bu değişim doğrultusunda, Kuzey Kore lideri Kim İl Sung, ekonomik ve teknik yardım almak için Moskova ve Doğu Avrupa'ya ziyarette bulunmuş; ancak bu ziyaretler beklediği gibi gerçekleşmemiştir. Pyongyang'a dönüşünün ardından büyük bir program başlatan Kim İl Sung, beş yıllık ekonomik planın karşılığını ödemek için yerel kaynakları harekete geçirmiştir.¹¹⁵ Bu planının amaçları sanayinin ve tarımın sosyalist inşasını gerçekleştirmek olmuştur. Kim İl Sung, böylece Kuzey Kore'de başarılı bir sosyalizm inşası için ön koşul olarak kırsaldaki kültür devrimine ve sanayideki teknolojik devrime dayanacak bir teori oluşturmaya başlamıştır.¹¹⁶

Kültür devrimi, bu nedenle emekçilerin kendilerini adadıkları, bencil olmayan ve vatansever sosyalist bir toplumun üyelerine dönüşebilecekleri ideolojik bilincin arttırılması hedeflenerek tasarlanmıştır. Kültür devriminin teknolojik devrimden önce gelmesi gerektiği tezini Kim İl Sung şu ifadeyle vurgulamıştır: "Kültür devriminin farkına varmadıkça, halkımızın ekonomisinde başarılı bir teknolojik devrimi yürütemeyiz."¹¹⁷ 1960'lı yılların başında genel ekonomik başarıları bağlamında, Kim İl Sung ülkenin bir bütün olarak tarım devletinden sosyalist bir sanayi devletine

¹¹⁴ İbid

¹¹⁵ Ilpyong Kim, op.cit, s.66

¹¹⁶ İbid

¹¹⁷ İbid

dönüştürüldüğünü vurgulamış, bu durumda Kuzey Kore'nin sosyalist sanayileşme modeline ulaştığını göstermiştir.

Üçüncü olarak, sosyalist sanayileşme ve savunmayı güçlendirme hedeflerini takip eden Kuzey Kore, herhangi bir dış saldırı ile başa çıkabilecek bir savunma sistemi kurmuştur. Dahası, siyasi ve ideolojik birliğe müteakip ayrılıkçı siyasi çatışma ve ideolojik ihtilaflar; kültürel, ideolojik ve teknolojik olmak üzere üç tane devrimin çatısı altında toplanmıştır.¹¹⁸

Ayrıca Kuzey Kore'de halk ideolojiyle ve her daim bir savaş çıkma ihtimaline karşı güçlü kalması ve güvenliğini koruyabilmesi için yönetimin öngördüğü sıkı tedbirleri olağan karşılayacakları ve destekleyecekleri bir doğrultuda motive edilmiştir. Öyle ki, bu desteği daha anlaşılır kılan, Kim İl Sung'un kişisel güvenlik ekibinde görev yapmış olan Pak Su-Hyon'un açıklaması ile örneklendirmek yerinde olacaktır: “ Problem, insanlar zaten savaş istiyor. Bu zor hayatları yaşamalarının sebebini sonunda bir savaş çıkacağı düşüncesine inanarak yaşıyorlar. Ya savaş yüzünden ya da açlıktan öleceklerine inanıyorlar. Tek çözümü savaş olarak görüyorlar.”¹¹⁹ Bu açıklamayla, açlıktan ölümlerin yaşandığı dönemde bile bağımsızlıkları adına savaşı benimseyen bir anlayışla halkın rejime olan desteği ifade edilmektedir.

Kuzey Kore'nin yaşamsal stratejilerinin dayanaklarından bir diğeri de Konfüçyüsçülük değerleri ve geleneklerinin geçerli olmasıdır. Kuzey Kore yönetiminin, Konfüçyüsçü sosyalizm kavramını telkin etmesi oldukça kolay olmuştur. Kore İşçi Partisi'nin gerçekleştirdiği ideolojik telkinler sonucunda; devlet ve Kore İşçi Partisi gibi kolektif bir oluşumun iyiliği için fedakârlık fikirleri ortaya atılmıştır. Kuzey Kore açısından halkın bireysel sadakatini aileden, devlete ve liderlere devrettirmek kolay bir görev olmamıştır.¹²⁰

Kuzey Kore yönetimi, kolektif birlik hedefine ulaşmak adına ideolojik öğreti ve kitlesel örgütlere katılım için kolektif değerlerin telkin edileceği çeşitli kitlesel

¹¹⁸ Ilpyong, Op.cit, p.67

¹¹⁹ Van Jackson, “Book Excerpt-On The Brink: Trump, Kim, and The Threat Of Nuclear War”, 2018 <https://nationalinterest.org/feature/book-excerpt—brink-trump-kim-and-threat-nuclear-war-38642> (e.t 20.09.2020)

¹²⁰ Ilpyong, Op.cit, p.68

seferberlik kampanyaları başlatmıştır. Halkı, Kore İşçi Partisi'ni ve devlet örgütlerini destekleyecek şekilde bir araya getirmek adına meslek grupları ve sosyal örgütler olmak üzere birçok kitlesel örgüt kurulmuştur.¹²¹

Kitlesel organizasyonların komünist toplumlardaki rolü önem teşkil etmektedir; çünkü kitleler siyasal ve sosyal olarak bu sürecin içinde yer aldıkları hissiyatıyla örgütlenmektedir. Siyasal gücün, Kore İşçi Partisi içerisindeki küçük elit bir grubun elinde yoğunlaşmış olması sebebiyle Kuzey Kore yönetimi politikalarını uygulamak adına kitlelerin desteğine ihtiyaç duymuştur. Kore İşçi Partisi'nin politikalarının uygulanmasına destek sağlamak ve harekete geçirmek için parti liderleri, kitlesel örgütleri, merkezi politikalara destek verecek gruplar ve propagandacılar olarak görevlendirmek suretiyle hareket etmiştir.¹²²

B. *Rejim Güvenliğinde Kitle İmha Silahlarının Etkisi*

Uluslararası güvenlik alanında, KİS'in rolü ve fazla silahlanmanın sonuçları ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bir yandan, Soğuk Savaş sırasında ABD ile Sovyetler Birliği arasında uzun bir barışın veya nükleer barışın sürdürülmesinde nükleer silahların önemli bir faktör olduğu görüşü yaygın olarak kabul edilmektedir. Çoğunlukla bu görüşün savunucuları olan neorealistler, nükleer silahların büyük nükleer güçler tarafından diğer devletlerin oluşturduğu tehditlerin azaltılmasını sağlamak amacıyla kullanılacağını öngörmektedir. Dolayısıyla bu tutum, nükleer silahların varlığı ve çoğaltılması konusundaki iyimserliği (nükleer iyimserlik) ifade etmektedir.¹²³

Öte yandan, nükleer silahların yayılmaya devam etmesi nükleer savaşın patlak verme riskini artırdığı için nükleer silahların yayılmasını önlemek adına düzenlenen uluslararası girişimleri desteklemek gerektiği görüşü de yaygın olmaktadır. Çoğunlukla liberal yaklaşımı benimsemiş teorisyenlerin savunduğu bu fikir, nükleer silahların varlığı ve yayılması ile ilgili karamsarlığı (nükleer karamsarlık) temsil etmektedir.¹²⁴

¹²¹ Ibid

¹²² Ilpyong, op.cit, s.157

¹²³ Zoran Dragisic, Milica Curcic, "Weapons Of Mass Destruction and Contemporary Security Studies", Institutute Of Nuclear Sciences, 2020, s.397

¹²⁴ Ibid

Bu iki temel teorik görüşün ışığında ilk yaklaşımda vurgulanan anlamıyla, nükleer silah edinen ve stratejik bir nükleer tehditle karşı karşıya olmayan devletler, devlet içerisinde rejiminin güvenliğini arttırmak amacıyla nükleer silah sahibi olmaktadır. Nükleer silahlar iç huzursuzluğun artmasını hedefleyen müdahalelere engel olmaktadır. Ayrıca mevcut iç huzursuzluğu hafifletmek amacıyla yapılması niyetlenen iç ve dış müdahaleleri de baskı altında tutmaktadır.

Saldırıyı caydırmanın dışında, bir rejimin devrilme olasılığı halinde ortaya çıkacak anarşik düzende nükleer silahlar, yaratacağı istikrarsızlık ortamı bağlamında diğer devletlerin rejimi sonlandırmayı desteklemesini mantıksız kılmaktadır. Bu hipotez, aktörlerin en temel anlamda rasyonel olduklarını varsaymaktadır ve bu varsayım doğrultusunda rasyonel olarak hareket ettiğinde devletler, değerlerini ayakta tutabilme gücünü ve yarar sağlama yeteneklerini maksimuma çıkarmaktadır.

Ayrıca, nükleer silahların devletin çıkarına olmaktan ziyade, devlet içerisindeki rejimin ayakta kalabilme yeterliliğini artırması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Rejim güvenliği teorisinin mantığı, dış güçler tarafından tetiklenen içsel istikrarsızlaştırma tehdidi altındaki rejimin saldırıyı engellemek adına nükleer silah kullanması yerine büyük güçlerin tercihlerini değiştirmesidir.¹²⁵ Öyle ki büyük güçlerin tercihlerini rejimin devamlılığı yönünde değiştirmeleri daha mantıklı hale gelmektedir. Tercihlerdeki bu değişiklik, nükleer silaha sahip bir ülkede siyasi istikrarsızlık ve hükümetin devrilmesi ile bağlantılı olarak çıkabilecek risklerin göz önüne alınmasıyla mümkün kılınmaktadır.¹²⁶

Nükleer silahlar, bir rejimin istikrarsızlığını veya devrilmesini destekleyen büyük güçler için iki noktada risk teşkil etmektedir. İlk olarak serbest nükleer silahlar sorununu ortaya çıkarmaktadır. Devlet dışı aktörler kendi çıkarlarını garanti altına almak adına devletlerin nükleer cephaneliğini güç boşluğundan faydalanmak suretiyle ele geçirebilir; ancak istikrar sahibi hükümetler nükleer cephaneliklerini kararlı bir şekilde koruyabilmektedir.¹²⁷

¹²⁵ Matthew Beasley, Op.cit., s.18

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

İstikrar azaldıkça, hükümet kaynaklarının hırsızlıktan korunması adına gerçekleşen güvenlik tedbirleri yetersiz kalacaktır. İkinci olarak, rejimin devrilme ihtimali çerçevesince devletler, rejimin kurtarılması için yardım alana kadar cephaneliğini nükleer şantaj aracı olarak kullanarak komşularını tehdit edebilmektedir. Ancak; tam tersine hayatta kalmak önceliği olduğu için istikrarlı bir ortama sahip olan rejim, nükleer silahlarını misillemeye yönelik ve varlığını sona erdirecek saldırıya bir biçimde kullanmayacaktır.¹²⁸

Rejim güvenliği teorisi; karar vericilerin, potansiyel nükleer devletlerin rejimleri içerisindeki nükleer silahların, büyük güçlerin öncelikleri üzerindeki etkisinin farkında olduklarını ve bu anlayışla nükleer bir cephanelik oluşturarak rejimin hayatta kalmasını amaçladıklarını varsaymaktadır.¹²⁹ Bir devlet nükleer silahlara sahip olduktan sonra artık o devlet içindeki rejimin istikrarsızlaştırılması büyük güçlerin çıkarına olarak kabul edilmemektedir.

Rejim güvenliği teorisi ile geleneksel güvenlik açıklamaları arasındaki temel fark, ilgili aktörün devlet değil rejim olmasıdır. Krasner, gerçek bir güvenlik açıklamasının şimdiye kadar güvenlik literatüründe yeterince geliştirilebildiğinden şüpheli olduğunu ifade ederken, sebebini realist teorinin devletlere üniter bir aktör olarak yaklaşması ve bu nedenle devlet içerisindeki koşulları ele alan liberal ve kurumsal teorilerin uluslararası güvenlik tehditlerini açıklayıcı değişkenlerini göz ardı etmesi olarak vurgulamaktadır.¹³⁰

Bu bağlamda, yegâne amaçlarından biri rejim güvenliğini sağlamak olan Kuzey Kore'nin hırsla yürüttüğü nükleer silah programı ve ABD'nin yanı sıra diğer bölge ülkeleriyle yaşadığı diplomatik soğukluk uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmektedir. Bu yüksek riskli nükleer politika anlaşmazlığı, Kuzey Kore'nin rejimin hayatta kalmasını tehdit eden güvenlik sorunlarını ve ekonomik krizleri ele alma konusundaki kararlılığını göstermektedir.

¹²⁸ Beasley, Op.cit., s.19

¹²⁹ Ibid

¹³⁰ Stephen Krasner, Realism, Imperialism, and Democracy: A Response to Gilbert, Political Theory, 1992, s.39

Örnek olarak, nükleer amacı uğruna her şeyi göze alma ve şantaj yöntemi ile Pyongyang yönetimi, rejimin hayatta kalmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Pyongyang yönetimi, uluslararası füze ticareti, yasa dışı yollarla uyuşturucu ticareti ve sahte para basma aracılığıyla gerektiğinden daha fazla fon elde etmek yerine diplomatik olarak zorlu müzakereleri tercih ederek dışarıdan insani ve ekonomik yardım alabilecek konuma sahiptir.¹³¹

1. *Biyolojik ve Kimyasal Silahlar*

Zehirli maddelerin silah olarak kullanılmasının binlerce yıllık uzun bir geçmişi olmaktadır. Eski zamanlarda zehirli ok, mızrak gibi silahların kullanımı, suyun ve yiyeceklerin zehirlenmesi gibi yöntemlerden günümüze kadar toksik maddelerin savaşlarda kullanılabilecek forma getirilmesiyle biyolojik ve kimyasal silahların zemini hazırlanmıştır. Bu aşamalı gelişme, mekanik toplar tarafından fırlatılan ilkel kimyasal bombalardan, sanayi çağının başlangıcında meydana gelen gelişmiş tipte kimyasal mühimmatlara kadar devam etmiştir.¹³²

Bu gelişmelere örnek olarak, Kırım Savaşı sırasında, Sivastopol'u kükürtün yakılmasıyla elde edilen toksik kükürt dioksit ve kakodil siyanür ile doldurulmuş top mermileri yardımıyla ele geçirme düşüncesi gösterilebilmektedir. Amerikan İç Savaşı'nda, klor, hidrojen siyanür (potasyum siyanür ve hidroklorik asitten oluşan ikili bir sistem), arsenik bileşikleri veya zehirli bitki materyali ile doldurulmuş top mermileri kullanma önerileri de gündeme gelmiştir.¹³³

Savaşta kimyasal silahların ilk büyük kullanımı, 22 Nisan 1915'te, Almanya'nın I.Dünya Savaşı'nda Belçika'daki Ypres muharebesinde İngiliz ve Fransız kuvvetlere saldırmasıyla gerçekleşmiştir. Tarihi saldırıdan bu yana, birçok ülke araştırma ve geliştirme aşamasından sonra daha ölümcül kimyasal silahlar kullanmıştır. 1924'te İspanya tarafından Fas'a karşı, İtalya tarafından 1920'lerde ve 1930'larda Libya ve Etiyopya'ya karşı ve İkinci Dünya Savaşı'nda Japonya tarafından Çin'e karşı

¹³¹ Young Whan Kihl, Hong Nack Kim; North Korea, The Politics Of Regime Survival; Taylor and Francis, 2006, s.10

¹³² Adrienne Mayor, "Greek Fire, Poison Arrows & Scorpion Bombs: Biological and Chemical Warfare in the Ancient World", 2008 <https://web.stanford.edu/dept/HPS/GreekFire.pdf> (e.t 20.11.2020)

¹³³ Ibid

kullanılmıştır. Daha yakın zamanlarda Irak tarafından 1980'lerde İran ve Irak'ın Kürt nüfusuna karşı ve 2013'ten itibaren Suriye iç savaşında kullanılmıştır.¹³⁴

Kimyasal silahların kullanımı savaşlar dışında terörist örgütlerin aracı olarak da tehlike arz edebilmektedir. Zehrin bir terör aracı olarak kullanımı, eski zamanlara kadar uzanmakta, ancak bilimsel-teknik gelişmeler doğrultusunda bazı yeni biçimlerde ortaya çıkmıştır. Dünyada belirli bir şekilde terörizmle ilişkilendirilen birçok kimyasal olay yaşanmıştır. Teröristler, çoğunlukla siyanürler, organofosfatlar (sarin ve VX dahil), taciz edici maddeler (göz yaşartıcı gazlar) ve doğal zehirler ve toksinler olmak üzere 60 farklı kimyasalla ilişkilendirilebilmektedir. Kimyasal bir maddeyle doğrudan temas, yiyeceklerin, içeceklerin ve tüketici ürünlerinin zehirlenmesini veya bir patlayıcı cihazla birlikte kimyasalların kullanılması gibi toksik kimyasalları kullanmanın çeşitli yöntemleri bulunmaktadır. Kimyasal terörizm olasılığı, tarikat Aum Shinrikyo tarafından 1995 yılında Tokyo metrosuna düzenlenen sarin saldırısıyla belgelenmiştir.¹³⁵

1925'te, Cenevre'de savaşta kimyasal ve bakteriyolojik silahların kullanımını yasaklayan bir protokol imzalanmıştır. 17 Haziran 1925'te imzalanan; Boğulma, Zehirli veya diğer Gazların ve Bakteriyolojik Savaş Yöntemlerinin Savaşta Kullanımının Yasaklanması Protokolü", uzmanların hem kimyasal hem biyolojik silah kullanımına karşı katı bir norm oluşturacağına inandıkları uluslararası hukuk mekanizması haline gelmiştir. Esasen, Cenevre Protokolü, silahlı çatışmalarda kimyasal silah kullanımına karşı bir norm oluşturmuştur; ancak Protokol'ün dili araştırma, üretim, geliştirme, depolama, test ve stoklama konularına açıklık getirmeyerek bir boşluk oluşturmuştur.¹³⁶

Nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar; 1925'teki Cenevre Protokolü, 1968'de imzaya açılan Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması, 1972'deki Biyolojik ve Toksin Silahların Geliştirilmesi, Üretilmesi ve Depolanmasının Yasaklanması ve Bunların İmhasına İlişkin Sözleşme ve 1993'teki Kimyasal Silahların

¹³⁴ Paul F. Walker, "A Century of Chemical Warfare: Building a World Free of Chemical Weapons", open conference paper-Springer, s.379

¹³⁵ Vladimir Pitschmann, "Overall View Of Chemical and Biochemicak Weapons", Toxins Journal, 2014, s.1768

¹³⁶ Javed Ali, " Chemical Weapons and the Iran-Iraq War: A Case Study in Noncompliance", The Nonproliferation Review/Spring 2001, s.44

Geliştirilmesinin, Üretiminin, Stoklanmasının ve Kullanımının Yasaklanması ve İmhasına İlişkin Sözleşme ile sonuçlanan yoğun uluslararası silahsızlanma müzakerelerinin temelini oluşturmuştur.¹³⁷

Seth Carus, Biyolojik ve Toksin Silahların Geliştirilmesinin, Üretiminin ve Depolanmasının Yasaklanması ve Bunların İmhasına İlişkin Sözleşmenin önsözünde KİS'e referans yapıldığını ifade etmektedir: “Bu sözleşmeye taraf devletler, her tür kitle imha silahının yasaklanması ve ortadan kaldırılması da dahil olmak üzere, genel ve tam silahsızlanmaya yönelik etkili bir ilerleme sağlamak amacıyla hareket etmeye karardır. Kimyasal ve biyolojik silahların geliştirilmesi, üretimi ve depolanmasının etkili önlemlerle ortadan kaldırılması, katı ve etkili uluslararası kontrol altında genel ve tam silahsızlanmanın gerçekleştirilmesini kolaylaştıracaktır.”¹³⁸

2. *Nükleer Silahlar*

Nükleer silahlar, hem savunma hem caydırıcılık gücü kazandırması bağlamında savaş çıkması olasılığını daha aza indirmektedir. Nükleer silahlar, sadece devlete yapılacak herhangi bir saldırıyı caydırmakla kalmaz aynı zamanda hayati önem taşıyan stratejik çıkarlara yapılacak saldırıları da caydırır, savaş çıkma olasılığını ve olası bir savaşın yoğunluğunu azaltır. Nükleer silahların yayılmasının tamamen durdurulması gerçekçi değildir, her devlet hayatta kalmak adına kendi güvenliğini sağlamak isteyecektir.¹³⁹

Kenneth Waltz'un burada ifade ettiği cümlelerle, nükleer silahların varlığının hem dışarıdan gelen hem de dâhili tehditlere karşı bir dengeleme unsuru olduğu vurgulanmaktadır. Bir diğer taraftan, bu ifadeler nükleer istikrar-istikrarsızlık paradoksuna açıklık getirilmesine yardımcı olmaktadır. Nükleer istikrar, konvansiyonel istikrarsızlığı teşvik edebilmektedir.¹⁴⁰

¹³⁷ W.Seth Carus, “Defining Weapons Of Mass Destruction”, Center For The Study Of Weapons Of Mass Destruction Occasional Paper No.8, National Defense University Press, Washington, 2012, s.44

¹³⁸ Ibid., s.74-75

¹³⁹ Scott D.Sagan and Kenneth Waltz, “The Spread Of Nuclear Weapons: A Debate Renewed”, New York W.W.Norton, 2002

¹⁴⁰ Vipin Narang, Akit Panda; “Nuclear Stability, Conventional Instability: North Korea and The Lessons From Pakistan”, Carnegie Endowment For International Peace, 2017

Konvansiyonel olarak amacı uğruna tehlikeyi göze alma ve tırmandırma stratejisi (brinkmanship) konsepti nükleer istikrar-istikrarsızlık paradoksu ile bağlantılı olmaktadır. İki nükleer silah sahibi devlet, nükleer saldırıya karşılık verebilme potansiyeliyle ikinci vuruş kapasitesine (second strike capability) sahip olduklarını bilerek karşılıklı yok olma (Mutually Assured Destruction) durumunu göze alıp nükleer savaşa öncelik vermeyeceklerinden nükleer bir denge söz konusu olacaktır. Ancak bu durum düşük yoğunlukta yaşanacak çatışmaların veya sınırlı konvansiyonel savaşların önüne geçmeyecektir.¹⁴¹

Bu bağlamda; nükleer silah sahibi devletler arasında nükleer caydırıcılık üzerinden bir nükleer denge söz konusudur, düşük çaplı çatışmalar ve krizler ya da konvansiyonel savaşların yaşanması ihtimaller dâhilindedir, nükleer silahların varlığı buna engel değildir; ancak olayların büyüyebilme ihtimaline karşın devletler nükleer savaş çıkmasından kaçınmaktadır.

Nükleer silahların caydırıcılığı Küba krizi esnasında Kuzey Kore'nin müttefiki olarak nitelendirdiği SSCB'nin Küba'dan nükleer silahlarını geri çekmesi sonucu bir kez daha ortaya koyulmuştur. Kuzey Kore'nin SSCB'ye duyduğu güven azalmıştır ve bu durum SSCB'nin ABD'ye boyun eğmesi olarak nitelendirilmiştir. Diğer bir taraftan Kuzey Kore, ekonomik bakımdan Güney Kore kadar gelişmemiştir; Güney Kore, Kuzey üzerinde ekonomik hegemonya kurmaya ve iki ülke arasında kurulan ekonomik iş birliği sayesinde Pyongyang'ın kendisine olan iktisadi bağımlılığını arttırıp ülkeyi kontrol altında tutmaya çalışmıştır.¹⁴²

Bütün bu gelişmeler Kuzey Kore'nin prestij kazanmak için nükleer silah sahibi olması gerekliliğine inanmasına zemin hazırlamıştır. 1962 yılında yaşanan Küba krizi hadisesinin akabinde; SSCB'nin Kuzey Kore'ye kendi çıkarları uğruna nasıl sırtını dönebileceğini gösteren tutumunun yarattığı güvensizlik ve Kore Savaşı'nda ABD'nin nükleer silah kullanma planının ortaya çıkması Kuzey Kore'yi en çok etkileyen olaylar arasında yer almıştır.

¹⁴¹ Ibid

¹⁴² Scott D. Sagan, Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb, International Security, Vol. 21, No. 3. (Winter, 1996-1997), s.85

Ekonomik yetersizlikleri sebebiyle var olan dinamikleri hayata geçiremeyen Kuzey Kore'nin, küçük ülke imajını yok etmek için nükleer silah üretimine yönelmesinde ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik uluslararası alanda uyguladığı baskılar gibi hadiseler de etken olmuştur. Tüm bu gelişmeler göstermektedir ki tarih boyunca Kuzey Kore kendi güvenlik kaygısı ön planda ve müttefiklerine duyduğu güvenin zedelenmesinin yarattığı temkinle hareket etmiştir.¹⁴³

Kuzey Kore'nin politika hedefleri; 1960'larda daha yoğun olarak hırslı, saldırgan ve düşmanca gelişen yaklaşımlardan 1990'lı yıllar itibariyle daha savunmacı bir anlayışa bürünmesiyle zaman içerisinde değişim göstermiştir. Örneğin; 1968 yılında Amerikan istihbarat toplama gemisi Pueblo'yu ele geçirmiş ve Güney Kore hükümetini devirme girişiminde bulunmuştur. Ancak; 1990'lı yıllardan bu yana rejimin hayatta kalması ve ekonomik yardımın kazanılması en önemli hedefleri haline gelmiştir.¹⁴⁴

Kuzey Kore'nin askeri eylemleri, politika hedefleriyle tutarlı olmuştur. Başka bir deyişle, Kuzey Koreli liderler politika amaçlarına ulaşmak adına askeri güç kullanma konusunda rasyonel olmuştur.¹⁴⁵ Küçük devlet psikolojisine sahip bir devlet olarak muhatap alınma kaygıları taşıyan Kuzey Kore, nükleer silah sahibi bir devlet olarak başta ABD olmak üzere bölge devletleri arasında da dikkate alınır hale gelmiştir.¹⁴⁶

Süper güç olarak gördüğü ABD ile diyalog ve ilişki kurabilme aşamasına gelmek Kim rejimleri için çok önemli bir nokta olmuştur, bu bağlamda Güney Koreli eski bir basın mensubu ve Kim Jong İl arasındaki diyalog bu konuda güzel bir örnek teşkil etmektedir.¹⁴⁷ Bu diyalog çerçevesince, ABD ile ilişkilerini düzeltmek için füze ve nükleer silah geliştirmesine gerek olmadığını ifade eden Güney Koreli gazeteciye Kim Jong İl'in verdiği cevap dikkat çekici olmuştur: "ABD'ye füze atmayı denediğimiz an bile füzelerin ve nükleer silahlarının Cumhuriyetimizi yerle bir edip bizi dünyadan

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Narushige Michishita, North Korea's Military Diplomatic Campaigns 1966-2008, Routledge Taylor and Francis Group, 2010, s.1

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Inside Korea's Dynasty: Nuclear Family, National Geographic, 2019

¹⁴⁷ Ibid.

sileceğini biliyorum; ancak ABD'nin bizimle ilgilenmesinin tek yolu füzeler ve nükleer silah geliştirmek.”¹⁴⁸

Kuzey Kore ve ABD arasında yakın geçmişte gerçekleşen Singapur ve Hanoi zirveleri göz önünde bulundurulduğu noktada, Kuzey Kore'nin politik hedeflerine ulaşma konusunda nükleer silahların rolü açıkça görülmektedir. Kuzey Kore'de nükleer silahların ulusal olduğu kadar uluslararası prestij kaynağı olarak değerlendirilmesinin sebebi de nükleer müzakerelerle ortaya koyulmaktadır.

3. *Nükleer Güvenlik*

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, "nükleer güvenliği" geniş anlamda nükleer malzemenin denetimi ve yasadışı transfer, sabotaj ve hırsızlıktan korunması olarak ayrıca, ilgili tesislerde diğer radyoaktif maddelerin kötü niyetli kullanım amacının tespit edilmesi doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınması olarak tanımlamaktadır.¹⁴⁹ Nükleer veya radyoaktif malzemelerin izinsiz kullanımını önlemek için atılması gereken adımlar yıllardır nettir; ancak bu adımları atmak siyasi irade, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği gerektirmektedir.

Devletler tarafından nükleer silah edinimini veya kullanımını önlemeye yönelik kapsamlı uluslararası çabaların yanı sıra, nükleer veya diğer radyoaktif materyallerin çalınmasını önlemeyi amaçlayan anlaşmalar, uluslararası konferanslar, çok taraflı ve ikili işbirliği faaliyetleri bulunmaktadır.¹⁵⁰ Bu materyaller teröristler, veya devlet dışı aktörler tarafından etkili bir nükleer cihaz oluşturmak veya radyoaktif materyallerin serbest bırakılması yoluyla kaos çıkarmak için kullanılabilir. Günümüzde varolmaya devam eden bu tehdit, halkını ve ulusal çıkarlarını koruma sorumluluklarının bir parçası olarak dünyada tüm üst düzey devlet yetkililerinin dikkatini gerektirmektedir.¹⁵¹

Nükleer güvenlik yönetimiyle ilgili ilk UAEA belgesi, "Nükleer Malzemenin Fiziksel Korunması için Öneriler" başlıklı 1972 tarihli bir kitapçıktır. Bu daha sonra

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ IAEA Safety Glossary: Terminology used in Nuclear Safety and Radiation Protection', IAEA 2016 <https://www-ns.iaea.org/downloads/standards/glossary/iaea-safety-glossary-draft-2016.pdf> e.t (16.09.2020)

¹⁵⁰ Wyn Bowen, Dr Matthew Cottey, Dr Christopher Hobbs, Luca Lentini, Dr Matthew Moran and Dr Sarah Tzinieris, "Nuclear Security Briefing Book Center For Science and Security Studies, King's Collage London, 2019, s.6

¹⁵¹ Ibid.

UAEA'nın 1976'da "Bilgi Genelgesi 225 (INFCIRC / 225) - Nükleer Malzemenin Fiziksel Korunması" referans belgesine dönüşmüştür.¹⁵² INFCIRC / 225 resmi bir yönetmelik olmamakla beraber, devletlere terörist gruplar için potansiyel kullanımı olan radyoaktif materyalleri koruma ve kontrol etme konusunda uygulama tavsiyelerini barındırmaktadır.¹⁵³ INFCIRC / 225, yasal olarak bağlayıcı olmasa da, ardından gelecek nükleer güvenlik çabalarının temellerini atmıştır ve bu dökümanın en güncel hali 2011'de yayınlanmıştır.¹⁵⁴

11 Eylül saldırıları, UAEA'nın nükleer güvenlikle ilgili ek adımlar atmasına zemin hazırlamıştır. Ajans 2002'de, devletlerin nükleer güvenliklerini güçlendirmelerine yardımcı olmak için yeni bir program başlatmış ve ortaya çıkan Nükleer Güvenlik Planı (NSP), nükleer teröre karşı ilk savunma hattının nükleer tesislerin ve malzemelerin korunması olduğunu vurgulamıştır.¹⁵⁵ Bu bağlamda gerçekleştirilen Nükleer Güvenlik Zirvesi süreci 2010'da başladığında, uluslararası nükleer güvenlik çerçevesi uzun bir süredir hem resmi hem de gayri resmi girişimlerden oluşan bir hal almıştı; ancak bütün bu çabalara rağmen nükleer güvenliğin sorumluluğu hâlâ devletlere ait olmaktadır.¹⁵⁶

Nükleer güvenlik tartışmasız her devletin sorumluluğundadır. Nükleer güvenliğin sorumluluğu tamamen nükleer materyalin, diğer radyoaktif materyallerin, ilgili tesislerin ve yetki alanı altındaki faaliyetlerin güvenliğini sağlamak zorunda olan devlete aittir. Her devletin aynı zamanda komşularının, müttefiklerinin ve rakiplerinin nükleer güvenlik uygulamalarında da bir payı vardır; çünkü dünyanın herhangi bir yerindeki nükleer bir olayın küresel etkileri olacaktır. Küresel nükleer güvenlik yapısının karmaşıklığı, bu gerçekliklerin ve fikir ayrılıklarının zemininde gelişmiştir.

III. Rejim Güvenliği Bağlamında İç Politika ve Güvenlik Modeli

Scott Sagan'ın ortaya koyduğu güvenlik modeli, bir devletin nükleer silah geliştirme sebebine, neorealistlerin devletlerin davranışları üzerindeki varsayımlarına dayandırarak

¹⁵² The Physical Protection of Nuclear Material – INFCIRC/225, TECDOC-967, IAEA (1976) <https://www.iaea.org/sites/default/files/infirc225c.pdf> (e.t 16.09.2020)

¹⁵³ The Physical Protection of Nuclear Material – INFCIRC/225/ Rev.5, IAEA 2011

¹⁵⁴ https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infircs/1975/pub1481_web.pdf (e.t 16.09.2020)

¹⁵⁵ Ibid., s.13, 'Protection Against Nuclear Terrorism: Specific Proposals (GOV/2002/10)', discussed in 'Nuclear Security – Measures to Protect Against Nuclear Terrorism: Report by the Director General', IAEA (11 August 2004)

¹⁵⁶ Ibid., s.14

açıklama getirmektedir. Kenneth Waltz'un da belirttiği gibi devletlerin kendi arasındaki yeteneklerin dağılımı nihayetinde uluslararası sistemin yapısını belirlemektedir.¹⁵⁷ Nükleer silahların yıkıcı gücü güç dengesini önemli ölçüde değiştirmekte, bir devletin güvenliğini neredeyse garanti ederken rakiplerin elinde ciddi bir tehlike arz etmektedir. Scott Sagan'a göre devletler, nükleer yetenekleri olan devletlere karşı dengeyi kendi nükleer caydırıcılıklarıyla sağlamalıdır.¹⁵⁸

Nükleer silahlara erişim ağırlıklı olarak güç dengesini rakip devletlere karşı korumak için etkili bir araçtır, özellikle nükleer yetenekleri olanlara karşı, böylece statükoyu kendi lehine çevirmek isteyen nükleer güçlere karşı, nükleer silahların geliştirilmesi güvenliğini sağlamak için arzu edilen bir yol olmaktadır.¹⁵⁹ İç politika modelinde ise Sagan; nükleer silahlara sahip olmanın devletin milli güvenlik çıkarlarından daha çok yönetimdeki belirli insanların bürokratik ve siyasi çıkarlarına hizmet ettiğini vurgulamaktadır.

Nükleer silahların Kuzey Kore'nin güvenliğini sağlamadaki rolünü iyi anlamak gerekmektedir, nükleer uzmanı akademisyenler tarafından zafer teorisi olarak adlandırılan teori, baskıcı rejimlerde gücün ve gücün oluşturduğu tehdidin nasıl güvenlik hedeflerine ulaşılmasını sağladığını açıklamaktadır.¹⁶⁰ Van Jackson'a göre Kuzey Kore'nin herhangi bir krizde ya da çatışmada nükleer silah kullanıp kullanmayacağı veya nasıl kullanacağı büyük ölçüde zafer teorisine bağlı olmaktadır. Yönetimdeki seçkinler tarafından nükleer silahların göreceli bir fayda sağlayacağına dair geçerli bir anlayış ve inanışa sahip olunması gerekmektedir. Zafer teorisi bu inanış ve anlayışın ne olduğunu ifade etmektedir.¹⁶¹

Güvenlik modeli bağlamında ele alındığında; Kore yarımadasındaki mevcut ABD varlığı ve Kuzey Kore'nin nükleer silahlara sahip olmayı rejim güvenliğinin önemli bir parçası haline getirmesi birbiriyle ilişkilendirilmektedir. Ayrıca, ABD'nin Kore Savaşında Kuzey Kore'ye karşı nükleer silah kullanma niyetinde olduğunun ortaya

¹⁵⁷ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* (Reading MA: Addison-Wesley Press, 1979), s. 101

¹⁵⁸ Scott D. Sagan, *Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb*, *International Security*, Vol. 21, No. 3. (Winter, 1996-1997), s.57

¹⁵⁹ Ibid

¹⁶⁰ Van Jackson "On The Brink: Trump, Kim and The Threat Of The Nuclear War", 2018, s.36

¹⁶¹ Ibid

çıkması, Pyongyang'ın mutlak caydırıcı olarak nitelendirilen nükleer silahlara sahip olma isteğini arttırmıştır.¹⁶²

Kuzey Kore için rejimin devamlılığı konusunda nükleer silahlar hayati bir öneme sahiptir, rejimin güvencesi olarak addedilmektedir. Nükleer politikasını, soğuk savaş süresince ABD'den doğrudan algıladığı tehditler çerçevesince caydırıcılık temeline oturtan Kuzey Kore, soğuk savaş sonrasında en büyük destekçisi Sovyetler Birliği'nin ve Komünist bloğun çökmesiyle rejim güvenliği ve devletin kuruluş felsefesi olarak benimsedikleri Juche ideolojisinin de temelini oluşturan kendine yeterlilik (self-help) ve ulusal bağımsızlık ilkelerine daha çok yönelmiştir.

Kuzey Kore, bu ideolojiyi tam anlamıyla gerçekleştirmenin yolunun nükleer silah sahibi olmaktan geçmekte olduğu inancındadır. Bu bağlamda, nükleer silahlar ekonomide kendine yeterlilik ve bağımsızlık ilkesinin gerçekleşebilmesi adına ekonomik gelişmişlik için çok önemli bir faktördür ve nükleer silahlara sahip olmak ekonomiyi doğrudan etkilemektedir.

Bu etkiye bir örnek olarak, Avrupa Parlamentosu eski üyesi ve Kuzey Kore uzmanı Glyn Ford'un, Singapur'da gerçekleşen ABD-Kuzey Kore görüşmesi sonrasındaki değerlendirmesi ifade edilebilir. Bu değerlendirmede, soğuk savaş sonrasında Sovyetler Birliği'nin dağılması akabinde ve maruz kaldıkları yaptırımlar sonrası konvansiyonel silahların Kuzey Kore'nin ekonomisini sarstığını ve eğer kendi nükleer caydırıcılığı olursa kaynaklarını ve iş gücünü askeriden sivil ekonomiye değiştirebileceği düşüncesini ifade etmiştir. Bu ifadeyle beraber kitle imha silahlarının gerekliliğine vurgu yapmış ve Kuzey Kore'nin eğer yetersiz kalırsa ekonomisinin sekteye uğrayacağını açıklamıştır.¹⁶³

A. *Rejim Karşıtı Tehditler*

Siyasal anlamda hayatta kalmaya karşı üç farklı şekilde tehdit oluşturulabilmektedir. Bunlar; liderliğe yönelik iç zorluklar, bireysel olarak liderlere ve önderlik ettikleri siyasi sistemlere yönelik devrimci zorluklar ve dış tehdit olarak da yabancı rakiplerin askeri

¹⁶² Mustafa Kibaroglu, "Kuzey Kore'nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar", Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 1, Sayı 1 (2004), s. 157

¹⁶³ Glyn Ford, Talking To North Korea: Ending The Nuclear Standoff, Pluto Press, 2018, s.241-259

saldırılarının varlığı olarak ifade edilebilmektedir. Liderlerin bazen bu tehditlerin hepsiyle aynı zamanda karşılaşma ihtimali söz konusu olmaktadır.¹⁶⁴

Temelde, bu tehditlerin her biri ile başa çıkma yöntemlerinin aynı olduğu düşünülse de liderlerin ve onların destekçilerinin verecekleri karşılığın tehdidin kaynağına bağlı olarak değişkenlik göstereceği düşünülmektedir.¹⁶⁵ Rejime karşı tehditler arasında öncelikle değinilmesi gereken nokta, hiçbir lider devleti tek başına yönetmemektedir, aslında onların destekçilerinden oluşan ana seçmenlerin veya itaat edenlerin oluşturduğu çekirdek bir ekibin desteği olmadığı takdirde en baskıcı diktatörler bile rejimin hayatta kalmasını sağlayamadığı koşullarla yüz yüze kalabilmektedir.

Liderler genellikle görevlerinin başında olmaya özen göstermektedir, böylelikle kaynakları ellerinde tutmayı kolaylaştırarak kendi çıkarları için kullanabilmektedir. Görev başında kalabilmeleri ise, beraber faaliyet gösterdikleri kurumlardan gelen baskıları dikkate almalarına bağlı olmaktadır. Ayrıca, bu kurumları kendi çıkarları ile örtüşecek doğrultuda yönlendirmeleri gerekmektedir.¹⁶⁶ Bu bağlamda, liderlerin ve liderlik ettikleri kurumların veya rejimlerin hayatta kalması, siyasi desteği sürdürebilmek adına artık yeterli kaynakları sağlayamadıkları noktada tehdit altında kalmaya başlamaktadır.

Bunların dışında rejime karşı tehditler konusunda ikinci olarak, devletlerin güvenlik politikalarındaki farklılıklar ifade edilebilmektedir. Özellikle, dış politikada gelişen çıkar çatışmaları açıkça devletlerin rekabete girmesine neden olabilir, aslında; kamu yararının ve devletin güvenliğinin çatışabilmesi durumu güvenlik ikilemine sadece bir örnek olmaktadır.¹⁶⁷

Eğer bir devletin lideri; ulusal güvenliğin arttırılması için çabalarsa ki bu vatandaşlarına kamu yararı sağlayan bir politika olarak nitelendirilebilir, başka bir devletteki lider ve vatandaşları tehdit altında hissedebilir; çünkü ilk devletteki ileri

¹⁶⁴ Bruce Bueno De Mesquita, The Logic Of Political Survival, New York University and The Hoover Institution, 2002, s.35

¹⁶⁵ Ibid

¹⁶⁶ Mesquita, Op.cit, s.37

¹⁶⁷ Robert Jervis, Cooperation Under The Security Dilemma, World Politics 30, 1978, p.167-214

seviyede ulusal güvenliği sağlama amacı ikinci devletin güvenliği üzerinde saldırı anlamı taşıyabilmektedir.¹⁶⁸

Ayrıca genelde otoriter rejimlerde tasfiyeler, darbe girişimleri ve sivil çatışmalar gibi olayların yaşanması, bu rejimlerin demokrasilerden temelde daha az istikrarlı olduğu izlenimini doğurmaktadır. Otoriter istikrarsızlığın temel nedeni, bu rejimlerin siyasi aktörlerin gücünü ve eylemlerini sınırlayan hukuki sorumluluklardan yoksun olmasından kaynaklanmıştır.¹⁶⁹

Üçüncü olarak, otoriter rejimlerle ilgili literatürün büyük bir kısmı, diktatörlerin karşı karşıya olduğu en büyük tehdidi, diktatör tarafından istihdam edilen üst düzey yetkililer tarafından potansiyel bir darbe eyleminin gerçekleştirilmesi olarak kabul etmektedir. Birçok durumda, diktatörün kendi seçimleri, potansiyel düşmanlara aşırı şiddet uygulamak da dâhil olmak üzere darbe şansını arttırmıştır.¹⁷⁰

Bunların dışında genel anlamda, rejimlerde yöneticilerin bölgesel ayrımcılıklarla güç tabanları geliştirmelerine izin vermek, kendi destekçilerine maddi yardım yapmadan liderin kendi maddiyatını ön plana çıkarması, seçkinlere veya orduya verilen vaatlerde sözünde durmamak, üst düzey yetkililere çok fazla kaynak ayırmak ve lidere sadık kalamayacak danışmanlar seçmek rejime karşı tehdit oluşturacak durumlara sevk edebilmektedir.¹⁷¹

B. Rejim Güvenliği ve Dış Politika

Devletler dış politikalarını temelde güvenlik algıları çerçevesinde şekillendirmektedir, bu bağlamda rejimlerin iktidarlarını sürdürme amaçları da bu politikayı etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Rejim güvenliği kavramı daha çok üçüncü dünya ülkeleri olarak adlandırılan devletlerde söz konusu olduğu için bu ülkelerin dış politika amaçları daha çok rejim güvenliğini korumaya yönelik olmaktadır.

¹⁶⁸ Bruce Bueno De Mesquita, Op.cit, S.46

¹⁶⁹ Ibid

¹⁷⁰ Victor Shih, Pengfei Zhang, Mingxing Liu, “Threats and Political Instability in Authoritarian Regimes . A Dynamic Theoretical Analysis”, 2015, s.8

¹⁷¹ Ibid.

Liderler rejim güvenliğini sağlamak adına dış politikada dengeleme ve ittifak kurma stratejilerine yönelmektedir. Böyle yönetimlerde rejim güvenliğini asıl devletin içerisindeki tehditler tehlikeye atmaktadır, bu bağlamda rejim dış politikada uluslararası ittifak kurmaya yönelerek dış tehditleri dengelerken asıl odak noktasını daha çok ülke içerisindeki sorunlar üzerinde tutabilmektedir. Böylelikle yönetimler, rejimin hayatta kalmasına karşı oluşan iç tehditler üzerine dikkatini yoğunlaştırmaktadır.¹⁷²

İç tehditlerin varlığı sebebiyle ülke içi kaynaklarını, olası bir tehlike anında kullanmak üzere muhafaza etmek isteyen liderler dış politikada ittifaklar kurma yoluna giderek dış kaynaklara yönelerek destek sağlamayı planlayabilirler. Böylece ülke içerisinde yeterli kaynaklara sahip olmayan rejimler, toplumsal huzursuzluk çıkmasının önüne geçerek rejim güvenliğini tehlikelerden koruyacaktır.¹⁷³

Yeterli iç kaynaklara sahip olmayan ve meşruiyet sorunu yaşayan zayıf ülkelerde; kurumsal yetersizliklere, kırılan ekonomiye ve siyasi istikrarsızlıklara rastlanmaktadır. Bu sebeplerin her biri ülkeyi savunmasız ve manipülasyona açık bırakmaktadır. Bu koşullar yönetici elitlerin rejimin hayatta kalması adına dış politikada güçlü devletlerle ittifak kurmaya yönelmesine zemin hazırlamaktadır.¹⁷⁴

Bütün bunlara ilaveten, Steven David'in, "her yerde dengeleme" (omni balancing) kavramından yola çıkarak, bir rejimin kendisine yönelen tehdit unsurlarına karşı dış destek yoluyla uyguladığı stratejiden bahsedilebilir. Bu bağlamda, rejimler siyasal varlıklarını devam ettirmek adına iç tehditlerden daha az tehlike arz eden dış güçlerle işbirliğine giderek iç tehditleri dengeleme stratejisi uygulayabilir. Dış güçle kurulan müttefiklik ilişkisiyle elde edilen yardımla, rejim iç politikada muhaliflerine karşı baskı oluşturabilir.¹⁷⁵

¹⁷² Steven R. David, "Explaining Third World Alignment," *World Politics*, 1991, Cilt 43, No:2, ss.235-239

¹⁷³ Michael N. Barnett ve Jack S. Levy, "Domestic Sources of Alliances and Alignments: The Case of Egypt, 1962-73" *International Organization*, 1991, Cilt 45, No 3, ss. 369- 376.

¹⁷⁴ Richard Jackson, "Violent Internal Conflict and The African State: Towards a Framework Of Analysis, *Journal Of Contemporary African Studies*, 2002, S.13

¹⁷⁵ Richard Jackson, "Regime Security", *Contemporary Security Studies*, A. Collins Oxford; New York: Oxford University Press, s.153-155

Rejim güvenliği ve dış politika arasındaki ilişki analiz edildiğinde, devletlerin önceliği olan siyasal varlığını devam ettirmesi bağlamında rejim güvenliği dış politikayı şekillendirmektedir. Zayıf devletlerde liderlerin politikalarını belirlerken devletin güvenliği ve ulusal güvenliğin önünde tuttukları asıl konu, aslında önce kendi iktidarlarını ve bireysel çıkarlarını korumaktır. Bu tür devletlerde rejimin istikrarını kaybetmesi liderlerin hayatlarına mal olabilmektedir, bu bağlamda rejimi güvende tutma kaygıları dış politika stratejilerini doğrudan etkilemektedir.

Rejim güvenliğine tehdit oluşturacak unsurların dış politika tercihleri üzerinde etkisi olmaktadır. Rejimin bekasına yönelik iç tehditler dış politikada devletlerin kendi güç kapasitelerine uygunluk göstermeyen tutumlar içerisine girmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu bağlamda, Kuzey Kore rejimi'nin ABD yönetimine ve uluslararası topluma her fırsatta meydan okuması ve iç kaynaklar bakımından yetersiz olmasına rağmen sıklıkla yaptığı füze denemeleri örnek gösterilebilir.

Güvenlik talebi her zaman dış politikayı şekillendiren en önemli faktörlerden olacaktır ve bu gereklilik normalde devlet merkezli yaklaşımlar kullanılarak incelenmekte ve genel anlamda güvenliği yalnızca askeri meselelerden oluşacak şekilde ele almaktadır. Güvenlik odaklı dış politika söyleminin, politikaların altında yatan toplumsal gelişmeler dikkate alınarak analiz edilmesi de önemli olmaktadır. Bu bağlamda, toplumsal güvenlik talepleri ve siyasi güvenlik arasındaki bağ vurgulanırken sadece askeri ve devlet merkezli odaklanmamak, aynı zamanda toplumsal boyutunu da göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

C. Kuzey Kore Rejimi'nin Tehdit Algısının Etkenleri

1945 yılında İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Kore, Japonya'nın sömürge yönetimi altından kurtulmuş; ancak ardından ülkenin bölünmesiyle Kore Yarımadası için yeni bir dönem başlamıştır. Güney'de Kore Cumhuriyeti, Kuzey'de Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti olmak üzere Kore yarımadasında iki ayrı devlet yönetimi kurulmasından

itibaren bölünmüş ülkenin birleşmesi, bu bölünmenin ardından Korelilerin öncelikli amaçlarından biri olmuştur.¹⁷⁶

KDHC, 9 Eylül 1948 tarihinde Halkın Demokratik Anayasası temel alınarak kurulmuştur. 1972 yılındaki Sosyalist Anayasa revizyonu, Kuzey Kore siyasal sisteminde halk demokrasisinden sosyalizme doğru bir değişikliğe gidilmiştir. Beşinci Yüksek Halk Meclisi'nin ilk oturumunda kabul edilen 1972 Anayasasının 4.maddesinde; “Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin faaliyetlerine, Kore İşçi Partisi'nin öne sürdüğü; Marksizm- Leninizm'in Kore Demokratik Cumhuriyeti'nin özel koşullarına yaratıcı bir uygulaması olan Juche fikri önderlik edecektir.” ifadesi vurgulanmıştır.¹⁷⁷

Bununla birlikte, 1992 yılındaki anayasa değişikliği ile Marksizm-Leninizm terimi anayasadan çıkarılmış ve anayasaya eklenen 3. maddeyle Juche ideolojisinin, toplumun yol göstericisi olacağı ifade edilmiştir.¹⁷⁸ Juche ideolojisi bağlamında ele alındığında, Kuzey Kore'nin ikinci lideri Kim Jong İl'in ifade ettiği “Kore ulusunun üstün bir topluluk olması mümkündür; çünkü Korelilerin büyük bir Suryong'u(lider), büyük bir partisi, büyük bir ideolojisi ve dünyanın en mükemmel sosyalist kurumları vardır.”¹⁷⁹ bu cümlesinden de anlaşılacağı üzere Kim, Kore ulusuna devrim ve yapılanmaya kendilerini adanmaları için sebepler sunarak onları teşvik ve motive etmiştir.

Bu ideoloji bağlamında, iktisadi liberalleşmeye karşı çıkanlar, devletin ekonomik çıkarlarını uluslararası hale getirme stratejisini, maddi veya manevi değerlerine tehdit olarak gören, ayrıca milliyetçi, dini, etnik ve kültürel gruplarla da desteklenen iç odaklı koalisyonlar olmaktadır.¹⁸⁰ Tarihsel olarak bu tür koalisyon liderleri, Kuzey Kore'deki Kim İl Sung örneği gibi, özgüven fikrine dayalı olarak bir taraftan küresel pazar ve kurumları reddeden diğer taraftan düşmanca bölgesel politikalar benimseyen bir anlayışı temel alarak hareket etmiştir. Bu tür aşırılık özelliği taşıyan uç noktalarda görüşleri

¹⁷⁶ Yong Pyo Hong; State Security and Regime Security, President Syngman Rhee and The Insecurity Dilemma İn South Korea 1953-60; Macmillan Press Ltd., 2000, s.1

¹⁷⁷ Ilpyong J.Kim, Historical Dictionary of North Korea, The Scarecrow Press Inc. Lanham, Marylanda and Oxford; 2003, s.31

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ Ibid., s.78

¹⁸⁰ Jack Synder, Myths Of Empire: Domestic Politics and International Ambitions, Cornell Universtiy Press, 1991

benimsemiş olan koalisyonlarda nükleer silahlar, dış güçlerin kontrolünden çıkmada en son çare olarak görülmüştür.¹⁸¹ Nükleer silahlar üzerine yapılan tehditlere karşı Kuzey Kore'nin verdiği cevaplar gibi, ateş çemberi veya alevler denizine çevirmek tarzında oldukça dikkat çekici ifadelerin ancak bu tür koalisyonların beyanlarında yer alabilecek nitelikte olduğu ifade edilmektedir.¹⁸²

Üçüncü dünya ülkeleri liderlerinin çoğunun söylemine rağmen, devletlerin içinde bulundukları güvensizlik duygusu önemli bir ölçüde dış kaynaklı olmaktan ziyade kendi sınırları içerisinde ortaya çıkmaktadır. Bu ülkelerle ilgili yapılan çalışmalar, bu devletlerin öncelikli olarak devlet yapılarının güvenliğine ve rejimlerine karşı iç tehditler bağlamında endişe taşıdıklarını ortaya koymaktadır.¹⁸³

Bunun yanı sıra, bu durum elbette ki dış tehditlerin var olmadığı anlamına gelmemekte, dış tehditlerin var olduğu yerlerde özellikle üçüncü dünya devletlerinde çoğunlukla yaşanmakta olan güvensizlik ve çatışmalar nedeniyle daha sık ön plana çıktığı anlamına gelmektedir. Ayrıca bu iç çatışmaların ve güvensizliklerin, sıklıkla benzeri iç güvensizliklerden muzdarip olan komşu ülkelere yayılma etkileri nedeniyle devletlerarası çatışmalara dönüştüğü iddia edilebilmektedir.¹⁸⁴

Mohammed Ayoob'a göre, güvenlik sorunları üçüncü dünya ülkelerinde devletlerin yapılanma süreçlerinin uluslararası anlamda bir yere sahip olmaması ile daha da artmaktadır. Devlet yapısının içsel ya da devletlerarası boyutu, üçüncü dünyadaki devlet yöneticilerinin önceliği olabilmekteyken; uluslararası güçlerin, üçüncü dünya ülkelerinin yapılanma süreçlerine; askeri, siyasi, ekonomik ya da teknolojik açılardan etkileri kayda değer bir oranda fark yaratmakta ve daha büyük güvenlik sorunlarına sebebiyet vermektedir.¹⁸⁵

¹⁸¹ Ali Mazrui, *The Political Culture Of War And Nuclear Proliferation: A Third World Perspective*, Mcmillan Press, 1989 and Pervez Hoodboy, *Myth Building: The Islamic Bomb*, *Bulletin of The Atomic Scientists*, 1993, ss.42-49

¹⁸² Etel Solingen, *The Domestic Sources Of The Nuclear Postures*, *Institute On Global Conflict and Cooperation*, 1994, s.8

¹⁸³ Mohammed Ayoob, Chai Anan Samudavanija; *Leadership and Security In The Southeast Asia: Exploring General Propositions*, Singapore: *Southeast Asian Studies*, 1989, s.256

¹⁸⁴ Mohammed Ayoob, *The Security Problematic Of The Third World*, *World Politics*, volume 43, 2011, s.263

¹⁸⁵ Ayoob, *security problematic*, *Ibid.*, s.271

Bir yandan devlet yapılarını hem bölgesel hem kurumsal açıdan önemli ölçüde zayıflatacak kadar tehdit teşkil eden, diğer yandan bu devletleri yöneten rejimleri savunmasızlığa iten konular güvenliğin tanımıyla ilişkilendirilmektedir.¹⁸⁶ Ekonomik sıkıntılar da dahil olmak üzere farklı güvenlik açıkları; devlet sınırlarını, devlet kurumlarını veya rejimin hayatta kalmasını tehdit edebilecek hale geldiğinde güvenlik tanımının önemli bir parçası olmaktadırlar. Başka bir deyişle; borçlanmalar ve hatta kıtlıklar, devletlerin hayatta kalmasını veya bu devletleri yöneten elitleri bölgesel veya kurumsal anlamda etkileyebilecek siyasi sonuçlara neden olmadıkça güvenliğin tanımı yapılırken içinde yer almayacaktır.¹⁸⁷

Bu güvenlik sorunları tanımlamalarından yola çıkarak, Kuzey Kore'nin tehdit algısının etkenlerini oluşturan temel olaylar arasında öncelikle, Kuzey Kore'nin uluslararası politikanın değişen ortamıyla başa çıkmakta zorluk yaşadığı, Çin-Sovyet Çatışması, Sovyetler Birliği-ABD ilişkilerinin yumuşaması ve 1970'li yıllarda Çin-Amerikan ilişkilerinin normalleşmesi gibi gelişmeler ön plana çıkmaktadır. Kuzey Kore, dış dünyaya karşı o kadar izole ve sert bir tutum içerisinde olmuştur ki; kendisini Sovyet perestroika politikasına ya da Çin'in reformlarına adapte edememiştir.¹⁸⁸

Bahsi geçen dönemde, Sovyetler Birliği veya Çin'in diplomatik baskısını önlemek adına Kuzey Kore; kendine güvenen ve bağımsız bir dış politika ilan ederek ikisine karşı eşit mesafeli bir diplomasi sürdürmüştür. Çin ve Sovyetler Birliği'nin etkisini ve baskısını dengelemek bağlamında birini diğerinin üzerine yönlendirmeye çalışmış fakat başarılı olamamıştır. Çin-Sovyet rekabetinin Pyongyang'daki etkisine karşı koymak için Kuzey Kore, müttefik olmayan ülkelerden destek talep ederken dengeli bir diplomasi sağlama stratejisini geliştirmiştir.¹⁸⁹

Tehdit algısının etkenleri arasında ikinci olarak, İkinci Dünya Savaşı esnasında önemli bir güç olan Japonya'ya karşı ABD'nin nükleer silah kullanmasının Kuzey Kore'nin nükleer silah sahibi olma yönündeki isteklerinin başlangıcı olarak kabul edildiği ifade edilebilmektedir. Hiroşima ve Nagazaki'ye tüm dünyanın gözü önünde

¹⁸⁶ Ibid., s.259

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Ilpyong, op.cit., s.117

¹⁸⁹ Ibid

nükleer bombaların atılmasının yarattığı etkinin yanı sıra Kuzey Kore'yi yıllarca sömürerek can düşmanı konumuna gelen Japonya'nın iki bombayla teslim olması Kuzey Kore'nin nükleer silahlara yaklaşımında dönüm noktası niteliğinde olmuştur.¹⁹⁰

Bu olay Pyongyang'ın devletin bekasını sağlamak ve bölgede var olan rekabetin içerisinde yer alabilmek adına nükleer silahlara olan gereksinimi idrak etmesini sağlamıştır. Zira, Kuzey Kore yıllarca Japonya ile savaşmış fakat bir netice alamamışken; ABD, nükleer silahları sayesinde ülkeyi kısa sürede yenilgiye uğratmayı başarmıştır.¹⁹¹

1990'larda eski Sovyetler Birliği ve Çin ile zayıflayan askeri ilişkiler akabinde Kuzey Kore nükleer kapasitesini geliştirmesine ivme kazandırmıştır. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Çin'in ekonomik reform dönemi öncesinde, Kuzey Kore bu devletlerin nükleer şemsiyesinin güvencesi altında yer almıştır.¹⁹² Zira, Sovyetler Birliği ile Savunma Anlaşması ve 1961 senesinde Çin-Kore Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşması çerçevesince herhangi bir tarafı etkileyen bir saldırı durumunda diğer tarafın askeri ve gereken yardımları yapması öngörülmüştür. Ancak, Sovyetler Birliği'nin yıkılması, Çin'in ardından Rusya'nın küresel ekonomiyle bütünleşmesi bu güvenlik taahhütlerinin uzun süreli bir garantisi olmadığını ortaya koymuştur.¹⁹³

Realistler, devletlerin nükleer silah sahibi olmalarında etkili iki nedenin olduğunu ve bunları, nükleer silahlı hasımları ve karşı konulamaz konvansiyonel güvenlik tehditleri olduğu şeklinde vurgulanmıştır.¹⁹⁴ Kuzey Kore bağlamında ise mevcut bilgiler ışığında, dönemsel olarak değişen tehdit dengelerine rağmen Pyongyang yönetiminin nükleer faaliyetlerine devam ettiği gözlemlenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda 1950'lerde Kuzey Kore'ye yönelik ilk stratejik nükleer tehdidin bulunduğu; ancak

¹⁹⁰ Ibid.

¹⁹¹ Ibid.

¹⁹² Etel Solingen, *Nuclear Logics: Contrasting Paths in East Asia and the Middle East*, Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2007, s.120

¹⁹³ Ibid

¹⁹⁴ James Walsh; *Bombs Unbuilt: Power, Ideas and Institutions in International Politics*, Dept. of Political Science, Massachusetts Institute of Technology, 2001, ss.21-24

1980'lerin başlarında başlayan silah programlarının genişletilmesi sırasında benzer bir tehdit olmadığı ifade edilmektedir.¹⁹⁵

Ayrıca, tehdit algılarının etkenleri arasında üçüncü olarak, Kuzey Kore'nin, Güney Kore ile olan ekonomik rekabeti kaybetmiş olması ve Sovyetler Birliği ile Çin'in kendisine yakın gelecekte ihanet edebileceğinden şüphe etmesi ifade edilebilmektedir. Bu durumun akabinde gelişen bir ortamla Kuzey Kore'de nükleer silah geliştirme sürecinin başlangıç noktalarından biri olarak, Kim İl Sung 1970'lerde askeri amaçlı araştırma kurumları için gereken çalışmaları önemli ölçüde arttırma kararını vermiştir.

Kuzey Kore, 2002 senesi itibariyle nükleer diplomasisinde kırılma noktası yaşamıştır; bu dönem akabinde geliştirdiği politika hedefleri statükoyu korumayı amaçlamıştır. Bir sonraki bölümde, Kuzey Kore rejim güvenliğinin temel parametreleri hakkında daha detaylı olarak bilgi verilecektir. Bu dönem itibariyle, nükleer silahları üzerinden aktif olarak yürüttüğü askeri-diplomatik manevraları sayesinde rejimin hayatta kalmaya devam etmesini destekleyecek bir mekanizma oluşturmaya çalışmıştır.

¹⁹⁵ Matthew Beasley, op.cit, s.119

İKİNCİ BÖLÜM

KUZEY KORE'DE REJİM GÜVENLİĞİ: NÜKLEER ÖNCESİ DÖNEM

I. Rejimin İnşasında Etkili Olan Faktörler

Kim ailesinin kendi ifadesiyle, Kuzey Kore üzerindeki liderliklerinin kökeni 1930'lu yıllarda Kim İl Sung'un Mançurya'da Japon karşıtı bir gerilla savaşı olarak bulunduğu döneme dayanmaktadır.¹⁹⁶ Pasifik'teki savaşta sona gelindiğinde ve Kore, Japon işgalinden kurtulduğunda yarımada'nın akıbeti belirsiz olmuştur. Tek bir ülke halinde yaklaşık on dört asır varlığını sürdürmüş olan Kore'yi, Sovyetler Birliği ve ABD, aralarında bölme karar almıştır. O dönemde Amerikan ordusunda Albay rütbesiyle görev yapmakta olan ve daha sonra ABD Dışişleri Bakanı olacak olan Dean Rusk ve diğer bir memur olan ileriki yıllarda General Rütbesi alan Charles Bonesteel bir harita üzerine rastgele 38'inci paralelden bir çizgi çekmiştir.¹⁹⁷

Kore Yarımadasının güneyinin Amerikalıların kontrolü altında olmasını ve Kuzey tarafının da Sovyetlerin gözetiminde olabileceğini öngören bir teklifte bulunmuştur. Sovyetler Birliği'nin de kabul etmesiyle Rusk ve Bonesteel'in bile öneride bulunurken geçici olarak gördüğü bu çözüm tahminlerinden daha uzun süre kalıcı olmuş ve günümüze kadar aynı şekliyle gelmiştir. 38. Paralel çizgisi, 1950 yılından 1953'e kadar devam eden Kore Savaşı'nın akabinde Askerden Arındırılmış Bölge (DMZ) olarak kalmıştır.¹⁹⁸

Sovyetler Birliği, kontrol ettiği bölgede kendisiyle uyumlu bir yönetim oluşturmak istemiştir.¹⁹⁹ Bu bağlamda Kim İl Sung, Stalin tarafından ilk tercih olarak görülmemiş; onun yerine Gandhi ve Tolstoy'dan ilham alarak saldırgan olmayan reformcu hareketlere önderlik etmiş olarak bilinen Cho Man Sik potansiyel lider olarak değerlendirilmiştir. Fakat daha sonra Cho'nun komünist olmadığına ortaya çıkması

¹⁹⁶ Anna Fifield, "The Great Successor- The Secret Rise and Rule Of Kim Jong Un", John Murray, Hachette UK Company, 2019, s.16

¹⁹⁷ Ibid, s.17

¹⁹⁸ Ibid,

¹⁹⁹ Blaine Harden, " The Great Leader and The Fighter Pilot", New York Penguin Books, 2015, ss.64-66

sonucunda Sovyetler Birliği Kim İl Sung’a yönelmiş ve Sung’u 1948 yılında resmi olarak kurulan Kuzey Kore’nin lideri olarak başa getirmiştir.²⁰⁰

Bununla beraber Kim İl Sung, ortaya koyduğu Juche ideolojisiyle Çin ve Sovyetler Birliği’nden bağımsız da hareket edebileceğini gösterme gayretinde olmuştur. Juche, kendine güvenmek anlamı ile karşılık bulmakta ve Kuzey Kore’nin bağımsız bir ulus olma arzusunun en büyük göstergelerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Buradaki temel düşünce, Kuzey Kore’nin kendine yeterliliği ve elde edilen kazanımların ulusun kendi başarıları olarak vurgulanıyor olmasıdır.

Kuzey Kore, Kore Savaşı’nın ardından ateşkes anlaşmasını müteakip bir barış anlaşması imzalanmamış olması sebebiyle teknik olarak hala dünyanın en büyük askeri gücü ABD ile savaşta olarak gözükmektedir. Bu durum, Kuzey Kore için rejimin bekası meselesini daha hayati hale getirmektedir. Diğer bir ifadeyle, Kuzey Kore’nin nükleer güç olma çabası, ABD ile İngiltere’nin müdahaleci dış politikalarıyla yakından ilişkilendirilmektedir.²⁰¹

Bu bağlamda, Pyongyang’da üst düzey bir parti yetkilisinin, “Irak, Libya ve Suriye’den çıkarılan dersler göstermiştir ki asıl problem kitle imha silahlarına sahip olmaları değil; olmamaları olmuştur.” şeklindeki ifadesi, konunun Pyongyang yönetiminin tehdit algısında derin bir yer edindiğini göstermektedir. Nitekim, 2003 yılında Kaddafi’nin öncelikli nükleer programından vazgeçmesinin ardından dünya kamuoyunda Kuzey Kore Libya’yı örnek alması için teşvik edilmiştir.²⁰²

Kuzey Kore’nin mevcut lideri Kim Jong Un da kendi liderliğinden önceki dönemlerde olduğu gibi bir diktatörlüğü devam ettirmektedir ve Niccolo Machiavelli’nin Prens kitabında yer alan “sevilmektense korkulmak daha iyidir” görüşünü somutlaştırmak durumunda kalmıştır.²⁰³ Kim Hanedanlığı olarak da ifade edilen Kim İl Sung, Kim Jong İl ve Kim Jong Un’un yönetimlerinin ortak noktası halkın üzerindeki baskıyı her daim ayakta tutmak adına güçlü propagandalar uygulayarak bir

²⁰⁰ Bradley K.Martin, “ Under The Loving Care Of The Fatherly Leader: North Korea and The Kim Dynasty”, New York; Griffin, 2006, ss.46-52

²⁰¹ Glyn Ford, *Talking To North Korea: Ending The Nuclear Standoff*, Pluto Press, 2018, s.179

²⁰² Ibid, s.179

²⁰³ Anna Fifield, op.cit., s.112

korku imparatorluğu inşa etmek olmuştur. Yönetime karşı gelenlere uygulanan katı kurallar, acımasız cezalar ve sürgünler ile beraber rejim, halkı tarafından sorgulanmasına imkan tanınmayan bir sistem kurmuştur. Pyongyang yönetiminin nükleer programını geliştirme arzusu da, halkının üzerinde üstünlük ve baskı kurması ve ülke gücünün bir simgesi olarak atfedilmesi bağlamında liderliğin hayatta kalma stratejisinin en önemli bileşenlerinden biri olmuştur.

A. Uluslararası Sistemin Etkisi

15 Ağustos 1945 tarihinde Kore, Japon sömürge yönetiminden kurtarılmıştır. Aynı yılın Eylül ayında daha önceleri Çin ve Sovyetler Birliği'nde bulunmuş olan Kim İl Sung Kuzey Kore'ye geri dönmüştür. 10 Ekim 1945'te ise Kore Komünist Partisinin, Kuzey Kore kısmını oluşturmak üzere Pyongyang'da toplantı gerçekleştirilmiştir. Kim İl Sung, bu toplantıda Kore'yle ilgili bağımsızlık söyleminin temel fikrine dikkat çekmiştir. Kuzey Kore, bu günü Kore İşçi Partisi'nin kuruluş yıldönümü olarak kutlamaktadır.²⁰⁴

1945 yılından sonraki birkaç yıl içerisinde Kore'de her biri devlet haline gelerek tüm yarımada üzerinde egemenlik hakkı iddia edecek olan iki rejim kurulacaktır. Teoride, ABD ve Sovyetler Birliği gözetiminde BM'nin Kore için temsili bir hükümet kurulmasını gözetecek tarafsız bir organ olacağı ifade edilmiştir.²⁰⁵ 1948 yılında, tüm yarımada üzerinde egemenlik iddiasında bulunan iki hükümetin (15 Ağustos'ta Kore Cumhuriyeti ve 9 Eylül'de Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti) kurulması söz konusu olmuştur. ABD, Aralık 1948'de Kore Cumhuriyeti'ni bütün Kore'nin meşru hükümeti olarak tanımıştır. 1949 yılının Şubat ayında Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin BM'ye katılma başvurusu ABD vetosu sonucu reddedilmiştir. SSCB de KC'nin BM'ye üyelik başvurusunu 1948 yılı ve sonrasında veto etmiş; böylece 17 Eylül 1991 tarihinde her iki Kore'nin de aynı anda BM'ye katılmasına kadar iki yönetimin de BM üyeliği söz konusu olmamıştır.²⁰⁶

²⁰⁴ Ilpyong J.Kim, "Historical Dictionary Of North Korea", The Scarecrow Press, Inc. Lanham, Maryland, and Oxford 2003, p.17

²⁰⁵ Tim Beal, "North Korea: Struggle Against American Power", Pluto press, 2004, s.46

²⁰⁶ Ibid, s.48

Nitekim, Kore sömürge olmaktan kurtulmuştur; ancak bölünmüş ve akabinde günümüzde hala devam etmekte olan uluslararası krizlerin yaşandığı bir bölge olmuştur. Kore yarımadası eğer bölünmemiş olsaydı; ABD’den büyük bir yardım almazdı, Çin ve Sovyetler Birliği’nden ekonomik büyüme ve sosyal dönüşüm için teşvik elde edemezdi. Bölünmemiş bir Kore; dış güçlerin çıkarlarını çok da ilgilendirmeyecekti.²⁰⁷ Yarımadanın bölünmesi kısa sürede gerginleşen bir ortama zemin hazırlamıştır. Her ne kadar şiddetli olursa olsun ulusal düzeyde yönetilebilecek sorunlar, iki devletin yaratılmasıyla çok farklı bakış açılarına sahip olmaları itibarıyla Kore toplumundaki çatışmayı daha zorlu hale getirmiştir.²⁰⁸

Bruce Cummings’in de ifade ettiği gibi, “Kore’de sosyal ve siyasal problemlerin korkunç ayaklanmalara yol açacağını hayal edebiliyoruz; ancak hiçbiri, 1950-1953 arasında kaybedilen milyonlarca hayatla ya da 1960 yılında gerçekleşen Syngman Rhee’nin devrilmesine sebep olan Nisan Devrimi’nde ve 1980’lerde Chun Doohwan’a karşı yapılan Kwangju isyanında kaybedilen binlerce hayatla mukayese edilemezdi. Amerikalılar ve Ruslar Kore’den ayrılseydi, solcu bir rejim gücü hızla ele geçirebilir; Çin gibi dünya toplumuna katılan devrimci ulusal bir hükümet olabilirdi.”²⁰⁹ Bu düşünceye ilaveten; bölünme, ABD’ye Kore meselelerinde baskın bir rol vermiş ve bölünmüş bir Kore, Doğu Asya’da ABD stratejisinin merkezi bir noktası haline gelmiştir.

Japonların 1945 yılındaki teslimiyetiyle beraber Kore siyasetinde yer almak isteyen gruplar güç için rekabet etmeye başlamıştır. Çin, Rusya ve Amerika’ya kaçan Koreliler, Kore siyasetinde mücadele etmek adına geri dönmüştür.²¹⁰ Yarımadanın güney yarısında Syngman Rhee, Amerikalıların tercihi olurken Kuzeyde, Kore’de Sovyet çıkarlarıyla uyumlu bir komünist toplum oluşturmak adına Ruslar tarafından desteklenen Kim İl Sung bulunmaktaydı.²¹¹

²⁰⁷ Tim Beal, Op.cit, s.45

²⁰⁸ Ibid

²⁰⁹ Bruce Cumings, “Korea’s Place in the Sun: a Modern History”, New York: W. W. Norton, 1997, s.199

²¹⁰ Dae sook Suh’s, “Kim İl Sung The North Korean Leader”, Authoritative Biography, Colombia Universtiy Press, 1988

²¹¹ Ibid

Yeni bölünmüş yarımadaının Kuzey ve Güney yarısında ılımlı yaklaşımlarla tekrarlanan girişimler birleşik bir Kore'nin temelini oluşturamadığında, Kore'de ayrı seçimler yapılmıştır. Kim İl Sung, Sovyet yöneticileri, birlikleri ve kendisiyle birlikte Rusya'dan dönen asker grubu tarafından desteklenirken, politik manevraları ile Kuzeyde gücün kontrolünü ele geçirmiştir.²¹²

Güneyde, Amerikalılar tarafından gönülsüzce başkan adayı gösterilen Başkan Rhee, cumhuriyetin ilk yılında Kuzey'de alınan tedbirleri alamamış ve komünistlerin silahlı direnişleriyle mücadele etmek zorunda kalmıştır.²¹³ Büyük ölçüde Amerikalı danışmanlarının desteği sayesinde Rhee'nin de Güney Kore'de güç kazanmaya başladığı dönemde; Kim İl Sung, Kuzey Kore üzerindeki hakimiyetini çoktan sağlamlaştırmış ve hakimiyetini bütün Kore Yarımadası üzerinde genişletmeyi planlamıştır.

B. Kore Savaşı'nın Mirası

Kim İl Sung komutasında Kuzey'in birlikleri Güney'e taaruzla geçtiği zaman Güney Korelilerin Rhee hükümetine karşı ayaklanacağı olasılığını göz önünde bulundurmuş ancak; Amerikalıların Güney'deki anti-komünist hükümeti savunma kararlılığını hafife almıştır. 25 Haziran 1950 tarihindeki Kuzey Kore saldırısı nihayetinde başarısız olmuş ve Kim'e bağlı kuvvetler Kuzey'in iç bölgelerine ve Çin sınırına doğru sürülmüştür.²¹⁴ Kim İl Sung yönetimi, BM birliklerine karşı savaşı yürüten Çin askeri birlikleri tarafından kurtarılmıştır. Kore'yi zorla birleştiremeyen Sung, Çin ile birlikte BM'yi temsilen ABD ile bir ateşkes anlaşması imzalamak zorunda kalmıştır. Kore Savaşı, Kuzey ve Güney Kore'nin altyapısının büyük bir bölümünü tahrip etmiş ve bir milyondan fazla insanın ölümüne sebep olmuştur.²¹⁵

²¹² Bruce Cumings, *The Origins of the Korean War, Volume II: The Roaring of the Cataract, 1947–1950* (Princeton University Press, 1990), chap. 3

²¹³ Ibid

²¹⁴ Kim İl Sung, "Anavatan Kurtuluş Savaşını", Güney Kore halkını baskıcı bir dış egemen hükümetten kurtarma amacıyla yürüttüğü övgüye değer adil bir savaş olarak değerlendirmiştir. Kim Myong-hui, "The Revolutionary Point of View on War," *Nodong Sinmun*, December 7, 1998, s 3.

²¹⁵ Korean War casualty figures from the ROK government-affiliated Yonhap News Agency's *Korea Annual*, 1999 (Seoul: Yonhap News Agency, 1998), s. 299.

294.000 Kuzey Koreli asker, 225.000 Güney Koreli asker, 184.000 Çinli asker ve çoğunu Amerikalıların oluşturduğu 57.000 BM askeri hayatını kaybetmiştir. Bu rakamlara çatışmalar sırasında hayatını kaybeden yüz binlerce sivil Koreli dâhil değildir. 11 milyon Koreli aile savaşla ayrılmış, birçok Kuzey Koreli, özellikle erkekler; daha sonra ailelerinin yanlarına geleceği düşüncesiyle Güney Kore'ye kaçmıştır. Çok daha az sayıda Güney Koreli, anti-komünist Güney Kore hükümetinden Kuzey Kore'ye kaçmıştır.²¹⁶

Kore Savaşı bazı kaynaklarda “Unutulmuş Savaş” olarak anılmaktadır, çünkü çatışma hakkındaki raporlar 1950'lerde özenli bir şekilde sansürlenmiş ve ABD'nin Vietnam'daki varlığının ön plana çıkmasıyla birlikte hafızalarda gölgede bırakılmıştır. Bununla birlikte, Kore Savaşı, çevreleme politikasının (containment policy) büyük çaplı bir askeri uygulamasını yürütmüştür. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra ABD, komünizmin yayılmasını önlemek için tasarlanmış bu küresel dış politikayı benimsemiştir.²¹⁷

Soğuk Savaş'ın ilk sıcak çatışması bağlamında önem taşıyan Kore Savaşı, ABD'nin komünizmin dünyaya yayılmasına engel olma düşüncesini kapsayan çevreleme politikasını Güney Kore üzerinde kurduğu etki üzerinden değerlendirmek yerinde olacaktır. Kuzey Kore'nin ve Çin'in etkinliğini kısıtlamak adına bölgedeki varlığını Amerikan üsleriyle destekleyen ABD, Güney Kore'nin yanı sıra Japonya üzerinde kurduğu hakimiyetle Kore Savaşı itibarıyla bölgede etkinliğini genişletmiştir.

ABD, komünizme karşı ayakta kalabilmesi amacıyla Güney Kore'ye büyük yatırımlar yapmış, bu sebeple Kuzey Kore 1950'de Güney'i işgal ettiğinde Amerikalılar ve müttefikleri askeri güçle hızlı bir şekilde karşılık vermiştir. Kore Savaşı, SSCB ve ABD arasında yıllarca devam eden Soğuk Savaş süreci içerisinde ortaya çıkan bir model olan ilk büyük vekil savaşı şeklinde vurgulanmıştır.²¹⁸

ABD, Soğuk Savaş stratejisinin kilit unsurlarına olan bağlılığını Kore'de sürdürmüş, komünizmin yayılmasına karşı mücadelede kaynaklarını ve askerlerini taahhüt ederek

²¹⁶ Ibid

²¹⁷ <https://www.enotes.com/homework-help/what-significance-korean-war-445923> (24.02.2020)

²¹⁸ Ibid

küresel liderlik yapmıştır. ABD, diğer ülkeleri hem siyasi hem de askeri açıdan konumunu desteklemek için harekete geçirerek kolektif güvenliğe dayalı bir dış politika uyguladığını doğrulamıştır.

Kore Savaşıyla birlikte ABD, Truman Doktrini'nde ifade edilen, dünyanın özgür halklarının kommünizmden uzak tutulmasına destek olma idealini vaat eden düşünceye bağlı kaldığını göstermiştir. Bu bağlamda, Kore savaşında ABD ve müttefiklerinin Güney Kore'ye verdiği destek, komünizmin Güney Kore'ye geçmesini önlemeyi başarmıştır.²¹⁹

1. *Kore Savaşı Sonrasında Yaşanan Gelişmeler*

27 Temmuz 1953 tarihinde ABD, Çin ve Kuzey Kore'nin Panmunjom'da imzaladığı, Kore savaşını bitiren ateşkes anlaşmasıyla beraber askerden arındırılmış bölge'nin (Demilitarized Zone) sınırları belirlenmiştir. Askerden arındırılmış bölge, Kuzey ve Güney Kore'yi dört kilometre ayırmakta ve 38.paralel boyunca doğu sahilinden batı sahiline 248 kilometre uzunluğunda bir hat oluşturmaktadır. Bu bölge 1953 yılından bugüne iki Kore'nin doğal sınırı olarak korunmuştur.²²⁰

²¹⁹ John Louis Recchiuti, “ The Korean War”, Khan Academy, 2016

²²⁰ Ilpyong J.Kim, “Historical Dictionary Of North Korea”, The Scarecrow Press, Inc. Lanham, Maryland, and Oxford 2003, s.30

Tablo-1 : DMZ ve 38. Paralel hattını gösteren harita²²¹

Kore savaşı'nın, Kuzey Kore'yi Soğuk Savaş'ın temel unsurlarından biri olan komünizm ideolojisiyle şekillendirmesi bağlamında, iki Kore Devleti birbirlerine karşı derin bir güvensizlik barındırmıştır. Her iki Kore hükümeti, ulusal güvenlik gerekçesini kullanarak fikir ayrılığında olanları bastırmak adına tedbirler almıştır. Her iki hükümet de askeri güçlerini sürdürmek adına milli gelirlerinin büyük bir kısmını askeri harcamalara ayırmıştır.

ABD, Güney Kore'nin savunmasına verdiği desteğe bağlılığını sürdürürken; Kuzey Kore, Çin ve Sovyetler Birliği'nin desteğine tam anlamıyla güvenememesi sebebiyle siyasetinde ve ulusal savunma esaslarında kendi kendine yeterlilik politikası geliştirme ihtiyacını duymuştur. Küresel boyutta diğer ülkelerin gözünde, Kore Savaşı Kuzey Kore'nin yerini komünist kampın içerisinde sağlamlaştırmıştır.²²²

²²¹ Patricia Smith, Rebecca Zissou; "The North Korea Threat", 2017; "Jim McMahon/Mapman"

²²² Kongdan Oh, Ralph C.Hassig; "North Korea Through The Looking Glass", Brookings Institution Press, 2000, s.7

Yarımadanın her iki yarısındaki Korelilerin bir araya gelme isteklerine rağmen, iki Kore de komünizm ve demokrasi arasındaki mücadelenin iki ayrı tarafında yer almıştır. Ancak, Soğuk Savaş sona erdiğinde Kuzey Kore bir komünist cephe devleti olarak değil, Kim İl Sung ve oğlunun yönetimi altında hanedanlığa dönüştürülen bir ülke olarak yorumlanmıştır.²²³

Kore savaşı hakkında, özellikle de savaşın temel unsurları, askeri olayların seyri ve üç yıl süren çatışmaların ardından ateşkes anlaşmasına yol açan uzun süreli müzakereler ile ilgili birçok bilgi paylaşılmıştır. Amerikalı uzman tarihçi Bruce Cummings, bu olaylarla ilgili en güvenilir ve çeşitlendirilmiş verileri sunmakta; ancak onunla bir takım konularda aynı fikirde olmayan uzmanlar da mevcuttur.²²⁴

Kore Savaşı, ABD'nin kazanamadığı, askeri çıkmazda sona eren bir savaş olması bağlamında dikkat çekmektedir. Bu savaş, ABD'nin Doğu Asya'da bugün devam eden politikasını şekillendirmesi bağlamında anlamlı ve önemlidir. ABD'nin Kore'deki varlığı, Doğu Asya'daki planlarının bir parçası olmuştur ve bölgede varlık göstermeye başladıktan sonra ABD'nin oradan kolayca ayrılamayacağı öngörülebilir bir gerçektir.²²⁵

ABD, Kore savaşından yıllar sonra bile Doğu Asya'daki askeri üslerde bulunmak için haklı gerekçelerinin olmadığı birçok bölgedeki üslerde kontrolü elinde tutmaktadır. Bununla birlikte; bu savaş, ABD ordusunun Kore yarımadasında varlığını sağlamlaştırmasına ve Japonya'nın, bölgede ABD varlığı olmadan kendi varlığının bir dereceye kadar sürdürülebilir olduğu düşüncesine sahip olmasını sağlayan gelişmelere sebep olmuştur.²²⁶

Kore Savaşı'nın politikalarını şekillendirdiği ülkelerden biri de Güney Kore olmuştur. Güney Kore ordusu, öncelikli olarak iç baskı aracı unsuru olmaktan çıkmış ve ülke dışındaki düşmanlarla devletini korumak adına savaşacak şekilde yeniden

²²³ Ibid

²²⁴ Bruce Cumings, Planning for a postwar occupation of Korea started within six months of Pearl Harbor; "North Korea: Another Country", New York: New Press, 2003, s. 122

²²⁵ Ibid

²²⁶ Tim Beal, "North Korea: Struggle Against American Power", Pluto press, 2004, s.49

biçimlendirmiştir.²²⁷ Kore savaşı, yarımada da yaşayan herkesi etkilemiş ve izlerini günümüzde dâhil görebildiğimiz hala devam etmekte olan derin bir kutuplaşmaya yol açmıştır.

2. *Kore Savaşı'nın Bölgesel Olarak Yarattığı Etkiler*

Kore savaşı'nın ardından, konjonktürel gerçeklikte bölge üzerindeki devletlerde gelişen siyasi ortamla beraber çeşitli gelişmeler meydana gelmiştir. Asya'da yaşanan olaylar, özellikle de Çin iç savaşında komünistlerin başarı göstermesi sebebiyle ABD, Kore savaşı sonrası Japonya'yı yeniden sanayileştirmesiyle ilgili yapmış olduğu planlarından vazgeçmiştir. Japon ekonomisi, 1940'lı yılların sonlarına doğru sıkıntıya düşmüş ve geçmişte bir daha asla büyük bir ekonomik güç olamayacağı yönünde birçok değerlendirme yapılmıştır.²²⁸

Ancak bu değerlendirmenin aksine, Kore savaşı bölgedeki devletler açısından köklü değişimlere yol açmış ve Japonya özelinde ekonomisinin yeniden canlanmasına neden olan gelişmelere sebebiyet vermiştir. ABD, Japonya ve KDHC ilişkilerindeki gerginliğe yol açan en temel unsur olan Japonya'nın yeniden askerileştirilmesi sürecine izin vermiş hatta teşvik etmiştir.²²⁹

Kore savaşı, öncelikli olarak Korelilerin kendi iç meselesi olarak gözlemlenebilir; ancak İngiltere, Amerika ve Çin'de geçmişte yaşanan iç savaşlarla mukayese edildiğinde Kore savaşı, dış müdahalelerle şekillenmesi bağlamında önemli bir fark yaratmıştır.²³⁰ Savaş sırasında Çin'in araya girmesiyle gerçekleşen müdahale, KDHC'nin varlığını sürdürebilmesini sağlayan gelişmelerden olmuştur. Çin'in hamlesiyle BM güçleri, Seul'ün ileri kısımlarına kadar çekilmiş; ancak daha sonra

²²⁷ Ibid

²²⁸ Michael Schaller, 'The Korean war: the economic and strategic impact on Japan, 1950–1953'. In William Stueck (ed.) *The Korean War in World History*. Lexington, KY: University of Kentucky Press, 2004; Halevi, Joseph. 'US militarism and imperialism and the Japanese "Miracle"'. *Monthly Review*, Vol. 53, No. 4, 2001

²²⁹ Ibid

²³⁰ Tim Beal, op.cit, s.51

askerden arındırılmış bölgeye kadar geri gelmiştir ve iki yıl boyunca süren şiddetli çatışmalar sınırdaki kontrol bölgelerinde pek bir değişiklik yaratmamıştır.²³¹

Yürütülen faaliyetlerde BM Komutanlığı'nın adı geçse de aslında gelişmelerde ABD söz sahibi olmuştur. Amerikalılar gücün çoğunluğunu oluşturmaktaydı ve ateş gücü, lojistik, malzeme bağlamında da daha baskındı. Ancak; Amerikan rolünün en belirgin olduğu nokta emir, komuta olarak ifade edilebilir. Ateşkes 1953 yılında imzalandığında iki imza sahibi vardı; KDHC ve ÇHC adına Kore Halk Ordusundan General Nam Il, BM adına Amerikan ordusundan Korgeneral William K.Harrison ateşkes anlaşmasının imzacıları olmuştur.²³²

Kore savaşı ve ardından yaşanan gelişmelerde Amerika'nın müdahalesiyle kıyaslandığında, Çin'in müdahil olması nispeten daha kısa sürmüştür; son Çinli birlikler 1958 yılında geri çekilmiştir. Sovyetler Birliği, çok fazla materyal ve birtakım danışmanlar sağlamış olmasına karşın çatışmada doğrudan rol almamıştır. Ayrıca, Çin ve Rusya belirli bir süre sonra Kore Cumhuriyeti'yle ekonomik ve diplomatik bağlantılar kurmuştur.²³³

Bölgede yaşanan gelişmeler bağlamında KC ile Çin ilişkileri öyle ilerlemiştir ki; KC, 2003 yılında Çin'in dördüncü en büyük ihracat pazarı ve üçüncü en büyük ithalat kaynağı olmuştur nitekim Çin, KC'nin en büyük ticaret ortağı olmaya devam etmektedir. ABD ile KC ilişkisi ise farklı şekillenmiştir, ABD KC'nin varlığını sürdürmesine yalnızca destek olmamış, aynı zamanda KDHC'ye karşı güçlendirmiştir. ABD, o zamandan beri Güney Kore'ye hâkim olmaya devam etmektedir, bu duruma bir örnek teşkil etmesi bakımından KC-ABD Birleşik Kuvvetler komutanının bir Amerikalı, yardımcısının ise Güney Koreli olduğu vurgulanabilir.²³⁴

ABD, Kore'de 37.000'e yakın Amerikan Birliğini barındırmanın yanı sıra, bölgede üslere sahip olmuştur, özellikle Okinawa'daki üsleri ön planda olmuştur. Kore yarımadasını nükleerleştirmiştir. ABD, Kore savaşı sırasında ve o zamandan itibaren

²³¹ Ibid

²³² Ibid

²³³ 'Gen. Shin detained over embezzlement'. Korea Times, 9 May 2004

²³⁴ Ibid

birkaç kez nükleer silah kullanmayla tehditte bulunmuş ve ateşkes anlaşmasına aykırı olacak şekilde 1958 yılından itibaren Güney’de nükleer silah konuşlandırmıştır.²³⁵

1967 yılında, nükleer savaş riski 950 savaş başlığı sayısı ile zirveye ulaşmıştır. Zamanla teoride, yerel konuşlandırılmanın gereksiz bulunmasıyla Başkan George H.Bush 1992 yılında nükleer silahları kaldırmıştır; ancak bu konu KDHC tarafından tartışmalı bir konu olarak ifade edilmiştir.²³⁶ Kuzey Kore’nin iddiası genellikle çoğu gözlemci tarafından reddedilmiştir; ancak Güney Kore basınında çıkan haberlere göre, 2004 yılında Japon Kyodo ajansı tarafından elde edilen belgeler farklı bir gerçeği ortaya koymuştur. Kyodo’ya göre, gizliliği yeni kaldırılmış belgeler; ABD’nin 1991 yılında tüm nükleer savaş başlıklarını resmen çektiğini iddia etmesine rağmen, Güney Kore’de en az 1998 yılına kadar nükleer silah bulundurduğunu göstermiştir.²³⁷

Dahası; ABD, Kore’de kullanılmak üzere yeni nesil nükleer silah geliştirmeyi açıkça tartışmaya devam ederken, KDHC’nin nükleer silahlarından vazgeçmesini talep etmiştir.²³⁸ ABD ve Kuzey Kore’nin nükleer silahları, Kore yarımadasındaki nükleer faaliyetlerin dönüm noktası olması bağlamında Kore savaşının mirası başlığının altında yer alması gereken önemli unsurlardır; bu konu daha kapsamlı bir şekilde bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

C. Kuzey Kore’nin İçsel Dinamikleri

Bölgesel bağlamda bu gelişmeler yaşanırken; Kuzey Kore içerisinde Kore İşçi Partisi Merkez Komitesi 1956 yılının Aralık ayında düzenlediği genel kurulda, ülkenin tüm nüfusunu ve maddi kaynakları öncelikli olarak ağır sanayinin gelişimi için harekete geçirmek amacıyla tasarlanmış bir eylem olan Chollima hareketini başlatmaya çağıran önergeyi kabul etmiştir.²³⁹ Uluslararası alanda ve ülke içerisinde çıkan zorlukların üstesinden gelmek adına ve sosyalist yapılanmada devrimciliğin üst seviyelerine ulaşmak için; Kore İşçi Partisi, Chollima hareketini, kitlelerin seferberliğini sağlaması

²³⁵ Robert S.Norris, Hans M. Kristensen and Joshua Handler. ‘North Korea’s nuclear program 2003’. Bulletin of the Atomic Scientists, Vol. 59, No. 2, 2003

²³⁶ Ibid

²³⁷ Staines, Reuben. ‘US trained for strikes on NK’. Korea Times, 7 November 2004

²³⁸ Kwon, Soon-Taek. ‘Research on nuclear weapons to destroy bunker is necessary’. Donga Ilbo, 13 May 2004

²³⁹ Ilpyong J.Kim, op.cit, s.23

bakımından baskı oluşturması amacıyla kabul etmesi gerektiğini parti kararnamesiyle vurgulamıştır.²⁴⁰

Bu hareketin temel amacı; sosyalist tarzı sanayileşmede başarılı olmak adına kùltürel ve teknolojik devrimi birleştirmek olarak belirtilmiştir. 1930’lu yıllarda Sovyetler Birliği’ndeki Stakhanovite hareketi gibi Chollima hareketi de işgücünü seferber etmek ve hem tarım hem sanayi alanında üretkenliği arttırmak adına başlatılmıştır. Üretimi artırma faaliyetleri sanayi sektöründe başlamış; ancak hızla ticaret, eğitim, kamu sağlığı, bilim ve kùltür gibi alanlara da yayılmıştır. Hareketin temel üç hedefini şu şekilde sıralamak mümkündür; tüm nüfusu sadık komünist devrimciler haline getirmek, işçilerin verimliliğini ve üretkenliğini arttırmak ve kùltürel gelişmeyi sağlamak.²⁴¹

Daha sonra bu hareket çeşitli kampanya biçimlerine dönüşerek yeni sloganlar üretmiştir, örnek olarak; “Chollima Çalışma Takımı Hareketi”, tüm çalışma saharındaki işçiler mükemmel çalışma sonuçları elde etmek amacıyla birbiriyle yarışsın amacıyla tasarlanmıştır. “Erken Sabahın Yıldızlarını Görme Hareketi”, işçilerin ve çiftçilerin sabahın en erken saatinde işe gitmeleri amacıyla oluşturulmuş bir slogan.²⁴²

Bu örneklerde olduğu gibi kitlelere hükmetmek, onları yönetenlerin istedikleri doğrultuda yönlendirebilmek adına tasarlanmış daha birçok slogan bulunmaktadır. Bu sloganların bütün nüfus üzerinde tam anlamıyla ne kadar etki yarattığı ve ne düzeylerde işe yaradığı tartışılabilir; fakat genel olarak Kuzey Kore toplumunun düzenine bakıldığında ve propagandaların halk üzerindeki gücünün net bir biçimde görülebilmesi bağlamında, sloganların da büyük oranda işe yaradığını söylemek yerinde olacaktır.

İç politika alanında düzenlemeler yürütürken; Kim İl Sung, Sovyetler Birliği’nin insan gücünü harekete geçirme ve ağır sanayi kurma stratejisini takip ederek Kuzey Kore ekonomisini yeniden inşa etme sürecini yönetmiştir. Sung, komünist totaliter sanayileşme yöntemleri doğrultusunda hareket etmiştir, nitekim 1970’lerde Kuzey

²⁴⁰ Ibid

²⁴¹ Ibid

²⁴² Ibid, s.24

Kore'nin ekonomisi, Güney Kore ekonomisinden daha hızlı bir şekilde büyüme göstermiştir. Sung'un siyaset ve ekonomi alanındaki başarıları çoğaldıkça, ona inanan çevre üzerinde kişiliğiyle bir kült oluşturmaya adına kendi propaganda organlarını çok daha özenli olmaya teşvik etmiştir.²⁴³

Genel anlamda Kuzey Kore ile olan gerginlik ve tehdit algısı; geçmişte genellikle Japonya ve Güney Kore'nin aynı çizgide hareket etmesine sebep olmuştur.²⁴⁴ Kuzey Kore çok önemli bir seviyede silahlı kuvvetlere sahip olmayı sürdürmekte, bunun esas nedeninin savunma ve temelinde ABD ve Güney Kore'den algılanan tehdide karşı bir cevap olduğunu iddia etmektedir. Bununla birlikte; güçlü bir Kuzey Kore askeri varlığı, ABD'nin bölgedeki askeri varlığının yarattığı saldırgan ortama karşı, haklı bir çıkarım olarak ileri sürülmektedir.

Zira; bütün bu belirli sebeplerin ötesinde, KDHC'ye karşı temelde yatan kin ve düşmanlık sorunların çözümüne engel olmuştur. Kore savaşı, ABD'nin kazanmadığı ilk savaş olmuştur. ABD, Almanya ve Japonya'nın önderlik ettiği mihver kuvvetlerini yendikten birkaç yıl sonra, Acheson'un ifadeleriyle “düzensiz ve kötü donanımlı bir asya köylü ordusu” tarafından sekteye uğratılmıştır.²⁴⁵

Kuzey Kore, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Doğu Avrupa'da komünizmin silinmesinden itibaren farklı bir gelişmeyle dünyanın dikkatini çekmiştir. Nitekim, komünizmin dünya genelinde gücünü kaybetmesine rağmen, bu ideolojiye sahip Kuzey Kore ayakta kalmış ve Kore yarımadasının uluslararası ortamındaki değişikliklerle başa çıkmak adına geleneksel otoriter sistemden, esnekliklerin bir nebze fazla olduğu bir sisteme yavaş ama aşamalı olarak bir geçiş yapmıştır.²⁴⁶

Bu sistematik geçiş bir örnek olarak, Kuzey Kore'nin ikinci lideri Kim Jong İl'in, 2000 yılında Avrupa Birliği üyeleriyle diplomatik bağlar kurarak ülkesini dış dünyaya açma çabası gösterilmektedir. Ayrıca, dönemin ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ı Washington'la diplomatik ilişkiler kurmak adına Pyongyang'a davet etmek için çaba göstermiştir. Bu sebeple, Kuzey Kore uzmanları adına bu dönem; Kuzey

²⁴³ Kongdan, op.cit, s.8

²⁴⁴ Tim Beal, op.cit, s.53

²⁴⁵ Ibid

²⁴⁶ Ilpyong J.Kim, op.cit, s.14

Kore'nin dikkatli gözlemlemlendiği ve Kim Jong İl'in liderliği altında politik, ekonomik ve sosyal gelişmelerin önemle takip edildiği bir zaman aralığıdır.²⁴⁷

II. Rejimin Otoriter Doğasının Kaynağı

Kuzey Kore basınının sık sık “Kim İl Sung milleti” olarak ifade ettiği, Kim İl Sung'un halk vizyonunu yansıtan görüş, bir Konfüçyüs krallığının ve yirminci yüzyıl totaliter sosyalist devlet anlayışının birleşimiydi. Kuzey Kore'de sosyalizmi veya komünizmi benimseme konusunda hiçbir zaman bir sorun yaşanmamıştır. 1997 yılında Güney Kore'ye kaçan, Kuzey Kore'nin ideolojik teorisini Hwang Jang Yop; Kuzey Kore'yi feodal bir devlet olarak nitelendirmiştir.²⁴⁸

Babası gibi Kim Jong İl de, toplulukları ve parti kadrolarını zirvede kendisi olacak şekilde sıkı bir hiyerarşik sosyal düzeni kabul etmeye teşvik etmek için Kore'nin konfüçyüscü geleneğine başvurmuş ve hükümdar için mutlak saygı ve sadakat talep etmiştir. Konfüçyüscülük; aynı zamanda hükümdara, yabancılarla temasa geçme ve insanlar adına konuşma gibi haklar vermesine teşvik etmiştir.²⁴⁹

Konfüçyüscülüğün değerlerine göre, tıpkı Kim İl Sung'un rehberlik ettiği görüntülerinde yaptığı gibi hükümdar halkına karşı ilgili olmalıdır. Kuzey Koreli propagandacıların faaliyetleriyle hükümdara inan insan sayısının artırılmasıyla Kim İl Sung, Çin ve Sovyet ordusuna bağlı bir gerilla savaşçısından, koşulsuz biat edilesi bir lidere dönüştürülmüştür.²⁵⁰

Kuzey Kore'nin yönetim tarzının Choson Hanedanlığına dayanıyor olduğu yönünde araştırmalar bulunmaktadır. Choson; Yangban'lı küçük bir soylu sınıfı tarafından desteklenen Konfüçyüs hükümdarları tarafından yönetilmiştir. Sınıf yapısının bugünkü Kuzey Kore'den pek de farklı olmayışıyla günümüzde yeni Yangban kadrosu, Kore İşçi Partisi ve üst düzey lider Kim Jong il olarak yorumlanmıştır. Bu benzerliklerin yanı sıra

²⁴⁷ Ibid

²⁴⁸ Wolgan Choson, “Table Talk: Hwang Jang Yop and Shin Sang-ok Talk about the Two Homelands They Have Experienced,” interview, March 1999, ss. 609–41

²⁴⁹ Kongdan Oh, Ralph C.Hassig; “North Korea Through The Looking Glass”, Brookings Institution Press, 2000, s.9

²⁵⁰ Ibid

önemli bir fark olarak; James B. Palais'in da ifade ettiği gibi Choson hükümdarının gücü mahkeme ve yerel lordların gücü ile sınırlandırılmıştır.²⁵¹

Kore, Japonya tarafından ilhak edilene kadar Choson Hanedanlığı beşyüz yıldan fazla (1392-1910) hüküm sürmüştür. Japonlar, Choson Hanedanlığı toplumunu yok etmiş; fakat yeni bir Kore toplumu inşa edememiştir. Kuzey Koreliler kökenlerinin dayandığı, asya tarihinde uzun süre hayatta kalmış olan bu hanedanlığın izinden gidememişlerdir; çünkü varlığını sürdürdüğü zamanın büyük bir kısmında Choson, en güçlü komşusu olan Çin'e neredeyse sömürgesi olma derecesinde bir bağıllık içerisinde olmuştur.²⁵²

Kuzey Kore'nin varlığını ayrı bir devlet olarak bu kadar uzun süre sürdürebilmesinin temel nedenlerinden biri bu durum olarak değerlendirilebilir. Dahası, Choson Hanedanlığının kurulmasıyla beraber başkent Kaesong'dan günümüzde Seul olarak varlık gösteren şehre Güney'e taşınmıştır; böylece o günlerde elbette iki ayrı hükümet olarak varlık göstermeseler de, meşruiyet yarımadaının Kuzey yarısından çekilmiş ve Güney yarısına verilmiştir.²⁵³

Bu bağlamda, Kim İl Sung'un Kuzey Kore'yi ideolojik hale getirme ve tecrit etme kabiliyeti tamamen dikkat çekicidir; zira Choson Hanedanlığı döneminde Kore'nin Kuzey kesiminde yaşayan insanların, Güney kesiminde soyutlanmış yaşayan insanlardan daha pragmatik oldukları şeklinde ifadeler bulunmaktadır. Bu bağlamda, Kore'nin başlıca ticaret yolları Kuzey'i Çin'e yönlendirdiğinden beri, Kuzey'de yaşayan Koreliler, Kore toplumunun tüccarları ve gezginleri olarak adlandırılmıştır. Günümüzde Sinuiju veya yeni Uiju olarak belirtilen şehirler gibi Kuzey sınırındaki şehirler Çin'e bir geçit sağlamıştır.²⁵⁴

Ayrıca, Kim İl Sung, Kuzey Kore'nin geleneksel pragmatizmini daha ideolojik ve izole edilmiş bir hale getirmeyi başarmıştır.²⁵⁵ Bu noktada ortaya çıkan paradoks ise,

²⁵¹ James B. Palais, "Politics and Policy in Traditional Korea ", Harvard University Press, 1975

²⁵² Hassig, op.cit, s.4

²⁵³ Ibid

²⁵⁴ Hassig, op.cit, s.5

²⁵⁵ Ibid

Sung'un uluslararası komünizmden uzaklaşmak için, yine kaynağını komünizmden alan, Kore'nin koşullarına göre uyarladığı Juche adlı kendi ideolojisini benimsemiş olmasıdır.

A. İdeolojik Çerçeve

Kuzey Kore'nin ideolojisi, lideri halkın ve ulusun üstünde tutan bir anlayış çerçevesince şekillenmektedir. Kuzey Kore'de insanların bencil olmadan bir toplum hayatı yaşayabileceği varsayımından etkilenen bir ekonomik sistem, hükümdarın ve siyasilerin nadiren ülke dışına çıktığı veya yabancılarla bir araya geldiği bir düzen söz konusu olmuştur. İlahi bir yönetici tarafından yönetilen kendine yeten bir devlet olma arzusu temelinde gelişen, nüfusunu dış dünyadan uzak tutmaya çalışan sosyal kontrol sistemine dayanan bir anlayışın yansımaları görülmektedir.

Kuzey Kore halkı, sosyal ve politik olarak ilerleme fırsatından tamamen mahrum kalmıştır. Choson hanedanlığının ardından, Japonya kendi otokratik rejimini kurarak Kore'yi kontrol altına almıştır. Japonlar Kore'den çekildiğinde ise Kim İl Sung, Stalinizmi kendi ülkesinin siyasi sistemine uyarlamaya çalışmış, bu koşullar altında Kore halkı hiçbir zaman kendileri için herhangi bir konuda düşünmeye zorlanmamıştır.²⁵⁶

Nitekim, Kore halkı dış dünyayla bağlantısı olmaması konusunda o kadar baskı altında tutulmuştur ki, kendilerine verilen görevlerin getirdiği bir zorunluluk olarak dahi diğer toplumlarla iletişime geçenlerin birçoğuna daha sonraları Kuzey Kore halkıyla ilişkilerinin kesilmesi bağlamında kırsal kesimlere tasviye veya sürgün edilerek toplumla bağlantıların koparılması yöntemleri uygulanmıştır.

Dışişlerinde çalışmak üzere Pyongyang'da kalmalarına izin verilen en üst kadrolar sıkı gözetim altında tutulmuştur. 1990'lı yıllarda bile dış dünya ile iletişim kurabilen bir pozisyon kazanmak tehlikeli bir mesele halini almıştır; öyleki dış ticaret ve diplomaside

²⁵⁶ Ibid

elde edilen pozisyonlar maddi kazanç fırsatları sunmuş; ancak aynı zamanda sürekli sürgün edilme ve dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalma anlamını taşımıştır.²⁵⁷

Bu yöntemler, Kuzey Kore halkının diğer toplumlardan izole şekilde yaşayarak, yönetimi ve yaşam biçimlerini sorgulama noktasına gelmemeleri, bir bağlamda gözlerinin dışarıdaki dünyaya açılmaması amacıyla yönetimin propaganda unsurlarıyla desteklediği ve uyguladığı katı kuralların bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, Kuzey Kore’de durum bu bilgiler ışığında çizilen tabloda daha karmaşıktır, hiçbir birey veya millet gerçeği tamamen görmezden gelerek uzun süre var olamaz. Pyongyang’daki siyasi elitler değişime karşı direniş gösterebilirler bile, birçoğu aslında uluslarının iç ve dış sorunlarının tam olarak farkında olmakla beraber liderlerini eleştirirlerse; ayrıcalıklı pozisyonlarını kaybedeceklerinden, kovulabileceklerinden hatta idam edileceklerinden korkmaktadır.

Kim İl Sung’un yönetiminin başlarında, Stalin yöntemlerini ve Konfüçyüs’ün öğretilerini birleştirerek bağımsız ve güçlü bir ulus kurabileceğine gerçekten inanmış olması mümkündür. Karizmatik liderliğinden ilham alan insanların, zorlukların üstesinden geleceği ve kendileri için koyduğu hedefleri gerçekleştirebileceği inancına sahip olmuştur. Kim İl Sung döneminde Kuzey Kore büyük adımlar atmıştır; ancak 1970’li yıllardan itibaren uzmanlar, Kuzey Kore’nin, Sung’un hayallerinin çok gerisinde kalacağını ifade etmiştir.²⁵⁸

Hayal ve gerçeklik arasında eşitsizlik büyüdükçe, Sung oğlunun ülkeyi yönetmesine izin vermeye başlamıştır. Bir diktatörün oğlu olarak Kim Jong İl, Kuzey Kore’nin hedeflerine ulaşmasının anahtarı olması bağlamında ideolojik doktrinleşmeye babasından daha çok vurgu yapmıştır. Ülkeyi, kendi şahsi işlerini yürütürken olduğu gibi, insanlara emir vererek yürütmeye çalışmıştır; ancak halk, ideolojik teşvike gönülden cevap verememiş ve Kuzey Kore, Güney Kore’nin gerisinde kalmıştır.²⁵⁹

Oluşturulmaya çalışılan ideolojik çerçeveye, iktidardaki seçkinler ve özellikle de Kim Jong İl için asıl amaç siyasi gücü muhafaza etmektir. Küresel ölçekte bakıldığında

²⁵⁷ Kongdan Oh, op.cit, s.9

²⁵⁸ Hassig, op.cit, s.10

²⁵⁹ Ibid

birçok ülke lideri de bu motivasyonla hareket etmektedir; ancak İl'i diğer liderlerden farklı kılan nokta, gücünün herhangi bir kurumsal kontrol mekanizmasıyla sınırlandırılmamasıdır.

B. Juche İdeolojisi

Kuzey Kore'deki felsefe sözlüğü Juche ideolojisini, Kim İl Sung'un devrimci fikri olarak tanımlamaktadır. Juche ya da Chuche kelimesi, Kim Jong İl tarafından ilk kez 28 Aralık 1995'te "Dogmatizmi ve Formalizmi reddetmek ihtiyacı üzerine ve Juche'nin ideolojik programları yürütmesi adına kurulması" başlıklı konuşmasında ilk kez kullanmıştır.²⁶⁰

Zira; Juche ideolojisi terimi, 6 Aralık 1967'den sonra dördüncü Halk Meclisinin ilk oturumunda Kim İl Sung'un, "Juche ideolojimiz, devrimimizi ve inşamızı gerçekleştirmek adına tasarlanan Marksizm-Leninizm odaklı en doğru rehberlik felsefesine sevk etmektedir." cümlesiyle "Kendine güvenen, bağımsızlık ve öz savunma çizgilerimizi tam anlamıyla gerçekleştirmemize izin verelim" alt başlıklı konuşmasında ilk kez kullanılmaya başlanmıştır.²⁶¹

Juche'nin anlamı doğrudan "öz kimlik" olarak tercüme edilebilir; ancak terimin kullanılma amacına uygun olarak "kendine güven" ifadesiyle daha doğru tanımlanmaktadır. Juche ideolojisi, esas olarak iki fikri kapsamaktadır; ilki, toplumun, tarihin ve devrimin öncüleri olduğunu savunan felsefi teoridir. Diğerisi ise, yol gösterici ilke ve Suryong(lider) önderlik etmedikçe toplumun devrimci güç olarak örgütlenemediğini savunan görüş olarak ifade edilmektedir.²⁶²

Kuzey Kore'nin resmî ideolojisi olan Juche, medyada ve okullarda sürekli tekrarlanırken; ulusal özgüvene, bağımsızlığa ve yüce sıfatıyla nitelendirdikleri bir anlamda ilahlaştırdıkları Kim Jong İl'e itaate vurgu yapmaktadır. Siyasi çoğulculuk ve küreselleşme halk tarafından bir yandan kınanırken diğer yandan günlük yaşamlarında Juche'nin öğretilerini takip etmekte yetersiz kalsalar da; bu ideoloji siyasette ve uluslararası politikalarında güçlü bir etken olmaya devam etmektedir.

²⁶⁰ Ilpyong J.Kim, op.cit, s.63

²⁶¹ Ibid

²⁶² Ilpyong Kim, op.cit, s.64

Kuzey Kore’de uluslararası destekten yoksun, siyasi prensiplerin yol göstericiliğinde yönetilen sosyalist ekonomi çökmüştür. Ordu, halkı baskı altına alırken ve diğer uluslara tehdit oluştururken; Kuzey Kore, liderlerinin askeri önceliği temel alan politikasının yararını görmüştür. Kuzey Kore dış politikasında, temkinli ve idealist bir doğrultuda ilerlerken, uluslararası arenada diplomatik olarak tanınmayı hedeflemektedir. Diğer taraftan, liderin halkı kontrol altında tutmasına karşı tehdit oluşturabileceği düşüncesi ile ülkede insanların birbirleriyle iletişimi de sınırlandırmaya çalışılmaktadır.

Kim Jong İl’in askeri öncelik politikası bağlamında Kuzey Koreliler savaş görüşlerini vurgulamıştır: “Juche’yi temel alan bir bakış açısıyla, savaş bilimsel bir anlayışa dayanmaktadır. Savaş, politikanın özel bir şiddet biçimi aracılığı ile yayılmasıdır. Bağımsızlığını yitiren ve toplumsal kalkınmayı engelleyen sömürgeci sınıfın, işçi sınıfına karşı savaşı haksız bir savaşken; işçi sınıfının halkın bağımsızlığını koruyan ve toplumsal kalkınmayı destekleyen devrimci savaşı adil bir savaştır. Emperyalistlerin saldırganlık savaşına devrimci bir savaşla cevap vermek ve ateşle ateş yakmak, devrimci savaş bakış açısının çekirdeğidir... Ülkemizde bir savaşın patlaması durumunda, ülkenin egemenliğini korumak ve anavatanı yeniden birleştirmek için adil bir savaş yapacağız... Gerçek ve adaletin zafer kazanması, tarihin yasasıdır. ABD emperyalistlerine karşı mücadele etmeye kararlı olmak eski hesapların görülmesi adına herkes için önemlidir.”²⁶³

“Bazı ülkeler ekonomik refahları ile bilinirken, bazıları askeri güç ve diğerleri de zengin kültürleriyle tanınabilmektedir. Ancak; bizim ülkemiz ideolojik gücü ile bilinen tek ülkedir.”²⁶⁴ ifadesinden algılanacağı üzere, devletin temel kurallarının dayandırıldığı juche ideolojisinin, Kuzey Kore’nin uluslararası arenada tanınmasındaki rolünün ne denli önemli olduğu ifade edilmektedir.

²⁶³ Kim Myong-hui, “The Revolutionary Point of View on War,” Nodong Sinmun, December 7, 1998, s.3 <https://www.doam.org/index.php/projekte/veranstaltungen/konferenzen/2005-peace-for-life/2471-peace-for-life-life-and-communitarianism> (e.t 20.09.2020)

²⁶⁴ Kongdan Oh, Ralph C.Hassig, op.cit, s.200

Juche, ideolojisi bir rehber görevi görmektedir; Kuzey Kore basınına göre: “Bir ülke ve halkının izleyeceği rotayı gösteren bir pusula, bütün bir milletin canı gönülden bir araya gelip birlik oluşturduğu bir temel ve bir ulusu sonsuz refah ve gelişmeye götüren bir zaferin sembolüdür.”²⁶⁵ Bu ideoloji, Kuzey Kore’nin neden pragmatik iç ve dış politikalar izleyemediğine dair ipuçları sunmaktadır. Kuzey Kore, Robert A.Scalapino ve Chong-Sik Lee’nin kapsamlı incelemesinde; “İdeoloji, temel öğretileri doğrultusunda kanal oluşturarak bir yandan düşüncüyü teşvik ederken, diğer yandan ideolojinin öğretilerine aykırı düşünceleri yasaklamaktadır. Nitekim bu nedenle, değişen gerçekler doğrultusunda gereken siyasi düzenlemelere engel olmaktadır.”²⁶⁶

Fransız filozof Alain’ın dediği gibi “Sadece tek bir fikriniz varken, hiçbir şey bir fikirden daha tehlikeli değildir.”²⁶⁷ Kuzey Koreliler için bu tek fikir Juche olmaktadır. Sosyalist anayasasının 3. maddesi şöyle beyan etmektedir: “Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti’nin faaliyetlerine; insan kitlelerinin bağımsızlığını elde etmek için devrimci bir ideoloji olarak insan odaklı bir dünya görüşüne sahip Juche fikri rehberlik ediyor.”²⁶⁸

1. *Juche İdeolojisinin Etkileri*

Kuzey Koreliler gururla Juche sosyalizmini tamamen bilimsel bir teori olarak adlandırmakta; ancak Juche, gerçekte gözlemlere dayalı test edilebilecek deneysel önermeler dizisi değildir. Marx’ın öngörülleri büyük ölçüde başarısızlığa uğramış olsa da, Marksizm-Leninizm Kuzey Kore ideolojisinin temel taşı olmaya devam etmektedir. Kuzey Kore’nin ideolojisi teori ve bilim olarak değil, doktrin ve dogma olarak görülmüştür.²⁶⁹

Kuzey Kore’de ideoloji bütünüyle, kurucu lider Kim Jong İl ve oğlunun denetiminden geçmiştir. İdeolojiye itiraz etmek ya da revize etmenin karşılığında

²⁶⁵ Franz Schurmann, *Ideology and Organization in Communist China*, 2d ed. (University of California Press, 1968), s. 18.

²⁶⁶ Robert A. Scalapino and Chong-Sik Lee, *Communism in Korea, Part II: The Society* (University of California Press, 1972), s. 869

²⁶⁷ Alain (Emile-Auguste Chartier), *Propos sur la religion*, 1938, s. 74

²⁶⁸ “DPRK’s Socialist Constitution (Full Text),” Unofficial translation published by The People’s Korea, no. 1825 (September 19, 1998), s. 4

²⁶⁹ Kongdan Oh, Ralph C.Hassig, op.cit, s.13

onların yetkilerine bir saldırı niteliği taşıması bağlamında cezaya tabi olmuştur. İdeolojiler, siyasi liderlerin silahları ve halkı kontrol altında tutma araçlarıdır. Bu gerçek, Kuzey Kore'nin ideolojisini yaratan Kim İl Sung ve oğlunun neden ideolojiyi değişen koşullara göre kolayca uygulayamadıklarını anlamaya yardımcı olan bir bilgi olarak ifade edilebilir.²⁷⁰

Siyasal ideolojinin işlevselliği olan faydalı bir tanımı; toplum için tercih edilen bir siyasi düzeni açıklayan ve bu düzeni haklı çıkaran, bu düzenin elde edilmesi adına bir strateji sunan inanç sistemidir.²⁷¹ Kuzey Kore gibi bireysel özgürlüğün olmadığı, her olgunun devlet kontrolünde olduğu totaliter bir devletin ideolojisi; insanın var olduğu hemen hemen bütün alanlara kılavuzluk etmektedir. İdeoloji, insanoğlunun doğasını ütopyacı bir topluluğa dönüştürecek fikirleri belirgin bir biçimde içermektedir, bu bağlamda devrimcidir ve statükoya saldırmaktadır.²⁷²

Kuzey Kore ideolojisi çoğu yabancıya garip gelmektedir. Kuzey Kore'nin ideolojisine bağlı efsaneler ve geçmişe dönük hikayeler vardır ve geçmiş olaylarla ilgili efsanlerden bugüne yönelik anlamlar çıkarılmaktadır.²⁷³ Efsaneler kısmen gerçek dışı, kısmen yeniden düzenlenmiş, kısmen de tarihsel gerçeklerin yeniden yorumlanması olarak ifade edilmiştir.

Örnek olarak; tarihin komünist efsanesi Marksist modelidir. Bu model, dağıtılan ve üretilen ürünlerin, insanlara her birinin kendi yeteneğine ve ihtiyacına bağlı olarak dağıtıldığı küresel sınıfsız bir toplumun yükselişe geçmesi olarak ifade edilmektedir. Özgün efsanelerinin Marksizmin izlerine dayandığı Kuzey Kore tarihi, Kuzey Kore'nin geçmişinde Tangun; tanrı ve ayı kadın olarak bahsedilen dönemden, tanrının doğurduğu Kim İl Sung ve onun devrimci ailesine kadar uzanmaktadır.²⁷⁴

Bu efsanelerin asli rolü gerçeği tanımlamak değil, geleneği yüceltmek ve kitlelere ilham vermektir. 2333 yılında Choson krallığını kuran efsanevi kral Tangun, genellikle

²⁷⁰ Ibid

²⁷¹ Reo M. Christenson and others, *Ideologies and Modern Politics* (Dodd, Mead & Company, 1971), s. 5

²⁷² Carl Friedrich and Zbigniew Brzezinski, "Totalitarian Dictatorship", Harvard University Press, 1956, ss. 88–89

²⁷³ Ibid., s. 91

²⁷⁴ Choi Mong-lyong, "Questions on Excavation of 'Tangun Tomb,'" *Korea Focus*, vol. 2 (November-December 1994), ss. 39–43.

Korelilerin ulusal tarihlerini başlatan olarak ifade edilmektedir. Tangun, kendisini geleneğin mirası, koruyucusu ve Kore milliyetçiliğinin somutlaşmış örneği olarak gören, Kuzey Demokratik Halk Cumhuriyeti tarafından benimsenmiştir.²⁷⁵

Friedrich ve Brezezinski'nin devamlı olarak ideolojiye dikkat çekme tavsiyesine kulak verirken, ideoloji ve yaşantı arasındaki irtibat açısından dikkat edilmesi gereken noktalar üzerinde düşünmek gerekir. Yabancılar için Kuzey Kore ideolojisi, Kuzey Kore halkı ve liderlerinin yaptıklarının ciddiye alınması zor olduğu iddialar dizisi haline gelmiştir. Ancak, ciddiye alınmasa bile insanlar yaşamları boyunca haftalarının birkaç saati Kim İl Sung ve oğlunun öğretilerini okumaya, ezberlemeye ve müzakere etmeye zorlanmışlardır.²⁷⁶ Bu bağlamda; ideoloji, liderlerin nasıl düşündüğü ve takipçilerinin bilgi düzeyleri hakkında fikir verebilmektedir. Juche, yıllar boyunca liderlerin değişen kaygılarını ve totaliter sosyalist devlet inşa etme ideali ile ilerledikleri yolda çıkan sorunları çözme tekniklerini yansıtmaktadır.²⁷⁷

2. *Juche İdeolojisi ve Rejim İlişkisi*

Juche etkisi altındaki Pyongyang yönetimi, rejimin varlığını devam ettirme gücünü etkileyen en önemli unsurlardan beş temel noktaya dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi; Kuzey Kore'nin bağımsızlığını uluslararası toplumda koruma sorunudur. İkinci olarak; insanları sürekli liderin sadık müritlerine dönüştürmek ama aynı zamanda toplumun sahipleri olarak hissettirip bireysel bir amaç duygusu vermektedir.²⁷⁸

Üçüncü olarak, partinin ve liderin etrafında konfüçyüştü ulusal bir aile olarak birleşen halkın dayanışmasını yüceltmektedir. Dördüncü olarak, Kuzey Kore sosyalizmi, yaşam şartlarındaki düşüş ve uluslararası komünist bloğun çökmesine karşı savunmaktadır. Beşinci olarak rejim, Kim İl Sung'un ölümünün ardından giderek kötüleşen yaşam koşulları altında insanlara rejim uğruna ölmeleri için bir neden vermiştir.²⁷⁹

²⁷⁵ 'Blasphemy against Tangun under fire', KCNA, 15 December 2001

²⁷⁶ Kongdan, Op.cit, s.14

²⁷⁷ ibid

²⁷⁸ Hassig, op.cit, s.15

²⁷⁹ Ibid

Kuzey Kore'nin sosyalizm temelli idealinde, paraya ihtiyaç duymadan üretilen ve takas edilen mallar ile yaşamını sürdüren bir toplum vardır. İdeallerindeki böyle bir toplum, ekonomik açıdan kendi kendine yeterli olması bakımından, ekonomik ve politik mücadele içerisinde olan uluslararası toplumdaki ayrılmaktadır. Bu bağlamda, üretken ve kendine yeterliliği olan insanlar dünyanın herhangi bir ülusunda yaşayan insanla eşittir. Kuzey Kore'nin ütopyacı ideolojisini oluşturan fikirler ne kadar cazip olursa olsun bir o kadar pratik değildir.²⁸⁰

Juche'nin özünü kavramak zor olarak değerlendirilmektedir çünkü; ideoloji bir yandan son derecede basit bir düşünce yapısı olarak, diğer yandan tercüme edilemeyecek kadar özgün ve karmaşık bir kültür olarak ifade edilmektedir. İdeolojinin temelinde yatan anlam, ulusal özgüven ve Kore milliyetçiliğinin bir kombinasyonu şeklinde tanımlanmaktadır.²⁸¹

Yabancı araştırmacılar arasında Korelileri anlamaya en çok yaklaşmış uzman isimlerden biri olan Bruce Cummings, Juche'yi ifade ederken, kelimenin tam anlamıyla Kore meselelerini ilgilendiren konularda subjektif olunması gerektiğini, ideolojinin temelde Kore'yi her şeyin önünde tutmak anlamını taşıdığını vurgulamıştır.²⁸²

Sosyalizm, komünizmin öncüsü olarak ideolojinin öngördüğü amaçların başarıma yöntemi ve Juche, sosyalizmin yol gösterici ilkesi olarak ifade edilmektedir. Juche, Kuzey Kore'de yaşamın mutlaklığı, Kuzey Kore halkının tanımlayıcı özelliği olarak düşünülmektedir. Juche'siz bir insan değersiz, Juche'siz bir devlet koloni olarak değerlendirilmektedir. Kuzey Korelilere göre, Juche; Kuzey Kore'nin dünyaya armağanı ve dünya buna karşı çıkıyor çünkü; ABD'nin önderliğindeki emperyalist güçlerin Juche'yi yenmek ve emekçi halkı kapitalistlere köle yapmak amacıyla aktif olarak plan yapmaktadır.²⁸³

Cummings; Juche teriminin gerçekten tercüme edilemeyeceğini, Korelileri Koreli yapan her şeyi kapsadığını ve bu sebeple de Koreli olmayanlar için erişilmez olduğu

²⁸⁰ Ibid

²⁸¹ Bruce Cumings, "The Corporate State in North Korea," in Hagen Koo, ed., *State and Society in Contemporary Korea* (Cornell University Press, 1993), ss. 197–230, quotation on s. 213

²⁸² Ibid

²⁸³ Ibid

ifadesiyle ilave bir açıklama getirmektedir.²⁸⁴ Aslında birçok Koreli için bile erişilebilir olmayabilir yönünde düşünceler de mevcuttur. Bu bağlamda; Juche çalışmasında uzmanlaşan bir Koreli Amerikan akademisyen olan Han Shik Park, 1981 yılında Kim İl Sung üniversitesindeki Juche teorisyeniyle yaptığı röportajı anlatmıştır: “Onunla üç saatlik bir maratonun sonunda, iyi bilinen propaganda hatlarının uzun tekrarlarından sadece hayal kırıklığına uğramış değildim, aynı zamanda ideolojinin mantıksal ve felsefi yönlerini kavramakta da büyük zorluklar yaşadım. Doktrini açıklarken ki şaşkınlığımı hissettiği sırada, fikrin tam olarak anlaşılamayacak kadar derin bir “sonsuz gerçek” (yongsaeng pulmyol uichilli) olduğunu ifade ederek beni rahatlatmaya çalıştı.”²⁸⁵

Kuzey Kore’lilerin kullandığı “ebedi gerçek” ifadesi, Güney Koreli hristiyanların dini inançlarına değinirken kullandıkları ifadelerle aynıdır. Kuzey Kore uzmanlarından Kongdon, Kuzey Kore’nin kurucusu ve Juche’nin yaratıcısı Kim İl Sung’un hristiyan bir aileden gelmesi ve bu nedenle hristiyan inançlarının ikna edici gücünü fark etmesinin tesadüf olmadığını ifade etmektedir.²⁸⁶

Özetle, Juche ideolojisi ve Kuzey Kore rejimi birbirinden bağımsız düşünülemez. Liderler, rejim içerisindeki düzeninin sağlanması ve devamlılığı için Juche öğretileri doğrultusunda yaşanması gerektiğini benimsemiş ve topluma bu bilinci empoze etmiştir. Kommünizmin ilkelerini Juche çerçevesince yönetim sistemlerine uyarlamak Kuzey Kore’nin iç ve dış politikasının temellerini oluşturmuştur.

3. *Rejim Güvenliğinin Şekillenmesinde Juche İdeolojisi*

Juche fikrinin temeli; topluluklar arasında takdir edilmesi gereken ve özellikle etrafı büyük güçlerle çevrili bir ülkede yaşayan Kore toplumuna uygun ulusal bir gurur olarak tarif edilmektedir. Ancak, ulusal gururun orjinal bir ideoloji olarak ifade edilmesi güçtür. Juche ideolojisi, genel anlamda uzman bir ideoloji teorisyeni olarak

²⁸⁴ Cummings, op.cit,s.214

²⁸⁵ Kongdon oh, op.cit, Han Shik Park, “Chuch’e: The North Korean Ideology,” in C. I. Eugene Kim and B. C.Koh,eds.,Journey to North Korea: Personal Perceptions, Research Papers and Policies Studies, no. 8 (Berkeley: Institute of East Asian Studies, 1983), ss. 84–98
https://archive.org/stream/KoreanLanguageLearningPack/05%20Culture%2C%20Society%2C%20History%2C%20Tourism/North%20Korea%20through%20the%20Looking%20Glass_djvu.txt

²⁸⁶ Ibid

nitelendirilen Kim İl Sung’a itibar kazandırmıştır. İlk hece; Ju, ana veya temel ilkesidir. İkinci hece; che, benlik veya bir olgunun kuruluşu anlamına gelmektedir.²⁸⁷

Sung; daha önce var olan ancak yeni bir siyasi anlam verilen Juche’yi, potansiyel siyasi rakiplerini ortadan kaldırmak için çalıştığı zamanlarda, Kore İşçi Partisindeki propaganda işçilerine yaptığı konuşmada tanıtmıştır. Geçmişe bakıldığında, bu konuşma artan bir önem kazanmıştır ve aradan geçen yıllarda daha sonraki Juche yorumlarıyla uygun hale getirilmek adına revizyonlardan geçmiştir.²⁸⁸ Eski Sovyetler Birliği ve diğer totaliter devletlerde olduğu gibi; orijinal metinleri daha yeni ideolojik düşünce ile tutarlı hale getirmek, hatta metni yeniden düzenlemek ve yıllar sonra onu keşfetmek için orijinal metinleri gözden geçirmek alışılmadık bir durum değildir.²⁸⁹

Sung’un konuşmaları, Juche fikrini ulusal özgüven ve gururun temeli olarak tasvir etmektedir. Ayrıca Sung, Kuzey Kore’nin Marksist-Leninist ilkeleri bütünüyle ezberlemek yerine Kore koşullarına uyarlaması gerektiğini “Başka hiçbir ülkenin devrimiyle değil, yalnızca Kore devrimiyle meşgul olduk.” ifadesiyle vurgulamıştır.²⁹⁰

Kimi uzmanların değerlendirmesine göre Rusların, 1945 yılında Sung’un Kuzey Kore’yi yönetme girişimine destek vermesi ve Çin’in Kuzey Kore ordusunu, Kore savaşındaki Birleşmiş Milletler birliklerinin ilerlemesinden kurtardığı gerçekleri ışığı altında Sung’un milliyetçiliğe başvurması tezatlık yaratmaktadır. Komünizmin uygulayıcılarından biri olarak Sung, milliyetçiliği komünist enternasyonalizmiyle bağdaştırmaya çalışmış ve şu şekilde ifade etmiştir; “Enternasyonalizm ve yurtseverlik ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlıdır. Kore’yi sevmek Sovyetler Birliği’ni sevmek kadar iyidir.”²⁹¹

²⁸⁷ Cumings, op.cit, “The Corporate State in North Korea,” s .214

²⁸⁸ Dae-Sook Suh, Kim İl Sung, The North Korean Leader (Columbia University Press, 1988),ss.306-307

²⁸⁹ Ibid

²⁹⁰ Kim İl Sung, “On Eliminating Dogmatism and Formalism and Establishing Juche in Ideological Work,” Speech to Party Propaganda and Agitation Workers, December 28, 1955,in Kim İl Sung Works,vol.9,July 1954-December 1955 (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1982), ss.395-396

²⁹¹ Kim İl Sung, op.cit, “On Eliminating Dogmatism,” ss. 404–05.

Sung'un bu iddiadaki mantığı, Kore'deki devrimi güçlendirerek uluslararası komünist devrimin güçlendirilmesidir.²⁹² Sung'un konuşması komünist ütopyasının klasik iki temasıyla kapanmıştır; halkın devrime karşı iyimserlik içinde olması ve devrime inancının olması çağrısı ve daha sonra Juche'nin ironilerinden biri olacak olan, gücün halkın elinde olduğu ve onların her şeyin efendisi olduğu vurgusudur.²⁹³

Juche başlangıcında iki açıdan, Sung'un gücünü korumak adına politik bir araç olarak ve Kuzey Kore'nin kazanımlarını Kore koşullarına adapte etme niyetinin bir beyanı olarak pragmatikti. Juche fikri hangi millet ya da insanlar tarafından dahil olunarak geliştirildiğine bakılmaksızın, insanın dünyadaki konumunu ve rolünü geliştirmesi için en küçük katkı bile yapma kabiliyetine sahip fikirleri adil bir şekilde değerlendirmekte ve özümsemektedir.²⁹⁴

Ancak yıllar geçtikçe Juche'nin Kim hanedanlığını meşrulaştırmak niyetiyle bir araç olarak kullanılması, Juche'nin pragmatik yönünü saf dışı bırakmıştır. Gerçekte; Kim yönetimlerindeki, baba ya da oğul tarafından ortaya çıkmayan herhangi bir fikir kınanmaktadır. Nitekim, Kuzey Kore basınındaki neredeyse her makale, "Kim il Sung (veya Kim Jong İl)'in belirttiği gibi" ifadesiyle başlamaktadır.²⁹⁵

Juche fikrinin geniş kapsamı, ayrıntıları ve uygulamaları; 1972 yılında Japon basın mensupları ile gerçekleşen röportajda yapılan bir açıklamada Kim İl Sung'un ifadesi şöyle beyan edilmiştir; " Juche fikrinin detaylı bir açıklamasını vermemi istediniz, ancak bunun sonu yok. Partimizin bütün politikaları ve çizgileri Juche fikrinden doğar ve bu fikri somutlaştırırlar. Bu itiraf belki de farkında olmadan Juche fikrinin, siyasi düelloda bir araç olarak kullanılabileceğini ve Juche'nin, vatanseverlik kriteri olarak yorumlanmasını sağlayarak sosyal kontrolün nasıl elde edilebileceğini göstermektedir."²⁹⁶

²⁹² Jae-Jean Suh, "Theoretical Revision of Juche Thought and Nationalism in North Korea,"Korean Journal of National Unification, vol. 2 (1993), ss. 7–30

²⁹³ Kim İl Sung, op.cit, "On Eliminating Dogmatism," s.416

²⁹⁴ Kim Jong İl,"On Some Problems of Education in Juche Idea,"Rodong Sinmun, July 15, 1987; translated by The People's Korea, July 25, 1987, ss. 2–3

²⁹⁵ Ibid

²⁹⁶ KimVB İl Sung,"On Some Problems of Our Party's Juche Idea and the Government of the Republic's Internal and External Policies (Excerpts), Answers to the Questions Raised by Journalists of the Japanese

Kuzey Kore'deki hapisane kampları, Juche kavramını es kaza eleştirmeye kalkan insanlarla doludur. Kuzey Kore yönetimindeki Kim ailesi hayatları boyunca kadrolarına ve topluma Juche sosyalizminin özveri prensibini aşlamaya çalışmış; ancak hiçbir zaman tam anlamıyla bu amacını gerçekleştirememiştir. Sung'a göre, motivasyon zayıflığından kaynaklı problemlerin çözümü; insanı evrenin merkezine yerleştirerek, insanın kendi doğuştan azami çalışabilme ve topluma katkıda bulunma arzusunu ortaya çıkartmaktır.

III. Kuzey Kore'nin Rejim Güvenliği

Günümüzde Kuzey Kore'de bir arada var olan ütopycılığın ve realpolitik kombinasyonun anlaşılmasına yönelik değerlendirmelerde öncelikle; ülkenin geçmişi, özellikle de 19.yy yüzyıldaki deneyimleri göz önünde bulundurulmalıdır. Kore, tarihsel koşullar sebebiyle uluslararası topluluğa eşit şekilde katılımına engel olunmuş; hızla değişen ve gittikçe düşmanlaşan bir dünyada yerini korumakta zorlanan bir ulus olmuştur.²⁹⁷

Kuzey Kore nükleer diplomasisini; 1960'lı yılların başından itibaren, amacı uğruna tehlikeyi göze alma (Brinkmanship) kavramı çerçevesince siyasi hedeflerine ulaşabilmek adına askeri ve diplomatik anlamda mücadele vermek suretiyle nükleer gücüne dayanarak meydan okuyan manevralarla yürütmüştür.

Kuzey Kore kuruluş tarihi itibarıyla her zaman mevcudiyetini ve meşruiyetini korumak durumunda kalan bir devlet olmuştur; çünkü kurulduğu dönemde ABD ve Sovyetler Birliği'nin bölgede oynadığı rol göz önünde bulundurulduğunda, bu coğrafyada hareketlenmelerin olacağı öngörülebilir bir gerçek olmuştur. Nitekim böyle bir konjonktürel gerçeklikte hayatta kalabilmek adına Kuzey Kore'nin rejim güvenliği en önemli meselesi olmuştur. Rejim güvenliğini sağlamak adına dönem dönem farklı politikalar izlemiş olsa da güvenliğinin değişmeyen parametreleri mevcuttur.

Newspaper Mainichi Shimbun, September 17, 1972," in the author's On Juche in Our Revolution, vol. 2 (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1975), ss. 425–36

²⁹⁷ Kongdan Oh, "Security Strategies of South and North Korea: Through the Looking Glass," in Tae-Hwan Kwak, ed., The Search for Peace and Security in Northeast Asia toward the Twenty-First Century, a collection of papers presented at the eleventh conference on Korea-U.S. Security Studies, October 1996 (Seoul: Kyungnam University, 1997), s. 45–59; and Edward Carr, "Survey: The Koreas: Through the Looking Glass," Economist, July 10, 1999, ss. 11–14

1990'lı yılların başında birçok gözlemci Kim İl Sung rejiminin, Rusya'dan alınan yardımın duraklamasına bağlı olarak Kuzey Kore ekonomisinin çökeceğini öngörmüştür. Rejimin çöküşüyle ilgili spekülasyonlar, Kim Jong İl'in 1994 yılında babasının yerine geldiğinde ve 1996-97 senelerinde yaklaşık bir milyon Kuzey Korelinin ölümüne sebep olan kıtlığın yaşanmasının ardından tekrar yoğunlaşmıştır.²⁹⁸ Kore'de bulunan ABD kuvvetleri komutanı General Gary Luck, 1997 senesinde Kuzey Kore'nin parçalanacağını iddia etmiştir. Yine aynı sene, ABD hükümeti ve dışarıdan uzmanlardan oluşan bir ekip; beş yıl içinde rejimin çökeceğini ifade etmiştir.²⁹⁹

Bu demeçler üzerinden seneler sonra yeni varsayımlar ortaya konulmuş, ABD merkezi istihbarat direktörü George Tenet 2000 yılında; ani ve radikal bir değişimin Kuzey Kore için hala yüksek bir olasılık olduğu bilgisini vermiş ve bu değişimin herhangi bir zamanda gerçekleşebilecek olmasına dair uyarmıştır.³⁰⁰ Üç yıl sonra, ABD savunma sekreteri yardımcısı, Paul Wolfowitz; Kuzey Kore'nin ekonomik çöküşün eşinde durduğunu ifade etmiştir.³⁰¹

Bu demeçlerden anlaşılabacağı üzere; ABD'nin Kuzey Kore politikalarında başarılı olamamasının nedenlerinden biri olarak, rejimin kısa ömürlü olduğuna dayanan öngörülerinde yanıldığını günümüzde açıkça görebilmekteyiz. Karşılaştığı birçok zorluğa rağmen ayakta kalabilmeyi başaran Kuzey Kore rejiminin dayanıklılığını ve dayanak noktalarını doğru yorumlayabilmek adına rejimin gücünü iyi anlamak gerekmektedir.

Otoriter yönetim hakkındaki literatürden yola çıkarak, Kim rejiminin iktidarda kalmak adına çeşitli yöntemlere dayandığı ifade edilebilir. Bu yöntemler arasında kısıtlayıcı sosyal politikalar, fikir ve bilgilerin manipülasyonu, güç kullanmak, tayinler, yabancı hükümetlerin manipülasyonu, kurumsal darbelere karşı dayanıklı altyapı oluşturma yer almaktadır. Bu stratejiler, rejimin hayatta kalmasını açıklamaya yardımcı

²⁹⁸ Bruce Cumings, "North Korea: Another Country", New York: New Press, 2004, s. 199

²⁹⁹ Ibid

³⁰⁰ George J. Tenet, director of Central Intelligence, statement before the Senate Foreign Relations Committee, "The Worldwide Threat in 2000: Global Realities of Our National Security," 106th Cong., 2d sess., March 21, 2000, https://www.cia.gov/news-information/speeches-testimony/2000/dci_speech_032100.html

³⁰¹ U.S. Department of Defense, "Deputy Secretary Wolfowitz Q&A Following IISS Asia Security Conference," Singapore, Singapore, May 31, 2003, http://www.defenselink.mil/transcripts/transcript.aspx?transcriptid_2704.

olmakta ve Kuzey Kore’de bir ihtilal veya darbenin pek de mümkün olmadığını ifade etmektedir.³⁰²

Kim yönetimleri, Mançurya’daki Japon karşıtı isyanın destansılaştırılmasından da ilham almaktadır; bu olay Kore propagandasının, hikâye anlatımının ve sanatının kalbi olarak ifade edilmektedir.³⁰³ Sung; Mançurya’daki Japon karşıtı gerilla deneyimlerini, emperyalistlere karşı kahramanca mücadeleye yönlendirmiştir. Mitoloji, Kuzey Kore’nin yaradılışı olarak hizmet etmekte; Sung’un suryong pozisyonunu haklı çıkarmakta ve gerilla seçkinlerinin statüsünü meşrulaştırmaktadır.³⁰⁴

Bütün bu olaylar yaşanmamış olsaydı, Kuzey Kore emperyalistleri kovamamış ve özgürlüğünü kazanamamış olurdu diye bir inanış mevcuttur. Mançurya mitolojisi, ordunun Kuzey Kore toplumundaki güçlü rolünü de meşrulaştırmaktadır, propaganda Kore Halk Ordusunu sıkça gerillaların kahraman grubuna bağlamaktadır.³⁰⁵

Mançurya mitolojisinin özünde ve Kuzey Kore milliyetçiliğinde geniş bir ölçüde hüküm süren, yabancı düşmanlığının yaygın olduğu söylenmektedir. Modern tarihinde Kore; büyük güçlerin sürekli işgal ve hakimiyetlerine maruz kalmış, birbirleriyle savaşmak ve kontrol etmek adına mücadele ettikleri bir bölge olmuştur.³⁰⁶

Cummings; Kuzey Kore’nin her şeyden önce ve her şeyin üstünde Japon karşıtı bir varoluşu olduğunu ve Japon karşıtı duyarlılığın ülkedeki herkesin beynine kazandığını iddia etmektedir.³⁰⁷ Kuzey Kore propagandaları; ABD’yi yarımadayı bölmek, çeşitli saldırganlıklarda bulunmak, Kore’yi boyun eğdirterek Japonya’ya tekrar teslim etmek ve ulusal birleşmeyi önlemekle suçlamaktadır.³⁰⁸

³⁰² Daniel Byman, Jennifer Lind; “Pyongyang’s Survival Strategy”, *International Security*, Vol. 35, No. 1 (Summer 2010), s.45

³⁰³ Charles K. Armstrong, “The North Korean Revolution, 1945–1950”, Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2003, ss.227-228

³⁰⁴ Byman, op.cit, s.53

³⁰⁵ Ibid

³⁰⁶ Bruce Cumings, “Why Didn’t North Korea Collapse, and Why Did So Many Influential Americans Think It Would?” paper presented at the conference “Why Communism Didn’t Collapse,” pp. 19–20; and Lankov, *North of the DMZ*, ss. 45–49

³⁰⁷ Ibid

³⁰⁸ Andrei Lankov, “North of the DMZ: Essays On Daily Life On North Korea”, Jefferson and London: Mcfarland, 2007, ss. 45–48

A. *Rejim Güvenliğinin Temel Parametreleri*

Kuzey Kore'nin rejim güvenliğini sağlamanın temel parametrelerinden biri, ülkede ihtilal çıkması bir yana ihtilal çıkma ihtimaline bile zemin hazırlayacak her türlü teşebbüsü engellemektir. Kuzey Kore'de ihtilal ya da halkın ayaklanabilme düşüncesinin varlığı bile her türlü tedbir alınması için yeterlidir ve bu tedbirlerin alınmasını öngören çeşitli stratejiler geliştirilmiştir.

Rejimi devirmeye yönelik halk hareketlerini önleme adına Kim ailesi büyük ölçüde üç yöntem üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu yöntemlerden biri olarak, düşmanca ortaya çıkabilecek sosyal sınıfların oluşumunu önlemek amacıyla kısıtlayıcı ve toplumun devlete bağımlılığını yaratacak şekilde sosyal politikalar geliştirmiştir. İkinci olarak, rejimin meşruiyetini arttırmak ve potansiyel rakiplerin gücünü zayıflatmak adına fikir ve bilgilerin manipülasyonu yoluna gidilmiştir. Ortaya çıkabilecek potansiyel bir direnci caydırmak veya ortadan kaldırmak suretiyle şiddetli güç kullanılması da yöntemlerinden bir diğeri olmaktadır.³⁰⁹

Otoriter rejimler, örgütlü muhaliflerin toplumda barınmalarını imkânsız kılmaya da, varlık gösterebilmelerinin çok zor ve tehlikeli olacağı şekilde bir toplum inşa etmek adına kısıtlayıcı sosyal politikalar kullanmaktadır. Uzmanlar, bazı sosyal grupların devrimi tetiklemede oldukça etkili olduğunu savunmuştur; Misagh Parsa, özellikle din adamları, iş adamları, işçiler ve öğrencilerden oluşan gruplardan en çok kilit rol oynayan öğrencilerin devrimci değişimi etkilediğini ifade etmiştir.³¹⁰

Kuzey Kore rejim güvenliğinin altyapı taşlarını oluşturan benimsediği yöntemlerden bir diğeri ise; demokratik kurumların temel dayanakları arasında ifade edilen bağımsız sivil toplumun diğer otoriter yönetimlerde de olduğu gibi gelişmesine ve etkinliğine engel olmaktır.³¹¹ Böylece muhalefetin kapsamını sınırlarken, sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle oluşabilecek eşgüdümlü bir hareketin de önüne geçilmektedir.

³⁰⁹ Ibid

³¹⁰ Misagh Parsa, "States, Ideologies, and Social Revolutions: A Comparative Analysis of Iran, Nicaragua, and the Philippines", Cambridge: Cambridge University Press, 2000

³¹¹ Gideon Baker, "The Taming of the Idea of Civil Society," Democratization, Vol. 6, No. 3 (Autumn 1999), ss. 1–29; Larry Diamond, "Toward Democratic Consolidation," Journal of Democracy, Vol. 5, No.

Nitekim bu girişimlerin yanı sıra; rejim tarafından serbest konuşma ve meclis hakları sınırlandırırken, rejimden bağımsız herhangi bir kuruluş yasaklanmaktadır. Bu politikanın ana fikri; insanların siyasi muhalefet oluşturmak adına seferber olabilmesi için temelde gereken insan ilişkilerini ve güven ağlarını geliştirmeyi önlemektir.³¹²

Kim İl Sung rejimi geniş çaplı bir sosyal istihkâm hizmetine yön vermiş, uzun süre istismar edilen Kuzey Koreli köylüleri tercih edilen kast konumuna yükselterek ve 1931 yılından 1945 yılına kadar Mançurya'daki Japon karşıtı isyanda savaştan devrimcilerden oluşan seçkin bir sınıf yaratmıştır. Bu sosyal istihkâmın bir parçası olarak Kim rejimi, genelde devrimde önemli rol oynayan toplumsal grupların gelişimini engelleyerek halk ayaklanması olasılığını azaltmıştır.³¹³

En temel düzeyde Kuzey Kore komünizmi, üretim gücüne sahip olan çevrenin sınıflaşma yolunu keserek burjuvazinin gelişmesine engel olmuştur. Komünizm aynı zamanda, devrim sırasında önemli ölçüde liderlik eden başka bir grup olan rahipler sınıfını bertaraf etmiştir. Rejimin Hristiyanlığa bağlı hamleleri uzun sürmemiş ve dini liderler Güney'e kaçmıştır.³¹⁴

Ayrıca, Kuzey Kore rejimi, propaganda yapmak adına entelektüellerden destek almıştır; ancak Helen Louise Hunter'ın yazısına göre, Kuzey Kore'li entelektüeller kesinlikle gerçek arayışı içinde olmadılar, onlar Kim İl Sung'un öğretileriyle özdeşleştirilen teknik olarak eğitilmiş bürokratlardı.³¹⁵ Entelektüellerin, öğrencilerin ve diğer tüm sosyal grupların faaliyetleri, hükümetin bağımsız bir sivil toplum gelişimini engellemesi bağlamında sıkı bir şekilde kısıtlanmıştır. Tüm örgütler, Kore İşçi Partisi tarafından oluşturulmakta, yönetilmekte ve izlenmektedir. Örneğin; öğrenciler, 18-28 yaş arasındaki tüm gençlerin politik olarak telkin edilmesinden sorumlu olan Kim İl Sung Gençlik Ligi çatısı altında örgütlenmiştir.³¹⁶ Organize olmuş bütün sosyal

3 (July 1994), ss. 4–17; and Minxin Pei, *From Reform to Revolution: The Demise of Communism in China and the Soviet Union* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1994)

³¹² Bruce Bueno de Mesquita and George W. Downs, "Democracy and Development," *Foreign Affairs*, Vol. 84, No. 5 (September/October 2005), ss. 82–83

³¹³ Charles K. Armstrong, "The North Korean Revolution, 1945–1950", Ithaca, N.Y. Cornell University Press, 2003, s. 117

³¹⁴ Ibid

³¹⁵ Helen-Louise Hunter, "Kim Il-song's North Korea", Westport, Conn: Praeger, 1999, s.212

³¹⁶ Hunter, op.cit, Kim Il-song's North Korea, s. 60; and Armstrong, *The North Korean Revolution*, s. 213

etkileşimde olan grupların içine partiyi dâhil ederek rejim, karşıt politik düşüncenin ve faaliyetin gelişmesine engel olmaktadır.

Bu uygulamaların yanı sıra, otoriter rejimler aynı zamanda yönetimlerini meşrulaştırmak adına fikirleri ve bilginin kontrolünü de kullanmaktadır. Max Weber'in de ifade ettiği gibi; "gücün kendisini haklı göstermesi gerekir".³¹⁷ Rejimler iktidara sahip olan güç olarak kalmalarını haklı çıkarmak amacıyla; bir ideoloji sağlamaktadır. İdeoloji, dünyayı anlamak için bir yol ve gelecekteki eylemler için yöntemler sunmaktadır.

Bu bağlamda, ideoloji başarılı bir şekilde telkin edilirse, liderler önceliklerini meşrulaştırabilmekte, hatalarını rasyonelleştirebilmektedir. Ayrıca, halkın liderleriyle aynı fikirde olmaması durumunda doğru olanın liderin fikirlerini takip etmesi olduğu yönünde toplum ikna edilebilmektedir. İdeoloji ve meşruiyet aynı zamanda muhalefeti de engellemektedir.³¹⁸ Kuzey Kore rejiminin ayakta kalmasının nedenlerinin yanı sıra rejim güvenliğinin sağlanmasındaki etkenlerin daha iyi anlaşılması bağlamında bu ifadeler yol gösterici olmaktadır.

Rejimin toplumdaki milliyetçilik duygusuna olan güveni rejim meşruiyeti açısından ayrıca önem taşımaktadır. Milliyetçiliğin doğasında genelde yabancı düşmanlığı barınabilmekte ve otoriter rejimler yabancı düşmanları kınayarak meşruiyeti arttırdığı için milliyetçilik çoğunlukla yabancı düşmanlığı niteliğindedir. Liderler, ülke sorunlarının sorumluluğundan sıyrılmak adına; yerli siyasi rakiplerini yabancı düşmanların piyonu olarak ifade etmekte ve bu düşmanları devletin yüksek askeri bütçelerini haklı çıkarmak adına kullanmaktadır.³¹⁹

Bu düşüncelerle orantılı bir inanç sistemi, saldırgan bir güvenlik yöntemini meşrulaştırırken, yabancılar tarafından desteklenen bir muhalefeti yenmek adına iç politikadaki siyasi dengeleri de değiştirebilmektedir.³²⁰ Kuzey Kore'nin son derece yerli

³¹⁷ Max Weber, "Economy and Society", Berkeley: University of California Press, 1978, s. 953

³¹⁸ Clifford Geertz, "The Interpretation of Cultures", New York: Basic Books, 1974, ss. 193–233

³¹⁹ Daniel Byman, Jennifer Lind; "Pyongyang's Survival Strategy", International Security, Vol. 35, No. 1 (Summer 2010), s.50

³²⁰ Ibid

ideolojisi ve özellikle de milliyetçiliği, 1990’larda diğer Marksist-Leninist rejimler çökerken kendi rejimlerini sürdürmelerine yardımcı olmuştur.³²¹

Pyongyang; böylesi bir yabancı düşmanlığını rejimin meşruiyetini arttırmak, tehdit ve kuşatılma korkusunu körüklemek ve iç politik muhalifleri hain ilan etmek adına kullanmaktadır. Yabancı düşmanlığı, yüksek askeri harcamaları ve babasının ölümünden sonra 1995 yılında Kim Jong İl beraberinde öne çıkan, ‘önce askeriye’ (military first) olarak ifade edilen Songun ideolojisini haklı çıkartmaktadır.

Kuzey Kore’nin rejim güvenliğini sağlama yöntemlerinin dayanaklarından bir diğeri de Suryong (yüce lider) sistemi olarak ifade edilebilir. Kim İl Sung’u; “ulusun güneşi”, “cumhuriyetin ebedi cumhurbaşkanı” olarak tanımlayan Suryong sistemidir.³²² Bruce Cummings, Suryong sisteminin Konfüçyüsçülük gibi temel Kore değerleri ile uyumluluğunu vurgulamaktadır; “sadakat ve saygı, Kore erdeminin kaynağının derinliklerini oluşturmaktadır.”³²³

Rejim mitolojisi, Kim İl Sung’u devrimci atalarının ve ulusun bütün tanrılarından doğmuş Japon karşıtı bir savaşçının varisi olarak görmektedir. Sung’un oğlu Kim Jong İl bu geleneği devam ettirmiştir.³²⁴ Nitekim, Kim Jong Un, göreceli de olsa dedesinden ve babasından devraldığı bayrağı ülkesini ayakta tutmak bağlamında başarılı bir şekilde taşımaya devam ettirmektedir.

Kuzey Kore’nin rejim güvenliğini koruma yöntemlerinden bir diğeri, halkını doğrudan yabancılarla temastan yoksun bırakmaktır. Sıradan vatandaşların Kore dışına seyahat etmelerine, Kuzey Kore’yi ziyaret edenlerin de ülkeye refakatsiz girmesine ve Kuzey Kore halkıyla kendiliğinden iletişime geçmesine izin verilmemektedir. Ülkede

³²¹Bruce Cumings, North Korea; Armstrong, The North Korean Revolution, p. 4; Dimitrov, “Why Communism Didn’t Collapse”; and Kongdan Oh and Ralph C. Hassig, North Korea through the Looking Glass (Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2000), p. 17

³²² Samuel S. Kim, “Introduction: A Systems Approach,” in Kim, ed., The North Korean System in the Post-Cold War Era (New York: Palgrave, 2001), s. 14

³²³ Bruce Cummings, Korea’s Place in the Sun: A Modern History , New York:W.W. Norton, 1997, ss. 409–411

³²⁴ Charles K. Armstrong, “The North Korean Revolution, 1945–1950”, Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2003, s.226

kıtlık yaşandığı dönemde bile; yardım görevlilerine eşlik edilmiş ve genel olarak birçok alanın dışında tutulmuştur.³²⁵

Rejim, Kuzey Korelilerin yabancılarla etkileşim içerisinde olabileceği az sayıdaki alanı da sıkı bir şekilde kısıtlamaktadır. Örnek olarak; özel ekonomik bölgelerde veya Rus madencilik endüstrisinde çalışan Kuzey Koreli işçilere yabancılarla iletişimden kaçınmaları ifade edilmekte ve bu işçiler muhbirler tarafından izlenmektedir.³²⁶ Kuzey Kore, izlediği bu yöntemlerle güvenliğini sağlamanın bir parçasını başarabildiğini düşünmektedir.

Vatandaşlarını ülke sınırları dışındaki dünyadan soyutlaması bağlamında; insanlar ülkede yaşanan koşulları, yönetilme şekillerini mukayese edebileceği bir bilgi edinmemesi sebebiyle sorgulayamayacak ve yönetime muhalif bir görüş oluşturamayacaktır. İlaveten, rejimin amacına uygun bir şekilde halkın bilgiye erişiminin kısıtlı olması suretiyle ülke içerisinde dış güçler destekli manipülasyon ve halkın düzene karşı ayaklanması engellenmiş olacaktır.

Kongdan Oh ve Ralph Hassig, bilgi kaynakları kullanımının hükümete karşı direniş yol açmaması bağlamında nasıl bir yol izlendiğini belirtmiştir: “Kuzey Kore’deki temel ilke, birbirine güvenen iki insanın hassas sorunları tartışabileceği; ancak üçüncü bir kişi onlara katıldığı zaman hiçbir şey söylenemeyeceğidir.”³²⁷ Bu ilke çerçevesince, her Kuzey Koreli otuz ila elli aileden oluşan komşularla bir mahalle grubuna dâhildir ve grubunda uygunsuz giden bir durum olduğu takdirde bilgi vermesi için görevli bir memur tarafından izlenmektedir. Polis onu desteklemek ve izlemek adına sürpriz ev kontrolleri gerçekleştirmektedir. İşyerlerinin gözetimi için ise fabrikalara, ofislere ve okullara parti yetkilileri yerleştirilmektedir.³²⁸

Bu uygulamalar neticesinde nispeten küçük suçlarla suçlanan kişilere kısa bir süre yeniden eğitim verilmektedir. Daha ciddi suçlarla suçlananlara siyasi hapisane kamplarında müdahale edilmektedir ve 200.000 Korelinin bu tür kamplarda bulunduğu

³²⁵ Stephan Haggard and Marcus Noland, *Famine in North Korea: Markets, Aid, and Reform*, New York: Columbia University Press, 2007, ss. 92–97

³²⁶ Ibid

³²⁷ Oh and Hassig, *Op.cit*, North Korea through the Looking Glass, s. 140

³²⁸ Bradley Martin, “Under the Loving Care of the Fatherly Leader”, Macmillan, 2007, ss. 399, 274. Lankov describes the inminban and home checks in North of the DMZ, ss. 173–179

varsayılmaktadır. Kamplardaki koşullar dehşet verici olarak tabir edilmiş; bu durumun doğruluğu özellikle kıtlık döneminde kısmen gözlemlenmiştir. Mahkûmlar genellikle yetersiz beslenme, hastalık, fazla çalışma, dayak ve infazdan yaşamlarını kaybetmiştir.³²⁹

Bahsi geçen uygulamaların dışında otoriter rejimler baskı yaratmak için güvenlik kuvvetlerine büyük ölçüde bel bağlamaktadır; ancak diğer bir yandan ordu ve güvenlik hizmetleri en büyük potansiyel tehditleri olmaktadır. Halk isyanının yanı sıra otoriter rejimler, ordu ya da hükümet üyeleri tarafından gerçekleştirilebilecek bir darbeye sonlanabilmektedir. Teoride en azından, ordular iyi organize ve disipline edilmiştir. Ordu, hükümetin yaygın bir meşruiyete sahip olup olmadığına bakmadan sivil bir hükümeti devirip destekçilerini yenebilmektedir.³³⁰

Kim yönetimleri; rejim güvenliğini korumak adına otoriter rejimlerin darbe tehdidini etkisiz hale getirmek için yaptığı gibi sadece yukarıda bahsi geçen yöntemlerle değil aynı zamanda tayinler gerçekleştirerek ve yabancı hükümetlerin manipülasyonu aracılığıyla ordunun siyasi gücünü zayıflatmak suretiyle bir darbenin başarılı olma şansını azaltmaktadır. Rejimi darbeye karşı korumak amacıyla otoriter liderler, siyasal istikrar için çok kritik olan yönetici sınıfın atamalarına önem vermektedir.³³¹

1. *Rejim Güvenliğini Koruma Stratejileri*

Kuzey Kore'nin rejim güvenliğini korumak adına oluşturduğu stratejileri ele alırken; iç siyasetinde geliştirdiği tedbir ve yöntemlerden, konvansiyonel silahlarından, silah ticareti faaliyetlerinden, nükleer diplomasisinden ve bölgesel güçlerle birlikte ABD ile kurulan ilişkilerden bahsetmek yerinde olur. Kuzey Kore'nin siyasi manevralarına dair oluşturulacak yaklaşımlarda; sağlam endüstriyel ve teknolojik temelleri olmayan bir

³²⁹Stephan Haggard and Marcus Noland, "Famine in North Korea", Columbia University Press, 2007,s.6; Blaine Harden, "N. Korea's Hard-Labor Camps: On the Diplomatic Back Burner," Washington Post, July 20, 2009; and Kang Chol-hwan and Pierre Rigoulot, *Aquariums of Pyongyang: Ten Years in the North Korean Gulag*, trans. Yair Reiner (New York: Basic Books, 2001)

³³⁰ Eric A. Nordlinger, *Soldiers in Politics: Military Coups and Governments* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1977)

³³¹ Daniel Byman, Jennifer Lind; "Pyongyang's Survival Strategy", *International Security*, Vol. 35, No. 1 (Summer 2010), s.59

ülkenin; nükleer silahlara sahip olması bağlamında dünyadaki nükleer güçlerden biri haline gelmesi göz önünde bulundurulmalıdır.³³²

1960 ve 1970’li yıllarda, Çin ile Sovyetler Birliği arasında yaşanan düşünce ayrılıkları; Kim İl Sung’u özgür irade kararlılığına sahip olmaya ama en çok da kendi kendini savunma yollarını bulmaya yöneltmiştir. Kuzey’in başlıca askeri tehditlerinden olarak görülen Güney Kore, bu dönemde ekonomik gelişimini Kuzey Kore’den hızlı tamamlayarak ekonomi alanında Kuzey’in önüne geçmiştir.³³³

Güney’e göre daha düşük ekonomik ve sanayi olanaklarına sahip olan Kuzey Kore, konvansiyonel olmayan bir askeri cephanelik oluşturma yönünde ilerlemiştir. Mao sonrası Çin, sosyalist ekonomiyi terk ettiğinde ve komünist bloğun tamamı sonunda parçalandığında Kuzey Kore’nin nükleer silah elde etme arzusu ivme kazanmıştır. Pyongyang’ın; kendini diplomatik olarak izole edilmiş, siyasi olarak yabancılaştırılmış bir noktada bulduğu zaman diliminde Güney Kore’de dikkate değer bir ekonomik genişleme yaşanmıştır.³³⁴

Bütün bu yaşanan gelişmeler konjonktürel çerçevede ele alındığı takdirde, Kuzey Kore’nin hem askeri hem de ekonomik bağlamda kendine güven prensibi doğrultusunda yapılanması gerektiği inancı perçinlenmiştir. Kuzey Kore, hem iç hem dış kaynaklı güvenlik tehditlerini ele alarak tutarlı bir şekilde çalışmalar yapmıştır. Ülke içerisinde yaşanabilecek bir meşruiyet krizini önlemek adına rejim; ekonomik refahın ön planda olmasından ziyade ideoloji temel alınarak bir sistem kurmuştur. Dış kaynaklı tehditlerle mücadele bağlamında ise; konvansiyonel silah, nükleer silah ve büyük güçlerle ittifak girişimleriyle tedbir alma ve caydırıcılık sağlama adına adımlar atmıştır.

Kore savaşının, Temmuz 1953 yılında sona ermesinin akabinde 1960’lı yıllara kadar Kuzey Kore; yerel güç mücadeleleri ve savaşın parçaladığı ekonomisinin rehabilitasyonu ile meşgul olmuştur. İlerleyen yıllarda, devrimci bir gündem takip etmeye başlamış ve kaynaklarının büyük bir kısmını askeri yapılandırmasına

³³² Han S. Park, ‘Human needs, human rights, and regime legitimacy: The North Korean anomaly’, in Moon Jung-in (ed.), Understanding Regime Dynamics in North Korea: Contending Perspectives and Comparative Implications, Seoul: Yonsei University Press, 1998.

³³³ Linus Hagström, Marie Söderberg; “ North Korea Policy: Japan and The Great Powers”, Routledge Taylor and Francis Group, 2006, s.39

³³⁴ Ibid

harcamıştır. Bu gelişmeler, 1960'ların ortalarından itibaren konvansiyonel olduğu kadar konvansiyonel olmayan saldırıların düzenlenmesiyle sonuçlanmıştır.³³⁵

Bu dönemde Kuzey Kore, askerden arındırılmış bölge boyunca silahlı saldırılar düzenlemiş bunun yanı sıra denizde ve havada da bir dizi saldırılar düzenlemiştir. İlk saldırı; 1965 yılında 2 adet Mig-17 Kuzey Kore savaş uçağının Japon denizinde, ABD Hava Kuvvetlerine ait RB-47H keşif uçağına saldırması ve hasar vermesiyle gerçekleşmiştir.³³⁶

23 Ocak 1968 yılında, Kuzey Kore askeri ajanlarının Güney Kore Cumhurbaşkanlığı konutuna silahlı saldırı düzenlemesinden iki gün sonra, Kuzey Kore donanma gemileri ABD Deniz Kuvvetlerine ait olan istihbarat toplama gemisi Pueblo'yu ve mürettebatını Japon denizinde ele geçirmiştir. ABD, mürettebatını ve gemiyi geri alabilmek adına Panmunjom'da Kuzey Kore ile doğrudan görüşmelerde bulunmayı kabul etmiştir.³³⁷

Pueblo saldırısının yarattığı gerginlik, 11 ay süren görüşmelerin neticesinde gemi olmadan mürettebatın ABD'ye geri dönmesiyle son bulmuştur. Pueblo olayı, Kuzey Kore'nin gemiyi ele geçirerek ABD'nin istihbarat faaliyetlerini engellemesi, ABD-Kore Cumhuriyeti'nin dikkatini Vietnam'dan uzaklaştırması ve ABD-Kore Cumhuriyeti ilişkilerini zora sokması bağlamında Kuzey Kore adına bir zafer niteliği taşımaktadır.³³⁸

Bu dönemde Kuzey Kore'nin bahsi geçen saldırılar ve suikastlar düzenlemesinin stratejik bağlamda altında yatan temel sebepler olarak, ABD'nin Güney Kore ile olan ilişkilerinde anlaşmazlıklara yol açmak ve Kuzey Kore'nin ABD tarafından muhattap alınma isteği olarak ifade edilebilir. Ayrıca, Kuzey Kore, ABD-Güney Kore ilişkilerini zayıflatarak Amerikan askeri güçlerini Kore topraklarından uzaklaştırma arzusundadır.

Bunların dışında, Kuzey Kore'nin güçlü komşuları; Çin, Japonya ve Rusya'nın ortak çıkarları ve ABD'nin çıkarları Kore'de örtüşmektedir. Sonuç itibarıyla, dünyanın en ağır askeri ve ekonomik kapasitelerinin yoğunluğu, büyük nükleer güçlerden Çin,

³³⁵ Narushige Michishita, "North Korea's Military Diplomatic Campaign's 1966-2008", Routledge Taylor and Francis Group, 2010, s.7

³³⁶ James P. Finley, The US Military Experience in Korea, 1871-1982: In the Vanguard of ROK-US Relations (San Francisco: Command Historian's Office, HQ USFK/EUSA, 1983), s. 114.

³³⁷ Op.cit Michishita, s.33

³³⁸ Ibid

Rusya, ABD ve beş büyük ekonomiye sahip devlet Çin, Japonya, Güney Kore, Rusya ve ABD olmak üzere Kuzeydoğu Asya'da toplanmaktadır. Bu zorlu ve güvenilmez komşuluğun ortasında ise bölünmüş Kore stratejik bir pivot olarak karşımıza çıkmaktadır.³³⁹

Pyongyang rejimi, iç ve dış kaynaklı tehditleri değerlendirmesi doğrultusunda, Çin ve Rusya dâhil ne bölgesel aktörlere ne de kendi nüfusuna güvenmektedir. Rejim, sıkı iç güvenlik kontrolleriyle ve orduya yapılan devasa yatırımlarla, Kim yönetimlerini meydan okunamayacak düzeye getirmektedir. Ayrıca, Kuzey Kore, dünyada tehdit olarak değerlendirilen askeri birlik devletine dayanan görüşünü savunmaya devam etmektedir.³⁴⁰

Bu bağlamda, Kuzey Kore'nin yol gösterici felsefi ilkeleri juche (kendine güvenme) ve songun (askeri öncelik politikası) olması suretiyle; Kore Halk Ordusu, siyasi meselelerde merkezi bir rol oynamakta ve Kim hanedanlığı aracılığıyla konumu sürekli yükseltilmektedir. Kuzey Kore yönetiminin, Güney Kore ve ABD de dâhil olmak üzere düşman kuvvetlerin saldırı düzenleyebileceğine inanmasının bir sonucu olarak, ulusal olarak hayatta kalmayı garanti etmenin tek yolu, algılanan tehditleri engellemek adına asimetrik askeri yetenekler geliştirmektir.³⁴¹

Kore Savaşı'nın ateşkesinden bu zamana geçen yıllarda, Pyongyang'daki rejim, büyük ölçüde devam eden nükleer arayışları ve diğer askeri provokasyonları nedeniyle giderek daha fazla izole edilmiştir. Kuzey'in ekonomisi ve yirmi beş milyon nüfuslu sınırlı imkanlarla geçimini sağlayan yoksul halk, küresel ekonomiden giderek daha fazla uzaklaştırılmıştır. Kuzey Kore'nin toplumdan dışlanmış bir devlet olarak tanınmasına rağmen Kim Jong Un, ekonomiyi ve nükleer kapasiteleri ortaklaşa inşa etmek için ulusal bir stratejiye bağlı kalmayı sürdürmüştür.³⁴²

³³⁹ Suk Hi Kim, Terence Roehrig, Bernhard Seliger; “ The Survival Of North Korea: Essay On Strategy, Economics and International Relations ”, Mcfarland Company, 2011, s.65

³⁴⁰ Office Of The Secretary Of Defence; “Military and Security Developments Involving the Democratic People's Republic of Korea 2015”; A Report to Congress Pursuant to the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2012, s.4

³⁴¹ Eleanor Albert, “North Korea's Military Capabilities”, Council On Foreign Relations, 2019

³⁴² Ibid

Düşünce kuruluşu RAND Corporation'ın kıdemli araştırmacılarından biri olan Bruce Bennett, “Kim Jong Un, nükleer silahların rejimin hayatta kalmasının garantisi olduğuna inanıyor” ifadesiyle Kim Jong Un’un stratejisiyle ilgili bir değerlendirmede bulunmuştur.³⁴³ Kim Jong Un; ekonomik vaatlerini yerine getirmek için mücadele etmesi suretiyle, tartışmasız bir askeri güç olduklarını ispatlayarak halk üzerindeki yönetimini pekiştirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, asimetrik askeri yetenekler geliştirmeye yönelinmesiyle nükleer program birçok farklı amaca hizmet etmektedir.

Krizlerle dolu tarihi süreç içerisinde Pyongyang tutarlı bir şekilde, detayları dönem dönem değişiklik gösterebilse de, ABD’den ne istediğini ana hatlarıyla belirtmiştir. Kuzey Kore, Washington ile olan ilişkileri normalleştirme niyetinde gibi görünse de hepsinden öte, Kuzey Kore’nin düşmanca olarak adlandırdığı ABD’nin saldırgan politikasına bir son vermesi gerektiği çağrısında bulunmaktadır.

Genel olarak; Kuzey Koreli müzakereciler, ABD’nin düşmanca politika terimini açıklamak adına; ekonomik yaptırımlar veya geçmiş yıllarda ekonomik yardımın kesilmesi, Kuzey Kore devletinin ve kurumlarının eleştirilmesini vurgulamıştır. Özellikle ülkenin insan hakları sicili veya iktidardaki Kim ailesine yönelik hakaret ve askeri tehditler, ABD ile Güney Kore arasındaki ortak askeri tatbikatlar ve olası bir çatışmada ABD’nin nükleer silah kullanma tehdidinin bulunması gibi noktaların altını çizmiştir.³⁴⁴

Birçok Kuzey Kore uzmanı analiste göre; Kuzey Kore, Pakistan gibi Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması’na taraf olmayan diğer nükleer silah sahibi devletlere benzer şekilde, statüsünün ve meşruiyetinin nükleer silahlı bir devlet olarak tanınmasını istemektedir. Bunun yanı sıra, yıllardır gerçekleşen müzakereler neticesinde Kuzey Kore, Kore Yarımadası’nın nükleersizleştirilmesine yönelik desteğini ifade etmiş, ancak bu ifade Kuzey Kore dışında uluslararası sistemde çok daha farklı algılanmıştır.³⁴⁵

³⁴³ Ibid

³⁴⁴ Daniel Wertz, “ Issue Brief: The US, North Korea and Nuclear Diplomacy”, National Comittee On North Korea, 2018, s.2

³⁴⁵ “Denuclearization of Korean Peninsula Is DPRK's Invariable Stand,” Korean Central News Agency, September 29, 2013

2013 yılında bir Kuzey Kore yetkilisinin de tanımladığı gibi; Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması aslında, Kuzey Kore'ye karşı ABD nükleer tehdidinin tamamen ortadan kaldırılması ve dünyanın nükleer silahlardan arındırılması çabalarının sonucunda gerçekleşecek bir gelişme olarak en nihayetinde Kuzey Kore'nin de nükleer silahsızlanması anlamını taşımaktadır.³⁴⁶

ABD'nin ve basının birtakım yönlendirmeleriyle, Kuzey Kore'yle ilgili söylemlerin çoğu; ülkenin liderliğini ve nükleer silah arayışını tuhaf ve mantıksız olarak göstermesine rağmen, uzmanların büyük çoğunluğu Kuzey Kore rejimini; kendi kendini koruma peşinde, rasyonel ve çıkarları doğrultusunda hareket ediyor olarak görmektedir. Bununla birlikte, Kuzey Kore'nin güvenlik stratejilerini değerlendirirken nükleer programının arkasındaki motivasyonları ve ABD ile diplomatik ilişkilerinin tarihçesini göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekmektedir.

2. *İç Politika Denkleminde Rejim Güvenliği*

Kuzey Kore ordusu, ulusal ve rejim güvenliğinin garantörü olan temel rolünün ötesinde, Kim rejiminin dış politika stratejisinin büyük bir parçası olarak baskıcı bir diplomasi kullanmasına destek olmuştur. Kuzey Kore ordusu provokasyonlarını, diplomasi alanında avantajlar elde etmek, bazı siyasi ve ekonomik imtiyazlar kazanmak adına askeri eylemler ve küçük çaplı saldırılar doğrultusunda gerçekleştirmiştir.³⁴⁷

İç ve dış politikasında Kore yarımadasında tam bir birleşme hedefi olan Kuzey Kore rejiminin ılımlı yaklaşıma sahip olduğunu düşünen uzmanlardan Selig Harrison; Kuzey Kore liderlerinin Kore'nin tam birleşme hedefinden kamu önünde açıkça vazgeçmesinin çok zor olduğunu iddia etmekte, çünkü bu konun Pyongyang rejimi için kilit bir meşruiyet meselesi olduğunu ileri sürmektedir.³⁴⁸

Harrison, Kuzey Kore yönetimlerinin aslında iki Kore arasında konfederasyon aradıklarını ve bu konunun Pyongyang tarafından 1972 yılından bu yana tutarlı bir biçimde öne sürülen bir mesele olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra, Kuzey Kore'nin ABD'den korkmasının neticesinde büyük bir askeri birlik inşa ettiğini ve

³⁴⁶ Ibid

³⁴⁷ Office Of The Secretary of Defence, op.cit, s.6

³⁴⁸ Selig Harrison, "Korean Endgame", Princeton University Press, 2001, ss.75-78

Pyongyang'ın nükleer programını, konvansiyonel kuvvetlerinin askeri hazırlığında ciddi bir bozulma meydana geldiğinde geliştirdiğini öne sürmektedir.³⁴⁹

Rejimin ılımlı bir yaklaşım içerisine gireceğini öne süren, Kuzey Kore güvenliği üzerinde uzman olan David Kang; küçük, zayıf ve savunmasız bir devletin, rejimin hayatta kalmasını sağlamak adına benimseyebileceği en mantıklı yaklaşımın, tehlikeli ve öngörülemeyen bir şekilde davranarak caydırıcılığını ortaya koyması olduğu kanısındadır.³⁵⁰ Buna ek olarak Kang, rejimin ılımlı olmak istediğine ve uygun şartlar altında bunu gerçekleştireceğine inanmaktadır. Bu şartlar, ABD'nin Kuzey Kore'ye daha az düşmanlık gösterdiği ve tehditkar yaklaşımını azalttığı dönemler gözlemlenerek öne sürülmüştür.³⁵¹

Kuzey Kore üzerindeki çalışmalarıyla dikkat çeken isimlerden biri olan uzman tarihçi Bruce Cummings, Kuzey Kore'yi dünya üzerindeki en şaşırtıcı askeriye devleti olarak ifade ederken, son derece güvensiz bir konumda ve tehdit altında olduğunu vurgulamaktadır. Tam da bu güvensizlik nedeniyle, Cumings; David Kang gibi rejimin tehlikeli bir görüntü yansıttığını savunmaktadır.³⁵² Bununla birlikte Cummings, ABD'nin saldırgan yaklaşımını azaltması durumunda rejimin muhtemelen ılımlı olacağına inanıyor gibi görünmektedir. Ayrıca, Pyongyang'ın birleşmeden vazgeçtiği ve Güney'le barış içinde bir arada yaşamayı arzu ettiği düşüncesini öne sürmektedir.³⁵³

Uzun yıllardır Kore'deki ABD kuvvetleri komutanına özel danışmanlık hizmeti vermiş, Kuzey Kore güvenlik meselelerinin kıdemli bir analisti olan Stephen Bradner; Kuzey Kore'nin ılımlı bir rejim olma olasılığının neredeyse hiç olmadığını ileri sürmektedir. Bunun yanı sıra, Kim ailesi rejimi olarak ifade ettiği rejimin Kore yarımadasını kendi şartlarına göre birleştirme amacıyla kararlı olduğunu da dile getirmektedir.³⁵⁴

³⁴⁹ Ibid

³⁵⁰ David Kang, "North Korea: Deterrence Through Danger," in Muthiah Alagappa, ed., Asian Security Practice: Material and Ideational Influences, Stanford, CA: Stanford University Press, 1998, s. 263

³⁵¹ Victor Cha and David Kang, Nuclear North Korea: A Debate About Engagement Strategies, New York: Columbia University, 2003, s. 119

³⁵² Bruce Cummings, North Korea: Another Country, New York: The New Press, 2004, s.151

³⁵³ Ibid

³⁵⁴ Andrew Scobell, "North Korea's Strategic Intentions", Strategic Studies Institute, 2005, s.7

Her bir uzman Kuzey Kore rejiminin aslında irrasyonel olmadığını altını çizirken söz ve eylemlerinin içsel bir mantığı olduğunu varsaymaktadır. Şüphesiz, uzmanlar bu iç mantığın ne olduğu konusunda farklılaşma eğiliminde olabilmektedir. Kuzey Kore'nin mantıksız bir rejim imajını caydırıcı bir etki yaratması maksadıyla bilinçli olarak yaydığı düşünülebilir. Mantıksız bir rejim imajının getireceği öngörülemezlik ve tehlike algısı, Kuzey Kore'nin rejim güvenliği bağlamında uyguladığı stratejilerden biri olarak ifade edilebilir.

İç siyasette rejim güvenliğini sağlama yöntemlerinin başında gelen propagandalar bir anlamda, kendisinden fedakârlıklar istenen halka karşı kendini haklı gösterebilmesi bağlamında rejimin, Kuzey Kore'nin nasıl güçlü bir devlet olacağının dile getirilme biçimi olmuştur. Bu konuda örnek olarak; Kim Jong Il'in altını çizdiği Kangsongtaeguk'tan bahsedilebilir; bu sloganın ana teması “güçlü gelişme, güçlü ülke” olarak vurgulanmaktadır.³⁵⁵

Bu gelişmelerin altındaki mantık; Kuzey Kore'nin, Korelerin birleşmesini beklerken geçici ekonomik sıkıntılara katlanırken güçlü bir orduyu sürdürmesi gerektiğidir. Birleşmiş, kendine güvenen, dış müdahalelerden özgürleşmiş bağımsız bir devlete kavuşması vurgusu; Kore savaşı öncesi dönemde Kim Il Sung tarafından yapılan konuşmalara kadar dayanmaktadır. Rejim, birleşmenin gerçekleşmesiyle canlanmış güçlü bir ekonomiye sahip bağımsız bir ülke olacağına inanmaktadır.³⁵⁶

Kuzey Kore'nin öncelikli amaçlarından olan, Kore'nin yeniden birleşmesi hedefinden feragat edilmesi, savunma amaçlı bir askeri stratejiye geçilmesi veya bu stratejinin gerçekleşmesi adına askeri gücün dağıtılması fikrinin; rejimin var olma sebebini ciddi şekilde baltalayacak olduğu düşünülmektedir. Kuzey Koreli liderler, Sovyetler Birliği'nin dağılmasını, askeri stratejisinin savunma bağlamında değiştirmesini de içeren Gorbaçov'un “Yeni Düşünce” politikasının bir sonucu olarak görmüştür.³⁵⁷ Bu minvalde değerlendirildiğinde rejimin hayatta kalması, Kuzey Kore'nin kendi çizdiği yolda devam etmesine bağlı olması suretiyle değerlendirildiği

³⁵⁵ Charles K. Armstrong, “Inter-Korean Relations İn Historical Perspective,” International Journal Of Korean Unification Studies, 2005, s. 46

³⁵⁶ Scobell, op.cit., s.15

³⁵⁷ Homer T. Hodge, op.cit, “North Korea's Millitary Strategy”, 2003, s.79

için, Pyongyang'ın dönemsel olarak takındığı uzlaşmacı tavrının yanında saldırgan askeri stratejisinden tamamen vazgeçmesinin çok da kolay olmadığı öngörülebilir.

Kuzey Kore siyasetinin tarihi, rejimin gerilla kökenlerini yansıtmaktadır. Rejim, büyük sıkıntılar karşısında bile vazgeçmeyen ve sorunların üstesinden gelmek için daimi bir savaş zamanı yaklaşımıyla askeri propagandalar yürütmek suretiyle iç ve dış politikalar üretmiştir.³⁵⁸ Bu gerilla deneyimi aynı zamanda rejimin militan niteliğini, “askeri öncelik” politikasını vurgulamaktadır. Kuzey Kore politika uygulamalarını, daimi olarak mücadelede olduğu ve eski, potansiyel ve yeni ortaya çıkan hem iç hem de dış tehditlerle meşgul olması gerektiği çerçevesince kuşatma zihniyeti ile yönlendirmektedir.³⁵⁹

Diplomatik ilişkilerinde, Kuzey Kore oldukça düşmanca bir yaklaşım içerisinde tavırlar sergilemiştir; ancak bu tutumunda özellikle Sovyet bloğunun çöküşünden sonra değişimler gözlenmiştir. Çok daha uzlaşmacı olmak adına Seul, Washington, Tokyo ve diğer başkentlerle de iletişim sağlamak için çaba sarf etmiştir.³⁶⁰ Ayrıca, Kuzey Kore'nin mevcut lideri Kim Jong Un, geçtiğimiz yıllarda ulusal gündemini daha geniş kapsamlı uygulamaya devam etmiştir. Kim, babası ve dedesi tarafından uygulanan güç kullanımı ve güçle tehdidin teşviklerle birleştirilmesi yönetmlerini; iç tehditleri bastırmak, iç güvenliğini güçlendirmek, Kuzey Kore ordusu ve seçkinlerini bir araya getirmek adına benimsemiştir.³⁶¹

Kim Jong Un liderliği altındaki Kuzey Kore; dışarıdan gelen saldırıyı caydırmak, Güney Kore ve ABD-Güney Kore ittifakına meydan okumak adına stratejik askeri yetenekler geliştirmeye devam etmiştir. Jong Un, 2013 yılının nisan ayında rejimin; yerel, diplomatik, ekonomik ve güvenlik çıkarlarını güçlendirmek bağlamında ülke ekonomisi ve nükleer silah programının paralel gelişimini vurgulayan “Byungjin” politikasını açıklamıştır.³⁶²

³⁵⁸ Adrian Buzo, *Guerilla Dynasty: Politics and Leadership in North Korea*, Boulder, CO: Westview Press, 1999

³⁵⁹ Scobell, op.cit., s.20

³⁶⁰ Ibid

³⁶¹ Office Of The Secretary Of Defence, Op.cit, s.3

³⁶² Ibid

Kuzey Kore'nin güvenlik algılarını oluşturan temel sebepler arasında, Güney Kore'ye kıyasla zayıf ekonomik sistemi, Kuzey Kore'nin derinleşen politik ve ekonomik izolasyonu, Kim ailesine yönelik algılanan iç tehditleri ortadan kaldırma ihtiyacı ve dış güçlerle olan bitmeyen varoluşsal bir mücadele ile tanımlanan bir siyasi kültür yer almaktadır.³⁶³

3. *Rejim Güvenliğinde Nükleer Faaliyetlerin Etkisi*

Pyongyang yönetiminin rejim güvenliği konusunda sahip olduğu en önemli parametrelerden biri nükleer silahlarıdır. Kim yönetimlerinin nükleer silah edinmesi, orduya olan desteğin geliştirilmesinin bir aracı olarak görülmekte bu bağlamda iç güvenliğin de artırılması noktasında önem kazanmaktadır. Muhakkak ki dış etkenler, nükleer silah edinme kararında çok önemli rol oynamaktadır; keza bu tür silahlar, çok daha üstün konvansiyonel askeri güçlere sahip olan yabancı düşmanlarına karşı Kuzey Kore'nin caydırıcılığını desteklemektedir.

Songun (önce askeriye) politikası, Kuzey Kore'nin nükleer programlarının arkasındaki itici olarak görülmektedir. Nükleer program, genellikle yansıtıldığı gibi dış güvenlik sorunlarının sonucunu tek başına oluşturmamaktadır. Farklı zaman dilimlerinde yaşanan olaylar gözlemlendiğinde bu analiz daha kolay anlaşılabilir. 1998 yılında Clinton'un ikinci dönem başkanlığının sonuna doğru, Kuzey Kore ve ABD ilişkileri nispeten daha istikrarlı olmuş, hatta Clinton'ın görevden ayrılmadan önce Pyongyang'a ziyaret gerçekleştirmeyi düşündüğü noktaya doğru gelişmiştir.³⁶⁴

Kuzey Kore ve Güney Kore arasında o dönemdeki ilişkiler, Güney Kore başkanı Kim Dae-Jung'un önderliğindeki Güneşli (Sun Shine) politikası çerçevesinde yolunda gitmiştir. Kim Jong İl, 1994-1998 yılları arasında geçirdiği sorunlu dönemde ordu tarafından desteklenmiştir, bu bağlamda nükleer silah programını canlandırmak ve ilgili

³⁶³ Office Of The Secretary Of Defence, Op.cit, s.4

³⁶⁴ Genevieve Faulkner, "Method to the Madness - Why North Korea Wants the Bomb", This conference paper was originally published as: Faulkner, G. (2010). Method to the Madness - Why North Korea Wants the Bomb. Australian Political Studies Association Conference, 2010, s.11

bütçenin tahsis edilmesi, ordunun gösterdiği sadakatin ödüllendirilmesinin bir yolu olmuştur.³⁶⁵

Bu örnekler göz önüne alınarak konjonktürel çerçevede değerlendirildiğinde, nükleer silahlara yönelme, ülke içerisindeki güç ilişkileriyle daha iyi açıklanmaktadır. Rejim güvenliği teorisi bağlamında değerlendirildiğinde, Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinde en büyük tetikleyici unsurlardan biri iç politika ve siyasi meseleler olmakta; ancak dış politika ve askeri tehdit unsurları da nükleer faaliyetlerde yadsınamayacak kadar önemli bir faktördür.

Kuzey Kore nükleer programı, Shane Smith'e göre Kuzey Kore'nin ulusal güvenliğine birkaç farklı boyutta hizmet etmektedir. Bu bağlamda, nükleer kapasitesi bir diplomatik pazarlık aracı, garantili misilleme aracı, katalizör ve bir savaş aracı olarak görülmektedir.³⁶⁶ Rejimin, düşman ve müttefiklerinden imtiyaz kazanmak adına nükleer silahlar geliştirme güdüsüyle hareket ettiği noktada nükleer silahlar diplomatik pazarlık aracı haline gelmektedir. Bunun dışında, Kuzey Kore nükleer gücünü kendine menfaat sağlamak için yabancı güçlerin desteğini almak amacıyla kullandığında nükleer silahlar katalizör olarak değerlendirilmektedir.³⁶⁷

Bunu şu şekilde gerçekleştirebilir; Kuzey Kore nispeten işlenmemiş nükleer güç sağlayabilmektedir, buna karşılık barış zamanında Çin, daha fazla siyasi ve askeri destek teklif edebilir ya da gelecekte yaşanabilecek bir çatışmada Çin ve potansiyel olarak Rusya diplomatik veya askeri olarak onun adına müdahale edebilir ve nükleer kargaşanın tırmanmasını engelleyebilir. Kuzey Kore, garantili misilleme üzerine bir nükleer duruş da sergileyebilmektedir; nitekim bu duruş bir başka devleti, Pyongyang'ı nükleer silahlar veya rejim değiştirme tehdidiyle baskı altında tutmaktan caydırmaktadır.³⁶⁸

Savaş zamanı koşullarında ise Kuzey Kore'nin; nükleer silahlar ile belirlenmiş askeri hedefleri vurabilme kapasitesi mevcuttur. Bir savaş mücadelesindeki nükleer

³⁶⁵ Ibid

³⁶⁶ Shane Smith, "North Korea's Evolving Nuclear Strategy", North Korea's Nuclear Future Series, US-Korea Institute at SAIS, August 2015

³⁶⁷ John K. Warden, "North Korea's Nuclear Posture: An Evolving Challenge For US Deterrence", Proliferation Papers, İFRI, March 2017, s.6

³⁶⁸ Ibid

silahlar bir dizi potansiyel nükleer istihdam stratejisini destekleyebilmektedir. Örneğin, savaş zamanı nükleer kapasite; düşmanlarına taktiksel olarak savaş alanında konvansiyonel güçleri yerine nükleer silah kullanmaya istekli olduklarını göstermek, özellikle Kuzey Kore'nin ABD ve Güney Kore'nin konvansiyonel güçlerini dengelemek adına gerçekleştirdiği bir yöntem olmuştur.³⁶⁹

Kuzey Kore'nin planlayarak gerçekleştirdiği eylemlerden yola çıkarak günümüzde yaşananlar önceden tecrübe edilmiş olayların değiştirilmiş birer tekrarı olmaktadır. Yaşanılan gelişmeler, örnek olarak 1968 yılında gerçekleşen Pueblo olayını ve 1990'ların nükleer ve füze diplomasisini akla getirmektedir.³⁷⁰

ABD, Güney Kore ve eski komünist blok ülkelerin arşivlerinden yararlanarak; ABD ve Güney Kore'nin Kuzey Kore hükümeti yetkilileriyle yaptığı görüşmelerin bir sonucu olarak, Kuzey Kore'nin askeri ve diplomatik girişimler üzerinde yoğunlaştığı vurgulanmıştır. Politika hedefleri daha ölçülü hale gelmiş, rejimin hayatta kalmasını hedeflemiş ve ekonomik yardım alırken Japonya ve ABD ile ilişkilerin normalleştirilmesi düşünülmüştür.³⁷¹

Kuzey Kore rejim güvenliğinin temel parametrelerinden biri olan askeri eylemlerini, Kuzey Kore'nin süregelen tarihsel akışının bir parçası olması ve askeri öncelik politikası izlemesi bağlamında tanımlamaktadır. Ayrıca öngörülebilir gelecekte, en güçlü politika aracı olarak gördüğü nükleer gücü kullanmaya devam etmesi rasyoneldir.

Kim Jong İl, Pyongyang'da "Orgeneral Kim Jong İl: Kutupyıldızı" başlıklı yayınlanan biyografilerinden birinde, ülkesinin savaşmasını ve ABD'ye karşı bir sınır harbi kazanmasını sağladığından bahsetmiştir. 1968 yılında yaşanan Pueblo olayını

³⁶⁹ Vipin Narang, "Nuclear Strategy In The Modern Era: Regional Powers and International Conflict", Princeton University Press, 2014

³⁷⁰ Narushige Michishita, "North Korea's Millitary Diplomatic Campaigns, 1966-2008", Routledge, 2010, ps1

³⁷¹ Ibid

beyinlerin ilk savaşı (dunoejeon) olarak ve 1993-94 yıllarındaki nükleer diplomasisini ise bir başka bilgelik savaşı (jihyejeon) olarak değerlendirdiğini ifade etmiştir.³⁷²

B. Kuzey Kore'nin Konvansiyonel Kapasitesi

Militarizm, Kuzey Kore'nin var olduğu tarihten itibaren yönetimin vazgeçilmez bir parçası olmuştur ve silahlı kuvvetler, rejimin merkezi birimini oluşturmuştur. Kore Halk Ordusu, Kuzey Kore'nin ulusal stratejisininin gerçekleştirilmesi adına temel unsur olarak ifade edilmektedir ve ordu bu strateji aracılığıyla askeri meselelere öncelik verilmesi çağrısında bulunmaktadır.³⁷³

Kore Halk Ordusu, 1920'lerde gerilla kökenlerinden ortaya çıkmış olup daha sonraları Sovyet ve Çin etkisiyle beraber, Kuzey Kore'nin kendi doktrini ve örgütlenme unsurlarının bileşimi olan bir güç haline gelmiştir. Dünyanın çeşitli yerlerinde meydana gelen çatışmalardan edinilen bilgiler sonucu çıkarılan dersler ışığında Kuzey Kore, Juche ideolojisiyle bağlantılı olan kendine güven ve kendine yeterlilik kavramını benimsemiştir.³⁷⁴

Kuzey Kore'nin askeri siyasetinin, üç komünist model üzerinden geliştiği gözlemlenmiştir. 1945'te Pyongyang'da komünist rejimin kurulmasından önceki dönemde, partinin ve ordunun liderliğinin tek ve aynı olduğu sivil-asker ilişkiler modeli olarak ifade edilmiştir. Pyongyang rejiminin kurulmasından, 1953 yılının ortalarında gerçekleşen Kore Savaşı ateşkesine kadar Kore Halk Ordusu, askeri ve sivil liderlerin yakından birlikte çalıştığı Sovyet modeline yaklaşmıştır.³⁷⁵

Ne var ki, Kore Savaşı'nın sonunda Kim Il Sung, birçok askeri ve sivil lideri tasfiye etmiş, bunun sonucunda üst düzey Kore İşçi Partisi ile Kore Halk Ordusu arasındaki

³⁷² Kim Nam Jin et al., Hyangdo-ui Taeyang Gim Jeong Il Janggun (Gen. Kim Jong Il: The Leading Sun) (Pyongyang: Pyeongyang Chulpansa, 1995), pp. 397–402. The English edition of this book is Kim Jong Il: The Lodestar of the 21st Century, vol. 2 (Tokyo: Gwang Myeongsa, 1997), ss. 40–45

³⁷³ Andrew Scobell, John M. Sanford, "North Korea's Military Threat: Pyongyang's Conventional Forces, Weapons Of Mass Destruction and Ballistic Missiles", Strategic Studies Institute, 2007, s.7

³⁷⁴ Ibid

³⁷⁵ William M. LeoGrande and Amos Perlmutter, "The Party in Uniform: Toward a Theory of Civil-Military Relations in Communist Political Systems," American Political Science Review, Vol. 76, No. 4, December 1982, ss. 778-789

ilişkilerin, çok daha yakın ve Çin modelinin ilişki karakteristiğine benzer olmasını sağlayarak özgün bir Kore modeli oluşturmaya çalışmıştır.³⁷⁶

Kuzey Kore askeri doktrininin eksenini, normal savaş doktrininden halk savaşını benimseyen bir doktrine önemli ölçüde kaymıştır. Kim Il Sung, dört askeri noktayı taahhüt etmiştir: Tüm nüfusu silahlandırmak, tüm ülkeyi güçlendirmek, tüm orduyu bir “zümre ordusu” olarak yetiştirmek ve ulusal savunma alanında Juche ilkesi altında silah, doktrin ve taktikleri modernize etmek. Askeri doktrin, “birleşik operasyonlar” ve “iki cephe savaşı” kavramlarını içerecek şekilde geliştirilmiştir.³⁷⁷

Gerilla savaş operasyonlarının geleneksel kara kuvvetleri operasyonlarıyla entegrasyonu birleşik operasyonlar doktrini olarak nitelendirilmiştir. Bu entegre doktrin; muhtemel olarak Kitle İmha Silahlarını (KİS) içerecek şekilde değiştirilmiştir. İki cepheli savaş doktrini; gerillalarla yürütülen geleneksel ön cephe operasyonlarının, Güney Kore içerisinde veya herhangi başka bir yerdeki özel operasyonlarla yakın koordinasyonuna işaret etmektedir. Geleneksel olarak birinci cephede; askerden arındırılmış bölge boyunca Kore Halk Ordusu güçleri bulunurken, ikinci Cephe'nin odak noktası Güney Kore'nin iç bölgeleri olmuştur.³⁷⁸

Bu amaçları doğrultusunda ve doktrini desteklemek adına, Kore Savaşının sona ermesinden mevcut zaman dilimine kadar Kore Halk Ordusu, hem konvansiyonel olan hem de konvansiyonel olmayan, önemli askeri yeteneklere sahip, 1,2 milyon aktif askerden oluşan güçlü büyük bir silahlı kuvvet haline gelmiştir. Nüfusun yaklaşık yüzde 40'ı bazı askeri, paramiliter veya savunma ile ilgili sektörlerde hizmet vermekte ve savaş için kolayca seferber edilebilmektedir.³⁷⁹

2019 yılında yapılan son araştırmalarda elde edilen verilere göre; Kuzey Kore'nin toplam nüfusu 25.381.085; Kuzey Kore'de aktif olarak görev yapan asker sayısı

³⁷⁶ Ibid

³⁷⁷ Andrew Scobell, John M. Sanford, op.cit, s.7

³⁷⁸ Scobell, Op.cit, s.8

³⁷⁹ Ibid

1.280.000; yedek asker sayısı 6.300.000 ve toplam askeri personel sayısı 7.580.000 olarak ifade edilmektedir.³⁸⁰

Bunun yanı sıra; Kuzey Kore'nin 2019 yılındaki askeri envanteri incelendiğinde; hava kuvvetlerine ait 458 savaş uçağı, 498 saldırı uçağı, 204 helikoptere sahip olduğu ifade edilmiştir. Kara gücü olarak ellerinde; 6.075 muharebe tankı, 10.000 zırhlı savaş aracı, 6.550 topçu, 5000 roket projektörü olduğu belirtilmiştir. Deniz kuvvetlerinin sahip olduğu envanterde ise 8 fırkateyn, 86 denizaltı ve 416 devriye gemisinin mevcudiyetinden bahsedilmiştir.³⁸¹

Ulusal kaynaklar için, Kuzey Kore'deki en yüksek önceliğe sahip olan ordunun önde gelen rolü ile tutarlı olarak Kuzey Kore ekonomisi, Kore Halk Ordusu tarafından kontrol edilmekte, Ekonomi Komisyonu tarafından silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarını karşılama doğrultusunda yönetilmektedir.³⁸² Kuzey Kore'nin askeri sanayi kompleksinin kökenleri, resmi olarak Anavatan Kurtuluş Savaşı olarak adlandırdığı Kore Savaşı sonrasında, Pyongyang'ın silah üretiminde kendini yeterli hale getirmek için yerli savunma endüstrisini geliştirmek adına çaba gösterdiği bir zamanda ortaya çıkmıştır.

Savunma endüstrisinin gelişimi neticesindeki ürünler arasında topçu, mühimmat, füze ve benzeri materyaller bulunmaktadır. Üstelik üretim sadece Kuzey Kore'nin kendi savunma ihtiyaçlarını karşılamak için değil, aynı zamanda ihracattan para kazanılması bağlamında da faydalı olmuştur. Örneğin, yıllar içerisinde, Kuzey Kore balistik füzelerin önde gelen üreticilerinden biri olmuştur.³⁸³

David Kang, Kuzey Kore'nin militarize olmasının ve nükleer bir program izlemesinin sebebinin, ABD'nin ezici kuvvetinden ötürü büyük bir güvenlik tehdidiyle karşı karşıya kaldığına inanıyor olmasından kaynaklı olduğunu altını çizmektedir.

³⁸⁰ https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=north-korea (14.09.2019)

³⁸¹ Ibid

³⁸² Scobell, op.cit, "Making Sense of North Korea," p. 256

³⁸³ Joseph S. Bermudez, Jr., A History of Ballistic Missile Development in the DPRK, Occasional Paper No. 2, Monterey: Monterey Institute for International Studies Center for Nonproliferation Studies, November 1999

Oldukça büyük askeri makinelerinin amacını, ABD'ye karşı caydırıcılık ve savunma bağlamında değerlendirmektedir.³⁸⁴

Kuzey Kore'nin ulusal askeri stratejisi, Kim yönetimlerini savunmak suretiyle ulusal güvenlik stratejisini desteklemek bağlamında rejimin baskıcı diplomasisini yürütmesini sağlamak üzere tasarlanmıştır. Bu strateji, nükleer silah programı ve askeri sistemleri aracılığıyla genel olarak Güney Kore'ye, özellikle de Seul bölgesine sürekli bir tehdit oluşturan, ileri derecede silahlı, konuşlandırılmış bir ordu üzerinden ileri sürülen bir caydırıcılığa dayanmaktadır.³⁸⁵

Askeri stratejisinin bu iki yönünün karşılıklı olarak birbirini desteklemesi amaçlanmış olup; bir taraftan tehdit oluştururken, diğer taraftan saldırıyı caydırmak adına kullanılmaktadır.³⁸⁶ Kuzey Kore ordusu, konvansiyonel kabiliyetlerinin bozulması da dahil olmak üzere birçok iç zorluk ve kısıtlamalara rağmen Güney Kore, bölgedeki diğer komşuları ve ABD kuvvetleri için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Pyongyang rejimi ayrıca, ABD ve Güney Kore silahlı kuvvetleri tarafından gerçek bir tehditle karşı karşıya olduğuna inanmış ve muhtemel bir saldırıdan gerçekten korkmuştur. ABD ve koalisyon kuvvetleri 2003 yılında Irak'ta Saddam Hüseyin rejimini ortadan kaldırdığında bu korku artmıştır; çünkü Kuzey Kore, Amerikan askeri operasyonunun bir sonraki hedefi olabileceği endişesini taşımıştır.³⁸⁷

1. *Önce Askeri Güç Politikası*

Önce askeri güç politikası denilince bununla özdeşleşmiş bir kavram olan Songun'u vurgulamak gerekmektedir. Songun politikası, Juche fikrini somutlaştıran askeri öncelikli ideolojiye dayanmaktadır ve Kim Il Sung, Songun ideolojisinin kurucusu ve Songun devriminin lideri olarak ifade edilmektedir. Sung, silahlara ve orduya öncelik verme çizgisinde azimli bir şekilde devam etmiş ve askeri öncelik ilkesini uygulamıştır.

³⁸⁴ Victor Cha and David Kang, *Nuclear North Korea: A Debate About Engagement Strategies*, New York: Columbia University, 2003, s.43

³⁸⁵ Op.cit, Office Of The Secretary Of Defence, s.9

³⁸⁶ Ibid

³⁸⁷ Victor Cha and David Kang, *Nuclear North Korea: A Debate About Engagement Strategies*, New York: Columbia University, 2003, s.67

1970'lerde ve 1980'lerde Kore Halk Ordusunu, lider ordusu ve parti ordusu yapmak için ordu inşasını genel bir görevi olarak belirlemiş ve orduyu hem siyasi, ideolojik hem de askeri ve teknik olarak güçlendirmek adına çok çaba sarf etmiştir.³⁸⁸ Kuzey Koreliler'in, "Silahın öncülük ettiği devrimci davayı gerçekleştirmek için silahı hızlı tatalım!" sloganı Songun siyasetinin köklerinde yer almaktadır.³⁸⁹

Songun, askeri açmazları en büyük devlet meselesi olarak görmek, devrimin ana tetikleyicisi olan orduyu güçlendirmek ve halkın orduya verdiği destekle bütünleşerek ulusal savunmayı ve sosyalist yapıyı teşvik etmek anlamına gelmektedir. Songun politikasının özü, orduyu devrimci bir silahlı kuvvet olarak güçlendirerek ülkenin güvenliğini ve kazanımlarını savunmasıdır, ayrıca devrimin itici gücünü oluşturmak için tüm faaliyetleri askeri bir biçimde yürütmektir.³⁹⁰

Askeri gücün önceliği politikasının çeşitli amaçları olmaktadır; ABD ve Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye yönelik saldırganlığını caydırmasının yanı sıra; ülke çapında zorunlu askerlik rejimi, Kim ailesini iktidarda tutmak amacıyla vatandaşları üzerinden uyguladığı önemli bir araç olarak ifade edilebilmektedir. Güçlü bir ordunun tehdit oluşturması bağlamında Pyongyang, ABD ve Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye yönelik politika seçeneklerini sınırlayabilmektedir. Örneğin, geçmişte ABD veya Güney Kore tarafından gelen yaptırım önerileri veya askeri baskılar, Kuzey tarafından bu tür eylemlerin bir savaş eylemi olduğu veya Seul'ü ateş denizine çevirebileceği tehditleriyle karşı karşıya kalmıştır.

Kuzey Kore'nin askeri öncelik politikasının mevcudiyetinin her daim korunmasında silah satışları, araştırma ve geliştirme, mesleki eğitim gibi konular çok boyutlu rol oynamaktadır. Bu politika, en büyük ideoloji eğitimi ve toplumun genel omurgası olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca, ulusun askeri savunucusu ve rejimin hayatta kalmasının asıl garantörü olarak, tüm politika müzakerelerinde esas veto gücü olarak vurgulanmaktadır.³⁹¹

³⁸⁸ Ibid

³⁸⁹ <https://www.globalsecurity.org/military/world/dprk/songun-chongchi.htm> (14.09.2019)

³⁹⁰ Ibid

³⁹¹ <https://nautilus.org/publications/books/dprkbb/military/dprk-briefing-book-north-koreas-military-strategy/> (13.09.2019)

Kim Jong İl'in ardından Kim Jong Un, 2013 yılında Songun doktrininin önemini şu ifadelerle vurgulamıştır: "Songun, General'in (Kim Jong-il) devrimci fikri, devrimdeki pratiği, politik ideali ve siyasi duruşudur. Songun devrimindeki Kore Halk Ordusu'nun rolünün güçlendirilmesiyle, KHO'yu devrimimizin en önemli ayağı, ana gücü olarak yükseltti ve emperyalistlere karşı lidere sadık, devrimci bir ordu ile ülkenin güvenliğini ve sosyalizmini savundu. Songun, liderin talimatlarını her ne pahasına olursa olsun uygulayan devrimci asker ruhunun sembolü olarak tanımlandı ve tüm hizmet eden personeli ve insanları bu ruh içinde yaşamaya ve mücadele etmeye yönlendirerek, devrimin inşasının tüm alanlarında büyük bir değişiklik yapılmasını sağladı. Songun merkezli liderliğinin başarılarını pekiştirmek ve Songun siyasetini kapsamlı bir şekilde yönetmek için, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti Onuncu Yüce Halk Meclisinin ilk oturumunda, fikri somutlaştıran sosyalist anayasa benimsenmiştir. Songun devriminin ilkeleri ve Ulusal Savunma Komisyonu, yeni bir devlet idare yapısı kurdu ve tüm devlet işlerini askeri işlere öncelik verme ilkesine yöneltti."³⁹²

Kuzey Kore'nin mevcut lideri Kim Jong Un'un güçlü bir şekilde desteklemeye devam ettiği Kuzey Kore'nin askeri stratejisi, devletin ilk kurulduğu yıllardaki saldırgan tavrına, ani taaruza geçme tutumuna ve yeniden birleşmeyi sağlamak adına silahlı kuvvet kullanma hamlesine karşı askeri bir seçenek sunmak üzere tasarlanmıştır.

Bu strateji; Japon sömürgeciliğine karşı duran Kore milliyetçi direnişi, Çin iç savaşında edinilen Kore deneyimi ve soğuk savaşın ilk yıllarında yaşanan uluslararası olayların Kim İl Sung tarafından yorumlanmasıyla beraber rejimin militarist ideolojisi ve Sovyet askeri düşünce yapısının güçlü etkisiyle şekillenmiştir. Ülkede şiddetli ekonomik sıkıntılar yaratmasına rağmen, bu strateji çerçevesinde gerçekleşen yüksek askeri harcamaların, Songun politikasını sürdürme vurgusunun devam etmesi, Pyongyang'ın askeri stratejiyi rejimin hayatta kalmasını sağlamak adına uygun bir seçenek olarak görmeye devam ettiğini göstermektedir.

Bu bağlamda; uluslararası arenada yaşanan, örnek olarak Sovyetler Birliği'nin dağılması, ABD'nin Irak'ı işgal etmesi gibi gelişmeler doğrultusunda Pyongyang yönetimi, gerçekleştirdikleri askeri faaliyetler ve silahlanmayı rejimin hayatta kalmasını

³⁹² Globalsecurity.org ,Op.cit

sağlamak amacıyla, kendilerini savunmak bağlamında açıklamıştır. Pyongyang'ın geçmişte çeşitli suikastlar ve saldırılar üzerinden gelişen saldırgan askeri politikası yerini özellikle son yıllarda diplomatik ilişkiler kurma çabasına bırakmış ve yönetim daha uzlaşmacı bir tutum sergilemeye başlamıştır.

2. Silah Tedariki

Askeri gücün öncelik olduğu politikanın stratejik bir parçası olarak Kuzey Kore birçok ülkeye konvansiyonel silah ve savaş ekipmanları sağlamış, birçok ülkeden de aynı şekilde kendi ülkesine transfer etmiştir. “Kuzey Kore’nin silah transferi gerçekleştirdiği ülkeler ve tarihleri;

- *İran (1982-2004),*
- *Suriye (2000-2009),*
- *Mısır (1984-1987),*
- *Etiyopya(2000),*
- *Guyana (1980),*
- *Hamas (Filistin) (2014),*
- *Libya (1980-1995),*
- *Myanmar(1999),*
- *Nikaragua (1984),*
- *Pakistan (1996-1997),*
- *Uganda (1987),*
- *Kongo (1974-1975),*
- *Birleşik Arap Emirlikleri (1989),*
- *Vietnam(1996-1997),*
- *Yemen (2001-2002)”³⁹³*

“Kuzey Kore’ye silah transferi gerçekleştiren ülkeler ve gerçekleştirdikleri sevkیاتların tarihleri;

- *Çin (1964-1990),*

³⁹³ http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php (14.09.2019)

- *Kazakistan (1995-1999),*
- *Rusya (1990-2010),*
- *Sovyetler Birliği (1951-1991),*
- *ABD (1983-1984)’”*³⁹⁴

Silah transferlerini gerçekleştiren ülkelerin sıralaması Sipri Trade Register’da ortaya koyulan verilerin sırası ile aynıdır, silah alış veya satış hacmine göre bir sıralama ile ifade edilmemiştir. Veri tablolarının incelenmesi doğrultusunda; Kuzey Kore’den silah alım zamanları gözlemlendiğinde genellikle, silah alımı yapan ülkelerin yoğun diplomatik ve askeri gelişmeler içerisinde olduğu dönemlerde silah aldığı dikkat çekmiştir. Buna karşın; Kuzey Kore’nin silah aldığı dönemler ve aldığı silahlardan bazılarının stratejik zamanlarda gerçekleşmesinin yanı sıra, Kuzey Kore genel olarak müttefiklerinden düzenli bir şekilde silah alımı gerekleşirmiştir.

1990 yılından 2018 yılına kadar Kuzey Kore’ye yapılan silah transferinin ihracat değerleri sipri verileri işığında incelendiğinde; Çin, Kazakistan, Rusya ve Sovyetler Birliği lkeleri arasında, 489 milyon dolar harcamayla Rusya’nın ihracatının ilk sırada geldiği ifade edilebilmektedir. Kuzey Kore’ye ikinci en yüksek silah transferi harcaması; 369 milyon dolarla Çin’e aittir, 246 milyon dolarla Sovyetler Birliği ardından 177 milyon dolarla Kazakistan gelmektedir.³⁹⁵

Tablo analiz edildiğinde Çin’in, Kuzey Kore’ye 1995 yılından sonra ihracat yapmadığı görülmektedir. Rusya’nın ise en son 2010 yılındaki ihracat değerlerine tabloda yer verilmektedir. Bunların dışında Kazakistan’ın 1995 ve 1999 yılları olmak üzere sadece 2 kere ihracatı belirtilmiştir. Ayrıca; Kuzey Kore’ye yapılan silah ihracatı değerlerinde en yüksek meblanın 1990 yılında Sovyetler Birliği ve Çin’in toplamda harcadığı 295 milyon dolar olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde 1990 yılından 2018 yılına kadar Kuzey Kore’nin silah transferi ithalat değerleri Sipri verileri doğrultusunda ele alındığında; Kuzey Kore’nin 598 milyon

³⁹⁴ Ibid

³⁹⁵ http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php (24.02.2020)

dolarla en büyük silah ithalatını İran'a gerçekleştirdiği görülmektedir. İran'ı 492 milyon dolar ile Suriye'ye yapılan silah ithalatı takip etmektedir.³⁹⁶

Kuzey Kore; Hamas ve Popüler Direniş Komitesi (Popular Resistance Committees) olarak adlandırılan Filistin hükümetinin İsrail'e yönelik uzlaşmacı gördüğü politikalarına karşı çıkan Filistinli silahlı grupların oluşturduğu koalisyonu, sadece 2014 yılında toplamda bir milyon dolar civarında bir silah ithalatı gerçekleştirmiş olarak beyan edilmiştir.³⁹⁷

Bunların dışında Kuzey Kore'nin silah ithalatı gerçekleştirdiği; Etiyopya, Libya, Myanmar, Pakistan, Viyetnam ve Yemen incelendiğinde toplamda bu ülkelere 172 milyon dolar değerinde silah ithalatı yapıldığı ifade edilmektedir. Bu ithalat değeri analiz edildiğinde, toplamda Hamas ve PDR'ye yapılan bir milyon dolarlık transfer ayrı tutulduğu takdirde; İran ve Suriye ithalat değerleri de dâhil Kuzey Kore'nin toplamda ithal ettiği silah transferleri sonucunda çıkan 1.260 milyon doların %14'üne tekabül etmektedir.

Bu ithalat verileri ışığında değerlendirildiğinde; Kuzey Kore'nin İran'a ithalatı en son 2004 yılı ve Suriye'ye ithalatı ise en son 2009 yılı olarak ifade edilebilmektedir. Silah transferlerindeki en son değerler ise 2014 yılında Hamas ve PDK'ya yapılan ithalat olarak belirtilmiştir.

a) Silah Transferi Gerçekleştiren Ülkeler

Kuzey Kore'ye silah transferi gerçekleştiren ülkeler arasında en çok dikkati çeken ülke ABD olmuştur. Sipri verilerine göre 1983-84 yılları arası olarak ifade edilen bu transfer, Atomic Bulletin yayınında 1983-1985 yılları arasında gerçekleşmiş olarak ifade edilmektedir. Hava araçları alım satımı yapan Kalifornyalı Ronald ve Monte Semler adlı şahıslar, Alman helikopter satıcısı Kurt Behrens ile işbirliği yaparak 87 Hughes helikopterinin Kuzey Kore'ye ulaştırılmasını sağlamıştır. Yasal yollardan

³⁹⁶ Ibid

³⁹⁷ Ibid

ticaret gerçekleştirdiği ifade edilen Delta-Avia Fluggarete GmbH şirketinin Kurt Behrens'e ait olduğu, Hughes helikopterlerinin satışını yaptığı belirtilmektedir.³⁹⁸

Hughes helikopterinin resmi yetkilileri satışı onaylamış ve Monte Semler'ı temsil eden görevlilere teslim etmiştir; daha sonrasında ise bu görevliler Behrens'in yanında Kuzey Kore'ye sevkiyatın yolunu bulma konusunda yardımcı olmuştur.³⁹⁹ New York Times'ın 4 Şubat 1985 tarihinde yaptığı habere göre önce Antwerp'ten yola çıkan botlar, Rotterdam üzerinden Hong Kong varış noktası olarak rapor edilip yerine Kuzey Kore'ye gönderilmiştir.⁴⁰⁰ Bu olaydan anlaşıldığı üzere ABD hükümetinin resmîyetle ambargolar uyguladığı Kuzey Kore'ye, silah kaçakçıları aracılığıyla helikopterler çeşitli rotalar üzerinden yasadışı olarak ulaştırılabilmektedir.

1950-2018 yılları arasındaki bilgileri ortaya koyan Sipri verilerine göre Kuzey Kore'ye 1951 yılı itibarıyla en yüksek hacimde silah transferi gerçekleştiren ülke Sovyetler Birliği olmuştur. Kuzey Kore'ye, miktar olarak en çok dikkati çeken transferler; 16.000 adetle tanksavar füzeler ve 4000 adet taşınabilir yerden havaya füze sistemi (portable SAM) olmuştur.⁴⁰¹

Sovyetler Birliği'nin gerçekleştirdiği transferlerin içeriği incelendiğinde büyük bir çeşitlilik arz ettiği, transfer hacimi olarak da diğer ülkelerin Kuzey Kore'ye gerçekleştirdiği transfer miktarlarına kıyasla oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Radar sistemleri, füzesavarlar, savaş uçakları, saldırı helikopterleri ve füze sistemleri bunların yalnızca bir kısmını oluşturmasının yanı sıra birçok ikinci el envanterin olduğu da ifade edilmiştir.

Bazı transferlerin ikinci el olduğu bilgisinin dışında yardım amaçlı olduğu belirtilen araçlar da mevcuttur; 1950 yılında Kuzey Kore'ye verilen eğitim uçakları ve 1951 yılında verilen savaş uçakları buna örnek gösterilebilmektedir. 1950 yıllarında yardım amaçlı gerçekleşen transferler, Kore Savaşı göz önünde bulundurulduğunda Sovyetler Birliği'nin verdiği destek bağlamında anlam kazanmaktadır.

³⁹⁸ Anders Boserup, "A Way To Undermine Hostility", Bulletin Of the Atomic Scientists, Vol.44, No.3, 1988, s.22

³⁹⁹ Ibid

⁴⁰⁰ Anders Boserup, Op.cit, s.18

⁴⁰¹ Op.cit, "http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php", (15.01.2020)

Arms Trade Register tablo verileri ışığında çok net bir şekilde Rusya'nın Kuzey Kore'ye gerçekleştirdiği silah satışı miktarının, Sovyetler zamanındaki yardım amaçlı veya satış olarak gerçekleşen transferlerle kıyaslanamayacak derecede düşüş gösterdiğini söylemek mümkündür. 1990'lı yıllara gelindiğinde çok büyük bir değişim yaşandığı gözlemlenebilmektedir.

Çin'den Kuzey Kore'ye gerçekleşen silah transferleri ele alındığında ise, 1990 yılı öncesi döneme tekabül etmektedir ki; bu dönemde Sovyetler Birliği'nin gerçekleştirdiği silah transferleriyle mukayese bile edilemeyecek kadar düşük bir hacimde olduğu ifade edilebilir. Sipri verileri doğrultusunda 1990 sonrası dönemde dikkati çeken diğer önemli bir nokta ise; Çin'in Kuzey Kore'ye silah transferi gerçekleştirmediğidir. Ayrıca, Sovyetler Birliği döneminde yardım adı altında gerçekleşen transferlere, Rusya ile Kuzey Kore ticaretinde rastlanmamaktadır.

Bu ülkelerin yanı sıra Kuzey Kore'ye 1995-1998 yılları arasında Kazakistan tarafından silah transferi gerçekleştirilmiştir. Bu bilgilerin dışında, kayıtlı resmi veriler haricinde 1990 yılı sonrasında kara borsa ve kaçakçılık üzerinden Kuzey Kore'ye gerçekleşen silah transferleri olduğuna dair bilgiler çeşitli kaynaklar üzerinden beyan edilmektedir.

b) Silah Transferi Yapılan Ülkeler

Kuzey Kore'nin en büyük hacimli silah transferi gerçekleştirdiği ülkenin İran olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda Kuzey'in kapalı bir ülke olması açısından net silah transferlerini bilmek zordur; ancak sipri verilerine göre yorumlandığında 1982 yılından 2004 yılına kadar Mig 19 savaş uçağı, tank ve gemi füzesavarları, Hwasong 6 ve diğer silahların İran'a satışını gerçekleştirmiştir. Verilere göre en çok dikkat çeken miktar dört bin tank savar füzesiyle 1986-1989 yılları arasında gerçekleştirdiği satış olmuştur.⁴⁰²

Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği silah ticaretleri daha detaylı ele alındığında, 1987-1992 yılları arasında Mısır, Libya, Suriye ve İran'a 250 füze ve 580 milyon dolar

⁴⁰² Op.cit, "http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php", (15.01.2020)

değerindeki füze teknolojisini ihraç ettiği tahmin edilmektedir. Hwasong 5 ve Hwasong 6 füzelerinin bir parçasının 2 milyon dolara yakın mal olduğu belirtilmiştir.⁴⁰³

1980'lerde ve 1990'larda Libya, hem yerli El Fetih füze programını sürdürmüş hem de Kuzey Kore füze programının bazı kısımlarında finansman sağlamıştır. Libya daha sonraları Kuzey Kore füze yapımı için gereken ekipman ve teknolojisini de satın almıştır. Kuzey Kore'nin füze programındaki teknoloji, Libya'nın mevcut R-17'lerini korumak adına kullanılmış, El Fetih ve muhtemelen diğer füze programlarına dâhil edilmiştir.⁴⁰⁴

1990'ların sonunda İran ve Kuzey Kore bazı yeni anlaşmalar imzalamış; bu anlaşmalar İran'ın, Hwasong 6 ve ilgili teknolojileri satın almasını sağlamıştır. Ayrıca Kuzey Kore, İran'a Hwasong 6 üretimini gerçekleştirebilmesi amacıyla bir füze bakım tesisi oluşumu için yardımcı olmuştur. İran'da Şahab 2 olarak bilinen Hwasong 6 füze ve destek ekipmanlarının teslimatının 1995 yılına kadar sürdüğü bilinmektedir. İran, Kuzey Kore'nin No-dong füze programına da katılmıştır, bu katılım doğrudan İran'da 1988'de başlayan Şahab 3 programının kurulmasına neden olmuştur.⁴⁰⁵

1990 yılında gerçekleştirilen Kuzey Kore-İran anlaşmalarını takiben kısa bir süre sonra Kuzey Kore-Suriye anlaşması gerçekleşmiştir. Şam birkaç yıl boyunca R-400 Oka'yı (SS-23 SPIDER) Sovyetler Birliği'nden devralmaya çalışmış, bu çabalar başarısız olmuştur ve Suriye daha sonra Hwasong 6 füzesi ve üretim teknolojisi için Kuzey Kore'ye yönelmiştir. Pyongyang ile Şam arasında imzalanan anlaşma, İran ve Çin hükümeti tarafından finansal ve teknik olarak destek görmüştür. İran ve Çin'in de yardımıyla Kuzey Kore, Halep yakınlarındaki Hwasong 6 üretim tesislerinin yapımında da Suriye'ye yardım etmiştir.⁴⁰⁶

Kuzey Kore'nin nükleer materyallerini sınırlarının dışına transfer edebilecek olma düşüncesi en çok endişe duyulan konulardan biri olmuştur. Teknolojisini yasadışı yollarla satmasına teşvik edecek doğrultuda ülke yoksullaştırılmış ve dışlanılmıştır.

⁴⁰³ Joseph S. Bermudez JR., "A History Of Ballistic Missile Development in The DPRK", Center For Nonproliferation Studies, 1999, s.19

⁴⁰⁴ Ibid

⁴⁰⁵ Ibid, s.20-24

⁴⁰⁶ Bill Gertz, "Iran-Syria Deal Revealed as Scuds Near Gulf Ports," Washington Times, March 10, 1992

Kuzey Kore'nin, Al-Kibar nükleer reaktörünün inşasında Suriye'ye yardım ettiğine dair güçlü deliller ele geçirilmiştir. ABD ve İsrail istihbaratı bu yasadışı transferi ortaya çıkarmıştır ve 2007 yılında İsrail tesisi hedef alan hava saldırıları düzenlemiştir.⁴⁰⁷

Kuzey Kore'nin füze teknolojisi transferini gerçekleştirdiği bir diğer ülke Myanmar'dır. Lakin, Pyongyang hükümetinin kolayca ve fark edilmeden hassas materyalleri ihraç edemeyeceğini kanıtlar nitelikte bir gelişme yaşanmış, silahların yayılmasına karşı uygulanan güvenlik tedbirleri doğrultusunda ve deniz güvenliğini sağlama çabaları neticesinde birçok olayda yasadışı kargolar yasaklanmıştır.⁴⁰⁸

Muhakkak ki istihbarat servislerinin yoğun çabalarına rağmen Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği transferlerin denetlenmesinde yapılacak bir hata, nükleer silahların küresel boyutta yayılmasına yönelik ciddi sonuçlar doğurabilir. Bütün bunların yanı sıra; Kuzey Kore nükleer materyalleri başka ülkelere satma eğiliminde olsa dahi; hassas teknoloji koşulları nükleer silahların çoğalması bağlamında engel teşkil etmektedir; çünkü bu silahların kurulabilmesi ve kullanılabilmesi adına nükleer materyallere ulaşan ülkenin bu teknolojiyi nasıl kullanacağını iyi bilmesi gerekmektedir aksi takdirde nükleer silahları anlamını kaybedecektir.

Kenneth Waltz'a göre asıl problem teşkil eden nokta Kuzey Kore'nin nükleer kaçakçılık aktiviteleridir. Her ne kadar ABD istihbaratı bu konuda çok gelişme kaydetmiş olsa da örnek olarak; Pyongyang'ın Suriye'de yapımına yardım ettiği gizli nükleer reaktör, İsrail'in öncülüğünde ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra İsrail, bu gizli tesise hava saldırısı düzenlerken ABD, plütonyumun işlendiğinden şüphelenilen tesisin yerini doğrulayamamıştır.⁴⁰⁹

Bütün bunların yanı sıra, Tahran ve Pyongyang'ın işbirliği içerisinde olduğu ifade edilmektedir. Nükleer teknik bilgi ve teknoloji Tahran'dan; füze teknik bilgisi ve teknolojisi Pyongyang'dan olmak üzere bir bilgi alışverişi içerisinde olduklarına dair

⁴⁰⁷ Fiona Simpson, "The IAEA'S Dilemma with Syria's Al-Kibar Nuclear Site", Bulletin Of The Atomic Scientists, 2008

⁴⁰⁸ David E. Sanger, "Us Said To Turn Back North Korean Missile Shipment", Newyork Times, 2011

⁴⁰⁹ Scott D. Sagan, Kenneth N. Waltz, "The Spread Of Nuclear Weapons: An Enduring Debate", W.W.Norton and Company, Third Edition, 2013, s.208

şüpheler ortaya konmuş; ancak ABD istihbarat ajansı bu konuyu kabul etmek ya da yalanlamak adına yeterince sağlam kanıtlara sahip olamamıştır.⁴¹⁰

⁴¹⁰ Fredrik Dahl, “West Fears Possible İran-North Korea Nuclear Links”, Reuters, 2011

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜKLEER KUZHEY KORE'DE REJİM GÜVENLİĞİ

I. Rejim Güvenliği Stratejisi Olarak Nükleer Silahlar

1989 yılı itibariyle nükleer silahların savaşta mücadele aracı olarak kullanılmasından ziyade siyasi ve diplomatik faydasına odaklanan temel bir caydırıcılık stratejisi geliştirilmiştir. Kuzey Kore yönetimi için nükleer silahlara sahip olmanın haklılığı düşüncesi, siyasi manevralara yer açmak adına bir araç olarak kullanılması fikriyle özellikle, 1985 yılında Kuzey Kore'nin Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'nı imzalaması için yaratılan uluslararası siyasi baskı ile güçlenmiştir.⁴¹¹

ABD ve Kuzey Kore arasında 1994 imzalanan yılında Çerçeve Anlaşması'yla Kuzey Kore'nin plütonyum üretim programı durdurulmuştur; ancak süreç Kuzey'in nükleer silahlardan tamamen arınmasıyla sonuçlanmamıştır. Bu olayların ışığında Pyongyang'ın nükleer strateji ile ilgili fikirleri de gelişmekteydi ve Irak'a düzenlenen Çöl Fırtınası operasyonunu detaylı bir şekilde incelemeye alan Kuzey Kore, yalnızca nükleer silahları ABD nükleer tehdidini caydırmaya ve Kuzey'in uluslararası alanda hak ettiği politik prestijin sağlanmasına yönelik hizmet edecek siyasi araçlar olabileceği şeklinde değerlendirmiştir.⁴¹²

Bu değerlendirme Kore Merkezi Haber Ajansı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir; “Irak savaşından dünya için çıkarılacak kanlı ders, sadece bir ülkenin en son teknoloji silahlarla herhangi bir saldırıyı ezici bir şekilde yenebilen büyük askeri caydırıcı kuvvetleri olduğunda savaş önleyebileceği ve bağımsızlığını ve ulusal güvenliğini savunabileceğidir.”⁴¹³

Kuzey Kore'nin rejim güvenliği ve nükleer silahlarını birbiriyle ne derece bağdaştırmış ve bütünleştirmiş olduğunu, Kim Jong Un'un 2013 yılının mart ayında gerçekleşen Kore İşçi Partisi toplantısında ortaya koyduğu Byungjin Hattı

⁴¹¹ Joseph S. Bermudez Jr., “ North Korea's Development Of a Nuclear Weapons Strategy”, Us-Korea Institute at Sais, s.10

⁴¹² Kore Merkezi Haber Ajansından KCNA; “Us ‘Ruptured’ Denuclearization Process”, 12 Mayıs 2003

⁴¹³ Ibid

politikasından anlaşılmaktadır. Byungjin, bir yandan ekonomi alanında gelişmeye odaklanırken diğer yandan askeri politikayla nükleer caydırıcılığını geliştirmesi ve güçlendirmesi üzerinde duran ikili politika (dual policy) olarak ifade edilmektedir.⁴¹⁴

Bu çifte kapsamlı politika ile endüstri sektöründe ilerleme kaydetme ve nükleer programını devam ettirme amacının paralel gelişiminin altı çizilmiştir.⁴¹⁵ Bu politika, Kuzey Kore hükümetinin öncelikle siyasi kontrol kaybından kaçınan ve nükleer silahlardan arındırma içermeyen düşünce yapısına önem verdiğini açıkça ortaya koymuştur.

Kuzey Kore, bilimsel araştırma yöneliminden yola çıkarak nükleer silah üretmek üzerinde odaklanan kapsamlı ve düzenli olarak gelişen bir nükleer program yürütmüştür.⁴¹⁶ Bu nükleer program geliştikçe Kuzey Kore yönetimi ve Kore Halk Ordusu bu silahları, ABD tarafından operasyonel stratejik savunma silahlarına karşı gelebilecek herhangi bir saldırıda öncelikli siyasi araç olarak kullanabileceğini gözlemlemesiyle beraber garantili misilleme kapasitesine sahip olabilme bağlamında kademeli olarak nükleer bir strateji geliştirmiştir. Günümüzde nükleer silahları hem stratejik siyasi silahlar hem de operasyonel, taktik ve savaş zamanları olmak üzere çeşitli seviyelerde kullanabileceği araçlar olarak görmektedir.⁴¹⁷

Bu gelişen nükleer silah stratejisinin ABD, Güney Kore, Çin ve Japonya üzerinde etkileri olmaktadır. Şimdiye kadar, Kuzey Kore karmaşık bir dizi politik ve askeri faktör tarafından caydırılmaya çalışılmıştır. Bunlar arasında; ABD güvenlik taahhütleri, Güney Kore ve Japonya'da ABD askeri güçlerinin varlığı, Güney Kore hükümetinin ve silahlı kuvvetlerinin gücü, Çin ve Rusya'nın bölgedeki statükoyu sürdürme arzusu bulunmaktadır.⁴¹⁸

Kuzey Kore'nin nükleer silah programı ve stratejileri Kuzey Kore siyasi sisteminden kaynaklı olarak son derece içe dönük ve kapalı doğası sebebiyle bu konu üzerinde

⁴¹⁴ Scott A.Snyder, “ The Motivations Behind North Korea’s Pursuit of Simultaneous Economic and Nuclear Development”, Council On Foreign Relations, 20 November 2013

⁴¹⁵ Ibid

⁴¹⁶ Joseph S. Bermudez Jr., “ North Korea’s Development Of a Nuclear Weapons Strategy”, Us-Korea Institute at Sais, s.7

⁴¹⁷ Ibid

⁴¹⁸ Ibid, s.7

yapılan araştırmalar sınırlı bilgilere dayanmaktadır. Kuzey Kore'nin ulusal güvenlik stratejisinin bir parçası olarak birçok bilgi kamufle edilmiştir. Bu bağlamda; erişilebilen bilgiler doğrultusunda bu çalışmada, Kuzey Kore konusunda uzun yıllar emek vermiş deneyimli araştırmacıların, uzmanların, güvenilirliği onaylanmış kaynakların ve tarihsel akışın bilimsel verileri ışığında bilgiler paylaşılmaktadır.

A. Nükleer Silahlar ve Caydırıcılık

Nükleer silahlar; Kuzey Kore tarafından sadece güvenlik, iç politika ve prestij aracı olarak görülmemektedir, aynı zamanda sadece Kore yarımadasıyla sınırlı kalmayan uluslararası stratejik hedeflerini elde etmek doğrultusunda gerekli görülen araçlar olmaktadır. Bunların dışında ulusal çıkarlarını korumak bağlamında nükleer silahlar, Kuzey Kore'nin ulusal ideolojisinin bir parçası haline gelmiştir.

Kuzey Kore'nin nükleer silah elde etmek konusundaki motivasyonu birkaç farklı yaklaşım çerçevesince ele alınabilir. Örneğin; Kuzey Kore yönetimi, ulusal çıkarlarını korumak söz konusu olduğunda kendi öz kaynaklarına güvenme bağlamında kendi güvenliğini sağlayarak bu doğrultuda bir dış politika izlemek istemektedir. Jeopolitik konumundan maksimumda fayda sağlamak amacındadır ve barışın ancak farklı ulusların birbirine geri dönülemez zararlar verme yetisine dayanan bir güç dengesinin varlığı ile mümkün olabileceği inancına sahiptir.⁴¹⁹

Aralarında Bruce Cummings'in de olduğu birçok uzmana göre; Kuzey Kore, izole edilmişliğine dayanarak kendini savunmasız ve saldırılara açık hissetmesi bağlamında Pyongyang yönetiminin güvenilirmez müttefikleri ve rejimini ortadan kaldırmak isteyen devletler çerçevesinde nükleer silah sahibi olma arayışını geliştirmiştir. Kuzey Kore, anlaşmalar ve ortaklıklardan ziyade kendi askeri gücüne hepsinden çok güvenmeyi tercih eden ve bu çerçevede güvenliğinin tek garantisini askeri gücünde gören realist bir devlettir.⁴²⁰

⁴¹⁹ Anastasia Barannikova, “ United States-DPRK Relations: Is Normalization Possible”, A report Of The CSIS Russia and Euroasia Program, October 2019, s.37

⁴²⁰ Daniel Wertz, “ The US, North Korea and Nuclear Diplomacy”, The National Comittee On North Korea, October 2018, <https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/history-u.s.-dprk-relations> (e.t 10.10.2019)

Stratejik olarak, Kuzey Kore'nin nükleer silahlara sahip olma isteğinin altında yatan birçok sebep yıllarca Kuzey Kore üzerinde uzmanlaşan analistler tarafından dile getirilmiştir. Bunların arasında en kayda değer olanlarını; tehlikeli ve güçlü bir rakibi caydırmak, nükleer bir saldırı durumunda muadili olacak bir şekilde cevap vermek için kapasitesini arttırmak, başkaları üzerinde hakimiyet sağlama gücüne erişmek, kendi vatandaşlarının korkularını gidermek ve isteklerini karşılama yetkinliğine sahip olmak, kendi sınırları içerisinde ve dışarısında prestij kazanmak, sınırları dışında da belirli bir konum elde ederek eşit davranılma hakkı kazanmak olarak ifade etmek mümkündür.⁴²¹

Bu sebepler birbirleriyle bağlantılı olarak bir bütün şeklinde değerlendirilmektedir, bu sebeplerin hepsi birbiriyle etkileşim içerisinde; zira tek bir sebebe dayanarak Kuzey Kore'nin nükleer silah elde etme gayretini ve azmini açıklamak mümkün değildir. Bahsi geçen etkenler çerçevesince Pyongyang'ın nükleer politikası şekillenmektedir.

Yıllar içerisinde edinilen tecrübeler doğrultusunda Kuzey Kore'nin nükleer silah elde etme sebepleri şekillenmiştir. ABD'den gelebilecek olası bir saldırı korkusu, Güney Kore'nin askeri üstünlüğünü dengeleme arzusu, Koreliler arasında ve dışarıda ulusal imajın sürdürülebilir kılınması ihtiyacı, nükleer silahları rejimin meşruluğu için gerekli görme eğilimi ve eğer Kuzey Kore'nin nükleer tehdidiyle karşı karşıya kalırsa ABD'nin Güney Kore için savaşmayacak olması inancı şeklindeki çıkarımlarla bu sebepler ifade edilebilmektedir.⁴²²

Nükleer silahların uluslararası ilişkilerdeki etkisini açıklamak üzere farklı ifadeler yer almaktadır. Örneğin; Kenneth N.Waltz, büyük bir yıkım gücüne sahip olan silahları elinde tutan nükleer silah devletlerinin bunun farkındalığı doğrultusunda daha dikkatli olarak ve aralarında güç dengesini sağlayacak şekilde hareket edeceğini savunmaktadır.⁴²³ Devleti bütünleşmiş bir birim olarak görmeyen Waltz'un tersi bir görüşle Scott Sagan, bireysel çıkarları doğrultusunda hareket eden kişiler ve birimler nükleer

⁴²¹ Sung Chull Kim, Michael D.Cohen, "North Korea and Nuclear Weapons", Georgetown University Press, 2017, s.24

⁴²² Ibid, s.25

⁴²³ Scott D. Sagan, Kenneth N. Waltz; "The Spread Of Nuclear Weapons : An Enduring Debate", Third Edition, New York: Norton, 2013, ss.200-2001

silahsızlanmayı başarısızlığa uğratarak nükleer felaket riskini arttırmaktadır ifadesiyle uyarmaktadır.⁴²⁴

Her iki argüman da teorik anlamda mantığa yatkın olmakla beraber, empirik olarak sorgulanabilir; çünkü birinci bölümde bahsettiğim üzere nükleer silah sahibi devletler arasında nükleer savaş çıkma ihtimalinin düşük olması; ancak düşük yoğunluklu askeri çatışmaların çıkma ihtimalinin yüksek olması bağlamında istikrar ve istikrarsızlık paradoksu akla gelmektedir.

Rejim güvenliği bağlamında değerlendirildiğinde nükleer silahlar nükleer caydırıcılığı gündeme taşımıştır. 2003 yılında Kuzey Kore'nin ilk defa nükleer caydırıcılık terimini ifade etmesinin ardından genelde bu terim, statüko elde etme bağlamında ve nükleer caydırıcılık amacının düşmanı, askeri bir provokasyona girişmesini karşılaşılabileceği sonuçlardan çekinerek kısıtlandırabileceği düşünerek vurgulanmıştır.⁴²⁵

Nükleer caydırıcılığın bu ifadelerle vurgulanmasına rağmen, 2003 yılından 2008'e kadar geçen süre zarfında Kuzey Kore bir yandan Altı Taraflı Müzakerelere katılırken, diğer yandan 2006 yılında gerçekleştirdiği nükleer testle nükleer silah programını güçlendirmeye odaklandığını ortaya koyması bağlamında bazı uzmanlar tarafından statükoyu bozma eğilimleri olarak değerlendirilmiştir.

Bunların sonuçları olarak; Kuzey Kore'nin statükoyu, korumaktan bozma eğilimine yönelik tavırlarındaki değişim dikkate değer bir nokta olmuş ve 2008 yılında Altı Taraflı Müzakerelerin çıkmaza girmesiyle beraber 2009 yılında Pyongyang'ın gerçekleştirdiği ikinci nükleer denemesiyle beraber bir kırılma noktası yaşanmıştır.⁴²⁶

Kuzey Kore artık nükleer caydırıcılığı sadece ulusal güvenliği ve rejimin devamlılığını sağlama aracı olarak görmemekte aynı zamanda Kore yarımadasındaki askeri dengeleri değiştirme ve Güney Kore'yi baskılama aracı olarak görmektedir. Kuzey Kore'nin duruşu zamanla daha da revizyonist bir hal almıştır.⁴²⁷ Altı taraflı

⁴²⁴ Ibid

⁴²⁵ Patrick Morgan, "Deterrence Now", Cambridge University Press, 2003, ss.1-3

⁴²⁶ Kim and Cohen, Op.cit, ss.37-38

⁴²⁷ Ibid

görüşmelerin Kuzey Kore'nin nükleer silah politikasında ne gibi değişikliklere sebep olduğu ve akabinde görüşmelere taraf olan devletlerle Kuzey Kore arasında hangi gelişmelerin yaşandığı ilerleyen kısımlarda daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Kuzey Kore'nin nükleer doktrin temelleri, Bush yönetimi zamanında terörle savaş ve önleyici vuruş politikasının vurgulanmasıyla gün yüzüne çıkmış gibi yansıtılabilmektedir. Ancak; Pyongyang'ın gizlice yürüttüğü nükleer programının arkasında aslında, Soğuk Savaşın bitimi ve Kuzey Kore'nin uluslararası izolasyonu varlık göstermektedir.⁴²⁸ Bush'un yeni güvenlik politikası, Kuzey Kore'yi Washington'un önleyici vuruş ve nükleer caydırıcılığına meydan okumakta kararlı olan korku dolu bir savaşçı haline getirmiştir. Bunlar, Washington'un yeni güvenlik stratejilerinin istenmeyen sonuçları olmuştur.⁴²⁹

Pyongyang'ın Washington'un yeni güvenlik stratejisini yorumlamasıyla çıkardığı sonuç, yalnızca nükleer gelişimini devam ettirmek zorunda hissettirmemiş aynı zamanda nükleer doktrini ve revizyonist stratejisini de geliştirmesine sebebiyet vermiştir. Kuzey'in nükleer yeterliliği arttıkça caydırıcılık stratejisini askeri ve diplomatik cephelere genişletmiştir. Kuzey Kore'nin stratejisi dengelemekten çok statükoyu bozma eğilimi göstermiştir.⁴³⁰

Kuzey Kore'nin oluşturmaya çalıştığı tehdidin amacı sadece kendisine karşı yürütülecek bir savaşa engel olmak değil, aynı zamanda uzun vadede müzakerelerin konu kapsamını Kuzey Kore'nin nükleersizleştirilmesinden Kuzey Kore'nin nükleer silahlarının kontrolü yönünde değiştirmek olarak ifade edilebilir. Bu gayretinin altında yatan niyet ise, Kuzey Kore'nin nükleer silah sahibi bir devlet olarak kabul görmesini sağlamaktır.

B. Nükleer Güç Olma Arzusunun Altında Yatan Temel Sebepler

Toprak bütünlüğünü korumak isteyen Kuzey Kore, nükleer kararlılığını arttırmış ve nükleer faaliyetlerin gerçekleşmesi için ihtiyaç duyulan madenler bakımından çok güçlü

⁴²⁸ Terence Roehrig, "From Deterrence To Engagement: The US Defense Commitment To South Korea", Lanham MD: Lexington 2006, s.26

⁴²⁹ Ibid

⁴³⁰ Kim and Cohen, Op.cit, s.47

bir konumda olan Kuzey Kore'den bu madenlerin SSCB'ye satışının gerçekleştirilmeye başlanmasından itibaren SSCB ile iş birliği başlamıştır. Bir taraftan Çin'e uzmanlar gönderilirken diğer taraftan da nükleer araştırma projelerinde 1956'da iş birliğini öngören resmi bir anlaşma imzalanarak nükleer faaliyetler için iş birliğine gidilmiştir.⁴³¹

Kuzey Kore'nin nükleer gelişimine odaklanmasının en önemli etkenlerinden biri olarak rejimin ayakta kalma arzusu ifade edilebilir. Kim İl Sung nükleer silahlara yönelim sebeplerinden olan, Kore Savaşı sırasında algıladığı Amerikan nükleer tehdidine dikkat çekmiştir. Amerikalı General Douglas McArthur'un Kore Savaşı'nı erken bitirmek maksadıyla nükleer silahları kullanmayı ciddi bir şekilde değerlendirmeye almıştır.⁴³² Bu olaya ilaveten, dönemin Amerikan Başkanı Dwight Eisenhower; 1950'lilerde Güney Kore'ye çok sayıda taktik nükleer silah konuşlandırmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde yedi yüzden fazla Amerikan nükleer silahının oradaki varlığı ifade edilmiştir.⁴³³

Bu koşullar altında Kuzey Kore Sovyetler Birliği'nden nükleer tesis kurmak için yardım istemiştir. Sonuç itibariyle, 1965 yılında Sovyetler Birliği Yongbyon'da nükleer bir reaktör kurmuştur ve Kuzey Kore, Amerikan saldırganlığını ve Güney Kore'nin bu saldırganlığa desteğini caydırmak adına nükleer silah geliştirmede kullanmak için plütonyum üretmeye çalışmıştır.⁴³⁴

Bu bilgilerin ışığında ABD'nin bölgedeki varlığının Kuzey Kore'nin nükleer çalışmaları üzerindeki etkisi doğrudan gözlemlenebilmektedir. “ABD'nin Japonya'daki üslerinde yaklaşık 40.045 askeri, 5,500 kadar sivil personeli görev yapmaktadır. ABD 7'inci filosu Yokosuka'da, 3'üncü Deniz Piyade Seferi Kuvveti (3rd Marine Expeditionary Force –MEF) Okinawa'da üslenmiştir. ABD Hava Kuvvetlerinin 130 kadar uçağı Japonya'daki Misawa ve Kadena hava üslerinde konuşlandırılmıştır. Ayrıca

⁴³¹ Robert Alvarez, “North Korea: No Bygones at Yongbyon”, The Bulletin of the Atomic Scientists, Cilt 59, Sayı 4, Temmuz/Ağustos 2003, ss. 39-45

⁴³² Walter C. Clemens, “ North Korea's Quest For Nuclear Weapons: New Historical Evidence”, Journal Of East Asian Studies 2010, s.127

⁴³³ Sung Chull Kim, Michael D. Kohen; “North Korea and Nuclear Weapons”, Georgetown University Press, Washington D.C, 2017, s.182

⁴³⁴ Ibid

Güney Kore’de, Kore ABD Kuvvetleri Komutanlığı (US Forces in Korea – USFK) emrinde 40.258 ABD askeri ile Osan ve Gunsan’da ABD hava üsleri bulunmaktadır.”⁴³⁵

Güney Kore ve Japonya’daki askeri varlığının yanı sıra ABD’nin Filipinler’de Hawaii’de ve Guam Adası’nda önemli sayıda askeri üs ve tesisleri bulunmaktadır. ABD, Asya’daki askeri varlığıyla Kuzey Kore’yi çevreleyerek çok ciddi bir tehdit oluşturmaktadır, bu sebepler Kuzey Kore’de kendini müdafaa etme ve caydırıcı bir güç oluşturabilme adına nükleer silah sahibi olma ihtiyacını doğurmuştur.⁴³⁶

Bu gelişmelerin yanı sıra geçmişte, Küba krizi esnasında Kuzey Kore’nin müttefiki olarak nitelendirdiği SSCB’nin Küba’dan nükleer silahlarını geri çekmesi sonucu SSCB’ye duyduğu güven azalmıştır ve bunu ABD’ye boyun eğmek olarak değerlendirmiştir. Ayrıca, bunların dışında Kuzey Kore ekonomik bakımdan Güney Kore kadar gelişmemiştir bundan sebeple Güney Kore, Kuzey üzerinde ekonomik hegemonya kurmaya ve iki ülke arasında kurulan ekonomik iş birliği sayesinde Pyongyang’ın iktisadi bağımlılığını arttırıp ülkeyi kontrol altında tutmaya çalışmıştır.⁴³⁷

Bütün bu gelişmeler Kuzey Kore’nin prestij kazanmak için nükleer silah sahibi olması gerektiğine inanmasına zemin hazırlamıştır. Kuzey Kore için Küba krizi olayında SSCB’nin, kendi çıkarları uğruna diğerlerini yüzüstü bırakabileceğini gösteren tutumunun yarattığı güvensizlik, Kore Savaşı’nda ABD’nin nükleer silah kullanmayı düşündüğünün ortaya çıkması önemli kırılma noktaları olmuştur.⁴³⁸

Ayrıca; ekonomik yetersizlikleri sebebiyle mevcut potansiyelini istediği gibi hayata geçiremeyen Kuzey Kore’nin, etkisiz ülke imajını yok etmek için nükleer silah üretimine yönelmesi ve Amerika’nın Kuzey Kore’ye yönelik uluslararası alanda uyguladığı baskılar; göstermektedir ki tarih boyunca Kuzey Kore, kendi güvenlik

⁴³⁵Dufour Jules, “The Worldwide Network of US Military Bases”, <https://www.globalresearch.ca/the-worldwide-network-of-us-military-bases-2/5564> (e.t 1.11.2019)

⁴³⁶ Ibid

⁴³⁷ Scott D. Sagan, Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb, International Security, Vol. 21, No. 3. (Winter, 1996-1997), p.85.

⁴³⁸ Ibid

kaygısı ön planda ve müttefiklerine duyduğu güvenin zedelenmesinin yarattığı temkinle hareket etmiştir.⁴³⁹

Soğuk savaşın son zamanlarını, Kuzey Kore'nin nükleer hırslarını teşvik ettiği doğrultusunda değerlendirmek mümkündür. Kuzey Kore, ani bir şekilde Sovyetler Birliği ve Doğu Blok'u ülkeleri de dâhil olmak üzere komünist müttefiklerini kaybetmiştir. Ekonomik yardımların eksikliği, Kuzey Kore'nin ekonomisinin büyük ölçüde bu yardımlara bağlı olması bağlamında Kuzey Kore ekonomisine ciddi boyutlarda zarar vermiştir.⁴⁴⁰

Bütün bunlara ilaveten, Kuzey Kore Devleti siyasi olarak uluslararası topluluktan izole edilmiştir ve Sovyetler Birliği 1990 yılında Güney Kore'yle diplomatik ilişkiler kurmuştur. Sovyetler Birliği, Güney Kore'nin Birleşmiş Milletler'e katılmasına da izin vermiştir. Çin dahi Güney Kore'yle 1992 yılında ilişkilerini normalleştirmiştir.⁴⁴¹ Bütün bu ağırlaştırılmış koşullar altında Kuzey Kore'nin nükleer gelişim arzusu perçinlenmiştir, nükleer programını rejimin ayakta kalmasının askeri bir garantisi olarak görmüştür. Bunun yanı sıra, ABD ve onun müttefiklerine karşı diplomatik bir pazarlık kozu elde etmiştir.⁴⁴²

Tarihi boyunca gerek müttefikleri gerek düşman olarak nitelendirdiği devletlerle deneyimlediği gelişmeler doğrultusunda, ulusal bağımsızlık ve kendine yeterlilik prensiplerinin sembollerinden en değerlisi haline gelen nükleer güç olma statüsü Kuzey Kore rejiminin ayakta kalabilmek adına elde ettiği en önemli dayanaklarından olmaktadır.

Önceki bölümlerde ifade edildiği gibi, Kuzey Kore geçmiş liderlerinin ve mevcut yönetiminin ayakta kalma çabalarının özünde Juche ideolojisi ve Songun anlayışı çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu iki kavramın bütünleşerek yarattığı algıda yatan temel prensip, bir lider öncülüğünde kendi ulusal gücüne güvenme ve bu güce sahip olmanın en kesin çözümünün nükleer güce sahip olmakla gerçekleşebileceği anlayışıdır.

⁴³⁹ Ibid

⁴⁴⁰ Olav Njolstad, "Nuclear Prolifertion and İnternational Order", Routledge, 2001 -Leon V.Sigal, "How To Bring North Korea Back İnto The Npt", Nuclear Proliferation and İnternational Order, s.67

⁴⁴¹ Ibid

⁴⁴² Sung Chull Kim, Op.cit, s.182

C. Nükleer Güç Olma Süreci

Kuzey Kore'nin 1940'lı yıllarda konvansiyonel silahlanma faaliyetlerinde SSCB'nin etkisi görülmüştür, bunun yanı sıra Kore Savaşı esnasında gerek askeri gerek stratejik açıdan Çin'in desteğini de almıştır. Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin başlangıcını 1947 yılına kadar götürmek mümkündür.⁴⁴³ Kuzey Kore, resmi olarak nükleer programına 1950'lerin başında başlamış; 1952 yılının Aralık ayında, hükümet Atom Enerjisi Araştırma Enstitüsü ve Bilimler Akademisi'ni kurmuştur; ancak nükleer çalışmalar Kuzey Kore, Sovyetler Birliği ile işbirliği anlaşmaları yaptığında ilerlemeye başlamıştır.⁴⁴⁴

Zira bu yıllarda SSCB, Kuzey Kore'den bu alanda kullanılan önemli madenleri satın almaya başlamış ve 1952 yılında da Çin, ülkeden radyoaktif madde satın almak için girişimlerde bulunmuştur. 1956 yılına gelindiğinde SSCB ve Pyongyang nükleer araştırma projelerinde işbirliğini öngören resmi bir anlaşma imzalamış ve bu anlaşma gereğince Sovyetler Birliği, Kuzey Koreli bilim adamlarını ülkesinde nükleer teknoloji kapsamında eğitmeye başlamıştır.⁴⁴⁵

1959 yılında imzalanan yeni anlaşma ile Kuzey Kore'de bir araştırma reaktörü kurma kararı alınmıştır. 1959 yılında Kuzey Kore ve Sovyetler Birliği arasında imzalanan bu anlaşma; Yongbyon'da bir nükleer araştırma kompleksi kurulması adına Sovyet yardımı için nükleer enerjinin barışçıl kullanımı konusunu gündeme alan bir anlaşma olmuştur.⁴⁴⁶

Kuzey Kore'nin nükleer teknolojiye ilgisi, 1950'li ve 60'lı yıllardaki ilk nükleer faaliyetler çerçevesinde eğitilmiş nükleer uzmanlardan oluşan bir kadro inşa etmeye ve yurtdışından yardım alarak özellikle de Sovyetler Birliği'nin desteğiyle ulusal bir nükleer altyapının temellerini geliştirmeye odaklanarak başlamıştır.

⁴⁴³ Dean Cheng, "The North Korean Nuclear Development Program And Japan" Center for International Studies Massachusetts Institute of Technology, <https://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/17105/JP-WP-92-08-27478792.pdf?sequence=1> ss. 1-2 (e.t 10.10.2019)

⁴⁴⁴ "North Korea İntroduction", Seoul: Korea İnstitute For National Unification, 2009, s.322

⁴⁴⁵ Ibid

⁴⁴⁶ Park Yong Chae, "Focus On Nuclear Technology/ The North Produces Most Electricity For Themselves", Shinmun 1994, s.5

1960'ların başında Sovyetler Birliği, Sovyet IRT-2000 nükleer araştırma reaktörü ve ilgili tesislerin kurulumunu içeren Yongbyon Nükleer Araştırma Merkezi'nin inşasında Kuzey Kore'ye kapsamlı teknik yardım sağlamıştır. Kuzey Kore bu küçük araştırma reaktörünü radyoaktif izotoplar üretmek ve personel yetiştirmek için kullanmıştır.⁴⁴⁷ Kabine ve Bilimler Akademisi, nükleer tesislerin operasyonel ve idari gözetimine sahip olmasına rağmen, dönemin Kuzey Kore lideri Kim Il Sung daha sonra nükleer programın ve silah geliştirme ile ilgili tüm nihai kararların kontrolünü elinde tutmuştur.⁴⁴⁸

1960'ların sonunda, Kuzey Kore hem sivil hem de askeri uygulamalar içeren bir nükleer programı desteklemek üzere eğitim ve araştırma kurumlarını genişletmiştir. 1970'lerin başlarında, Kuzey Koreli mühendisler IRT-2000 araştırma reaktörünü genişletmek için yerli teknolojiyi kullanıyorken Pyongyang, Sovyetler Birliği'nden plütonyumu yeniden işleme teknolojisini almaya başlamıştır.⁴⁴⁹ Temmuz 1977'de Kuzey Kore, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu ve SSCB ile IRT-2000 araştırma reaktörünü ve Yongbyon'da UAEK'nın koruma tedbirlerini içeren üçlü bir koruma anlaşması imzalanmıştır. Sovyetler, reaktörün yakıtını sağladıkları için sözleşmeye dâhil edilmiştir.⁴⁵⁰

1970'lerde, Kuzey Kore lideri Kim Il Sung, ülkenin yerli bir nükleer silah programı geliştirmesi için zemin hazırlamaya başlamış ve 1979'da Kuzey Kore, Yongbyon'da 5 MWe'lık deneysel bir nükleer reaktörün inşasına başlamıştır. Magnox tipi bir reaktör; doğal uranyum üzerinde çalışarak silah sınıfı plütonyumun yeniden işlenmesi için harcanan yakıtı üretmiştir.⁴⁵¹ Kuzey Kore, bir nükleer bombanın tetikleme mekanizmasını oluşturmak için gereken yüksek patlayıcı testlerini denemeye

⁴⁴⁷ Gregory Karouv, "A Technical History of Soviet-North Korean Nuclear Relations," in James Clay Moltz and Alexandre Y. Mansourov, eds., *The North Korean Nuclear Program: Security, Strategy, and New Perspectives from Russia* (New York: Routledge, 2000), s. 17

⁴⁴⁸ Ibid

⁴⁴⁹ <https://www.nti.org/learn/countries/north-korea/nuclear/> (26.02.2020)

⁴⁵⁰ Ibid

⁴⁵¹ Daniel Wertz, "The US, North Korea and Nuclear Diplomacy", *The National Committee On North Korea*, October 2018, s. 6

başlamıştır. 1980'lerin ortalarında, ülke Yongbyon'da 50MW nükleer reaktör inşa etmeye başlamış ve aynı zamanda uranyum işleme tesislerini genişletmiştir.⁴⁵²

Birtakım uzmanlara göre, Sovyetler Birliği'nin 1980'lerde Yongbyon'un gelişimine doğrudan yardımcı olmadığı ve Kuzey Kore'ye 1960'larda Yongbyon'da bulunan küçük bir araştırma reaktörü verdiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, Kuzey Koreli nükleer bilim adamları, Aralık 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar orada eğitim almaya devam etmiştir.⁴⁵³ Ayrıca; 1999 yılından bu yana ABD istihbarat teşkilatı tarafından, Doğu Alman ve Rus nükleer bilim adamlarının 1990'lı yıllarda Kuzey Kore'de oldukları ve Çinli işletmelerin Kuzey Kore'nin füze programı için önemli bileşenler ve hammadde tedarik ettiği bilgisine sahip oldukları rapor edilmiştir.⁴⁵⁴

1. *Nükleer Denemeler*

9 Ekim 2006 tarihinde ilk nükleer denemesini gerçekleştirdiğini açıklayan Kuzey Kore nükleer güce sahip olma kararlılığını, 2009 ve 2013 senesinde diğer nükleer denemelerini gerçekleştirmeye devam ederek ortaya koymuştur. Kuzey Kore, bu süreç zarfında karşılaştığı yaptırımlara meydan okumuş ve Birleşmiş Milletler kararlarına boyun eğmediğini göstermiştir.

İlerleyen bölümde detaylarıyla açıklanacak olan Çerçeve Anlaşmasına, yıllar süren Altı Taraflı Müzakerelere ve BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı yaptırım kararlarına rağmen, Pyongyang yönetimi nükleer silahlanma yolundan dönmemiş tam aksine büyük bir kararlılık örneği sergileyerek bu nükleer silahlanma sürecini hızlandırarak yoluna devam etmiştir.

Kuzey Kore'nin 2006 yılında gerçekleştirdiği Taepodong-2 denemesi başarılı olmamış, BM Güvenlik Konseyi, 1178 sayılı kararla Kuzey Kore'nin nükleer deneme yapmasını yasaklamıştır. 2009 yılında Unha-2 denenmiş ve başarılı olmamıştır. 2012 yılında Pyongyang yönetimi Unha-3, Pyongyang'dan Los Angeles'ı vurabileceği

⁴⁵² Joseph S. Bermudez, Jr., "North Korea's Nuclear Infrastructure," Jane's Intelligence Review, February 1994, s. 79

⁴⁵³ Larry A.Niks, Op.cit, 1999

⁴⁵⁴ Ibid

düşünülen roketi uzaya fırlatmayı başarmıştır. 2013 yılındaki denemesini Kuzey Kore, Güvenlik Konseyi'nin almış olduğu 1718 (2006), 1874 (2009) ve 2087 (2013) sayılı kararlarına cevap niteliğinde olduğunu açıklayarak gerçekleştirmiştir.⁴⁵⁵

Gerçekleştirilen ilk iki denemede kullanılan madde plütonyum olmuştur; fakat Kuzey Kore'nin 2010'da uranyum zenginleştirme programını başlattığını ifade etmesinin ardından yaşanan çelişkiler sonucu bu denemede plütonyum kullanılıp kullanılmadığının ifşa edilmemesi o dönem nükleer silah geliştirilmiş olabileceği şüphesi noktasında önem kazanmıştır.⁴⁵⁶

BM Güvenlik Konseyi, 2012 yılında Kuzey Kore'nin üzerinde uygulanan yaptırımları ihlal ederek balistik füze teknolojisi kullandığını vurgulamış ve ülkenin hala bu faaliyetlere devam etmesinde gösterdiği kararlılığı kınamıştır. Bu bağlamda Konsey, 2087 (2013) sayılı kararın oybirliği ile kabul edilmesiyle, Kuzey Kore'nin 1718 (2006) ve 1874 (2009) kararlarındaki yükümlülüklerini dikkate almasını, tüm nükleer silahlardan vazgeçmesi de dâhil olmak üzere derhal doğrulanabilir ve geri döndürülemez şekilde nükleer programlarının tamamen durdurulması kararına uymasını istemiştir.⁴⁵⁷

Kuzey Kore'nin 1990'ların başından bu yana füze programı dört seviyede gelişmiştir. İlk üç tip füze Kuzey Kore'nin cephaneliğine göre geliştirilen füze türleri olmuştur. Kuzey Kore'nin 300 mil menzile sahip 600'den fazla Scud füzesi olduğu ve Temmuz 2006'da test edilen yeni versiyonlar, sıvı yakıt füzelerinin aksine hızlı bir şekilde ateşlenebilen katı yakıtlı Scud'lar olarak ifade edilmiştir.⁴⁵⁸

Scud'ların menzili Güney Kore'nin tamamını kapsayabilmektedir. İkinci seviye, Kuzey Kore'nin de ilerleme kaydettiği orta menzilli füzelerin geliştirilmesi olmuştur. Kuzey Kore'nin muhtemelen 300'den fazla orta menzilli Nodong füzesi konuşlandırmış

⁴⁵⁵ North Korea Confirms It Conducted 3rd Nuclear Test”, The New York Times, February 11, 2013, <https://www.nytimes.com/2013/02/12/world/asia/north-korea-nuclear-test.html> (e.t 9.11.2019)

⁴⁵⁶ Ibid

⁴⁵⁷ “ Security Council Condemns Use Of Ballistic Missile Technology in Launch By Democratic People’s Republic Of North Korea, In Resolution 2087 (2013), <https://www.un.org/press/en/2013/sc10891.doc.htm> (9.11.2019)

⁴⁵⁸ Larry Nicksch, op.cit, p.25; “North Korea’s missile Arsenal”, Reuters News, July 3, 2009

olabileceği belirtilmiştir.⁴⁵⁹ Nodongların, Japonya'nın çoğuna ulaşabilecek tahmini 900 mil menzile sahip olduğu ve Kuzey Kore'nin, Temmuz 2009'da hem Scud'ları hem de Nodongları test ettiği rapor edilmiştir.⁴⁶⁰

Kuzey Kore'nin 2003 yılından itibaren daha doğru, daha uzun menzilli bir ara balistik füze geliştirdiği ve Taepodong X veya Musudan olarak adlandırılan bu yeni füzenin, Sovyet SS-N-6 füzesinin tasarımına dayandığı öne sürülmüştür. Füzenin 1500 ila 2400 mil menzil aralığına sahip olmasının Amerikan askeri üssüne, Amerikan personel ve ailelerinin yaşadığı Guam ve Okinawa'ya ulaşmak için yeterli olduğu ifade edilmiştir.⁴⁶¹

22 Şubat 2009 tarihinde Güney Kore Savunma Bakanlığı'nın yayınladığı raporda, Kuzey Kore'nin en az 1.800 mil menzile sahip yeni bir orta menzilli füze kullandığını bildirirken Musudan'ı kast etmiş olabileceği vurgulanmıştır.⁴⁶² Ancak; o dönem Kuzey Kore Alaska'ya, Hawaii'ye veya ABD'nin batı sahiline ulaşabilen uzun menzilli bir füze geliştirmeyi başaramamıştır.

Kuzey Kore, 4 Temmuz 2006'da Taepodong 2'yi test etmeye çalışmış, ancak füzenin ilk etabı yaklaşık 40 saniye sonra Japon Denizi'ne düşmüştür.⁴⁶³ 5 Nisan 2009'da Kuzey Kore üç aşamalı bir Taepodong 2'yi, üçüncü aşamasının uydudan oluştuğunu ifade ederek test etmeye çalışmıştır. Bu kez füzenin ilk ve ikinci aşamaları Unha-2 olarak adlandırılmış, başarıyla ayrılmış ve ikinci aşama, fırlatma sahasından 3.000 kilometreden fazla (1.980 mil) bir mesafede Pasifik okyanusuna inmiştir.⁴⁶⁴

Uyduyu taşıdığı iddia edilen üçüncü aşama ise, ya ikinci aşamadan ayrılmadı ya da ayrıldıysa Pasifik Okyanusu'na yaklaştığı düşünülmektedir. ABD'li yetkililer ve en tarafsız uzmanlar başlangıçta testin başarısız olduğunu ifade ederken,

⁴⁵⁹ Ibid

⁴⁶⁰ Factbox—a look at North Korea's missile arsenal,” Reuters News, March 28, 2008

⁴⁶¹ Ibid

⁴⁶² Jae-soon Chang, “SKorea: NKorea has deployed new ballistic missile,” Associated Press, February 23, 2009

⁴⁶³ Pamela Hess, “Pentagon official calls missile test a failure,” Washington Times, April 7, 2009, s. A11

⁴⁶⁴ Ibid

2009 yılında gerçekleştirilen testin 2006'daki testten daha iyi bir performans gösterdiği belirtilmiştir.⁴⁶⁵

Kuzey Kore'nin füze programının dördüncü seviyesi, Orta Doğu ve Güney Asya'daki diğer ülkelere füze ihracatının yanı sıra, İran ve Pakistan ile füzelerin geliştirilmesindeki ortak iş birliği olmuştur. 1990'larda Kuzey Kore'nin Pakistan, İran, Yemen, Suriye ve Mısır'a Scud ve Nodong füzeleri ihraç ettiği rapor edilmiştir.⁴⁶⁶

Hem Pakistan hem de İran ile ortak kalkınma programlarına katılmıştır. İran'la iş birliğinin, İran'ın Şahab olarak da adlandırdığı Nodong'un; Musudan'ın ve İranlı Safir-2'in daha sofistike versiyonlarının geliştirilmesiyle devam ettiği bildirilmiştir.⁴⁶⁷ Bir sonraki kısım olan balistik füzeler bölümünde Kuzey Kore'nin 1970'li yıllarda başlayan füze geliştirme programıyla beraber füzeler daha detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılacaktır.

Kuzey Kore'nin nükleer silah ihracatında yaşanan gelişmelerin yanı sıra, Aralık 2005'te dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell yaptığı açıklamada, Kuzey Kore'nin ilk defa “kendini savunmak için nükleer silahlar ürettiğini ve bu silahların her koşulda kendini savunma amaçlı nükleer caydırıcı olarak kalacağını” beyan ettiğini vurgulamıştır.⁴⁶⁸

Bu beyanın ardından bir yıldan kısa bir süre sonra, 9 Ekim 2006 tarihinde Kuzey Kore ilk nükleer testini gerçekleştirmiştir. Test, patlayıcı veriminin bir kilotondan az ve sınırlı olarak; ayrıca birçok uzman tarafından nükleer silah kapasitesinin etkileyici olmadığı şeklinde değerlendirilmiştir. ABD istihbarat topluluğu (Ulusal İstihbarat Dairesi 2007 Ofisi), testin bir kilotondan daha az, diğer devletlerin ilk nükleer testinin veriminin çok altında bir verim olduğunu belirtmiştir.⁴⁶⁹

⁴⁶⁵ “North Korea’s rocket launch was a failure: analysts,” Agence France Presse, April 6, 2009. William J. Broad, “Korean missile was a failure, trackers say,” New York Times, April 6, 2009, s. 1

⁴⁶⁶ Jim Mannion, ROK, US express concerns over DPRK’s development of long-range missiles, Agence France Presse, November 7, 2007. Charles P. Vick, Has the NodongB/Shahab-4 finally been tested in Iran for North Korea, Global Security (internet), May 2, 2006

⁴⁶⁷ Ibid

⁴⁶⁸ Hans M.Kristensen, Robert Norris; “North Korean Nuclear Capabilities 2018”, Bulletin Of Atomic Scientists, Taylor and Francis Group, 2018, s. 45

⁴⁶⁹ Ibid

ABD'ye göre, 25 Mayıs 2009'da gerçekleşen ikinci test biraz daha güçlü olarak değerlendirilmiş ve Kuzey'in daha fazla kilotonluk bir verimle nükleer silah üretme kabiliyetine sahip olduğu öne sürülmüştür. 12 Şubat 2013 tarihinde yapılan üçüncü testin ise, İstihbarat topluluğu tarafından başlangıçta (Ulusal İstihbarat Teşkilatı Ofisi 2013) veriminin birkaç kiloton olduğu ifade edilmiş⁴⁷⁰; ancak uluslararası analizler daha sonra verimin 10 kiloton civarında olduğunu vurgulamıştır.⁴⁷¹

6 Ocak 2016'da dördüncü nükleer testinin ardından Kuzey Kore, başarılı bir şekilde hidrojen bombası patlatmayı gerçekleştirdiği iddiasında bulunmuştur. Patlamanın verimi nispeten mütevazı olarak değerlendirilebilecek yaklaşık beş kiloton olmuştur ve ABD istihbarat topluluğu, ertesi ay testin düşük veriminin başarılı bir termonükleer cihaz testi ile tutarlı olmadığı şeklinde değerlendirmiştir.⁴⁷²

9 Eylül 2016 tarihinde, o yıl yapılan ikinci deneme 10 ila 15 kiloton arası şiddetle gerçekleşerek daha güçlü olmuştur; ancak yine de başarılı bir termonükleer testten beklenenden çok uzak olarak değerlendirilmiştir.⁴⁷³ Kuzey Kore'nin hidrojene atıfta bulunması ile birlikte, tek kademeli bir fisyon (parçalanma) cihazının verimliliğini arttırmak için trityum kullanımını ima etmesi mümkündür; ancak kesinliği bilinmemektedir. Böyle bir teknoloji, Kuzey Kore'nin her bombada daha az nükleer fisyon elementi kullanmasını ve üretim kapasitesini daha da arttırmasını sağlayacaktır.⁴⁷⁴

⁴⁷⁰ Office of the Director of National Intelligence; "Statement by the Office of the Director of National Intelligence on North Korea's Declared Nuclear Test on February 12, 2013," 12 February 2013. <https://www.odni.gov/index.php/newsroom/press-releases/press-releases-2013/item/809-statement-by-the-office-of-the-director-of-national-intelligence-on-north-korea-s-declared-nuclear-test-on-february-12-2013> (13.11.2017)

⁴⁷¹ Norsar, "The Nuclear Explosion in North Korea on 3 September 2017: A Revised MagnitudeAssesment," 12 September 2017. <https://www.norsar.no/press/latest-press-release/archive/the-nuclear-explosion-in-north-korea-on-3-september-2017-a-revised-magnitude-assessment-article1548-984.html> (13.11.2017)

⁴⁷² James R. Clapper, Director Of National Intellegence; "Statement for the Record: Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community," Senate Armed Service Community, 9 February 2016, s.7

⁴⁷³ Hans M.Kristensen, Robert Norris; "North Korean Nuclear Capabilities 2018", Bulletin Of Atomic Scientists, Taylor and Francis Group, 2018; Jones, G. S, "The Implications Of North Korea Testing A Boosted Nuclear Weapon." Proliferation Matters, 11 January 2016

⁴⁷⁴ Ibid

a) Nükleer Denemelerin Ardındaki Detaylar ve Değerlendirmeler

Testlerin gerçekten nükleer savaş başlığı içerdiği veya bir füzeye daha fazla değişiklik yapılmasını gerektiren test cihazları içerip içermediği netlik kazanmamıştır. 2009-2010 yılları arasında Ulusal İstihbarat Direktörü olan Dennis Blair, bu patlamaların test cihazlarını içerdiğini düşündüğünü 2017 yılında belirtmiştir. Bir konuşma esnasında Blair, “Kuzey Kore’nin nükleer savaş başlıklarını yedi ya da sekiz yıl önce geliştirdikleri kaba silahlar olarak nitelendirmiş ve Pyongyang’ın programının 10 ila 15 nükleer bomba geliştirdiğini iddia etmiştir.”⁴⁷⁵

Ulusal Hava ve Uzay İstihbarat Merkezi (NASIC) 2017 raporu, Kuzey Kore füzelerinin nükleer kapasiteli olduğunu açık olarak tanımlamamış veya Kuzey Kore’nin operasyonel nükleer savaş başlığı olduğunu da belirtmemiştir. Bunun yerine raporda: “Kuzey Kore nükleer silahları test etti ve füzelerinin nükleer savaş başlığı taşıyabildiğini iddia etti” şeklinde ifade edilmiştir.⁴⁷⁶ Bu bağlamda rapor, Kuzey Kore’nin nükleer silah test ettiği ve füzelerinin nükleer savaş başlığı taşıyabildiği olgusunun, kesinliğinden emin olunmayan bir bilgi olduğunu belirterek sadece Kuzey Kore’nin kendi iddiası olarak vurgulanmıştır.

Siegfried Hecker, Kuzey Kore nükleer tesislerine birkaç yıl boyunca erişim yetkisine sahip olmuş Los Alamos Ulusal Laboratuvarı eski direktörünün güncellenmiş değerlendirmesine göre, 2017’nin sonuna kadar Kuzey Kore 40 kilogram plütonyum ve 250 ila 500 kilogram yüksek derecede zenginleştirilmiş uranyum ile yıllık altı ila yedi bomba yapmaya yeterli değerde fisyon malzemesiyle, 16 ila 32 nükleer silah üretme kapasitesine sahip olmuştur.⁴⁷⁷

Hecker değerlendirmesine şu açıklamayla devam etmiştir; “Daha az bölünebilir malzeme kullanmaya, daha karmaşık hidrojen bombalarını denemeye ve geliştirmeye

⁴⁷⁵ Dennis C.Blair “Panel Remarks at National Committee on US-China Relations” <https://www.ncuscr.org/event/2017-annual-members-program-leaders-speak-pacom-commanders> (14.11.2019)

⁴⁷⁶ National Air and Space Intelligence Center, Ballistic and Cruise Missile Threat https://www.nasic.af.mil/Portals/19/images/Fact%20Sheet%20Images/2017%20Ballistic%20and%20Cruise%20Missile%20Threat_Final_small.pdf?ver=2017-07-21-083234-343 (15.11.2019)

⁴⁷⁷ Siegfried Hecker, “What We Really Know About North Korea’s Nuclear Weapons and What We Don’t Know Yet For Sure?”, Foreign Affairs, 4 December 2017

devam ederlerse, bu rakamları yukarı doğru revize etmek zorunda kalacağız. Bu malzemelerle kaç tane nükleer silah yapabilecekleri Kuzey Koreli mühendislerin yeteneklerine bağlı olarak değişir.”⁴⁷⁸

3 Eylül 2017 tarihinde gerçekleştirdiği denemeye Kuzey Kore, verim ve potansiyel olarak termonükleer savaş başlıkları aralığında nükleer cihazlar üretebileceğini açıkça göstermiştir. Birkaç yüz kilotonluk bir nükleer patlama, Kuzey Kore'nin bir termonükleer cihaz veya karma yakıt (kompozit) kullanan bir cihaz tasarlamayı başardığını göstermiştir.⁴⁷⁹

Kuzey Kore'nin nükleer silah programı ile ilgili en yeni istihbarat erişimine sahip olan ABD hükümet kaynakları, denemenin 140 ila 250 kiloton arasında verime sahip gelişmiş nükleer cihaz içerdiğini ifade etmiştir. Kuzey Kore'nin nükleer test sitesi Punggye-ri'de yapılan test, hem Güney Kore'de hem de Çin'de tespit edilebilir titremelere yol açan büyük bir sismik olay yaratmıştır.⁴⁸⁰

Uzmanlar, 3 Eylül 2017 tarihinde yapılan testin çok daha büyük olduğunu ve ülkenin çok daha güçlü bir bomba yapım teknolojisi geliştirdiğini ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Sismik faaliyetten çıkan hesaplamalara göre gözlemciler, patlamanın iki yüz kilotonu geçmiş olduğu ihtimaline yönelmiştir.⁴⁸¹

Böyle büyüklükte bir patlama, Kuzey'in bir hidrojen bombası geliştirdiği iddiasının inandırıcılığını arttırmıştır. Nisan 2018'de Çinli bilim adamları, patlamanın gücünün Kuzey Kore'deki Punggye-ri yeraltı nükleer test sahasının bir kısmına zarar verdiğini bildirmiştir; ertesi ay Kuzey Kore, Punggye-ri test bölgesini nükleer hedeflerine ulaştığı için kapatacağını açıklamıştır.⁴⁸²

⁴⁷⁸ Ibid

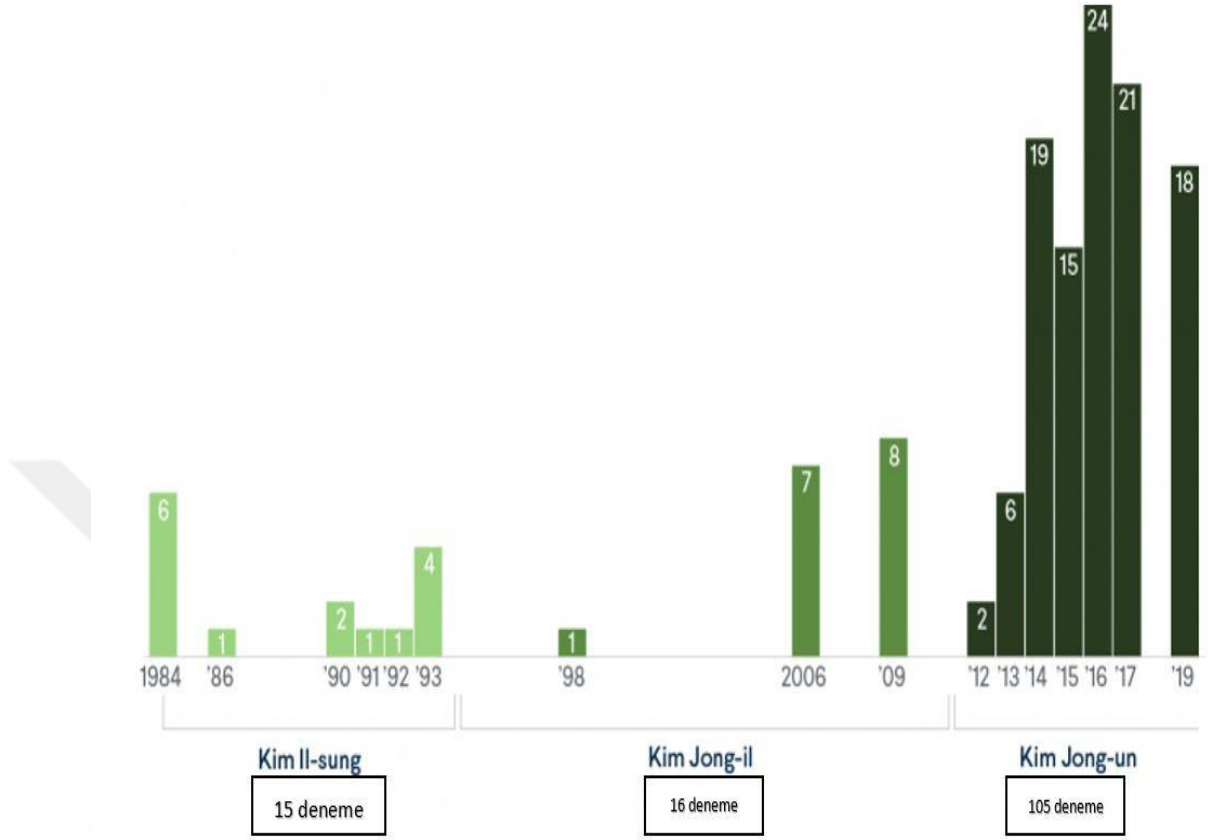
⁴⁷⁹ Ankit Panda, “ US Intelligence: North Korea’s Sixth Test was a 140 Kiloton ‘Advanced Nuclear’ Device”, The Diplomat, 6 Septmeber 2017

⁴⁸⁰ ibid

⁴⁸¹ Elenor Albert, “North Korea’s Military Capabilities”, Council On Foreign Relations, 2019, op.cit

⁴⁸² Ibid

b) Kuzey Kore'nin Füze Denemeleri

Tablo-2: Kuzey Kore'nin 1984-2019 arasında gerçekleştirdiği füze denemeleri⁴⁸³

Bu verilerde Kuzey Kore'nin başarılı ve başarısız olan füze denemelerinin hepsinin ortaya koyulduğu belirtilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, Pyongyang yönetimi füze ve nükleer denemeler konusunda 1980'li yıllardan itibaren çok büyük bir azimle ciddi gelişmeler kaydetmiştir. Bu denemelerle birlikte Kuzey Kore, yıllar içerisinde bilgi birikimini geliştirerek aynı zamanda çok büyük tecrübeler kazanmıştır.

Her denemeyle birlikte nükleer patlamaların gücü artmış, nükleer testlerin gücü yoğunlaştıkça, ülkenin nükleer ve füze testlerinin hızı da artmıştır. 2011 yılının sonunda Kuzey Kore'nin yeni lideri Kim Jong Un'la beraber nükleer program belirgin bir şekilde hız kazanmıştır. Kim, babası ve büyükbabasının yönetimi altında yürütülen test sayılarının çok ötesinde, dört nükleer test ve 100'den fazla füze testi yönetmiştir.

⁴⁸³ Council On Foreign Relations, Nuclear Threat Initiative, 2019

Kuzey Kore, altı nükleer test gerçekleştirmiştir; bunlardan ilki Ekim 2006'da ve ardından Mayıs 2009'da yapılmış olan testler, Kim Jong Il yönetimi döneminde meydana gelmiştir. Kim Jong Un döneminde, Şubat 2013, Ocak ve Eylül 2016 ve Eylül 2017'de nükleer denemeler gerçekleştirilmiştir. Rejim, uranyum veya plütonyum ile bomba üretme konusunda bilgi birikimine sahiptir, uranyum ve plütonyuma bölünebilir maddenin yapımı için öncelikli olarak ihtiyaç duyulur ve nükleer silahların temel bileşenleridir.⁴⁸⁴

Kim Jong Un, ABD ve Güney Kore ile ilişkilerin gelişme gösterdiği dönemde 2017 yılının Kasım ayında nükleer testini durdurmuştur. 2018 yılının Haziran ayında, ABD başkanı Donald J. Trump, Singapur'da Kim ile birlikte nükleersizleşme konusunu ele almıştır, bu görüşme ile birlikte ABD ve Kuzey Kore liderleri tarihte ilk defa bir araya gelmiştir.

Trump, Kuzey Kore'ye güvenlik garantileri sağlamayı ve Güney Kore ile ortak askeri tatbikatları durdurmayı kabul ederken, Kim füze testlerini durdurmayı ve nükleersizleşme adına çalışmayı taahhüt etmiştir. Ancak; Vietnam'da 2019'un Şubat ayında gerçekleşen Hanoi zirvesi, Trump ve Kim'in yaptırımların azaltılması ve nükleersizleşme konusundaki fikir ayrılıklarının üzerine bir sonuca bağlanmadan sona ermiştir.⁴⁸⁵

Pyongyang, Mayıs 2019'da birkaç yeni kısa menzilli roket denemesiyle test faaliyetlerine devam etmiştir. Bazı uzmanlar bu testleri, Kim'in Hanoi'deki müzakerelerin sona ermesi konusundaki memnuniyetsizliğini ortaya koyması bağlamında değerlendirmiştir. Daha sonra Trump ve Kim, Kuzey ve Güney Kore'yi ayıran askeri bölgedeki kısa bir toplantıda müzakereleri yeniden başlatma sözü vermiş; ancak Pyongyang, ABD ile görüşmelerin duraksamasıyla birlikte Temmuz ayında tekrar testlere başlamış, Ekim ayında balistik bir füzenin denizaltından fırlatılması da dahil olmak üzere testler gerçekleştirmiştir.⁴⁸⁶

⁴⁸⁴ Elenor Albert, Op.cit.

⁴⁸⁵ Ibid

⁴⁸⁶ Ibid

2. Destekleyici Unsur Olarak Balistik Füzelere

1975 yılında Seul yönetiminin, ABD tarafından verilen hava savunma amaçlı Nike-Hercules füzelerini Peakkom adı verilen karadan-karaya kısa menzilli balistik füzeler olarak geliştirmesini kendisine karşı bir tehdit olarak değerlendiren Kuzey Kore, yaşanan bu gelişmenin ışığında aynı yıl balistik füze geliştirme projelerine başlamıştır.⁴⁸⁷

Pyongyang yönetimi, müttefik SSCB ile arasının bozulduğu ve SSCB'nin FROG-5 roketlerini vermeye yanaşmadığı dönemde Mısır ile iş birliği yapmış ve ihtiyaçlarını bu ülkeden sağlamaya çalışmıştır. Aynı zamanda Çin'in kendisine sağladığı teknik desteği daha ileri boyutlara taşımayı başaran Kuzey Kore, 1980'ler boyunca kendi çabalarıyla füze kapasitesini hem çeşit hem de sayı olarak geliştirmeyi başarmıştır.⁴⁸⁸

Kuzey Kore'nin en önemli hedeflerinden biri de geliştirilen nükleer başlıkları arzu edilen hedefe ulaştırma araçları olan füzeler olmuştur. İlk füze sistemlerinden olan hava savunma amacı ile gündeme gelen 75 Dvina'ları 1960 yıllarında SSCB'den gördüğü destek ile geliştirmiştir, orta ve uzun menzilli balistik füze geliştirmeye yönelik girişimlere de 1970'li yıllardan itibaren başlamıştır.⁴⁸⁹

No-dong füze sistemini 1980'lerden itibaren geliştiren Kuzey Kore, bunun yanı sıra daha uzun menzilli Taepodong füzeleri için İran, Mısır, Libya ve Suriye gibi ülkelerin desteğini almış ve geliştirdiği Taepodong-1, menzili 2200 km'yi bulan roketini 1998 yılında uzaya fırlatmayı başarmıştır.⁴⁹⁰ Kuzey Kore, balistik füze çalışmaları sonucu Taepodong 1 balistik füzesini Japon hava sahası üzerinden denemiştir, bu gelişme Asya-Pasifik'te çok önemli bir tehdit olarak görülmüş ve bütün dünyada büyük bir güvenlik endişesi uyandırmıştır. Pyongyang'ın üzerinde çalıştığı balistik füze programı Kore Yarımadası'nda ve Kuzeydoğu Asya'daki güvenliği tehdit etmesinin yanı sıra,

⁴⁸⁷ Joseph Bermudez, "A History of Ballistic Missile Development in the DPRK" Occasional Paper, No. 2, 1999, s. 2

⁴⁸⁸ Ibid

⁴⁸⁹ Joseph S. Bermudez, "A history of ballistic missile development in North Korea", Occasional Paper, No.2, Center for Nonproliferation Studies, California, February 2000, s. 26

⁴⁹⁰ Ibid

bölgedeki silahlanma yarışına hız verme ihtimali yüzünden de oldukça tehlikeli görülmüştür.⁴⁹¹

Bu çalışmalar bölgesel tehdit olmasının ötesinde de bir anlam taşımakta ve uluslararası sistem için de tehdit olarak algılanmaktadır. Zira, Kuzey Kore yalnızca Asya Pasifik bölgesinde komşularına gözdağı veren uzun menzilli füzelere sahip olmakla yetinmemekte ve bunları serseri devletler olarak lanse edilen Orta Doğu'daki bazı devletlere de ihraç etmektedir.⁴⁹² Bir önceki bölümde de bahsedildiği üzere, nükleer faaliyetlerinin yanı sıra Kuzey Kore birçok ülkeye konvansiyonel silah ve savaş ekipmanları sağlamış, birçok ülkeden de aynı şekilde kendi ülkesine transfer etmiştir.

Taepodong-1 balistik füzesi ile Pyongyang'ın füzelere, nükleer savaş başlığı takma dolayısıyla nükleer bir programa sahip olma ihtimali de kuvvetlenmiş ve ülke, Kuzey Doğu Asya'nın önemli bir kısmını menzili içine almayı başarmıştır. Başka bir ifadeyle Kuzey Kore bölgede konuşlanmış olan Amerikan üslerini vurma kapasitesine erişmiştir.⁴⁹³

⁴⁹¹ Hyun-Kun Yoon, "The North Korean Missile Tests and Its Implications", KNDU Review, Vol. 4, 1999, s. 87.

⁴⁹² Ibid

⁴⁹³ Yoon, op.cit, s. 88

a) Kuzey Kore'nin Balistik Füze Denemeleri

North Korea's Ballistic Missiles

Sources: Center for Strategic and International Studies; Nuclear Threat Initiative; Demeshko Alexandr/Shutterstock.

COUNCIL on
FOREIGN
RELATIONS

Tablo-3: Kuzey Kore'nin Balistik Füze Çeşitleri⁴⁹⁴

⁴⁹⁴ Elenor Albert, op.cit

Taepodong 1 denemesinin üzerine, kıtalararası menzile sahip balistik füze Taepodong 2 denemesini de gerçekleştiren Kuzey Kore, var olan güvenlik endişelerinin en üst seviyeye çıkmasını tetiklemiştir. Tüm dünyada yarattığı endişe bir tarafa özellikle Rusya, Japonya, Güney Kore ve Çin’de büyük yankı uyandırmıştır. Tabloda ifade edildiği üzere; kısa, orta, uzun menzilli ve kıtalararası menzile sahip balistik füze programı bağlamında Kuzey Kore bu konudaki tecrübesini dünyaya kanıtlamıştır.

Kuzey Kore; kısa, orta, uzun ve kıtalararası menzilli ve denizaltından fırlatılan balistik füzeler dahil olmak üzere bir dizi farklı füzeyi test etmiştir. Ülkenin nükleer stokunun tahminleri değişkenlik göstermekle beraber, bazı uzmanlar Pyongyang’ın on ila otuz arası nükleer silahı olduğuna inanırken, ABD istihbarat yetkilileri sayının otuz ile altmış arasında olduğu tahmininde bulunmuştur.⁴⁹⁵

Rejim, her biri büyük nükleer savaş başlığı taşıyabilen kıtalararası balistik füzeleri (ICBM) Temmuz ve Kasım 2017’de başarıyla test etmiştir. Pyongyang, Kasım ayında gerçekleştirdiği Hwasong-15 testinde füzenin Uluslararası Uzay İstasyonu’nun da çok yukarısından 4.475 km irtifadan, Japonya kıyılarındaki denize inmeden önce yaklaşık 1.000 kilometre uçtuğunu beyan etmiştir. Analistler, Hwasong-15’in 13.000 km potansiyel aralığa sahip olduğunu ve daha düz bir yörünge üzerinde ateşlenirse ABD anakarasının herhangi bir yerine ulaşabileceğini tahmin ettiklerini ifade etmiştir.⁴⁹⁶

Amerikalı analistler ve diğer ülkelerden uzmanlar, kıtalararası balistik füzelerin taşıyabileceği nükleer yükü tartışmaya devam ederken bu füzelerin atmosfere yeniden girmede hayatta kalma yeteneğine sahip olup olmadığının hala belirsiz olduğunu belirtmiştir. Temmuz 2017’de gizli bir ABD istihbarat değerlendirmesinde, Kuzey Kore’nin balistik füzelerine uyacak bir nükleer savaş başlığını minimize etmek için teknoloji geliştirdiği rapor edilmiştir. Bazı uzmanlar, Kuzey Kore’nin nükleer gücünü tamamlamasının zaman meselesi olduğuna dikkat çekmiştir. Middlebury Stratejik Araştırmalar Enstitüsü’nden Jeffrey Lewis, “Kuzey Kore’nin, ABD’yi nükleer silahlarla

⁴⁹⁵ ibid

⁴⁹⁶ ibid

hedefleme kabiliyeti ile yaşamayı öğrenmek zorunda kalacağız”⁴⁹⁷ değerlendirmesiyle Kuzey Kore’nin nükleer ilerlemesinin altını çizmiştir.

2019 yılının Ağustos ayında Kuzey Kore, yeni bir tür kısa menzilli balistik füzenin bilinen ikinci testini yürüttüğünü belirtmiş ve ülkenin doğu kıyılarında iki füze atıldığı ve hedef adaya çarptığı bildirilmiştir. Kore Merkez Haber Ajansı, testin raporlarını ve resimlerini yayınlamış ve test edilen füze sisteminin, bu yılın başlarında Hamhung şehri yakınlarında ilk kez test edilenle aynı olduğunu doğrulamıştır.⁴⁹⁸

Testte, bu yıl Kuzey Kore tarafından gösterilen ikinci tür yeni, kısa menzilli katı yakıt balistik füzesi olan yeni silah sistemine ilişkin yeni uçuş özellikleri gösterilmiştir. 10 Ağustos'ta çıkan bu füzenin uçuş testinde, bu yıl başlatılan diğer katı yakıtlı füze sistemi olan KN23'ün performansına çok daha yakın olan 48 km'lik bir zirvede 400 km'ye uçtuğu görülmüştür.⁴⁹⁹

Bununla birlikte, en son testte 30 km'lik bir zirvede sadece 230 km'ye uçan, daha kısa bir performans sergilemiştir. Başka bir kısa menzilli, katı yakıtlı balistik füze KN23 ve bu yeni sistem ile birlikte, Kuzey Kore'de de benzer uçuş özellikleri gösteren yeni tip bir Çoklu Fırlatma Roket Sistemi (Multiple Launch Rocket System) başlatılmıştır. Aynı yıl Kuzey Kore tarafından test edilen bu üç silahın her biri, hassasiyet yaratmak ve askerden arındırılmış bölgenin güneyinde konuşlanmış Güney Kore ve ABD füze savunma sistemlerine meydan okuma için tasarlanmıştır.⁵⁰⁰

Kuzey Kore Eylül 2019 tarihinde, süper büyük çoklu roketatar (super-large multiple rocket launcher) ile beraber yeni sisteminin ikinci testini gerçekleştirdiğini duyurmuştur. Test, Kuzey Kore lideri Kim Jong Un tarafından yönlendirilmiş olup 2019'daki onuncu füze testi etkinliği olarak dikkat çekmiştir. Kuzey Kore, 2017 yılının

⁴⁹⁷ Elenor Albert, Op.cit.

⁴⁹⁸ Ankit Panda, “North Korea Continues 2019 Missile Test Flurry With The New Short-Range Missile Launches”, <https://thediplomat.com/2019/08/north-korea-continues-2019-missile-test-flurry-with-new-short-range-missile-launches/> (9.11.2019)

⁴⁹⁹ Ibid

⁵⁰⁰ Ibid

Kasım ayından 3 Mayıs 2019'a kadar süren 17 aylık aradan sonra füze testine başlamıştır.⁵⁰¹

Güney Kore yetkililerine göre, Kuzey, doğu yörüngesinde 330 kilometrelik bir mesafeye uçabilen iki füze fırlatmıştır; ancak iki füzenin ulaştığı maksimum rakım Güney Kore verilerine göre, 50 ila 60 kilometre arasında olmuştur. Bu yeni Kuzey Kore sistemi, 600mm ÇFRS gibi değerlendirilmiştir, Kuzey Kore'de görülen en büyük Çoklu Fırlatma Roket sistemi olmuştur. Füzenin 600 mm'lik bir kalibreye sahip olduğu ifade edilirken Pyongyang, içinde 300 mm KN09 ve yeni bir 400 mm ÇFRS dâhil olduğu diğer iki büyük Çoklu Fırlatma Sistemine sahiptir.⁵⁰²

b) Balistik Füze Denemelerinin Yansımaları

2017 yılında Kuzey Kore'nin nükleer ve balistik füze programlarının yanı sıra, Kuzey Kore ve ABD Başkanı Donald Trump arasındaki sert söylemlerde önemli gelişmeler görülmüştür. 3 Temmuz 2017'de Kuzey Kore, sonradan ABD'nin de bir ICBM olduğunu ifade ettiği Hwasong-14 balistik füzesini test etmiştir.⁵⁰³

8 Ağustos 2017'de sızdırılmış bir ABD Savunma İstihbarat Teşkilatı raporu, Kuzey Kore'nin Kıtalararası Balistik Füze'ye sığabilecek minyatür nükleer savaş başlıkları ürettiğini yayınlamıştır. Aynı gün ABD'nin Kuzey Kore'ye cevabı olarak nitelendirilen Başkan Trump'ın gazetecilere verdiği demeçte, Kuzey Kore'nin ABD'ye karşı daha fazla nükleer tehditte bulunması halinde “dünyanın hiç görmediği gibi ateş ve öfke ile karşılaşacağı” ifade edilmiştir.⁵⁰⁴

ABD ve Kuzey Kore geriliminin devam ettiği süreçte, Kuzey Kore lideri Kim Jong Un ve Güney Kore lideri Moon Jae-in, 2018 yılında Kore kış olimpiyatlarında tek bayrak altında toplanma konusunda uzlaşmasıyla diplomatik görüşmeler hız kazanmıştır. Bu gelişmenin sonucunda Güney Kore ve Kuzey Kore'nin liderleri,

⁵⁰¹ Ankit Panda, “North Korea Conducts Second Test Of ‘Super-Large’ Multiple Launch Rocket System”, <https://thediplomat.com/2019/09/north-korea-conducts-second-test-of-super-large-multiple-launch-rocket-system/> (9.11.2019)

⁵⁰² Ibid

⁵⁰³ Choe Sang-Hun, “U.S. Confirms North Korea Fired Intercontinental Ballistic Missile,” New York Times, 4 July 2017

⁵⁰⁴ Peter Baker and Choe Sang-Hun, “Trump Threatens ‘Fire and Fury’ Against North Korea if It Endangers U.S.,” The New York Times, 8 August 2017

Askerden Arındırılmış Bölgede 2007 yılından sonraki ilk görüşmesini gerçekleştirmiştir.⁵⁰⁵

24 Mayıs 2018'de Kuzey Kore, Punggye-ri nükleer test sitesini kapatmış ve yabancı gazetecileri içeren bir izleyici grubu önünde yeraltı tünellerini ve yüzey tesislerini yok etmiştir. Sonraki aylarda, Kuzey Kore ile Güney Kore arasında diplomatik bir çözülme yaşanmış ve 27 Nisan'da iki lider, askerden arındırılmış bölgede bir zirve toplantısı düzenlemiştir.⁵⁰⁶

Akabinde, zirveden sonra yayınlanan ortak bir bildiride, nükleerden arındırılmış bir Kore yarımadasının, nükleer silahlardan tamamen arındırma yoluyla gerçekleştirilebileceği ortak hedefi doğrulanmıştır. Ayrıca, Kuzey Kore tüm nükleer ve ICBM testlerinin durdurulduğunu ilan etmiş ve bir nükleer test sahasını kapatma sözü vererek nükleer gerilimleri hafifletmeye çalışmıştır.⁵⁰⁷

8 Ekim 2019 tarihinde Fransa, İngiltere, Almanya, Belçika ve Polonya Kuzey Kore'ye kitle imha silahlarını eksiksiz, doğrulanabilir ve geri döndürülemez bir şekilde bırakma çağrısında bulunmuştur. Bu Açıklama, ilk olarak BM Güvenlik Konseyi'nin oturumunda, yaklaşık iki yıldır nükleer kapasiteli balistik füze denemesi gerçekleştirmeyen Kuzey Kore'nin Pukguksong-3, denizaltından ateşlenen balistik füze denemesini başarıyla gerçekleştirmesi üstüne ortaya çıkmıştır.⁵⁰⁸

2019'un Ekim ayında Kuzey Kore'nin Kore Merkez Televizyonu, Kim Jong Un'un 2018'in başında olumlu yönde diplomatik hareketliliğinin başlamasından bu yana ilk defa, ülkenin 2017'de gerçekleştirdiği kıtalararası balistik füze testlerinin görüntülerini sunmuştur. 8 Mart 2017'deki yüksek itişli motor testi, 28 Temmuz 2017'deki Hwasong-14 kıtalararası balistik füzesi test uçuşu, 28 Temmuz 2017'deki Hwasong-14'ün ikinci

⁵⁰⁵ Nuclear-North Korea, <https://www.nti.org/learn/countries/north-korea/nuclear/> (28.02.2020)

⁵⁰⁶ Geoff Brumfiel and Elise Hu, "North Korea Demolishes Its Nuclear Test Site in a 'Huge Explosion,'" NPR, 24 May 2018,

⁵⁰⁷ Leo Byrne, "Kim Jong Un says no further nuclear, ICBM tests needed," NKnews.org, 20 April 2018

⁵⁰⁸ Ankit Panda, "European States On UN Security Council Issue Statement On North Korean Ballistic Missile Test", <https://thediplomat.com/2019/10/european-states-on-un-security-council-issue-statement-on-north-korean-missile-tests/> (9.11.2019)

testi ve 28 Kasım 2017'deki Hwasong-15 testi olmak üzere Kuzey Kore'nin Kıtalararası Balistik Füze gelişimindeki önemli anları yayınlamıştır.⁵⁰⁹

II. Kore'nin Nükleer Faaliyetlerinde NPT Etkisi

Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması (treaty on non-proliferation of nuclear weapons), amacı nükleer silahların ve silah teknolojisinin yayılmasını engellemek olan, nükleer enerjinin barışçıl kullanımı üzerine iş birliğine teşvik eden ve nihai amacı dünya genelinde nükleer silahsızlanma ve genel anlamda silahsızlanma olan dönüm noktası niteliğindeki uluslararası anlaşmadır.⁵¹⁰

Nükleer-silah devletleri tarafından kabul edilen silahsızlanmayı amaçlayarak bağlayıcılık taahhüt eden tek çok taraflı anlaşmadır. 1968 senesinde imzaya açılan antlaşma, 1970 senesinde yürürlüğe girmiştir. 11 Mayıs 1995'te antlaşma süresiz olarak uzatılmıştır. Toplamda beş nükleer-silah devleti de dâhil olmak üzere 190 taraf anlaşmaya katılmıştır. Anlaşmanın öneminin bir kanıtı olarak, diğer silahsızlanma ya da silahları sınırlandırma antlaşmalarına kıyasla NPT daha fazla ülke tarafından onaylanmıştır.⁵¹¹

NPT ve operasyonel kolu olan Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, silahların yayılmasını önleme rejimi içerisinde merkez konumundadır. NPT ve UAEA; Parçalanabilir Maddelerin Yasaklanması Anlaşması (Fissile Material Cutoff Treaty), Parçalanabilir Teknolojinin Kontrolü Rejimi (The Missile Technology Control Regime), Nükleer Tedarikçiler Grubu ve Kapsamlı Denemelerin Yasaklanması Anlaşması (Comprehensive Test Ban Treaty) gibi bağlayıcı kurallar ve özelleştirilmiş kontrol kurumlarını kapsamaktadır.⁵¹²

Anlaşmanın en önemli amaçlarından biri de, taraf olan devletlerin arasında güven yapılandırma ve UAEA'nın sorumluluğu altında güvenlik tedbirli ve denetimli bir

⁵⁰⁹ Ibid

⁵¹⁰ <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/> (e.t 9.11.2019)

⁵¹¹ Ibid

⁵¹² Hee Seog Kwon, "Is The NPT In Trouble? Setting The Stage For The 2015 Review Conference", Asian Journal Of Peacebuilding 2, 2014, s.264

sistem sunmaktır. Güvenlik tedbirleri NPT'nin, UAEA'nın denetimleri ile arasındaki uyumu doğrulamak için kullanılmıştır.⁵¹³

“Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması uyarınca nükleer silaha sahip olan devletler; ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin olarak belirlenmiştir. Nükleer silah sahibi diğer devletler; Kuzey Kore, Pakistan, Hindistan ve İsrail. Askeri ve sivil teknolojiyle birlikte, ilk olarak nükleer silah yapıp deneyebilen beş ülke olan ABD, Sovyetler Birliği, İngiltere, Fransa ve Çin Nükleer Kulüp olarak adlandırılan bir birlik oluşturarak, dünyada nükleer silah araştırma ve geliştirme alanında tek söz sahibi olmuştur.”⁵¹⁴

5 Mart 1970 tarihinde yürürlüğe giren NPT'nin, üç zorunluluğu bulunmaktaydı: birincisi; nükleer olmayan devletlerin nükleer silah sahibi olmasını engellemek, ikincisi; beş nükleer devleti nükleer silahları bağlamında silahsızlandırmak. Üçüncü olarak; nükleer olmayan devletlerin, nükleer teknolojiyi barışçıl amaçlar doğrultusunda kullanılmak üzere geliştirme hakkını garanti etmek.⁵¹⁵

Bu anlaşma, nükleer olmayan devletler ve beş nükleer silah devleti arasında yaşanan büyük pazarlıklar sonucunda meydana gelmiştir. Nükleer olmayan devletler silahların yayılmasını önleme zorunluluklarını, beş nükleer silah devletinin silahsızlanma zorunlulukları ve nükleer enerjiyi barışçıl amaçlar doğrultusunda paylaşması karşılığında kabul etmiştir.⁵¹⁶

BM Genel Kurulu'nun 1954 yılının Kasım ayındaki toplanmasında ABD'nin önderliği sonucunda, Barış İçin Atom (Atoms for Peace) projesi kabul edilmiş ve 1957'de BM'ye bağlı Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (International Atomic Energy Agency -IAEA), kurulmuştur. UAEA'nın kurulma amacı; barış için atom ifadesinden

⁵¹³ <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/> , Op.cit, (e.t 9.11.2019)

⁵¹⁴ Ibid

⁵¹⁵ International Atomic Energy Agency(IAEA), “Information Circular(INFCIRC/140): Treaty On The Non-Proliferation Of Nuclear Weapons , 22 Nisan 1970
<https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infcircs/1970/infcirc140.pdf> (9.11.2019)

⁵¹⁶ Sung Chull Kim, Op.cit, s.181

de anlaşılabacağı üzere, atom gücünün barışçıl amaçlar çerçevesince kullanılması ve ihtiyaç duyulan küresel denetimin gerçekleştirilmesi olarak beyan edilmiştir.⁵¹⁷

Nükleer teknolojinin barışçıl amaçlar doğrultusunda kullanılmasını ve kontrol altına alınmış bir biçimde yaygınlaştırılmasını gerçekleştirebilmek amacıyla kurulmuş olan UAEA, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi çabalarında önemli bir rol üstlenmiştir. Gerçekleştirdiği denetimler ve çalışmalarla dünya genelinde nükleer silahsızlanma konusunda büyük ölçüde başarılar kazanmıştır.

UAEA, NPT'ye taraf olan nükleer silah sahibi olmamak konusunda taahhütte bulunmuş ve kendisi ile anlaşma imzalamış olan ülkelerde uluslararası iş birliği sağlanarak geliştirdikleri teknolojilerde ve sahip oldukları tesislerde askeri amaçlı çalışmalar gerçekleştirmediklerinin doğrulanması adına bahsi geçen ülkelerin ilgili tesislerinde denetlemeler yapmaktadır.⁵¹⁸

A. Kuzey Kore ve NPT İlişkisi

ABD, Kuzey Kore'nin Yongbyon'daki nükleer faaliyetlerine karşı istihbarat almış ve bunu bütün dünyayla paylaşmıştır, bunun neticesinde oluşan uluslararası baskılara dayanamayan Kuzey Kore, 1985 yılında SSCB'den ekonomik destek alma şartıyla Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'nı imzalamayı kabul etmiş ve anlaşmaya taraf olmuştur.⁵¹⁹

NPT'ye katılım belgesini 12 Aralık 1985 tarihinde SSCB'ye sunan Kuzey Kore, bu ülkeden beklenen desteği almış ve 26 Aralık 1985 tarihinde iki ülke arasında imzalanan Çerçeve Anlaşması ile Moskova, Kuzey Kore'de toplam gücü 1.760 MWT olması planlanan dört adet VVER-440 tipi Basıncılı Su Reaktörü kurmayı taahhüt etmiştir.⁵²⁰

Kuzey Kore NPT'ye taraf olmasına ve UAEA'ya üye olmasına rağmen 7 yıl boyunca 1992 senesine kadar denetim konularında sıkıntı yaşatmıştır, 1992 yılında NPT'nin öngördüğü anlaşmayı da imzalamış ve denetimleri kabul etmiştir. Mayıs

⁵¹⁷ Kibaroglu, op.cit. ,s.158

⁵¹⁸ Ibid

⁵¹⁹ Sharon Richarson, "Perspectives on U.S. Policy Toward North Korea: Stalemate Or Checkmate?", Lexington Books, 2006, s. 123.

⁵²⁰ Ibid

1992'den itibaren üst üste altı kez ülkede denetim yapan UAEA, Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin askeri alanda olmadığına dair net bir görüşe sahip olamamıştır.⁵²¹

UAEA'nın, Kuzey Kore'nin yalnızca barışçıl amaçlarla nükleer faaliyet yürütmeme ihtimalinin bulunduğunu duyurması üzerine, Pyongyang yönetimi bu iddiaları reddetmiş ve şüpheli olduğu iddia edilen tesislerde denetime de izin vermemiştir. Hatta Kim-İl-Sung daha da ileri giderek 12 Mart 1993 tarihinde üç ay içerisinde NPT'nin 10. maddesine dayanarak antlaşmadan çekileceğini ilan etmiştir.⁵²² Bu gelişmenin ardından bir sonraki kısımda detaylarıyla ele alınacak olan Çerçeve Anlaşması'nın imzalanmasına giden süreç başlamıştır.

Bu gelişmelerin yanı sıra, Kuzey Kore'nin balistik füze yapımında kat ettiği aşamalar sonucunda kısa bir sürede ABD'nin batı yakasını vurabilecek kapasitede füzeler yapabileceği ve daha gelişmiş modellerinin de Alaska ve Hawaii'yi hedef alabileceği tartışmalarını başlatmıştır. Yaşanan tüm bu gelişmeler 1999 yılında yapılacak olan Berlin Anlaşması'na giden süreci hızlandırmıştır.⁵²³

Kuzey Kore tarafından 1999 yılında Taepodong-2 denemesinin tecrübe edilmesi üzerine ABD, haydut devletlerden olarak adlandırdığı bir ülkenin tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Kuzey Kore kendisine uygulanan yaptırımların kaldırılması koşuluyla bu yaşananlardan sonra müzakere masasına oturmayı kabul etmiş ve iki taraf arasında Berlin Anlaşması imzalanmıştır.⁵²⁴

Berlin Anlaşmasıyla Kuzey Kore'nin nükleer çalışmaları askıya alınmıştır. Clinton yönetimi döneminde genel çerçevede elde edilen uzlaşmalar, 2000 yılında George W.Bush'un yönetime gelmesiyle neredeyse sona ermiştir. Clinton'ın Kuzey Kore

⁵²¹ Astrid Forland, "Preventive War as an Alternative to Treaty-based Nuclear Non-proliferation," Nuclear Proliferation and International Security,(Edt.: Morten B. Mærli ve Sverre Lodgaard, New York: Routledge, 2007, s. 36

⁵²² Ibid

⁵²³ Hyun Kun Yoon, op.cit, s. 82.

⁵²⁴ Michael McDavitt, "The Post-Korean Unification Security Landscape and U.S. Security Policy in Northeast Asia", Korea's Future and the Great Powers, (Edt.: N. Eberstadt ve R. J. Ellings), Seattle: University of Washington Pres, 2001, ss. 261-262

politikasının devamı niteliği yerine Bush, Kuzey Kore politikasını 2001 yılında tamamen revize etmiştir.⁵²⁵

Kuzey Kore ve ABD'nin iniş çıkışlı bir seyir izleyen ilişkileri George W. Bush döneminde tekrar gerginleşmeye başlamış ve Pyongyang durdurduğu füze denemelerine geri dönmüştür. Kuzey Kore yönetimi 2002 yılının sonunda bir açıklama yaparak, Yongbyon'da bulunan tesislerinden UAEA gözlemcilerinin çekilmesini istemiştir. Uluslararası baskının her geçen gün artması üzerine de 10 Ocak 2003'te yaptığı bir bildirimle NPT'den çekileceğini ilân etmiştir.⁵²⁶

Kuzey Kore'nin 2003 yılında NPT'den çekilmesi, 2006'daki füze testleri ve ilk nükleer testi, BM Güvenlik Konseyi'ni harekete geçirmiş, Kuzey Kore'nin eylemlerini kınayan ve ülkeye yaptırım uygulanması kararları oybirliğiyle kabul edilmiştir. Güvenlik Konseyi yaptırım kararlarıyla Pyongyang yönetiminin tutumunda olumlu gelişmeler olabileceği varsayımıyla düzenli olarak yaptırımları arttırmıştır.⁵²⁷

Bu ek önlemler, Kuzey Kore'ye silah satışlarının yanı sıra, herhangi bir maddi yardımı ve balistik füzeler veya nükleer silahlar için kullanılabilecek malzeme ve teknoloji satışlarını da yasaklamıştır. Tedbirler ayrıca lüks mallar ve diğer dış ticarete kısıtlamalar getirdiği gibi, Kuzey Kore'ye yük kargosu denetimlerini de getirmiştir.⁵²⁸

Kuzey Kore, nükleer silah programını sürdürmek için NPT'den geri çekilen tek ülkedir ve nükleer çalışmalarına ağırlık vererek giderek daha sofistike bir nükleer cephaneliğe sahip olmuştur. Pyongyang hükümeti, Kapsamlı Nükleer Test Yasağı Anlaşması'nın (Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty) dışında kalmış ve 2006, 2009 ve 2013'te birer deneme, 2016'da iki deneme ve 2017'de bir deneme daha yaparak nükleer testlere karşı uluslararası normu tekrar tekrar ihlal etmiştir. Kuzey Kore'nin, Eylül 2017'de altıncı nükleer testi termonükleer bir cihazdan yapılmıştır.⁵²⁹ BM

⁵²⁵ Gregory, op.cit, s.12

⁵²⁶ “Statement of DPRK Government on its withdrawal from NPT” <http://www.kcna.co.jp/item/2003/200301/news01/11.htm> (e.t 11.10.2019)

⁵²⁷ Elenor Albert, Op.cit.

⁵²⁸ Ibid

⁵²⁹ “Sixth Nuclear Test Detected at Punggye-Ri, Declared to be a Hydrogen Bomb,” 38 North, 2 September 2017, www.38north.com (28.02.2020)

Güvenlik Konseyi, Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerini kınayan çok sayıda karar almış, Kuzey Kore ordusu ve ekonomisine giderek daha sert yaptırımlar uygulamıştır.

Uygulanan yaptırımlar Kuzey Kore'nin malzemelere erişimini kısıtlamış olmasına rağmen, yaptırımları tüm uluslararası kargo teslimatlarına uygulamak ve düzenlemek zor olmuştur. Genellikle, Kuzey Kore'nin finansal kaynaklarını sınırlayarak askeri ve nükleer gelişmelere yöneltilen fonları engellemek amacıyla büyük bir baskı oluşturulmuştur.⁵³⁰ 2005 yılında ABD Hazine Bakanlığı, Makao merkezli Banco Delta Asia'yı kara para aklama suçlamış ve orada bulunan 25 milyon doları dondurmıştır. Bu fonlar, ABD ve Kuzey Kore arasındaki müzakerelerde önemli bir nokta olmuştur.⁵³¹

B. Çerçeve Anlaşması

Resmi müzakerelerin durma noktasına geldiği süreçte, ABD eski Başkanı Jimmy Carter'ın duruma müdahale etmesi ve Haziran 1993'de Cenevre'de BM çatısı altında Kuzey Koreli bürokratlarla yapılan görüşmeler neticesinde Pyongyang yönetiminin NPT'den çekilme kararı askıya alınmıştır. Kim-İl-Sung'un 8 Temmuz 1994 tarihinde vefatının ardından yerine geçen oğlu Kim Jong İl, taraflar arasında görüşmelerin devam etmesine yönelik olumlu bir tutum sergilemiştir.⁵³²

ABD ve Kuzey Koreli yetkililer arasında yapılan görüşmeler sonucunda 21 Eylül 1994 tarihinde ABD, Güney Kore ve UAEA'nın da katılımıyla Cenevre'de Dörtlü Çerçeve Anlaşması imzalanmıştır.⁵³³ Anlaşma sonucunda; Amerika, Kuzey Kore'ye nükleer reaktörlerini etkisizleştirmesi karşılığında öncelikli olarak enerji ihtiyaçlarını karşılayacak kadar Güney Kore'nin su reaktörlerini sağlayacağını, su reaktörleri devreye girene kadar kendisinin akaryakıt temin edeceğini taahhüt etmiştir.⁵³⁴

⁵³⁰ Elenor Albert, op.cit.

⁵³¹ North Korean Nuclear Negotiations Timeline 1985-2019, <https://www.cfr.org/backgrounder/north-koreas-military-capabilities> (15.11.2019)

⁵³² Agreed Framework Between The United States Of America And The Democratic People's Republic Of Korea" <http://www.kedo.org/pdfs/AgreedFramework.pdf> (e.t 10.10.2019)

⁵³³ Ibid

⁵³⁴ Gregory J. Moore, America's Failed North Korea Nuclear Policy: A New Approach, Asian Perspective Vol. 32, No. 4, Special issue on North Korea and Regional Security (2008), s.12

Kuzey Kore'nin 1965 yılında Yongbyon'da nükleer silah üretimi için yeterli plütonyuma sahip olduğundan ve 1994'e kadar geçen sürede aktif bir nükleer silahlanma programı elde ettiğinden şüphelenilmiştir. Ancak, 1994 yılında ABD ile Cenevre'de Kuzey Kore'nin bütün nükleer faaliyetlerini durdurması karşılığında senelik 500.000 ton akaryakıt ve 2008'e kadar iki nükleer güç reaktörü yapılması koşuluyla anlaşma imzalanmıştır.⁵³⁵

Yapılması planlanan bu reaktörler Kuzey Kore'nin kendi reaktörlerinden daha az plütonyum üretmeye yetkin olacak ve faaliyetleri UAEA'nın denetimi altında gerçekleştirilecekti. 2002 yılında Kuzey Kore'nin yeniden nükleer faaliyetlerine dönme kararı almasıyla beraber ABD, Kuzey Kore'ye gerçekleştirdiği akaryakıt sevkiyatını durdurmuştur.⁵³⁶

Çerçeve Anlaşması metninin ilk sayfasında, birinci madde olarak her iki tarafında Kuzey Kore'nin grafit işlemli reaktörünün, enerji santrali için gereken hafif su reaktörleriyle yer değiştirmesi konusunda işbirliği yapacakları ifadesi göze çarpmaktadır.⁵³⁷ Bu ifade ile ortaya konan reaktör türlerinin değişimi aslında, Kuzey Kore'nin nükleer gücünü barışçıl amaçlar doğrultusunda devam ettirebileceğine; ancak silahlanma bağlamında nükleer gücüne son verileceğine işaret etmektedir.

Çerçeve Anlaşmasında ABD tarafını temsil eden baş müzakereci, elçi Robert Gallucci 1994 yılının Aralık ayında sunulan teknik opsiyonların Kuzey Kore'nin nükleer hırslarını uzun vadede sınırlandırmak için yeterli olmayacağını ifade etmiştir. “Kuzey Kore'nin geçmişteki tutumlarıyla ilgili herhangi bir kuruntuya yer vermeden müzakerelere başladık. Çerçeve Anlaşması güvene dayalı olmaktan ziyade kısasa kısas bir yapıda olmuştur, bu bağlamda Kuzey Kore'nin anlaşma koşulları çerçevesince zorunluluklarını yerine getirmediği takdirde istediğimiz zaman anlaşmayı durdurabilecektik.”⁵³⁸ Bu beyanla, anlaşmanın yürürlükte olmasının Kuzey Kore'nin

⁵³⁵ Frank Barnaby, “How To Build A Nuclear Bomb”, 2004, New York: Nation Books, s.92

⁵³⁶ Ibid

⁵³⁷ North Korean Nuclear Negotiations Timeline 1985-2019, <https://www.cfr.org/background/north-koreas-military-capabilities> (15.11.2019)

⁵³⁸ Sung Chull Kim, op.cit. ,p.79 ; (Testimony of Robert Gallucci “ Implication Of The US North Korea Nuclear Agreement”, December 1 1994, Washington DC: GPO)

anlaşma şartlarını yerine getirmekteki performansı ile doğru orantılı olduğunu ABD'li bir yetkili birinci ağızdan ifade etmiştir.

ABD, Japonya ve Güney Kore, Çerçeve Anlaşması'nı uygulamak için 1995 yılında Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütünü (KEDO) kurmuş ve iki hafif su reaktörünün finansmanını ve yapımını denetlemiştir. KEDO, ABD ile Kuzey Kore ilişkilerinin normalleştirilmesi bağlamında, ABD'nin çok uluslu görüşmelerden yana ilerleyen politikasını destekleyen bir hamle olmuştur.

Çok taraflı müzakerelerin ve diplomatik normalleşme girişimlerinin ışığında karşılıklı adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, 1999 yılında Kuzey Kore, ABD ile görüşmelerden sonra uzun menzilli füzelerin testini askıya almayı kabul etmiş buna karşılık olarak ABD, 1950'li yıllardan itibaren Kore Savaşı'nın başlangıcından beri ilk kez ekonomik yaptırımları azaltmıştır.⁵³⁹

2002 yılında Amerikalı yetkililerin yaptığı açıklamaya göre, Kuzey Kore gizli olarak yürüttüğü uranyum zenginleştirme programıyla Çerçeve Anlaşması'nı ihlal etmiş ve ABD enerji yardımı sağlamayı durdurmuştur. Çerçeve Anlaşması'nın bağlayıcılığı kapsamındayken Kuzey Kore'nin gizlice uranyum stoku yapmaya devam ediyor olmasının ortaya çıkması problem yaratmıştır.⁵⁴⁰ Kuzey Kore, 2003 yılının Ocak ayında NPT'den çekilerek beklemede olan plütonyum programını yeniden başlatmış ve 1990'lı yıllarda olduğu gibi imtiyaz peşinde koşan diplomasisine geri dönmeye başlamıştır.⁵⁴¹

C. Altı Taraflı Müzakere Süreci

Kuzey Kore Ocak 2003'te NPT'den çekilmesinin ardından ilk defa Nisan 2003'te nükleer silah sahibi olduğunu ifade etmiştir, böylece NPT'yi imzalamadığı halde nükleer silaha sahip olan İsrail, Hindistan ve Pakistan'ın arasına Kuzey Kore de katılmıştır. ABD, 11 Eylül sonrasında yaşanan gelişmeler ışığında Irak ve İran ile birlikte Kuzey Kore'yi de şer ekseni olarak ifade ettiği grubun içine dâhil etmiş ve

⁵³⁹ North Korean Nuclear Negotiations Timeline 1985-2019, <https://www.cfr.org/background/north-koreas-military-capabilities> (15.11.2019)

⁵⁴⁰ Sung Chull Kim and Michael Cohen, op.cit, s.81

⁵⁴¹ Ibid

Kuzey Kore'ye yönelik daha sert politikalar izleyerek ilişkilerin iyice gerilmesine sebebiyet vermiştir.⁵⁴²

Kuzey Kore'nin gerek nükleer silah çalışmaları gerekse balistik füze geliştirme aşamalarında bu ülkeye oldukça büyük katkılarda bulunmuş olan Çin yönetimi, kendi çıkarları bağlamında ABD ve Kuzey Kore ilişkisinin daha fazla gerginleşmesini arzu etmemiştir. Bunun yanı sıra, ülkelerin güvenlik anlayışında köklü değişimleri de beraberinde getiren ve uluslararası sistemi derinden etkileyen 11 Eylül olayı, Çin'in politikasındaki değişimleri etkileyen unsurlardan biri olarak görülmüştür.

Ayrıca, Pekin hükümeti, Güney Kore ve Japonya'da yeterince üsse sahip ABD'nin, bir de Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerini bahane ederek kendisini çevrelemesini istememiştir. Çin, bu endişesinden de yola çıkarak Altı Taraflı Müzakere sürecinin (Six Party Talks-6PT) başlamasına öncü olmuştur ve Çin'in ev sahipliğinde kendisi dâhil Kuzey Kore, Güney Kore, ABD, Japonya ve Rusya'nın içinde olduğu ilk oturum 2003 yılında Beijing'de gerçekleşmiştir.⁵⁴³

ABD, Kuzey Kore dış politikasında genel olarak benimsediği diyalog yöntemi olan ikili görüşmelerden sonuç alınamaması neticesinde vazgeçmiştir. Ayrıca, Kuzey Kore'yle çoklu görüşmeler konusunda ısrarcı olmuştur, güvenilmez bulduğu Kuzey Kore'yi çoklu mutabakat metniyle güvenilir kılmak amacıyla bu yaklaşıma yönelmiştir.⁵⁴⁴

Müzakerelerin ilk turu 2003 yılının Ağustos ayında başlamıştır. Altı ay sonra Şubat 2004'te ikinci tur müzakereler yapılmış ve üçüncü tur Haziran 2004'te gerçekleşmiştir. Zira taraflar, özellikle ABD ve Kuzey Kore arasında yaşanan gerginlikler itibariyle bir yıldan fazla bir duraklamanın akabinde Temmuz 2005'te görüşmelere yeniden başlanmıştır.⁵⁴⁵

⁵⁴² Mustafa Kibaroglu, "Kuzey Kore'nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar", Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 1, Sayı 1 (2004), s.166

⁵⁴³ Gregory J. Moore, America's Failed North Korea Nuclear Policy: A New Approach, Asian Perspective Vol. 32, No. 4, Special issue on North Korea and Regional Security (2008), s.13

⁵⁴⁴ Ibid

⁵⁴⁵ "Nuclear-North Korea", <https://www.nti.org/learn/countries/north-korea/nuclear/> (29.02.2020)

Altı Taraflı Müzakere oturumları gerçekleşirken 2005 yılında düzenlenen dördüncü oturum kırılma noktası niteliğinde olarak ifade edilmiştir. Kuzey Kore nükleer silahlanma programını, ABD ve Güney Kore tarafından enerji ihtiyaçlarını karşılayacağı nükleer reaktör için yardım yapılması, ABD'nin ve Japonya'nın Kuzey Kore ile ilişkilerini normalize etmesi şartıyla durmuştur.⁵⁴⁶

19 Eylül 2005'te, Altı Taraflı Müzakerelerin dördüncü turu sona ermiş ve altı taraf, Kuzey Kore'nin nükleer programlarını terk edeceği ve erken bir tarihte NPT ve UAEA'nın koruma rejimine geri döneceği bir İlkeler Bildirisi imzalamıştır. ABD, Kuzey Kore'ye nükleer veya konvansiyonel silahlarla saldırmak gibi bir niyetinin olmadığını ve Güney Kore'de konuşlandırılan nükleer silahının olmadığını onaylamıştır. Taraflar ayrıca 1992'de ortaya koyulan, uranyum zenginleştirmesini veya plütonyumun yeniden işlenmesini yasaklayan, Kore Yarımadasının Nükleersizleşmesine İlişkin Ortak Deklarasyonun gözlemlenmesi ve uygulanması gerektiğini kabul etmiştir.⁵⁴⁷

Bunların yanı sıra; ABD'nin Kuzey Kore'ye olan saldırgan tavrından vazgeçmesi ve Güney Kore ile ABD'nin resmi olarak Kore yarımadasında nükleer silahlarının bulunmadığını ifade etmesi (George H.W Bush yönetiminde 1991 yılında Güney Kore topraklarındaki taktik nükleer silahlarını çekmiştir) karşılığında Kuzey Kore nükleer programını durduracağının sözünü vermiştir. Kuzey Kore'nin, bahsi geçen istekleri dışında öncelikli olarak su reaktörünün temin edilmesi gerçekleşmezse nükleer programını durdurmayacağını açıklamasıyla görüşmeler tıkanmıştır.⁵⁴⁸

Yaşanan gelişmeler bazı Altı Taraflı Müzakereler kapsamında bazı katılımcılar açısından bir atılım olarak görünse de, İlkeler Bildirisi'nin uygulanabilirliği Kuzey Kore ve ABD'nin gerçekleştirdiği eylemlerle sorgulanmıştır. Taraflar, Kuzey Kore'ye hafif su reaktör transferleri için İlkeler Beyanının sonuçları konusunda anlaşamamıştır.⁵⁴⁹

Pyongyang, bildirinin hafif su reaktörlerinin transferlerine izin verdiğini savunmuş; ancak Washington bunun açıklama kapsamında garanti edilmediğini ve yalnızca Kuzey Kore'nin mevcut nükleer programını kaldırmasının ardından gerçekleşebileceğini ifade

⁵⁴⁶ Gregory Moore, Op.cit, s.13

⁵⁴⁷ "North Korea Agrees to Abandon Nuclear Weapons Program," U.S. Fed News, 19 September 2005

⁵⁴⁸ Gregory Moore, Op.cit, s.13

⁵⁴⁹ "Nuclear-North Korea", <https://www.nti.org/learn/countries/north-korea/nuclear/> (29.02.2020)

etmiştir. Kuzey Kore, yaptırımlar kaldırılmadığı sürece Pyongyang'ın 2005 yılının Eylül ayında görüşülen anlaşmasının bir parçası olmayacağını ileri sürmüş, bu ve diğer anlaşmazlıklar nedeniyle Altı Taraflı Müzakereler tıkanmıştır.⁵⁵⁰

1. *Nükleer Denemelerin Etkisi*

Pyongyang yönetimi, Taepodong-2 füzesiyle birlikte beş orta menzilli Rodong füzesi denemiştir. Bunlardan Taepodong-2 denemesi başarısız olurken, Rodong füze denemeleri başarıyla gerçekleşmiştir. Ekim 2006'da ise Kuzey Kore, ilk atom bombasını başarıyla denemiş ve Çin, Hindistan ve Pakistan'dan sonra Asyalı dördüncü nükleer güç haline gelmiştir.⁵⁵¹

Kuzey Kore'nin nükleer programındaki beklenmedik hızlı gelişmeler sonucu Altı Taraflı Müzakerelerin yeniden başlaması öngörülmüş ve 2007 senesinde uzlaşmıştır. Bu uzlaşının sonucu olarak, birtakım ekonomik yardımlara karşılık Kuzey Kore tüm nükleer faaliyetlerini askıya alacak ve tesislerini UAEA'nın denetimine açacaktır.⁵⁵²

Çin hükümeti ve Altı Taraflı Müzakere sürecine dâhil olanların yoğun diplomatik faaliyetlerinden sonra, taraflar Aralık 2006'da bir yıldan fazla bir aradan sonra tekrar toplanmıştır. Ancak, bu görüşmeler hiçbir ilerleme kaydedilmeden sona ermiştir. Müzakerelerde kırılma noktası olarak ifade edilen durum, Şubat 2007'deki Altı Taraf Ortak Beyannamesi'nin uygulanması için ilk eylemler üzerinde anlaşılmasıdır.⁵⁵³

Bu gelişmelerin yanı sıra Kuzey Kore, tüm nükleer silahlarını ve mevcut nükleer programlarını terk etmeyi kabul etmiştir. Ayrıca, diğer taraflarca Kuzey Kore'ye enerji yardımı sağlanmasını içeren bir teşvik paketi karşılığında Kuzey Kore'nin NPT ve UAEA'nın koruma rejimine geri dönmesi konusunda hem fikir olunmuştur.⁵⁵⁴

⁵⁵⁰ Ibid

⁵⁵¹ Ibid

⁵⁵² Ji Hyun Kim, "Us Reports Sparks Debate On North Korea's Nuke Power Status", The Korea Herald, 10 Aralık 2008

⁵⁵³ Nuclear-North, "Nuclear Talks with N. Korea End in Failure; Six-Party Process Thrown into Doubt," Washington Post, 23 December 2006, op.cit.

⁵⁵⁴ Nuclear-North, Audra Ang, "North Korea Agrees to Nuclear Disarmament," Associated Press, 13 February 2005, op.cit.

Kuzey Kore'nin nükleer programını gizli bir şekilde yürüttüğü konusundaki şüphelerin devam etmesine karşın, diğer taraftan uzlaşi süreci de devam etmiştir. ABD Savunma Bakanlığı'nın 2008 yılında yayınladığı bir raporda, Kuzey Kore'nin nükleer silah üretmeye yetecek kadar plütonyum stoku olduğunun tahmin edildiği ifade edilmiştir.⁵⁵⁵

Kuzey Kore nükleer denemelerine devam ederken ve ABD ile ilişkiler daha da çıkmaza girerken görüşmeler bu haliyle kalsaydı başarısız olarak addedilebilirdi; ancak 2007 senesinde Altı Taraflı Müzakere görüşmelerinin beşinci oturumundaki son safhasında anlaşmaya varılmıştır. ABD'den milyon ton akaryakıt alması ve Banco Delta Asia Fonunun geri verilmesi karşılığında Kuzey Kore, Yongbyong'daki nükleer reaktörünü kapatmış ve soğutma kulesini imha etmiştir. Bu gelişmeler üzerine ABD, Kuzey Kore'yi terörizmi destekleyen devletler listesinden çıkartmıştır.⁵⁵⁶

Bütün bu inişli çıkışlı olaylar çerçevesinde ilişkilerin normalleşmesi adına olumlu gelişmeler yaşanmış olsa dahi, teşvikler Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerini tam anlamıyla durdurmaya yetmemiştir. Kısa vadede olumlu ilişkiler kurmak adına yol kat edilmiş olsa da, uzun vadede gösterilen çabalar başarısız olmuştur.

BMGK'nin 1874 sayılı kararı aracılığıyla uygulanan uluslararası yaptırımlara ve ekonomik ambargolara rağmen, Kuzey Kore nükleer kabiliyetini geliştirmek için çok büyük çaba sarf etmiş ve bu amaçla füze sistemlerine de ağırlık vermiştir. Bunun yanı sıra, Kuzey ve Güney Kore 2007'de kendi aralarında bir barış anlaşması imzalamış olmasına karşın bu barış icraata geçirilememiştir.⁵⁵⁷

Altı Taraflı Müzakereler süreci devam ederken, Kuzey Kore'nin elinde 600'den fazla 300 km'nin üzerinde menzili olan kısa menzilli füze, 300 adet 1.300 km. civarında menzili olan Nodong füzesi ve 30 adet menzili 3.000 km.'ye kadar çıkan füze olduğu

⁵⁵⁵ Ji Hyun Kim, op.cit.

⁵⁵⁶ Gregory, op.cit, s.14

⁵⁵⁷ Lee Sanghee: Thoughts on an "Initiative Strategy" for the Comprehensive Management of North Korea, The Brookings Institution, (April 2010). s.52

değerlendirilmiştir. Bu füzeler Japonya ve Guam'ı vurabilir; ancak Kuzey Kore, kendisine doğrudan tehdit olarak gördüğü ABD'yi de vurma iddiasındadır.⁵⁵⁸

2. *Müzakere Sürecinin Çıkmazları*

Kuzey Kore, nükleer testlerini gerçekleştirmeden önce de iddia ettiği gibi Kore yarımadasının nükleersizleştirilmesinin, Amerikan nükleer şemsiyesinin yarımadadan geri çekilmesi anlamını taşıdığını vurgulamıştır. Pyongyang yönetimi, 2005 yılının Eylül ayında gerçekleşmiş olan müzakere sürecinin ortak ifadelerinin hazırlıkları aşamasında bu iddiasını yinelemiştir. Üçünü nükleer denemesini gerçekleştirmesinin akabinde, Kuzey Kore bu iddiasını “nükleer silahları kontrol müzakereleri” terimini kullanarak resmileştirmiştir.⁵⁵⁹

Bu bağlamda Kuzey Kore, 2016 yılında Kore yarımadasını ve Kuzey Kore'nin nükleersizleştirilmesini amaçlayan Altı Taraflı Müzakere süreciyle ilgilenmediklerini yinelemiştir. Beşinci nükleer testin eylül ayında gerçekleşmesinin hemen ardından, Yüksek Halk Meclisi Komitesi Başkanı Kim Yong-nam, Kuzey Kore'nin uluslararası ilişkilerini bir nükleer güç devletine uygun şekilde geliştirecekleri şeklinde ifade etmiştir.⁵⁶⁰ Pyongyang için, nükleer silahları kontrol müzakereleri demek Kuzey Kore'nin nükleer silah devleti statüsünü elde etmesi anlamını taşımaktadır.

George W.Bush yönetimi, Kuzey Kore'nin nükleer programının bütünüyle döndürülemez bir şekilde dağıtılması koşuluna bağlı olarak ödüller öngörmüş ve Çin'in Altı Taraflı Müzakere sürecine liderlik etmesi ricasında bulunmuştur. Beijing'in, Kuzey Kore'nin nükleer programı üzerinde sınırlandırıcı etkisi olacak kapasitesi ve nedenleri bulunmaktaydı. 1990'lı yıllar boyunca enerji problemleri derinleşen Kuzey Kore'nin akaryakıt yokluğu nedeniyle 2003 yılından itibaren Çin'e bağımlı olma durumu çok ciddi bir boyuta gelmiştir.⁵⁶¹

⁵⁵⁸ Ibid

⁵⁵⁹ “Stronger Sanctions Necessary Against North Korea: Foreign Minister”, Yonhap News, September 10, 2016, <https://en.yna.co.kr/view/AEN20160910001753315> (e.t 1.11.2019)

⁵⁶⁰ Ibid

⁵⁶¹ Julia Joo-A Lee, “To Fuel Or Not Fuel: China's Energy Assistance To North Korea”, Asian Security 5 (2009):ss.47-48

Ekonomik ve askeri varlığını güçlü bir şekilde sürdürmek isteyen Kuzey Kore, Çerçeve Anlaşması koşullarındaki enerji sağlama kaynaklarından çok daha fazlasına ihtiyaç duymuştur. Dolayısıyla, Çin, Kuzey Kore'nin bu kritik enerji ihtiyacını karşılarken Kuzey Kore'nin davranışları üzerindeki etki alanını da genişletme amacı gütmüştür.⁵⁶²

Stratejik olarak Kuzey Kore'nin Çin'e olan bağımlılığının artırılması, Kuzey Kore'nin Çin'in isteklerini yerine getirmesi bağlamında siyasi bir baskı yaratması anlamını taşımaktadır. Çin, Kuzey Kore'yi yardımdan mahrum etme pazarlık kozunu kullanarak Kuzey Kore'nin kendi koşullarına daha çok uyum sağlamasını istemiştir.⁵⁶³ Bu sebeple Çin, Kuzey Kore ve ABD arasında nükleer müzakereler sürecinde arabulucu niteliğinde üçüncü bir taraf olarak hareket etme kapasitesine sahiptir.

Bush yönetiminin sonlarına doğru, 2008 yılının Ocak ayında Kuzey Kore “nükleer savaş caydırıcılığı” terimini kullanmaya başlamıştır. Genel olarak Altı Taraflı Müzakere sürecinde ve özellikle ABD-Kuzey Kore ilişkileri bağlamında kritik bir yıl olmuştur. Yongbyong'daki Kuzey Kore'nin nükleer reaktörünün devre dışı bırakılması ve UAEA'nın denetimine rıza göstermesi konusunda taraflar arasında sıkıntılar yaşanmış; ancak Altı Taraflı Müzakere sürecindeki devletlerden hiçbiri uzlaştırma çabası içerisine girmemiştir.⁵⁶⁴

Müzakere süreci çerçevesinde tökezlemelerin yaşandığı dönemde Kuzey Kore, UAEA'ya bir takım dokümanlar teslim etmiş ve nükleer reaktörün soğutma kulesini imha etmiştir, buna karşılık ABD de Kuzey Kore'yi teröre destek verenler listesinden çıkartmıştır. Akabinde iki tarafın da UAEA gözlemcilerinin yöntemleri üzerinde fikir ayrılıkları sonucu sıkıntılar çıkmıştır. ABD, Kuzey Kore–Suriye nükleer bağlantısını ve Pyongyang'ın uranyum zenginleştirme konularını gündeme taşımıştır.⁵⁶⁵ Bütün bu gelişmeler çerçevesinde Altı Taraflı Müzakere sürecinde, Kuzey Kore'nin nükleer savaş caydırıcılığı terimini vurgulamasıyla ilişkiler yeniden bozulmuştur.

⁵⁶² Ibid, s.50

⁵⁶³ Ibid

⁵⁶⁴ Sung Chull Kim, Op.Cit, s.44

⁵⁶⁵ Ibid

Kuzey Kore, 5 Nisan 2009 tarihinde gerçekleştirdiği füze testini eleştiren BM Güvenlik Konseyi'nin ifadesine değinerek Altı Taraflı Müzakere'den çekildiğini açıklamıştır. 25 Mayıs 2009 tarihinde ise, tahmini patlayıcı gücü dört ila beş kiloton olarak belirtilen ikinci nükleer testini gerçekleştirmiş ve akabinde Haziran 2009'da BM Güvenlik Konseyi, 1874 sayılı Kararı onaylayarak nükleer test için Kuzey Kore'ye yaptırım uygulamıştır.⁵⁶⁶

Kuzey Kore'nin nükleer programına son verilmesi adına Altı Taraflı Müzakereler aracılığıyla gerçekleşen uluslararası çözüm çabalarının 2009'da sona ermesiyle duraklama yaşanan süreç, 2018'in başlarında yeniden teşvik edilmiştir. Kore Yarımadası'nda diplomatik bir çözölme, devlet başkanları arasında doğrudan görüşmelere yol açmıştır.⁵⁶⁷

27 Nisan 2018'de iki Kore lideri, Kim Jong Un ve Moon Jae-in görüşmesinin ardından, Kuzey Kore lideri Kim Jong Un ile ABD Başkanı Donald Trump Singapur'da 12 Haziran 2018 zirvesini gerçekleştirmiştir. Kuzey Kore, her iki zirvede Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırma taahhüdünü teyit etmesine rağmen, nükleer silahlardan arındırma konusunda ciddi anlamda somut bir ilerleme kaydedilmemiştir.

III. Kuzey Kore'nin Nükleer Doktrini ve Stratejisi

Kuzey Kore ile bağlantılı olan nükleer silah sorunu mevzusu, bölge devletleri ve uluslararası toplum için önemli bir güvenlik sorunudur. Nüfusunun beklentilerini karşılamakta yetersiz kalan, ekonomik olarak kırılgan ve uluslararası alanda giderek daha fazla yalıtılmış bir ülke olan Kuzey Kore'nin nükleer silah arayışından ve nükleer programından şiddetle vazgeçmemesi dikkat çekicidir.

Güvenlik kavramını etkileyen en önemli faktörlerden biri, devletlerin tarihsel deneyimlerinin sonucu itibarıyla şekillenmiş olan tehdit algılarıdır. Buna örnek olarak; Kuzey Kore konusunda ABD'nin politikalarıyla uyumlu bir şekilde hareket eden Japonya ve Güney Kore gösterilebilir. Bu ülkelerin ittifak ilişkisi Asya Pasifik

⁵⁶⁶ Larry A.Niksich, “ North Korea’s Nuclear Weapons Development and Diplomacy”, CRS Report For Congress, s.29

⁵⁶⁷ <https://www.nti.org/learn/countries/north-korea/nuclear/> (28.02.2020)

Uzmanı Victor Cha'nın perspektifinden değerlendirildiğinde, ABD ekseninde gelişen Japonya ve Güney Kore'nin birbiriyle olan münasebetinin ittifaklık ilişkisi olarak yorumlanamayacağıdır, bu durumu Japonya'nın Kore yarımadasında bıraktığı hasarlara bağlamaktadır.⁵⁶⁸

1904-1905 yıllarında Rusya ve Japonya'nın, Japon galibiyetiyle biten savaşı sonucu imzalanan Portsmouth Barış Antlaşması ile birlikte Japon hâkimiyetine giren Kore yarımadası 1910 yılında resmen Japonya tarafından ilhak edilmiştir. Bu tarihten itibaren 1945 yılına kadar Japonlar, Kore halkına yönelik sert ve baskıcı politikalar uygulamış, hatta Korelilerin dillerini ve isimlerini değiştirmek gibi asimilasyona varacak politikalar izlemiştir.⁵⁶⁹ Kore halkına yönelik Japonya'nın geçmişteki acımasız ve sert uygulamalarının bir sonucu olarak Kore toplumunda Japonya'ya karşı olumsuz bir ortak bilinç oluşmuştur.

Bölgedeki güvenlik algılarının şekillenmesinde en önemli rolü üstlenen Kore Savaşı ile edinilen tarihsel tecrübeler ışığında bölge ülkelerinin güvenlik politikaları belirlenmiştir. Bir örnek olarak; Kore Savaşı'nın Güney Kore üzerinde yarattığı güvenlik algısına bakıldığında, Kuzey Kore'yi varoluşuna karşı bir tehdit olarak görmesine yola açmış ve bunun sonucu olarak ABD ile güçlü bir güvenlik işbirliğine yönelmiştir. Bu bağlamda, durum Kuzey Kore açısından ele alındığında bölgede ABD yönlendirmesiyle hareket eden ülkelerle çevrili olduğu düşüncesi her daim Kuzey Kore'nin nükleer silahlarını haklı gösterme gerekçelerinin öncelikleri arasında yer almıştır.

Önceki bölümde detaylı bir biçimde ele alınmış olan Kuzey Kore'nin askeri öncelik politikası kesinlikle büyük ölçüde Kuzey Kore'nin nükleer programlarının arkasındaki itici güç olarak görülebilmektedir; ancak nükleer program genellikle yansıtıldığı gibi sadece dış güvenlik sorunlarının bir sonucu olmamaktadır.

Bu noktada, nükleer programın sadece dış güvenlik sorunları neticesinde var olduğu düşünüldüğü takdirde, tarihi süreçlerin dikkatli analizi ile beraber mantıksal

⁵⁶⁸ Asian Affairs: An American Review 27 (1), Book Reviews 2000, s. 57

⁵⁶⁹ Rachel Blomquist, Daniel Wertz, "An Overview Over North Korea-Japan Relations", The National Committee On North Korea ; <https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/overview-north-korea-japan-relations> E.T:(2.05.2020)

uyumsuzluklar ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak; 1998 yılında ABD başkanı Bill Clinton'ın Kuzey Kore'yi ziyaret etme düşüncesinin mevzu bahis olduğu zamanda Kuzey Kore ve ABD ilişkileri nispeten istikrarlı ve gelişim içerisinde olmuştur.⁵⁷⁰ Aynı dönemde Güney Kore başkanı Kim Dae-Jung'un ılımlı Güneşli Politikasıyla (Sunshine Policy) uyumlu olarak Kuzey Kore'yle ilişkiler de olumlu ilerlemiştir.

Ancak; nükleer silahlara yönelme, sadece dış güvenlik sorunları ile değil aynı zamanda ülke içerisindeki güç ilişkileri bağlamında iç politik sebeplerle de açıklanabilmektedir. Örnek olarak; Kuzey Kore'de ordu 1994-1998 yıllarındaki sıkıntılı dönemlerde Kim Jong İl'i desteklemiştir, bu çerçevede nükleer silah programının yeniden canlandırılması ve buna bağlı bütçe tahsisleri, Kim Jong İl'in ordunun ona olan sadakatini ödüllendirmesinin yollarından biri olmuştur.⁵⁷¹

Kim Jong İl, yönetimini istikrarda tutması ve ona olan sadakati sağlamlaştırması için önce askeriye politikasını yürürlüğe koymuş ve orduyu Kuzey Kore içindeki en yüksek siyasi organ olarak yükseltmiştir. Ancak bu iki yönlü bir ilişkidir, liderin ordu tarafından desteklenip onaylandığı gibi, liderin de askeri idarenin konumunu ve önemini desteklemesi ve onaylaması gerekmektedir. Önceliklerin sınırlandırılmış olduğu bir ortamda Kim Jong İl'in, bütçe harcamalarındaki en büyük oranı askeriye ayırmasıyla nükleer programa verdiği desteğin yolu da açılmıştır.

Kuzey Kore ile diğer devletler arasında nükleer gelişmeler bağlamındaki gerginlik yıllarca gündemde olmaya devam etmiştir. Kore Yarımadası ile ilgili olarak ele alınan konuların karmaşıklığı, doğrudan çıkarları olan devletlerin varlığı ve bu çıkarların farklı doğası sebebiyle Kuzey Kore'ye yönelik uygulanacak politikaların kararlaştırılmasında zorluklar yaşanmıştır.

2006 yılında Kuzey Kore'nin kıtalararası balistik bir füze ve daha sonra nükleer cihazı test etmesine karşılık BM Güvenlik Konseyi, Kuzey Kore'ye istikrarsızlaştırıcı davranışlarından dolayı yaptırım uygulanmasını onaylayan iki karar kabul etmiştir. Bununla birlikte, Altı Taraflı Müzakere görüşmelerinin üye ülkeleri - Kuzey Kore, Güney Kore, ABD, Çin, Rusya ve Japonya - Şubat 2007'de

⁵⁷⁰ Genevieve Faulkner, "Method to Madness", The University Of Norte Dame Australia, 2010, s.14

⁵⁷¹ Ibid

Kuzey Kore'yi nükleer silahlardan arındırma yolunda atılan ilk adım konusunda anlaşmaya varmıştır.⁵⁷²

Kuzey Kore, kendi hedeflerini destekleyen yeni bir müzakere yapısıyla dinamik bir aktör olmuştur. Kuzey Kore'nin bu yaklaşımına dair, sisteme meydan okumasıyla ortaya çıkan 1993 ve 2002'deki iki nükleer kriz örnek olarak gösterilebilmektedir. Ayrıca; Kuzey Kore'nin 2006'daki nükleer testi, Washington'u Pyongyang ile doğrudan görüşmeler yapmaya zorlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.⁵⁷³

Pyongyang yönetiminin müzakereleri gerçekleştirdiği bölge ülkeleri ve ABD'nin asıl meselesi ise, Kuzey Kore'nin taleplerini geciktirerek Kuzey Kore'yi ulusal çıkarları doğrultusunda en iyi şekilde hareket edemeyeceğine ikna etmektir. Bu bağlamda Kuzey Kore'ye verilmek istenen mesaj, ne kadar çabuk nükleer silahlardan arınırsa, o kadar çabuk çıkar sağlayacak olmasıdır.⁵⁷⁴

Bölgesel güvenlik açısından en önemli rol oynayan ülkelerden biri olan Çin'in diplomasisinde iki Kore'yle bağlantıları bölgedeki güvenliğin tamamlayıcı bir unsurudur. Pekin'in Kore Yarımadası'na yönelik politikası, Kuzeydoğu Asya'da barış ve istikrarın önemini temel alırken bir yandan tercihi statükoyu sözleşmeler yoluyla sağlamak diğer yandan ise kaçınılmaz olabilecek istenmeyen gelişmelere de hazırlanmak olmuştur.⁵⁷⁵ Genel olarak, Çin'i iki Kore ile bağlantılarında ve bölgede statü yanlısı bir politika izlemeye motive eden nokta Çin-Amerikan ilişkisidir.

Rusya, Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin yarattığı etkiler bağlamında bölgesel güvenlik boyutunda söz sahibi olan ülkelerden bir diğeridir. Rusya açısından Kuzey Kore ile coğrafi yakınlık ve jeopolitik sebeplerden kaynaklı taahhütlere dayanan uzlaşmalı bir ilişki söz konusudur. Rusya, Kore yarımadasında Çin eksenli politikalar çerçevesinde hareket edebilmektedir.

⁵⁷² Sung Chull Kim, David Kang, Op.cit, s.1

⁵⁷³ Ibid, s.8

⁵⁷⁴ Ibid

⁵⁷⁵ Fei-Ling Wang, "Joining the Major Powers for the Status Quo: China's Views and Policy on Korean Reunification," Pacific Affairs 72, 1999, ss. 167–185

Uzlaşma politikaları, Rusya'nın Kore Yarımadası'nda bazı geleneksel ve çağdaş çıkarları güvence altına alma aracı olmuştur. Geleneksel çıkarlar arasında, düşman gücün yarımada Rusya'nın Uzak Doğu'sunu tehdit edecek şekilde hâkim olmasını engelleme çabası da yer almaktadır. Rusya, Kore yarımadasının herhangi bir dış gücün etkisi altına girmeyeceğinden ve Uzak Doğu sınırları boyunca Amerikan birliklerini görmeyeceğinden emin olmak adına yoğun çaba göstermiştir.⁵⁷⁶

Rusya, bu sınırlar boyunca öngörülemeyen bir nükleer güç kullanımının bölgenin kutuplaşmasını ve Japonların yeniden silahlanmasını tetikleyebileceğinden endişe duymuştur. Ayrıca Rusya, özellikle 1995-1999 yılları arasında eski Yugoslavya üzerindeki anlaşmazlıklarda ABD'nin Rusya'nın çıkarlarını göz ardı etmesi itibarıyla Kuzey Kore'yi, Amerikan hegemonyası tarafından yaratılan tek kutuplu dünyaya karşı bir dengeleme aracı olarak görmektedir.⁵⁷⁷

Kuzey Kore'nin bölgedeki belirleyici aktörler; Rusya, Çin, Japonya ve Güney Kore ve Asya Pasifikteki ABD varlığı eksenindeki ilişkilerini, tarihsel süreç içerisindeki önemli olaylar ve kırılma noktalarıyla ele almak bölgedeki güvenlik ilişkilerini anlamlandırmak noktasında daha değerli olmaktadır. Bu bağlamda, bir sonraki kısımda Kuzey Kore'nin bu ülkelerle ilişkileri detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

A. Kuzey Kore'nin Nükleer Diplomasisi

Kim Jong Un, Kuzey Kore'nin nükleer diplomasi duruşunu şu ifadesiyle vurgulamıştır: “ ABD ve ona hizmet eden kuvvetlerin nükleer tehdit ve şantajı devam ettiği sürece, eksen nükleer güç olan öz savunma yeteneğimizi önleyici vuruş kabiliyeti çerçevesinde geliştirmeye devam edeceğiz.”⁵⁷⁸

1 Ocak 2017 tarihinde Kim Jong Un'un vermiş olduğu bu demeç, Kuzey Kore'nin nükleer diplomasi tarihinin bir parçası olma niteliğini taşımaktadır. Hidrojen bombası testini gerçekleştirerek Kuzey Kore, o güne kadar resmi olarak sadece ABD, Birleşik

⁵⁷⁶ Alexander Vorontsov, “Current Russia-North Korea Relations: Challenges and Achievements,” Working Paper Series (Washington, DC: The Brookings Institution, Center for Northeast Asian Policy Studies, February 2007)

⁵⁷⁷ Ibid

⁵⁷⁸ Anna Fifield, op.cit, s.223

Krallık, Rusya, Çin ve Fransa'nın yer aldığı hidrojen bombasına sahip devletlerin arasına katılmıştır. Bunun akabinde Kuzey Kore lideri yönetimdeki kadroya “barışı korumak adına güçlü bir hazine kılıcı ile silahlandıklarını” beyan etmiştir.⁵⁷⁹

Kuzey Kore lideri, hidrojen bombası ve onu ulaştırma potansiyeline sahip olması bağlamında diğer ülkeler tarafından ciddiye alınması gerektiğine inanmaktadır. Kim Jong Un'a göre güvenilirliği olan bir nükleer silah sistemi geliştirmek hem ABD'den gelebilecek tehlikeleri aza indirmek hem de rejimi elinde tutmak adına bir yol olarak görünmektedir.

Kuzey Kore'nin nükleer ve balistik füze programları, zorlayıcı diplomasi stratejisinin önemli bir bileşenidir. Kuzey Kore liderlerinin rejimin varlığı için tek dayandıkları sistemin bu programlar olmamasıyla birlikte, liderler nükleer gücü rejim bekasını sürdürmeleri için kullandıkları caydırıcılığın önemli bir parçası olarak görmektedir.⁵⁸⁰

Nükleer caydırıcılık terimi, ilk kez Kuzey Kore Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü tarafından 6 Haziran 2003 tarihinde yapılan açıklamada şu şekilde ifade edilmiştir: “Nükleer caydırıcılık konusuyla ilgili olarak; Kuzey Kore, ABD ve nükleer caydırıcı güçlere sahip diğer devletlerle aynı yasal statüye sahiptir.”⁵⁸¹ Bu açıklamadan üç gün sonra; Kore Merkezi Haber Ajansı, “ABD'nin yürüttüğü düşmanca politikalar sebebiyle, Kuzey Kore'nin nükleer caydırıcı bir güç inşa etmekten başka bir seçeneğinin olmadığını altını çizmiştir.”⁵⁸²

Bütün bu gelişmelerden önce; Kuzey Kore hükümeti, her zaman nükleer programının barışçıl olduğunu savunmuştur. 10 Ocak 2003 tarihinde Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'ndan çekilirken dahi Kuzey Kore'nin nükleer silah

⁵⁷⁹ Kore Merkezi Haber Ajansı, Anna Fifield aktaran “Kim Jong Un to central committee meeting of the Workers' Party”, as reported by KCNA, April 21, 2018

⁵⁸⁰ Office Of The Secretary Of Defence; “Military and Security Developments Involving the Democratic People's Republic of Korea 2015”; A Report to Congress Pursuant to the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2012, s.6

⁵⁸¹ Kore Merkezi Haber Ajansı, Sung Chull Kim aktaran, “Our Nuclear Deterrence Is Not a Means Of Threat”, 9 Haziran 2003

⁵⁸² Ibid

geliştirme gibi bir niyetinin olmadığı, nükleer aktivitelerin elektrik üretimiyle sınırlı olduğu ifade edilmiştir.⁵⁸³

Bu ifadelere rağmen, beş ay sonra Kuzey Kore hükümeti nükleer silah geliştirdiğini açıklamıştır. Kuzey Kore, 1990'lı yıllar boyunca nükleer programını geliştirmeye devam etmiştir; ancak 2002 yılında uranyum zenginleştirme programının itiraf edilmesiyle kriz noktasına gelinmiştir. Bu sebeple, Kuzey Kore'nin nükleer caydırıcılık bağlamında yaptığı açıklamaların nükleer programındaki gelişim doğrultusunda yapılmış olduğunu söylemek yerinde olacaktır; ancak her şeye rağmen bu durumun açıkça kabulü ve itirafı nükleer politikasındaki yeni bir gelişme olmuştur.⁵⁸⁴

Burada dikkat çekilecek önemli diğer bir detay ise; Kuzey Kore'nin nükleer silah sahibi olmak istediği açıklamasının, ilk nükleer test denemesinden 3 yıl önce gerçekleşmesidir. Nükleer silahların yayılması tarihine bakıldığında, devletler önce test edip sonra açıklama yoluna gitmekteyken; Kuzey Kore'nin önce itiraf edip sonrasında nükleer testi gerçekleştirmesi, istisnai bir durum olmuştur.

Bu gelişmelerin arka planında yaşanan olaylar ışığında ve Kuzey Kore'nin Kore Savaşı'ndan itibaren nükleer çalışma arzusunun altında yatan temel sebepler birlikte değerlendirildiğinde, Kuzey Kore'nin nükleer diplomasisi daha anlaşılır bir boyut kazanmaktadır. Kuzey Kore'nin kendine özgü siyasi bir sistem oturtarak rejimin devamlılığını uzun yıllar sağlamış olduğu bir gerçektir; ancak nükleer silah sahibi olma arzusunun hep var olduğu ve nükleer silahlara sahip olduktan sonra kolayca vazgeçmeyeceği de bir diğer hakikattir.

Bu minvalde, Kuzey Kore liderlerinin tarihteki iki olaydan ders çıkardığını söylemek mümkündür; bunlar 2003 yılında gerçekleşen Irak Savaşı ve 2011 yılında yaşanan Libya İç Savaşı olmaktadır. Bu olaylar neticesinde, nükleer silahlardan

⁵⁸³ Sung Chull Kim, Michael D.Cohen; "Entering The New Era Of Deterrence: North Korea and Nuclear Weapons", Georgetown University Press, 2017, s.32-33

⁵⁸⁴ Ibid, s.33

vazgeçmenin kolaylıkla bir askeri darbe ve rejimin düşmesiyle sonuçlanacağı algısı oluşmuştur.⁵⁸⁵

Irak lideri Saddam Hüseyin, 1990'lı yıllarda nükleer silah geliştirmeye çalışmıştır; ancak daha sonradan bu çabasından vazgeçmiş ve nihayetinde ABD tarafından yönetimine son verilmiştir. Libya'daki Muammer Kaddafi rejimi, Batılı ülkelerin ikna çabası ve baskısı sonucunda 2003 yılında nükleer programından vazgeçmiştir. Ancak bu durum, 2011 yılında yaşanan Arap Baharı esnasında Nato güçlerinin Libya İç Savaşı'na müdahalesini kolaylaştırmış ve sonuç olarak Libya isyancı güçleri Kaddafi'yi öldürmüştür.⁵⁸⁶

Diğer ülkelerde gözlemlenen bu olayların dışında, Kim İl Sung'un 2008 yılında geçirdiği felç, Kuzey Kore'nin nükleer hırslarını güçlendiren bir başka faktör olmuştur; çünkü ülke içinde yaşanacak dengesizlik durumlarında rejimin ayakta kalması adına güçlü nükleer kapasite bir garantör olarak işaret edilmiştir. Uzmanlar tarafından bu durumun Kuzey Kore'nin iki hamlesine; 2009 yılının Nisan ayında gerçekleşen uzun menzilli roket denemesi ve aynı yılın Mayıs ayında gerçekleştirdiği ikinci nükleer denemesine sebebiyet verdiği vurgulanmıştır.⁵⁸⁷

B. Nükleer Doktrin

2013 yılının Nisan ayında, Yüksek Halk Meclisi'nin Nükleer Silah Sahibi Devlet yasasını kabul etmesiyle Kuzey Kore'nin nükleer doktrini resmîyet kazanmıştır. Öncelikle hem doktrinden, hem de Pyongyang yönetiminin tutumundan çıkarılacak sonuç olarak, Kim Jong Un Kuzey Kore'nin, ABD nükleer caydırıcılığına ve Güney Kore'nin saldırgan hamlelerine karşı doğrudan bir nükleer tehdit oluşturma niyetini göstermiştir.⁵⁸⁸

⁵⁸⁵ Jing Dong Yuan, "DPRK Nuclear Challenges and the Politics of Non-Proliferation"- North Korean Nuclear Operationality: Regional Security and Non-Proliferation, Gregory J.Moore, Baltimore: John Hopkins University Press, 2014, s.220

⁵⁸⁶ Moojin Yang, "The North Korean Nuclear Problems: The Progress, issues and Policy Proposals", Hyundae Bukhan Yeongu, 2013, s.114

⁵⁸⁷ Ibid

⁵⁸⁸ Sung Chull Kim, Op.cit, s.9

İkinci olarak; Pyongyang yönetimi, komşularını kendisini nükleer bir güç olarak tanımasına zorlayarak böylece Kore yarımadasındaki, hatta daha geniş çapta Asya Pasifik'teki statükoyu değiştirmeyi hedeflemiştir ve nükleer silahların kontrolü müzakerelerinin bu bağlamda yapılmasını talep etmiştir. Üçüncü olarak; Kuzey Kore, nükleer caydırıcılığı dengeleyici bir unsur olarak görmekte ve nükleer cephaneliğini geliştirmesi gerektiğini düşünmektedir.⁵⁸⁹

“1 Nisan 2013 tarihinde Kuzey Kore'nin Yüksek Halk Meclisi tarafından kabul edilen, Nükleer Silah Sahibi Devlet Yasası on tane önemli noktayı içermektedir:

- Nükleer silahlar ABD'nin düşmanca politikaları ve nükleer tehdidine karşı kendini savunma aracıdır.
- Nükleer silahlar düşmanlara karşı caydırıcılık, saldırıyı bertaraf etmek ve misilleme amacına hizmet etmektedir.
- KDHC, nükleer caydırıcılığını ve misilleme vuruş gücünü nitel ve nicel olarak güçlendirmektedir.
- Nükleer silahlar sadece Kore Halk Ordusu yüce komutanının son emri üzerine kullanılabilir.
- Nükleer silahlar düşman olan nükleer bir devletin KDHC'nin işgaline katılmadığı sürece nükleer olmayan devletlere karşı kullanılmayacaktır.
- KDHC, nükleer silahları güvenli bir şekilde idare etmekte ve dengeli nükleer testlerin gerçekleşmesini sağlamaktadır.
- KDHC, nükleer teknoloji ve materyallerin yasadışı ihracatını engellemek adına bir mekanizma kurmuştur.
- KDHC, nükleer silahların yayılmasını engellemeye yönelik uluslararası girişimlerde ve nükleer malzemelerin güvenli idaresi için işbirliği yapacaktır.
- KDHC, nükleer savaş tehlikesini önlemek adına gayret göstermekte ve uluslararası nükleer silahsızlanma çabalarını desteklemektedir.
- İlgili kurumlar bu kuralların uygulanması için gerekli adımları atacaktır.”⁵⁹⁰

⁵⁸⁹ Ibid

⁵⁹⁰ Sung Chull Kim, Op.cit, s.34

Nükleer Silah Sahibi Devlet Yasası, Kuzey Kore'nin nükleer silahların kullanımının stratejik yönünü hem askeri hem diplomatik bağlamda göstermektedir. Bu yasa Kuzey Kore Nükleer Doktrininin beyanı anlamını taşımakta ve bunun yanı sıra liderin kontrolünde olan nükleer stratejiden bir takım çıkarımlar yapmaya yardımcı olmaktadır.

Bazı maddeler nükleer stratejiye rehberlik etmekteyken bazıları da Pyongyang yönetiminin uluslararası silahsızlanma çabalarına bağlılığını taahhüt etmekte olduğu izlenimini vermektedir. Bu bağlamda; NPT'den çekilmiş olmasına rağmen silahsızlanma konusunda iş birliği vurgusu ise; temelinde kendisinin uluslararası arenada nükleer silah sahibi devlet olarak kabul edildiği takdirde kendini mücadele edilen devletlerden ayrı tutarak dünya genelindeki silahlanmayı önlemek adına katkıda bulunabileceği şeklinde ifade edilebilir.

Yasanın maddelerinin genelinde başka bir devlete saldırma amacı yerine vatan topraklarını savunmanın birinci öncelikleri olması bağlamında Kuzey Kore'nin nükleer doktrin uygulama amaçlarını haklı gösterme çabası bulunmaktadır. Nükleer silahlara sahip olmanın caydırıcılığına inançları doğrultusunda oluşacak tehditleri bertaraf edebilecekleri vurgusu yapılmaktadır. Yasanın bütün maddeleri incelendiğinde, rejimin hayatta kalmasına doğrudan ciddi bir tehdit var olmadıkça nükleer savaş çıkarma ya da nükleer saldırıda bulunma niyeti taşımadıkları sonucu çıkmaktadır.

Kuzey Kore'nin kamuoyu önünde nükleer caydırıcılığa sahip olduğunu açıklaması 2003 yılında gerçekleşirken, Nükleer Silahlı Devlet Yasasını 2013 yılında kabul kararı almasının nasıl açıklanacağı önemli bir noktadır. Kuzey Kore, George W.Bush yönetiminin ön alıcı saldırı politikasına karşı ortaya koyduğu bu yasanın cevap niteliğinde olduğunu ifade etmektedir. Kuzey Kore'nin bu yasayı beyan etmesi; Amerika tarafından yaratılacak tehditlere karşı nükleer caydırıcılığa sahip olmanın en iyi strateji olduğunu benimsemesi fikrine dayanmaktadır.⁵⁹¹

C. Nükleer Doktrin Bağlamında Askeri ve Siyasi Strateji

Müttefiki SSCB'nin dağılması, Çin'in Güney Kore'yle yakınlık kurması, ABD'nin Çöl Fırtınası operasyonlarında Irak'a karşı elde ettiği galibiyet, Kim Il Sung'un ölümü

⁵⁹¹ Sung Chull Kim, Michael D.Cohen, op.cit, s.42

ve ekonomik sıkıntılarının yanı sıra kıtlığın baş göstermesi benzeri gelişmeler; Kuzey Kore'nin siyasi ve askeri stratejisini belirlemede rol oynamıştır. Bu koşullar altında; 1994 yılında Kuzey Kore, Çerçeve Anlaşması vesilesiyle füze materyalleri üretim programındaki önemli kısıtlamaları ABD ile daha iyi ilişkiler kurması karşılığında kabul ederek nükleer silahların siyasi ve diplomatik faydalarından çıkar sağlamak istemiştir.⁵⁹²

Çerçeve anlaşması, Kuzey Kore plütonyum üretim programını dondururken ve Pyongyang'ın üçüncü aşama nükleer altyapı inşaat projelerinin çoğunu etkili bir şekilde engellerken, Kuzey'in nükleer silah hırslarının veya programlarının ortadan kaldırılmasına neden olmamıştır. Bu anlaşmaya rağmen, Pyongyang yapılan düzenlemenin olası başarısızlığından korunma gerekliliğini ve nükleer silahların gelecekteki savunma stratejisindeki olası rolünü göz önünde bulundurmaya devam etmiştir. Bu bağlamda, balistik füzelerin gelişmesi gibi nükleer araştırma ve geliştirme programlarını da sürdürmüştür.⁵⁹³

Nükleer silahlar, ABD'nin nükleer tehdidini caydırmak ve Kuzey'in uluslararası arenada hak ettiği siyasi saygınlığı sağlamak adına siyasi araç olarak görülmüştür. Kuzey Kore, küçük bir bilimsel araştırma programından nükleer silah üretmeye yönelik kapsamlı bir programa dönüşecek şekilde yeteneklerini geliştiren bir nükleer strateji izlemiştir.

Nükleer programı geliştikçe, Kuzey Kore yönetimi ve Kore Halk Ordusu bu silahları, Kore Halk Ordusunun operasyonel ve stratejik savunma silahlarına yönelik saldırıları caydırmak adına birincil siyasi araçlar olarak görmesi doğrultusunda caydırıcı bir nükleer strateji geliştirmiştir. Günümüzde de nükleer silahları, stratejik siyasi silahlar olarak görmeye devam etmektedir.

Bu gelişmelerin haricinde Kuzey Kore, balistik füze programına meşruiyet kazandırmak için başlatmış olduğu uzay programını geliştirme çabalarını sürdürmüştür. 2015 yılının Eylül ayında, Kuzey Kore'nin Ulusal Havacılık ve Uzay Geliştirme İdaresi,

⁵⁹² Joseph Bermudez Jr., "North Korea's Development Of A Nuclear Weapons Strategy", US-Korea Institute at SAIS, 2015, s.11

⁵⁹³ Ibid

hava ve coğrafi uyduların gelişmesinin öne çıktığını ve uyduları yörüngeye yerleştirmek için daha uzun menzilli alanların ortaya çıkacağını duyurmuştur. Kuzey Kore'nin uzay aracı fırlatma teknolojisinde, BM Güvenlik Konseyi'nin 1874, 2087 ve 2094 sayılı kararlarınca yasaklanan kıtalararası balistik füzelerde kullanılan benzer bir teknoloji kullanılmıştır.⁵⁹⁴

Kim Jong-un iktidara geldiği günden itibaren, ülkesinin nükleer ve füze gelişimini ortaya koyan belirsiz ifadelerden sıyrılmış, bunun yerine uygun gördüğü zamanlarda kendini nükleer test yapmaya odaklamıştır. Pyongyang'a karşı alınan cezai önlemler, Kim'in orduyu güçlendirme konusundaki taahhüdünü yalnızca güçlendirmiştir.

Son zamanlarda Trump ve Kim arasında gerçekleştirilen zirveler, nükleersizleşme konusunda diyalog kapısını aralamış ve olumlu bir adım olarak değerlendirilmiş olsa da, barış sürecinin nasıl ilerleyeceği belirsizliğini korumaktadır. Gerçekleştirilen zirveler ve akabinde yaşanan gelişmeler, Kuzey Kore ve ABD ilişkilerinin doğrudan ele alınacağı dördüncü bölümde daha detaylı olarak incelenecektir.

Kuzey Kore, ülke içerisinde yaşamın her alanını etkileyen bir takım stratejik normların, özellikle siyasi karar alma süreçlerine yansımaları koşulları altında var olmuştur. Bu normlar; Kim ailesi hanedanının hayatta kalması ve yönetiminin devam etmesi, ABD ve müttefiklerini caydırma, iç tehditlerin ortadan kaldırılması, ulusun ekonomik gelişimi ve Kore'nin yeniden birleşmesi şeklinde ifade edilmektedir.⁵⁹⁵

Bu bağlamda, Kuzey Kore nükleer silahlarının savunma stratejisindeki rolü ortaya koyduğu normları gerçekleştirmesi doğrultusunda tarihi boyunca deneyimlediği olayların da etkisiyle şekillenmiştir. Üçüncü bölüm itibarıyla nükleer silahların güçlendirilmesi sürecinde yaşanan diplomatik gelişmeler, bu gelişmelerin Kuzey Kore'nin nükleer programına yansımaları daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

⁵⁹⁴ Office Of The Secretary Of Defence; "Military and Security Developments Involving the Democratic People's Republic of Korea 2015"; A Report to Congress Pursuant to the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2012, s.4

⁵⁹⁵ Joseph Bermudez Jr., Op.cit, s.8

D. Nükleer Politikalar Karşısında Şekillenen Uluslararası Ortam

Kuzey Kore nükleer krizi Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından daha çok kendini göstermeye başlamıştır. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Çin'in diplomatik dönüşümünün sonucunda konjonktürel tehdit algısının artması sebebiyle Kuzey Kore nükleer faaliyetlerini yoğunlaştırmış ve böylelikle ABD'nin nükleer silahların yayılmasını önleme politikasına daha fazla meydan okumuştur.

Kuzey Kore, ABD'ye karşı savaşmayı amaçlıyor gibi görünmese de, kendine özgü nükleer politikası üzerinden krizde kontrolü elinde bulundurmuş ve krizi zaman zaman tırmandırmış veya şiddetini hafifletmiştir. Krizin tırmandığı bazı dönemlerde Kuzey Kore'nin nükleer denetime yanaşmaması, olası bir Amerikan askeri müdahalesini gündeme getirmiştir.⁵⁹⁶ Örneğin, Haziran 1994'te ABD, Kuzey Kore'ye BM yaptırımları uygulamak için girişimlerde bulunmuş ve Pyongyang'ın nükleer tesislerine yönelik önleyici saldırı da dâhil olmak üzere birkaç askeri seçeneği düşünmüştür. Ancak Kim Il-Sung'un değişen pozisyonu sonucunda gerginlik tırmanmadan müzakerelerle Çerçeve Anlaşması'na doğru evrilmiştir.⁵⁹⁷

Bununla birlikte, 2000'li yılların başlarında ortaya çıkan bazı bilgiler krizin gidişatında etkili olmuştur. Nitekim Kuzey Kore'nin 1998'den itibaren uranyum zenginleştirmesini nükleer silah elde etme amacıyla yaptığı ortaya çıkmış, Mike Chinoy, "Erime: Kuzey Kore Nükleer Krizinin İç Hikayesi" kitabında ABD'nin George.W Bush yönetimi altında Kuzey Kore'nin uranyum programını nasıl keşfettiğini ifade etmiştir.⁵⁹⁸

Uluslararası çevre açısından Kuzey Kore'nin nükleer silah çalışmalarının hız kazanması, hem Kore Cumhuriyeti'nin Günlüğü Politikası ile ılımlı bir havanın olduğu hem de mutabık kalınan Çerçeve Anlaşması da dâhil diğer alanlarda ABD ile geçici olarak olumlu bir ilişki içinde olduğu yıllar boyunca gerçekleşmiştir. Uluslararası

⁵⁹⁶ Dale Copeland, "The Origins of Major War", Ithaca, NY: Cornell University Press, 2000, ss 34 - 52

⁵⁹⁷ Curtis Martin, "The US-North Korean Agreed Framework: Incentives-based Diplomacy after the Cold War," in Steve Chan and A.C. Drury, (eds) Sanctions as Economic Statecraft: Theory and Practice, New York: St. Martin's, 2000, ss. 54 - 57

⁵⁹⁸ Mike Chinoy, "Meltdown: The Inside Story of the North Korean Nuclear Crisis", New York, St Martins Press, 2000, s.29

arenadaki bu olumlu gelişmelere rağmen, Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerini hızlandırması, iç politika bağlamında değerlendirilmiş, ülke içerisindeki güç mücadelesi ve songun politikası çerçevesinde Kore Halk Ordusu'nun zaferi olarak ifade edilmiştir.⁵⁹⁹

Kim Jong İl'in Kore Halk Ordusu'nun sadakatini ödüllendirmesinin mantıklı olduğu ve uranyum zenginleştirme yoluyla nükleer programın, açıkça KHO'ya bir ödül niteliğinde olduğunu ifade eden uzmanlar bulunmaktadır. Uranyum zenginleştirme programı, buna eşlik eden bütçe tahsisi ve gizli faaliyetlere katılım gücünün, Kim Jong İl'in sadık askerlerini ödüllendirmesi ve sürekli desteklerini sağlamasının bir yolu olduğu yönünde değerlendirmeler mevcuttur.⁶⁰⁰

Kuzey Kore içerisinde güç dengeleri oturtulurken uluslararası arenada ise farklı gelişmeler yaşanmıştır. Kuzey Kore'nin uranyum zenginleştirme programını kabul etmesinin ardından ABD, müzakerelerin gerçekleşebilmesi adına Kuzey Kore'ye öncelikle nükleer programını ortadan kaldıracağına dair gözlemlenebilir adımlar atması gerektiğine dair ısrar etmiştir.

Daha sonra ABD yönetimi bu duruşunu biraz yumuşatarak, Kuzey Kore nükleer sorununun bölgede çıkarları olan tüm güçlerin kaygısı olduğunu ve sorunun çok taraflı olarak çözülmesi gerektiğini beyan etmiştir. Kore Yarımadası'nın istikrarı Güney Kore, Çin, Japonya ve Rusya'nın çıkarları dâhilindedir ve bu nedenle krizle başa çıkacak tedbirlerde pay sahibi olmalıdırlar yaklaşımıyla ABD gelişmelerde ilerleme kaydetmiştir.⁶⁰¹

Bu olayların akabinde, bölgesel ortakları nükleer bir Kuzey'in kabul edilemez olduğunu açıkça belirtmiş ve Çin, 2003'te Kuzey Kore'yi Altı Taraflı Müzakerelere getirmede etkili olmuştur. Pekin yönetiminin yarımada'yı nükleer olarak görmek istememesi ve ABD'nin askeri eylemde bulunacağı endişesi, onu bir çözüm aramada aktif bir rol oynamaya motive etmiştir.

⁵⁹⁹ Genevive Faulkner, op.cit, s.10

⁶⁰⁰ Ibid

⁶⁰¹ Morton Abramowitz, James Laney, "Meeting The North Korean Nuclear Challenge", Council On Foreign Relations, 2003, s.12

Başlangıçta sert tedbirlerde bulunmak istemeyen Japonya, daha sonraları Kuzey'e karşı daha sıkı önlemlere yönelmiş ve Japonya'da yaşayan Kuzey Korelilerin Pyongyang'a para aktarımını yavaşlatmıştır. Rusya, Kuzey Kore'yi nükleer programını terk etmesi konusunda uyarmıştır. Güney Kore ise, ABD ile ilişkilerini desteklemek için harekete geçmiş ve dönemin Güney Kore Cumhurbaşkanı Roh Moo-Hyun, Güney'in Kuzey Kore nükleer silahlarını tolere etmeyeceğini açıklamıştır; ancak bunların hiçbirisi Kuzey Kore'nin nükleer çabalarının hızını kesmemiştir.⁶⁰²

Kuzey Kore'yi nükleer silahlardan vazgeçmeye zorlayan tüm ülkeler ekonomik yaptırımların zorunlu olduğu konusunda hemfikir olmuştur. Son dönemlerde BM, Kuzey Kore'ye uygulanacak daha ağır tedbirlerin yolunu açmış, Çin yaptırımlarını güçlendirmiş ve ABD tedbirlerini sıkılaştırarak yaptırımlarını görmezden gelen yabancı şirketlere ceza uygulamaya başlamıştır.⁶⁰³

Bu yaptırımların gündeme gelmesiyle, uygulanması konusunda bir kısım fikir ayrılıkları da beraberinde ortaya çıkmıştır. Çin, yaptırımların Kuzey Kore rejimini istikrarsızlaştırmakla tehdit edecek boyuta kadar gelmesinin tehlikeli olacağına inanırken, Washington yönetimindeki bazı yetkililer istikrarsızlaştırma fikrinden rahatsızlık duymamıştır.⁶⁰⁴

ABD'de birçok kişi yaptırımlara özel olarak odaklanmanın nükleer silahlardan arınmanın tek ve en etkili yol olduğunu düşünmüştür. Ancak; Çin ve Güney Kore'deki hükümetler de dahil olmak üzere birçoğu, yaptırımların tek başına etkisiz olduğunun kanıtlandığını ve başarıya giden tek yolun Kuzey Kore'nin olumsuz tutumları için yaptırımların, olumlu tavırları için ise teşviklerin bilinçli bir kombinasyonun uygulanması gerektiğini savunmuştur.⁶⁰⁵

⁶⁰² Ibid

⁶⁰³ William Overholt, "North Korea-Peace? Nuclear War?", The Mossavar-Rahmani Center For Bussiness and Government, 2019, s. 46

⁶⁰⁴ Ibid

⁶⁰⁵ Ibid

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KUZEY KORE’NİN NÜKLEER SİLAHLANMASININ BÖLGESEL VE KÜRESEL GÜVENLİĞE YANSIMALARI

I. Kuzey Kore’nin İttifakları Çerçevesinde Bölgesel İlişkiler

Kuzey Kore’nin nükleer programı için ağırlıklı olarak yerli ifadesi kullanılabilir; fakat yıllar boyunca dış yardım almıştır. Örneğin; Moskova, 1950’lerin sonundan 1980’li yıllara kadar Pyongyang’ın nükleer gelişimine yardım etmiştir. Bir nükleer araştırma reaktörü kurulmasına yardımcı olmuş ve füze tasarımları, hafif su reaktörleri ve bazı nükleer yakıtlar sağlamıştır. Ayrıca, 1970’lerde Çin ve Kuzey Kore, balistik füzelerin geliştirilmesi ve üretilmesi de dâhil olmak üzere savunma konusunda işbirliği yapmıştır.⁶⁰⁶

Kuzey Koreli bilim adamları, Sovyet ve Çinli meslektaşları ile yapılan akademik bilgi değişimlerinden de yararlanmışlardır. Kuzey Kore savunması ve istihbarat çalışmaları üzerinde uzman analist; Joseph S. Bermudez Jr.’a göre, bu değişimler açıkça silahların geliştirilmesine bağlı olmasa da, paylaşılan araştırmalar ve nükleer tesislere yapılan ziyaretlerden öğrenilen bilgiler doğrultusunda bu değişimlerin militarize edilmiş bir nükleer program için gerçekleşmiş olma ihtimali bulunmaktadır.⁶⁰⁷

Ayrıca Pakistan, 1970’lerde Kuzey Kore’nin önemli bir askeri işbirlikçisi olarak ifade edilmiştir. İki taraflı nükleer yardım, her iki ülkeden bilim insanlarının İran’da İran-Irak Savaşı esnasında (1980–1988) balistik füzeler üzerinde çalıştıkları zaman başlamıştır. 1990’larda Kuzey Kore, Pakistan’ın santrifüj teknolojisine erişim sağlamış ve Pakistan’ın nükleer programının militarizasyonunu yönlendiren bilim adamı Abdul Qadeer Khan’dan tasarımlar almıştır.⁶⁰⁸

Pyongyang, aynı zamanda Pakistan’ın Çin’den elde ettiği bir uranyum savaş başlığı için de tasarım almış ve buna karşılık Pakistan, Kuzey Kore füze teknolojisine erişim sağlamıştır. Khan’ın doğrudan veya dolaylı olarak Pakistan hükümeti adına hareket edip

⁶⁰⁶ Eleanor Albert, “North Korea’s Military Capabilities”, Council On Foreign Relations, 2019

⁶⁰⁷ Ibid

⁶⁰⁸ Ibid

etmediği netlik kazanmamıştır. Khan'ın çok uluslu ağı da, İran ve Libya da dahil olmak üzere alıcılara yasadışı bir şekilde nükleer teknoloji ve malzeme satmıştır. Pakistan'dan edinilen nükleer bilgi birikimi, Kuzey Kore'nin santrifüjleri çalıştırmasını ve böylece bombaya giden bir uranyum rotasını izlemesini sağlamıştır.⁶⁰⁹

Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin araştırılması üzerinde yoğunlaşan uzmanlar; Sovyetler Birliği'nin 1980'lerde Yongbyon'un gelişimine doğrudan yardımcı olmadığını, Sovyetler Birliği'nin Kuzey Kore'ye 1960'larda Yongbyon'da bulunan küçük bir araştırma reaktörü vermiş olduğunu vurgulamaktadır. Ancak; Kuzey Koreli nükleer bilim adamları Aralık 1991'de Sovyetler Birliği'nin çöküşüne kadar S.S.C.B'de eğitim almaya devam etmiştir.⁶¹⁰ ABD istihbarat teşkilatı raporları doğrultusunda, Doğu Alman ve Rus nükleer ve füze bilim adamlarının 1990'lı yıllarda Kuzey Kore'de oldukları ve 1999 yılından bu yana Çinli işletmelerin Kuzey Kore'nin füze programı için önemli bileşenler ve hammadde tedarik ettiği bilgisine sahip oldukları ortaya konmuştur.⁶¹¹

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Kuzey Kore'nin stratejik konumunun hızla bozulmasına ve Pyongyang'ın geleneksel müttefikleri, Moskova ve Pekin'in, Seul'le diplomatik ilişkiler kurmasına; ayrıca Kuzey Kore'nin bağlı olduğu sübvansiyon edilen ticarete son vermesine neden olmuştur. Sovyetler Birliği'nden gelen yakıt sübvansiyonlarının ani kaybı, Kuzey Kore'de ekonominin yanlış idare edilmesiyle birleştiğinde, 1990'ların ortalarında büyük bir ekonomik daralmaya ve kıtlığın başlamasına yol açmıştır.⁶¹²

Kuzey Kore, uluslararası izolasyon ve ekonomik çöküşten çıkmanın yollarını aradığı sırada nükleer programı, yalnızca potansiyel bir askeri caydırıcılık olarak değil, aynı zamanda Pyongyang'ın Washington, Tokyo ve Seul gibi geleneksel rakipleriyle olan ilişkilerinde büyük bir baskı ve denge kaynağı olarak da değer kazanmıştır.⁶¹³

⁶⁰⁹ Ibid

⁶¹⁰ Larry A.Niksch, "North Korea's Nuclear Weapons Development and Diplomacy", Congressional Research Service, 2010, s.20

⁶¹¹ Ibid

⁶¹² Don Oberdorfer and Robert Carlin, "The Two Koreas: A Contemporary History", Third Ed. , Basic Books, 2014, ss.194-238

⁶¹³ Ibid

SSCB'nin ideolojik olarak da müttefiki olan Kuzey Kore'den uzaklaşarak politika değiştirdiği ve Güney Kore ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini arttırdığı gözlenmiştir. Pyongyang yönetimini asıl rahatsız eden ve ihanet olarak değerlendirilen gelişme ise Moskova yönetiminin Seul'u tanıması olmuştur.⁶¹⁴Kuzey Kore buna tepki olarak ABD, Çin ve Japonya ile uzlaşma çabalarına girmiştir. Moskova'nın Seul'u tanımasının yarattığı daha önemli sonuç ise, Pyongyang'ın güvenlik kaygılarının artmasına bağlı olarak geliştirdiği nükleer silahlar için meşru bir zemin hazırlamış olmasıdır.⁶¹⁵

II. *İttifaklarda Rusya ve Çin Etkisi*

Son 70 yıl boyunca Kuzey Kore ordusu, gelişim ve operasyonlarına yardımcı olmak için Çin veya Rusya'nın yardımına zorunluluk gereği bağlı kalarak hareket etmemesi gerektiğini öğrenmiştir. Her ne kadar Çin ve Rusya günümüzde birtakım yardımcı faaliyetlerde bulunsalar dahi, Kuzey Kore'yi aslında Güney Kore'deki ABD'nin varlığına karşı bir denge unsuru olarak desteklemektedirler.⁶¹⁶

Kuzey Kore'nin nükleer hedefleri hakkında giderek daha fazla endişe duyan ABD, iki ülke arasında yıllardır süren zayıf iletişimin seyrini kırmak istemesi ile Pyongyang ile diplomatik iletişim kanalları açmaya başlamıştır. ABD'nin bu hamlesiyle eş zamanlı olarak Güney Kore, Kuzey ve onun geleneksel müttefikleri ile yakınlaşmayı hedefleyen bir Nordpolitik yaklaşımı izlemiştir.⁶¹⁷

1991 yılında ABD, nükleer silahlarını Güney Kore'den çektiğini, bu hamlesinin hem küresel nükleer duruşunun yeniden yapılandırılmasını, hem de Kuzey Kore'yi nükleer bölgelerinde uluslararası denetimi kabul etmesi için ikna etme çabasını yansıttığını açıklamıştır. Bunun dışında ABD ve Güney Kore, Pyongyang'ın yıllarca şiddetle karşı çıktığı, takım ruhu olarak ifade edilen yıllık ortak askeri tatbikatlarının iptal edildiğini açıklamıştır.⁶¹⁸

⁶¹⁴ Herbert J. Ellison, "Russia, Korea and Northeast Asia", Korea's Future and The Great Powers, (edt.: N. Eberstadt, R. J. Ellings, University of Washington Press 2001, p. 166

⁶¹⁵ Ibid

⁶¹⁶ Andrew Scobell, John M. Sanford, Op.cit, s.30

⁶¹⁷ Daniel Wertz, Op.cit, s.7

⁶¹⁸ Ibid

1980'lerde Güney Kore'nin artan ekonomik gücü, Başkan Roh Tae Woo'un Kuzey politikasında veya Nordpolitik bağlamında anlam kazanmıştır. Kuzey Kore'nin komünist müttefiklerini, Kore Cumhuriyeti ile ekonomik ve politik ilişkilere yönlendirmeye odaklanan ve Batı Almanya'nın Doğu Almanya ve Sovyet bloğu üzerine uyguladığı Ostpolitik'in üzerine modellenen Nordpolitik, 1990 yılında Kore Cumhuriyeti'ni tanıyan Sovyetler Birliği de dâhil, Güney Kore ile Doğu Avrupa'daki komünist ülkeler arasında bağlar kurma konusunda son derece başarılı olmuştur.⁶¹⁹

Diğer bir taraftan ABD müzakereler kapsamında, Kuzey Kore politikasını diğer önemli bölgesel aktörlerin tutumu ile koordine etme bağlamında sürekli zorluklar yaşamıştır. Çin, Kuzey Kore'nin nükleer birikimine karşı çıkmış ve çoklu BM yaptırım kararları lehinde oy kullanmış olmasına rağmen, Pekin genel olarak Kore Yarımadası'nı nükleer dengeleme konusundaki istikrarına öncelik vermiştir.⁶²⁰

Pekin yönetimi özellikle de 2017 yılından önce yaptırımları uygulamak için çok az şey yapmıştır. Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye yaklaşımında ise katılım süreçleri ilerledikçe ve daha fazla muhafazakârın iktidara gelmesiyle dalgalanmalar olması suretiyle Seul ve Washington'ın politika tercihleri çok kritik dönemlerde senkronize olmamıştır.⁶²¹

Çin yıllar öncesinde de olduğu gibi halen, Kore yarımadası ile ilişkilerini ele alırken temel prensip olarak; yarımadanın üzerinde barış ve istikrarın sürdürülmesi gerektiği yönündeki işleyişe vurgu yapmaktadır. Kore'nin Kuzeyi ve Güneyi arasındaki ilişkilerin geliştirilmesini, bağımsız ve barışçıl bir birleşmeyi desteklemektedir.⁶²²

Kore yarımadasının tarihi boyunca Çin, yarımadanın bölünme süresi zarfında ve akabinde yaşanan gelişmelerin içinde yer almış, bir yandan Kuzey Kore'nin nükleer silah geliştirme çalışmalarına destek vermiş diğer yandan da balistik füzeler üretmesine geniş çapta katkıda bulunmuştur. Genel tavrı itibariyle Çin yakın bir zaman dilimine

⁶¹⁹ Op.cit, Charles K. Armstrong, "Inter-Korean Relations İn Historical Perspective," s.6

⁶²⁰ Ibid,s.5

⁶²¹ Ibid

⁶²² Sung Chull Kim, David Kang, "Engagement With North Korea", State Universtiy Of New York Press, 2009, s.57

kadar kriz ortamlarında Kuzey Kore'ye destek olacak bir şekilde siyasi ağırlığını koymuştur; ancak son yıllarda bu tavrında kayda değer değişimler gözlemlenmektedir.

Diğer yandan Rusya ise, Kuzey Kore'nin nükleer ve füze testleri sebebiyle alınan Güvenlik Konseyi yaptırımlarında veto kartını kullanmamış; ancak, kararların uygulanmasında da hassasiyet göstermemiştir. Pyongyang'ın yurtdışında işçi çalıştırarak döviz kazanmasını uluslararası engelleme çabalarına rağmen; Rusya, sayısı on binlere varan Kuzey Koreli işçinin ülkesinde çalışmasına izin vermeye devam etmiştir.⁶²³

Ayrıca ilişkiler ekonomik boyutuyla ele alındığında, 2018 yılında Rusya-Kuzey Kore ticareti, 2017 yılına göre yüzde 56 oranında azalarak, yine 2018 yılında Çin ve Kuzey Kore arasında 2,43 milyar dolarlık ticaretten çok daha az olacak şekilde, sadece 34 milyon dolar civarında gerçekleşmiştir. Çin ile yapılan işlemler Kuzey Kore'nin kayıtlı dış ticaretinin neredeyse yüzde 90'ını oluşturmuştur.⁶²⁴

Son on yılda Kuzey Kore'deki Rusların çıkarları doğrultusundaki yönelimi, enerjinin keşfedilmesi ve malların Kuzey'den geçen demiryolları ve boru hatlarıyla Güney Kore'ye aktarılması da dâhil olmak üzere, esasen ticari olmuştur. Ancak; Rusya'nın Kuzey Kore'de yapması gereken altyapı yatırımları, düşmanca bir iş ortamı ve finanse etme kısıtlamalarıyla sekteye uğramıştır. Putin, ayrıca ABD-Güney Kore ittifakını Rus-Kore enerji iş birliğinin gerçekleşmesine engel olarak tanımlamıştır.⁶²⁵

III. Çin'in Dengeleme Politikasının Bir Aracı Olarak Kuzey Kore

Pekin yönetiminin Kuzeydoğu Asya'daki en temel hedefi barış ve istikrar sağlanmasıdır. Bu bağlamda, Çin'in genel dış politikasını da etkileyen Kore Yarımadası'na yönelik politikası, dengeleyici ve tedbirler almaya yöneliktir. Diğer yandan yarımada'daki statükoyu, diplomatik katılım politikasıyla sağlamayı tercih etmektedir.

Çin'in bu bölgedeki politikası ile diğer bölge ülkelerine yönelik dış politikası arasındaki en büyük farkı oluşturan detay, Kore Yarımadası politikasında her zaman

⁶²³ Scott Snyder, "Where Does The Russia North Korea Relationship Stand?", Council On Foreign Relations, 2019

⁶²⁴ Ibid

⁶²⁵ Ibid

istikrarın peşinde olması şeklinde ifade edilebilmektedir. Çevresindeki bölgelerde yaşanan değişikliklerin Çin'in güvenliğiyle yakından bağlantılı olduğuna ve rahatsızlıkların ve istikrarsızlığın kaynağı ne kadar yakınsa, Çin'in bi o kadar etki altında kalacağı fikrine inanmaktadır.

Görünürde Kore'nin birleşmesinden taraf olan Çin, Kore Yarımadası'nda siyasi statükoyu ve nükleer silahlardan arındırma işlemini desteklemeyi amaçlamaktadır. Yarımada'daki Amerikan askeri varlığının endişe kaynağı olmasıyla birlikte, Çin-Amerikan ilişkilerindeki belirsizlikler, Çin-Japonya arasındaki anlaşmazlıklar ve Tayvan meselesindeki sorunlar, Çin'in Kore Yarımadası hakkındaki stratejik planlarını dolayısıyla statüko ve nükleer silahlardan arındırma politikasını etkilemektedir.⁶²⁶

Kendini riske atarak ve kaosa karışarak çıkar sağlamak, Çin'in çevre bölgelerine yönelik politikalarında hiçbir zaman bir seçenek olmamıştır. Başka bir deyişle Çin, tarihsel deneyimlerinden dersler çıkarmış ve çevresel istikrar arayışının dış politikasının temeli olacağını belirlemiştir. Bu nedenle Çin, her zaman çevre bölgelerindeki herhangi bir dış güç tarafından tetiklenebilecek herhangi bir olası kaos veya rahatsızlıkla derinden ilgilenmektedir.⁶²⁷

Tarih, Kore Yarımadası'nda iç düzensizlik, isyan, darbe eylemi gibi herhangi bir iç huzursuzluğun etkilerinin kaçınılmaz olarak Çin'e sıçrayacağını ve Çin'i anlaşmazlığa veya istikrarsızlığa sürükleyeceğini ortaya koymuştur. Kore Yarımadası çevresinde stratejik bir caydırma sistemi kurulmuştur. İki Kore, ABD ve Çin tarafından şekillendirilen bu sistem, gücüyle bölgede ilgili tüm oyuncuları etkileyebilmektedir.⁶²⁸

Askeri açıdan bakıldığında, Kore Yarımadası'ndaki askeri sınır çizgisinin her iki tarafı da temel savunma kapasitesine ve önemli askeri güce sahip olmaktadır. Kuzey ve Güney Koreliler arasında karşılıklı caydırıcılığa dayanan bu çizgi boyunca istikrarsız bir denge oluşmuştur. Öte yandan, Çin ve ABD'nin varlığı nedeniyle, bu yarımada'da Çin ve ABD arasında ve iki Kore arasında olmak üzere iki ayrı seviyede bir güç dengesi oluşmuştur.⁶²⁹

⁶²⁶ Fei Ling, Op.cit, s.167

⁶²⁷ Overholt, Op.cit, s.168

⁶²⁸ Ibid

⁶²⁹ Ibid

Ayrıca, Çin ve ABD'nin paydaş olarak arabuluculuk yapması, askeri çatışmaya yol açabilecek gerginliği etkisiz hale getirmesi için manevra alanı sağlamaktadır. Kuzey Kore'nin nükleer silah geliştirme programları Kore Yarımadası'nın karmaşıklığını arttırmış ve bu alandaki güvenlik ortamını ciddi şekilde gerginleştirmiştir.

Bu yarımadaadaki gerilimler, askeri sınır çizgisi boyunca daha düşmanca hale geldiğinden yoğun askeri ihtiyatla kademeli olarak tırmanmıştır. Kırılgan güvenlik ortamında iki Kore arasında önemli bir iletişim eksikliği olduğu için savaş riski yüksek olmuştur. ABD-Güney Kore ortak askeri tatbikatları, Kuzey Kore tarafından sürekli yapılan nükleer ve füze testlerine yanıt olarak sürekli daha yüksek seviyelere yükseltilmiştir. Bu tehdit edici tatbikatlar, Kuzey Kore'yi nükleer kapasitesini korumaya devam etmeye yönlendirmiştir.

Konjonktürel gerçeklikte bölgedeki karmaşık ilişkiler çerçevesinde, Çin'in kendi çıkarları ve talepleri vardır. Çin'in Kore Yarımadası'na yönelik politikası üç terimle özetlenebilmektedir: “Savaş Yok”, “Kaos Yok” ve “Nükleer Silahlardan Arındırma”. Bu üç terim istikrar kavramının genişletilmesi ve derinleştirilmesi olarak görülmektedir. Daha spesifik olarak, Kore Yarımadası'ndaki istikrar üç arayışı barındırmaktadır. Bunlar; birbirlerinin endişelerine karşılıklı saygı, birbirlerinin gelişimine karşılıklı yardım ve birbirlerinin güvenliğinin karşılıklı korunmasını içermektedir.⁶³⁰

A. Çin'in Kuzey Kore Politikası

Çin, geleneksel olarak Kuzey Kore'yi ulusal güvenliği için bir tampon bölge olarak görmektedir. Kuzey Kore olmadan Çin toprakları, ABD askeri üslerinin bulunduğu Güney Kore ile doğrudan karşı karşıya gelmek zorunda kalmaktadır. Asya bölgesindeki ABD etkisi konusunda endişe duyması bağlamında, sınır bölgesindeki ABD kuvvetleri Çin açısından bir yük oluşturmaktadır.

Çin'in kaygı duyduğu bir diğer husus ise, Kuzey Kore'de yaşanabilecek rejim çöküşü veya idari istikrarsızlığın ülkeden büyük bir mülteci akınına yol açma ihtimalini taşımasıdır. Böyle bir olayın gerçekleşmesi Çin toplumunda huzursuzluğa sebebiyet verecektir. Öte yandan Çin, ticaretini ve ekonomik gelişimini sürdürmek için bölgesel istikrara ihtiyaç duymaktadır.

⁶³⁰ Overholt, Op.cit, s.169

Şimdiye kadar, Pekin yönetiminin Kuzey Kore ile bağlantı kurma çabaları nükleer meselenin çözümüne yönelik olumlu adımların atılmasını kolaylaştırmıştır. Ayrıca, ABD'nin yarımadaı istikrara kavuşturmak adına Pyongyang'a daha dikkatle yaklaşmasını sağladığı görülmüştür. Genel olarak, iki Kore ve Çin arasındaki bağlar, Pekin'i bölgede statü yanlısı bir politika izlemeye motive eden Çin-Amerikan ilişkisinden etkilenmiştir.⁶³¹

Yakın vadede, Çin-Amerikan ilişkisinde ve Çin'in içişlerinde herhangi bir aksilik yaşanmazsa, Çin'in Kore Yarımadası'na yönelik politikasında istikrarlı olmaya devam edeceği beklenmektedir. Pekin, politik ve stratejik ihtiyaçları için Kuzey Kore'nin varlığını devam ettirmesini arzu ederken, diğer yandan ekonomik çıkarları ve jeopolitik düşünceleri için Japonya ve ABD'ye karşı bir ağırlık oluşturması adına Güney Kore ile her zamankinden daha yakın ilişkiler geliştirmektedir.⁶³²

Pekin yönetimi diplomasideki genel amacına uygun olarak, düşünce ayrılıkları ve belirsizlikler arasında ABD ve Kore Yarımadası'ndaki diğer büyük dış güçlerle ortak stratejik çıkarlarda buluşmaya çalışmaktadır. Pekin'in Kore Yarımadası'na yönelik sabırlı ve uzun vadeli politikası hem yaşanabilecek zorlukları hem de fırsatları göstermektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana Çin, iki Kore'yle de ayrı ilişkiler kurmuş ve her biri ile olumlu ancak çok farklı bağlar geliştirmeye çalışmıştır. Durumu ustalıkla idare etmesiyle, son derece pragmatik politikaları ve büyük yatırımları ile Çin, aynı zamanda her iki Kore ile de yakın ve dostane bir ilişkiye sahip tek dış güç olmaktadır.⁶³³

Pyongyang'ın itirazlarına rağmen Çin, 1992 yılında ABD ve Japonya tarafından Kuzey Kore'nin tanınmasını güvenceye almadan Güney Kore ile bağlantıya geçmiştir. O zamandan itibaren, Güney Kore ile Çin arasındaki ekonomik faaliyetlerde büyüme

⁶³¹ Fei Ling Wang, Op.cit, s.167

⁶³² Sung Chull-Kang, Op.cit, s.48

⁶³³ Sung Chull-Kang, Op.cit, s.55

gözlenmiştir. Hatta 2004 yılına gelindiğinde Çin, Güney Kore'nin en büyük ticaret ortaklarından olmuştur.⁶³⁴

Bu gelişmelere ilaveten Pekin, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılmış olması tercihini açıkça ifade ederken, ABD'nin Kuzey Kore'yi yok etmek amacıyla veya Kuzeydoğu Asya'da askeri bir çatışmaya neden olması bağlamında bu konuyu kullanmaması gerektiğini beyan etmektedir.⁶³⁵ Pekin'in bakış açısına göre, Kore Yarımadası şu anda stratejik manevra kabiliyeti ve ekonomik faydalar getirmektedir. Kuzey Kore, Pekin'in çok taraflı diplomasisi için bir aşama sağlamakta ve Pekin'in Washington'la paylaştığı ortak çıkarı, Yarımada'nın nükleer silahlardan arındırılması konusunun temel noktasını oluşturmaktadır.⁶³⁶

Kuzey Kore'nin nükleer provokasyonlarına karşı Çin, koşullara göre farklı durumlarda farklı tepkiler göstermiştir. Kuzey Kore NPT'den çekilme isteğini duyurduğunda ve 1993-1994'te ilk nükleer krizi kışkırttığında, Çin nispeten yumuşak bir şekilde karşılık vermiş ve ilk aşamada seyirci kalmayı tercih etmiştir.⁶³⁷ Bununla birlikte, Çin 2003 yılında Kuzey Kore NPT'den resmi olarak çekildiğinde tekrar nükleer krize neden olduğu süreçte oldukça farklı tepki vermiştir. Örnek olarak, krizi çözmek için aktif olarak müdahale etmiş ve uluslararası toplumla işbirliği yapmıştır.⁶³⁸

Kuzey Kore, her zaman Çin'in istekleri doğrultusunda hareket etmese de, Çin, Kuzey Kore'nin karar alma sürecini en çok etkileyen ülkedir. Kuzey Kore sık sık Çin ile muhalefet etmiştir. Bazı uzmanlar, özellikle Kuzey Kore lideri Kim Jong Un'un, Pekin'den siyasi olarak bağımsızlaşması için kararlı görüldüğünü ve 2011'de iktidara geldiğinden beri, Çin ile Kuzey Kore arasındaki siyasi ilişkilerde sık sık çelişkiler yaşandığını ifade etmiştir.⁶³⁹

⁶³⁴ Hongguo Waijiao Gailang (Survey of Chinese Diplomacy), 2007; Sung Chull Kim, David Kang, "Engagement With North Korea", s.55

⁶³⁵ Wang Yiwei, "China's Role in Dealing with the North Korean Nuclear Issue," 2005, s.469

⁶³⁶ Op.cit, Sung Chull-Kang, s.48

⁶³⁷ Dongjin Jeong, "China's Foreign Policy Towards North Korea: The Nuclear Issue", Calhoun: The NPS Institutional Archive, 2012, s.2

⁶³⁸ Ibid

⁶³⁹ Stephanie Kleine-Ahlbrandt, "The Diminishing Returns of China's North Korea Policy," 16 Aug 2012,

Bununla birlikte Çin, Kuzey Kore'nin davranışından duyduğu kaygıya rağmen, Kuzey Kore'ye ekonomik desteğe devam etmiştir. Haziran 2012'de Pekin, 20.000 Kuzey Korelinin kuzeydoğu Jilin eyaletinde çalışmasına izin vermiş ve tahminlere göre, Kuzey Kore sınırında Kuzey Kore'ye ait mineral rezervine erişimini iyileştirmek için 10 milyar dolarlık bir altyapı projesi üstlenmiştir. Pekin, ayrıca önemli miktarda yakıt ve gıda yardımı konusunda da Kuzey Kore'ye el uzatmıştır.⁶⁴⁰

Ayrıca, Kuzey Kore'nin yarattığı nükleer kriz dönemlerinde Çin'in farklı tepkiler vermesinin altında değişen politika anlayışları yatmaktadır. Bu değişikliği çeşitli faktörler etkileyebilmektedir; örneğin Çin, ikinci Kuzey Kore nükleer krizini ABD ile ilişkilerini geliştirmek için iyi bir fırsat olarak görmüş veya Güney Kore ile artan ticaret hacmi doğrultusunda ziyaret diplomasisini arttırmaya yönelmiş olabilir.⁶⁴¹

Ancak, Çin'in dış politika değişikliği tek bir faktörün sonucu olmamıştır. Çin, diğer ülkelerle iyi ilişkiler kurmaya çalışırken, Asya bölgesindeki etkisini de arttırmaya çalışmıştır. Ayrıca, Çin iki Kore arasında bir denge kurma niyetinde olmuştur, bu nedenle Çin'in Kuzey Kore'nin nükleer gelişmeleri doğrultusundaki dış politika değişikliğini anlamak için, önce Çin'in genel dış politikasındaki değişimleri de göz önünde bulundurmak gerekmektedir.⁶⁴²

1. *Çin'in Politikasını Etkileyen Faktörler*

Çin'in Kuzey Kore'ye yönelik politikasında farklı görüşler bulunmaktadır. İlk olarak, bazı bilim adamları giderek artan bir güvenlik endişesinin Çin'in dış politikasını değiştirdiğini iddia etmiştir. Ok-joon Kim, Kuzey Kore nükleer programının Japonya, Güney Kore ve hatta Tayvan'a askeri güçlerini geliştirmesi için bir bahane vermesiyle Kuzeydoğu Asya'da istikrarsızlığı tetikleyeceğinden Çin'in endişe duyduğunu ifade etmiştir. Böylece Çin, Kuzey Kore'nin nükleer testini durdurmak için bazı önlemler alması gerektiğini fark etmiştir.⁶⁴³

<http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/north-east-asia/north-korea/op-eds/kleine-ahlbrandt-the-diminishing-returns-of-china-s-north-korea-policy.aspx>. (e.t 7.09.2020)

⁶⁴⁰ Ibid

⁶⁴¹ Dongjing Jeong, Op.cit, s.3

⁶⁴² Ibid

⁶⁴³ Ok-joon Kim, "The Major Reasons of China's Active Role in North Korea Nuclear Issue," The Korean Journal of Unification affairs vol.16, no. 1 (2004)

Hong-seo Park, Çin'in politika değişikliğini ittifak perspektifinden incelemiştir. Çin'in ABD ve Kuzey Kore arasında ittifaklar çerçevesinde bir denge kurmaya çalıştığını savunmuştur. Kuzey Kore'nin ortadan kaldırılmasından kaçınmak için Çin, Washington'un daha iddialı önlemler, ekonomik yaptırımlar ve askeri harekât yapma isteğine karşı çıkmaya devam etmiştir.⁶⁴⁴

Ancak, ikinci Kuzey Kore nükleer krizinde zayıf müttefiki olan Kuzey Kore ve güçlü düşmanı olan ABD arasındaki çatışmanın neden olabileceği kapana kısılma olasılığı arttığında Çin, Kuzey Kore'ye baskı yapmış ve ABD ile istenmeyen bir durumun ortaya çıkmasını önlemek adına ilişkilerini geliştirmiştir.⁶⁴⁵

Çin ve Kuzey Kore arasındaki ilişki genellikle çok yakın olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Kuzey Kore'nin provokasyonlarıyla bölgesel güvenlik tehdidini arttırması sebebiyle yeni nesil Çinli liderler Kuzey Kore'yi farklı bir perspektiften görmeye başlamıştır. Çin'in yeni neslinde bazılarının Kuzey Kore'yi bir tampon bölge yerine bir yük olarak görmeye başlamasıyla bu durum Kuzey Kore nükleer krizine yönelik politikaya yansıtılmıştır.⁶⁴⁶

Bazı uzmanlara göre, Çin, ABD ile dostane ilişkiler kurmasının uluslararası toplumdaki faaliyeti için faydalı olacağını değerlendirmesi sebebiyle ABD-Çin ilişkilerini güçlendirmek adına Kuzey Kore nükleer krizine müdahil olmuştur.⁶⁴⁷ Bu bağlamda, ABD'nin tek kutuplu sistemi altında Çin'in hem dengeleme hem de peşine takılma (bandwagoning) politikalarını benimsediği savunulmaktadır. Bandwagon politikalarının bir parçası olarak Çin, Kuzey Kore nükleer meselesi konusunda ABD ile işbirliği yapmıştır.⁶⁴⁸

Bazı kaynaklara göre de, 1990'ların ortalarından itibaren Çin ulusal kimliğinin üçüncü dünya ülkesinden büyük bir sorumlu güce dönüştüğü ifade edilmektedir. Kuzey

⁶⁴⁴ Hong-seo Park, "China's Management of Alliance Dilemma over the Nuclear Crisis in the Korean Peninsula: Its Theory and Practice," The Korean Journal of International Relations 46, no. 1, 2006

⁶⁴⁵ Ibid

⁶⁴⁶ You-en Kim, "Understanding China's calculus of Nuclear Issue in North Korea: Focused on the SixParty Talk, 2004

⁶⁴⁷ Suk-hee Han, "Six-Party Talks and China's Diplomatic Dilemma." The Korean Journal of International Relations 45, no. 1, 2005, s.179

⁶⁴⁸ Dongjin Jeong, s.6, Kwan-ok Kim, "U.S. Unipolarity and Change of Chinese Foreign Policy," The society of China Culture in Korea vol. 27, 2009, Op.cit, s.234

Kore ilk nükleer krizi tetiklediğinde, Çin mutlak ulusal egemenliği vurgulamış ve Kuzey Kore'ye karşı önyargılı yaklaşmıştır.⁶⁴⁹ Bununla birlikte, ikinci krizde Çin, nükleer silahların yayılmasının önlenmesini ve bölgesel güvenliğin önemini vurgulayarak ABD ve Kuzey Kore arasında büyük bir sorumlu güç rolüne bürünmüş ve aktif olarak aracılık etmiştir. Ayrıca, Çin'in tutumlarındaki farklılıklar iç politika değişimleri ile ifade edilebilmektedir.⁶⁵⁰

Reform politikası ve Çin hükümetinin değişen liderleri, Çin'in Kuzey Kore nükleer faaliyetlerine yönelik dış politika değişiminin temel iç faktörleri olarak düşünülebilmektedir. Özetle, Çin'in Kuzey Kore nükleer krizine yönelik dış politika değişimini etkileyen faktörleri analiz eden literatür üç şekilde kategorize edilebilir bunlar; artan bir güvenlik kaygısı, ABD ve Kuzey Kore'nin değişen algısı ve, Çin hükümetinin yeni liderleri ve ulusal kimliği gibi iç dinamiklerdeki değişim olmaktadır.

Çin, Kuzey Kore nükleer krizinde konuya barışçıl bir çözüm vurgusu yaparken, nükleer silahlardan arındırılmış bir Kore yarımadası ilkesini de öne sürmüştür. Böylece Çin, Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırılması çağrısında bulunan bir Güvenlik Konseyi kararının kabul edilmesine karşı çıkmayarak Kuzey Kore üzerindeki uluslararası baskıya katılmıştır.⁶⁵¹

Bir diğer taraftan ülkelerin değişen algıları, Çin'in Kuzey Kore nükleer sorununa yönelik dış politikasını belirlemede çok önemli rol oynamıştır, ancak Çin'in politika değişimlerini açıklayabilen birçok faktörden sadece biri olmuştur. İç faktörlerin de mühim olmasıyla birlikte bir ülkenin dış politika değişikliğini tek başına açıklamak mümkün olmamaktadır.

2. *Kuzey Kore'nin Nükleer Güç Olmasında Çin'in Rolü*

Prensip olarak, Kuzey Kore nükleer sorunu konusunda Çin, barışçıl yollarla tek çözümün nükleer silahlardan arındırılmış bir Kore yarımadası fikrini savunduğu politikasını sürdürmüştür. Çin, ayrıca Kuzey Kore nükleer krizinin ABD ve Kuzey Kore arasındaki sorunun bir ürünü olduğu konusunda ısrar etmiş, bu yüzden ikisinin çözüm

⁶⁴⁹ Jeong, Op.cit, s.6

⁶⁵⁰ Ibid

⁶⁵¹ Ibid

bulması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak bu ilkeye rağmen, Çin'in Kuzey Kore nükleer konusundaki gerçek tepkisinde değişiklikler olmuştur.⁶⁵²

Çin, Kuzey Kore'nin nükleer programını kamuoyu önünde eleştirmiş ve Altı Taraflı Görüşmelerde başrol oynamıştır. Çin'in üst düzey yetkilileri Altı Taraflı Görüşmelerin başarılı olabilmesi adına ziyaret diplomasisini arttırmış, bazen de Kuzey Kore'yi ikna etmek için baskıcı yöntemler kullanmıştır.⁶⁵³

Çin, 90'lı yıllarda Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetleri konusuna daha çok dahil olmaktadır. Örnek olarak; Pekin yönetimi pek çok sefer sadece Kuzey Kore'deki ekonomik yaptırımlara karşı olmakla kalmayıp aynı zamanda UAEA'nın Güvenlik Konseyi'nde meselenin gündeme getirilmesine de karşı olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Böylece, UAEA, BM Güvenlik Konseyi'nden Kuzey Kore'yi nükleer silahları kontrol eden uluslararası anlaşmaların hükümlerini yerine getirmesine zorlamasını istediğinde Çin, yaptırıma karşı çıkmıştır.⁶⁵⁴

1990'lı yılların sonlarından bu zamana Çin, dış politikasını farklılıklar ve belirsizliklere rağmen ABD ile dengede bir çalışma ilişkisi doğrultusunda yönlendirirken dış politikasının bu merkezi parçasını; siyasi konumunu muhafaza etmek, ekonomik refah ve ulusal güç kavramları bağlamında şekillendirmiştir. Pekin, Kore Yarımadası'ndaki statükoyu sağlamak adına barışı ve istikrarı korumak için bir konsensüs oluşturmada ABD ve diğer büyük güçlere ihtiyatlı olarak katılmıştır.⁶⁵⁵

Bu politika Çin'e, Kore'nin yeniden birleşmesine ilişkin resmi taahhüdünü yeterince uzun süre sürdürmesini sağlamıştır, diğer yandan Çin, Kore Yarımadası'nın istikrarlı, yönetilebilir ve bölünmesinin çıkarına olduğu zamanlardan faydalanmıştır. Bir üst düzey politika analistinin yorumladığı gibi, dört büyük dış güç arasında Çin siyasi

⁶⁵² Jeong, Op.cit, s.8

⁶⁵³ Ibid

⁶⁵⁴ "China says it opposes steps against North Korea," New York Times, Dec 27, 1993 <https://www.nytimes.com/1993/12/27/world/china-says-it-opposes-steps-against-north-korea.html> (E.T 7.09.2020)

⁶⁵⁵ Doug Bandow, "Enlisting China: The Battle for Nuclear Free Korea," National Review, April 29, 2003 <https://www.nationalreview.com/2003/04/enlisting-china-doug-bandow/amp/> (E.T 25.05.2020)

becerileriyle Seul ve Pyongyang ile ayrı ayrı iyi ilişkisinin tadını çıkarırken Kore bölünmesini sürdürmeyi başarmıştır.⁶⁵⁶

Pekin'in politikaları, Kuzey Kore'nin nükleer politikalarına karşı 2000'li yıllarda değişimler göstermiştir; örnek olarak 2003 yılında yaşanan nükleer krizi çözmek adına Kuzey Kore'ye daha fazla baskı yapmıştır. 12 Şubat 2003 tarihinde Çin, Kuzey Kore'nin BM Güvenlik Konseyi'nde nükleer müzakerelerde UAEA'ya gösterdiği uyumsuzluğuyla ilgili karara oy vermiştir.⁶⁵⁷

Çin ayrıca Kuzey Kore'ye nükleer meseleyle ilgili çeşitli sinyaller göndermiştir. Bu sinyaller, kamuya açık medya yoluyla ipuçları ve çeşitli beyanlarla bazı politikalar üzerinde olmuştur; örneğin Çin'in Kuzey Kore mülteci politikası, tatbikatlar ve sınır bölgesi askeri konuşlandırması gibi somut politikalar şeklinde ifade edilmiştir.⁶⁵⁸

2002'den beri Çinli yetkililer ve medya Kuzey Kore nükleer meselesiyle ilgili açıklamalarında uyarılarda bulunmuştur. Örneğin, 2006'daki nükleer testten önce, Çin'in BM büyükelçisi, Kuzey Kore kışkırtıcı davranışlara devam ederse, hiçbir ülkenin Kuzey Kore'yi koruyamayacağı konusunda uyarmıştır.⁶⁵⁹ Testten sonra Çin'in resmi haber ajansı Xinhua, Kuzey Kore'yi eleştirmiş, uluslararası topluluğun muhalefetini görmezden geldiğini ve Çin Hükümeti'nin kararlılıkla buna karşı çıktığını beyan etmiştir.⁶⁶⁰

Çin ayrıca, uyguladığı politikalarla Kuzey Kore'ye baskı yapmaya çalışmıştır. Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği nükleer denemeden önce Çin, Kuzey Koreli mültecileri ülkelerine geri göndermişti. Ancak füze testinden sonra, Pekin pek çok Kuzey Koreli mültecinin ABD veya Güney Kore'ye gitmesine izin vermiştir. Pekin yönetimi, bu mülteci sorununu Kuzey Kore'yi nükleer denemeleri konusunda uyarmanın bir yolu olarak kullanmıştır.⁶⁶¹

⁶⁵⁶ Ibid

⁶⁵⁷ Scott Snyder, "Regime Change and another Nuclear Crisis," Comparative Connections: A 5, 2003

⁶⁵⁸ Christopher Twomey, "Explaining Chinese Foreign Policy Toward North Korea: Navigating between the Scylla and Charybdis of Proliferation and Instability," Journal of Contemporary China, 2008

⁶⁵⁹ Ibid

⁶⁶⁰ "China resolutely opposes DPRK's nuclear test", Xinhua (Beijing), 2006

⁶⁶¹ Twomey, Op.cit., s.415

Tüm bu gelişmelerin yanı sıra Çin, ekonomik alanda zorlayıcı yöntemler kullanmıştır. Teknik bir sorun olarak tanımlansa da Çin, Şubat 2003'te üç gün boyunca Kuzey Kore'ye petrol akışını durdurmuştur. Bu durum Çin'den Kuzey Kore'ye, Pekin'e ekonomik bağımlılığını hatırlatmak için tasarlanmış bir mesaj olarak yorumlanmıştır ve Çin'in çabaları Altı Taraflı müzakerelerin kurulmasında başarılı olmuştur.⁶⁶²

Çin'in bir dönem devlet başkanlığını yapan Deng Xiaoping'in yeni reformlar ve politikalar geliştirmesi, Çin'in Kuzey Kore'ye yönelik dış politikasında artık ideolojiyle kısıtlanmaması olarak yorumlanmıştır. Böylece, iki ülke arasındaki diyalog, ulusal çıkarları vurgulayan daha gerçekçi bir ilişkiye dönüşmüştür. İki ülke arasındaki ilişkilerde artan bazı tutarsızlıklar olmuştur. Çin, Batı ülkeleriyle ilişkilerini geliştirirken, Kuzey Kore yalnızca sosyalist ülkelerle olan ilişkisine odaklanmıştır.⁶⁶³

Bununla birlikte, Güney Kore'nin neden olduğu Çin ile Kuzey Kore arasındaki gerilim uzun sürmemiştir. Çin-Güney Kore diplomatik ilişkilerine rağmen, Kuzey Kore'nin hala Çin'in diplomatik desteğine ihtiyacı olmaktadır. Gıda ve enerji arzındaki kötüleşen durumla birlikte Kuzey Kore'nin yine Çin'in yardımına ihtiyacı olmuştur. Böylece, Kuzey Kore Çin ile ilişkilerinin kötüleşmesinden kaçınmış ve Çin de Kuzey Kore ile yakın bağlarını korumaya çalışmıştır.

Çin'in uluslararası topluma yönelik dış politika değişikliği, bölgesel çok taraflı güvenlik kurumlarına aktif olarak katılmasıyla kendini göstermiştir. Geleneksel olarak Çin, uluslararası kurumların ABD önderliğindeki Batı ülkelerinin etkisi altında olduğu yargısındadır, bu nedenle çok taraflı güvenlik işbirliğine katılmakta tereddüt etmiş ve diğer ülkelerle ikili ilişkilere odaklanmıştır.⁶⁶⁴

Bununla birlikte, Çin'in artan ulusal gücü ve uluslararası toplumla karşılıklı bağımlılığı, ülkenin çok taraflılık konusundaki konumunu değiştirmesine yol açmıştır. Çin, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ve Şangay İşbirliği Örgütü gibi bölgesel çok taraflı güvenlik kurumlarına katılmanın ulusal çıkarları için yararlı olduğunu fark etmiştir. Bu kurumlara katılarak Çin, Asya bölgesindeki etkisini

⁶⁶² Ibid

⁶⁶³ Jeong, Op.cit, s.36

⁶⁶⁴ Jeong, Op.cit, s.66

arttırmayı, barışçıl kalkınma imajını teşvik etmeyi ve bölgedeki ABD hegemonyasını kontrol etmeyi hedeflemiştir.⁶⁶⁵

2017 yılında BM Güvenlik Konseyi'nin, Kuzey Kore'nin petrol ithalatını azaltması gibi ağır yaptırımlara yönelik 2375 sayılı kararını Çin'in onaylamasıyla birlikte Kuzey Kore ile ilişkilerinde pürüzler yaşanmıştır. Andrey Lankov, Çin'in Kuzey Kore dış ticareti üzerindeki kontrol gücüne binaen yaptırımların uygulanması ile Çin'in Pyongyang üzerindeki baskısını kolaylaştıracağını ifade etmiştir.⁶⁶⁶

B. Çin'in Kuzey Kore Politikasının Sürdürülebilirliği

Çin ve Kuzey Kore arasındaki ilişkiler tarihsel koşullara, uluslararası ortama ve karşılıklı çıkarlara bağlı olarak zaman zaman çelişkiler gösterse de farklı bir yakınlık dinamiğine sahiptir. İki ülke arasında 1949'da diplomatik ilişkiler kurmasından itibaren siyasi, ekonomik ve askeri olarak yakın bağlar sürdürülmüştür.⁶⁶⁷

Çin ve Kuzey Kore ideoloji ve coğrafik olarak birbirlerine bağlıdır ve askeri anlamda da çok yakın ilişkilere sahiptir. Bununla birlikte, Kuzey Kore ekonomisini yönetmede zorluklar yaşadığından, bazı Çinliler Kuzey Kore'yi farklı bir perspektiften görmeye başlamış ve bu durumu kullanarak ilişkilerine Kuzey Kore'nin kendilerine olan bağımlılıkları doğrultusunda yön vermiştir.⁶⁶⁸

Belki de Kuzey Kore'nin ABD'ye karşı en büyük handikapı kendine karşı artan uluslararası izolasyondur. Çin'in Pyongyang'a karşı mesafe koyması bir endişe kaynağıdır; çünkü Pekin, Kuzey Kore'nin nükleer programına karşı net bir tavır almış ve Pyongyang rejimine koşulsuz destek sağlayamayacağını etkin bir şekilde fark ettirmiştir.⁶⁶⁹ Başından beri Çin, Kuzey Kore'nin nükleer silahlara sahip olmasına karşı durduğunu açıkça belirtmiştir ve öncelikle yarımada'nın nükleer silahlardan

⁶⁶⁵ Ibid

⁶⁶⁶ Baranikova, Op.cit, s.8

⁶⁶⁷ Jeong, Op.cit, s.35

⁶⁶⁸ Ibid

⁶⁶⁹ Abramowitz, Op.cit, s.16

arındırılması, istikrarı ve barışı koruma ve sorunların barışçıl yöntemle çözümü prensiplerini vurgulamıştır.⁶⁷⁰

Kuzey Kore NPT'den çekildikten sonra Çin'in lideri Jiang Zemin, ABD başkanı George W. Bush'a telefon etmiş ve Kuzey Kore'yi kınamıştır. Uluslararası sistemde nükleer silahların yayılmasını önlemenin önemini vurgulamak ve ilgili tüm taraflarla Kuzey Kore nükleer meselesinin erken barışçıl çözümünü teşvik etmek için çalışma sözü vermiştir.⁶⁷¹

Yakın gelecekte Çin, bir yandan Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması prensibini, Koreler arası bir birleşmenin olmaması doğrultusunda devam ettirecektir. Diğer yandan iki Kore'yle ilişkilerinde başarılı olan Çin hükümeti son dönemde ABD ve Kuzey Kore'nin ikili gerçekleştirdiği zirveler de göz önüne alındığında muhtemelen arabuluculuk girişimlerinden geri adım atarak yükü ABD'ye bırakacaktır.

ABD ile ortak çıkarları doğrultusunda Çin'in benimsediği nükleersizleştirme politikası, Doğu Asya'da Çin'in gücünü sınırlandırmayarak Pekin'in politikalarına iyi hizmet etmiştir. Eğer Çin, Kuzey Kore'yi nükleersizleşmek için zorlamaya devam ederse ve Washington Pyongyang'ın ideolojik temellerindeki nefretini yenmeyi başarabilirse, umutsuz ve güvensiz bir Kuzey Kore Çin'e karşı cephe alma eğilimine girebilir.

Dost ve istikrarlı bir Kore yarımadası, birleşik olsun ya da olmasın Japonya ve ABD'ye karşı milliyetçi duruş sergilediği ve tercihen nükleersiz olduğu sürece Çin'in arzu ettiği bir durum olacaktır. Ayrıca Çin yönetiminin güvende olması ve barışçıl bir ortamda ön plana çıkması Pekin'in, Kuzeydoğu Asya'daki planları arasında yer almaktadır.

Özetle, Çin'in 2000'lerin ortalarında Kuzey Kore nükleer sorununa tepkisi, diğer ülkelerin içişlerine karışmayacağı tutumundan farklılık göstermiştir. Çin, Kuzey Kore'yi müzakere etmeye ikna etmek için havuç sopa yönteminin iki bileşenini de kullanmıştır.

⁶⁷⁰ U.S. Aims with Talks to Keep N. Koreans in Nuclear Arms Pact Containment in Asia,” The Christian Science Monitor, Jun 1, 1993

⁶⁷¹ Ibid

Altı Taraflı Müzakere görüşmelerinin hedefi olan yarımada'nın nükleer silahlardan arındırılması amacına ulaşamamasına rağmen Çin, krizi uluslararası toplumdaki konumunu iyileştirmek ve bölgesel bir güç olarak etkisini göstermek için kullanmayı başarmıştır.⁶⁷²

Michael Fuchs ve Abby Bard, ABD ve Kuzey Kore arasında gerçekleşen Singapur zirvesinden sonra ortaya çıkan sonuç itibarıyla, Çin yönetiminin, ABD ile Kuzey Kore arasındaki détente'yi desteklediği ve zirve sonucunda bir anlaşma ortaya konulsaydı da destekleyeceğini vurgulamaktadır; çünkü Çin, Kuzey Kore ile ekonomik ilişkileri üzerinden baskı kuran ABD yaptırımlarının daha fazla odağında olmak istememektedir.⁶⁷³

2018 yılından itibaren ABD ve Kuzey Kore arasında ikili olarak yapılan zirvelerde ele alınan başlıklardan en önemlisi olan Kuzey Kore'nin nasıl nükleersizleştirileceği konusunda Çin, ABD'nin tamamen doğrulanabilir geri döndürülemez nükleersizleşme yaklaşımının aksine koşullu, karşılıklı ve aşamalı bir yaklaşım olması gerektiği düşüncesindedir. Bunun yanı sıra Çin, Kuzey Kore'nin nükleersizleşmesi konusunu belirli bir zaman çerçevesinde gerçekleşecek bir hedef olarak görmektense bir süreç olarak değerlendirmektedir.⁶⁷⁴

Günümüzde Kuzey Kore, nükleer anlaşmazlıklara dayanarak Pyongyang'a uygulanan yaptırımların bir sonucu olarak Çin'e oldukça bağımlıdır. Kuzey Kore'nin dış ticaretinin %90'ı Çin'le yürütülmektedir. BM Güvenlik Konseyi'nin yaptırım uygulamaları Kuzey Kore ihracatının %90'ını durdurmuştur.⁶⁷⁵

IV. Rusya'nın Kuzey Kore Politikası: İhtiyatlı Destek

Rusya, coğrafi yakınlık ve jeopolitik nedenlerden ötürü tarihsel bağları olan Kuzey Kore ile karşılıklı çıkarları doğrultusunda bir politika yürütmektedir. Kuzey Kore'yi kurulduğu tarihten itibaren en güçlü şekilde destekleyen Sovyetler Birliği yönetiminin

⁶⁷² Jeong, Op.cit, s. 20

⁶⁷³ Micheal Fuchs, Abby Bard, "One Year After The Singapore Summit, It's Time For US- North Korea Deal", 2019 <https://thediplomat.com/2019/06/one-year-after-the-singapore-summit-its-time-for-a-us-north-korea-deal/> (E.T 9.09.2020)

⁶⁷⁴ Georgy Toloraya, "From CVID To CRID: A Russian Perspective", 38North, 2018 <https://www.38north.org/2018/12/gtoloraya122618/> (e.t 26.05.2020)

⁶⁷⁵ Linda Maduz, "Rapproachment On The Korean Peninsula", CSS Analysis İn Security Politics, 2019, s.2

Aralık 1991'de sona ermesiyle birlikte Rusya, kendi Stalinist geçmişinin bir kalıntısı olarak görülen Kuzey Kore'ye olan ilgisini kaybetmiştir.

Kore Yarımadası'yla tekrar yakınlık kurma bağlamında, 1996'dan 1999'a kadar ikinci Yeltsin yönetiminde izlenen Rus dış politikası, Kuzey Kore'nin yeniden değerlendirilmesinde önemli bir faktör olmuştur. Daha sonra Putin, Rusya'nın Kuzey Kore ile ilişkisini canlandırmış ve Rusya'nın Kore Yarımadası'nda varlığını geri kazanmasını sağlamak için manevra yapmıştır.⁶⁷⁶

Rusya'nın Kuzey Kore'ye yönelik ikilemi, Ekim 2002'de zenginleştirilmiş uranyum nükleer programının açıklanmasından sonra ikinci nükleer kriz patlak verdiğinde ortaya çıkmıştır. Rusya, bu kriz itibarıyla ABD'nin Kuzey Kore'ye takındığı sert tutumu yumuşatmak için Güney Kore ve Çin'i desteklemiştir.⁶⁷⁷

Rusya'nın diplomatik ve siyasi ilişkileri çerçevesinde uyguladığı politikalar, Kore Yarımadası'nda bazı geleneksel ve güncel çıkarlarını güvence altına alma aracı olmuştur. Geleneksel çıkarlar arasında düşman güç olarak nitelendirdiği ABD'nin yarımadaya, Rusya'nın uzak doğusunu tehdit edecek şekilde hâkim olmasını engelleme çabası da yer almıştır.

Bu bağlamda Rusya'nın, 1904-1905 yılları arasında Japonya ile savaşa girmesinin temelinde Kore Yarımadası'nın kontrol mücadelesi olmuştur. Kore yarımadasında çıkarları doğrultusunda hareket eden Rusya'nın tutumuna diğer bir örnek olarak, Güney'deki Amerikan askeri varlığının yarattığı rahatsızlığın, 1948'de Sovyet yardımı ile kurulan Kim Il Sung'un Kuzey'deki rejimine Sovyet desteğini teşvik etmesi gösterilebilir.⁶⁷⁸

Rusya gerçekten de Kore Yarımadası'nın dış güçlerden herhangi birinin etkisi altına girmemesini ve Uzak Doğu sınırları boyunca hiçbir Amerikan askerinin bulunmamasını sağlamak için çaba göstermiştir. Bölgenin kutuplaşmasını ve Japonların yeniden

⁶⁷⁶ Leszek Buszynski, "Russia and North Korea: The Dilemma Of Engagement", s.99

⁶⁷⁷ Ibid

⁶⁷⁸ Alexander Vorontsov, "Current Russia-North Korea Relations: Challenges and Achievements," Working Paper Series, Washington, DC: The Brookings Institution, Center for Northeast Asian Policy Studies, 2007

silahlanmasını tetikleyebilecek bu sınırlar boyunca öngörülemeyen bir nükleer gücün ortaya çıkması fikrinden rahatsızlık duymuştur.

Ayrıca, Rusya Kuzey Kore'yi Amerikan hegemonyası tarafından yaratılan tek kutuplu dünyaya karşı bir dengeleme aracı görmüştür. Altı Taraflı Müzakerelerin nükleer sorunu çözmeyi vaat ettiği süre boyunca Rusya, Kuzey Kore ile ilişkisi ve Kuzey'in nükleer silahlardan arındırılması arasında açık bir seçim yapmaktan kaçınmıştır. Rusya'nın bölge üzerinde uyguladığı katılım politikası, Kuzey Kore'nin Rusya'nın kaygılarını önemsemeden kendi planlarını sürdürmeye devam eden eylemleri üzerinde kayda değer bir etki yaratmamış bu bağlamda, Kuzey'in nükleer silah programını geliştirmesini önleme yeteneği sınırlı olmuştur.

Bu gelişmelerin yanı sıra, Pyongyang tarafından Temmuz 2002'de açıklanan ve belirli bölgelerinde uygulanmasına izin verilen ekonomik reformlar, Moskova'da çok olumlu bir şekilde karşılanmış ve Kuzey'in piyasa ekonomisine doğru atılan ilk adımları, ülkeyi komşulara ve dış dünyaya açmak için ciddi bir çabanın başlangıcı olarak ifade edilmiştir.⁶⁷⁹

Kim Jong İl'in 2001 yılında Rusya'ya ilk ziyaretinin, Rus deneyiminin olumlu ve olumsuz yanlarını gördüğü için reformların temeli olabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda Rusya, Kuzey Kore'ye Çin'e bir alternatif ve güvenli bir ortak olacağına dair güvence sunmuştur. Ruslar, Kim'in Çin'e daha fazla ekonomik destek için baskı yapmak ve Çin kontrolünden kaçmak için Rusya kartını kullanabileceğini düşünmüştür.⁶⁸⁰

Rusya, Kuzey Kore'nin nükleersizleştirilme çabaları başladığı dönemlerde BM Güvenlik Konseyi'ni dâhil etmek için herhangi bir çabaya karşı olduğunu açıklamış ve Kuzey'e yaptırım uygulanmasına direnmiştir. Rusya'nın pozisyonu, Kuzey'in insani yardım verilirse nükleer programını ortadan kaldıracağı konusunda iyimser bir anlayışa dayanmıştır.⁶⁸¹

Altı Taraflı Müzakereler zamanında Rusya ve Çin, çok kutuplu bir dünyaya duyulan ihtiyacı ve Kore meselesini çözmek için güç kullanmanın kabul edilemez olduğunu

⁶⁷⁹ Sung Chull-Kang, Op.cit, s.102

⁶⁸⁰ Sung Chull-Kang, Op.cit, s.106

⁶⁸¹ Ibid

vurgulamıştır. Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması ve Kuzey için bir güvenlik garantisi ve ekonomik ve sosyal gelişimi için elverişli koşulların yaratılması kapsamında Kuzey Kore'ye NPT'ye dönüş çağrısında bulunmuştur.⁶⁸²

Rusya, resmi olarak Kuzey Kore'nin nükleer devlet statüsüne karşı çıkmaktadır; çünkü öncelikle Kuzey Kore'nin NPT üyeliğinden ayrılmak için doğru prosedürleri uygulamadığını belirtmekte ve hala teknik olarak NPT'nin Kuzey Kore'yi bağladığı fikrine sahip olmaktadır. Rusya NPT ile ilgili mevzularda oldukça tutucu davranmaktadır.⁶⁸³

Bu bağlamda, Rusya, sadece 1 Ocak 1967'den önce nükleer deneme yapan ve beyan eden devletlerin resmi olarak nükleer devlet statüsünde kabul görmesi gerektiği fikrine dayanmaktadır. Rusya, evrensel bir NPT üyeliğini savunmakta ve de facto nükleer silah devletlerini; İsrail, Hindistan ve Pakistan'ı nükleer olmayan devlet konumuna çağırılmaktadır.⁶⁸⁴

Bu bakış açısı çerçevesinde, Rusya hiçbir de facto nükleer silah devletini birbirinden farklı değerlendirmemekte ve uluslararası güvenlik için NPT'ye davet etmektedir. Ancak, Kore yarımadası nükleer sorununu daha karmaşık olarak değerlendirdiğinden Pyongyang'ı mevcut durumu için suçlamamaktadır.⁶⁸⁵

2017 yılında Putin, Doğu Ekonomik Forum'unda, "...Kuzey Koreliler durumun tamamen nasıl geliştiğini iyi bilmekteler, nükleer silahlara ve füzelere sahip olmayı kendilerini savunmanın tek yolu olarak görmekteler örneğin; Irak'ta kitle imha silahlarının araştırılması liderliğin ve ülkenin yok olmasına yol açtı..." şeklinde bir ifade kullanmıştır.⁶⁸⁶

Bazı Rus uzmanlar da, Kuzey Kore'nin kendi güvenliğini ve bağımsızlığını sağlamak için nükleer silahlara ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır. Bu şekildeki

⁶⁸² Buzsynski, Op.cit, s.108

⁶⁸³ Barannikova, Op.cit, s.48

⁶⁸⁴ Ibid

⁶⁸⁵ Ibid

⁶⁸⁶ "Speech Of The President Of Russia At The Plenary Meeting Of The Eastern Economic Forum", Kremlin.ru, 2017 <http://en.kremlin.ru/events/president/news/55552> (E.T 6.6.2020)

ifadeler, Rusya'nın Kuzey Kore'nin nükleer kapasitesini inşa etmesinin ardındaki motivasyon kaynaklarını anlayışla karşıladığını açıkça ortaya koymaktadır.

Rusya'nın güvenlik anlamında, Kuzey Kore için ortaya koyabildikleri, özellikle iki ülke arasında askeri işbirliği anlaşmasının olmadığı koşullarda sınırlı kalmaktadır. 2000 yılında iki ülke arasında imzalanan anlaşma, 1961 yılındaki Dostluk, İş birliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşması'nın yerine yapılmış ve askeri bir içeriğe sahip olmamaktadır.⁶⁸⁷

Askeri içeriğe sahip bir anlaşma imzalanacak olsa bile, Kuzey Kore nükleer materyallerinden bir anda vazgeçmeyecektir ve bu süreçte Kuzey Kore'nin güvenliği ve bölgedeki dengelerde beklenmedik değişimlerle karşılaşılabilir. İlaven, Kuzey Kore'nin istikrarını kaybetmesi ve sınırlarında bir karışıklık olması durumunda Rusya'ya karşı nükleer devlet statüsünde olmasından daha büyük bir tehdit oluşturabilir.⁶⁸⁸

A. *Rusya'nın Kuzey Kore Politikasında Süreklilik ve Değişim*

Rusya, Kuzey Kore'ye yönelik politikasında 2000'lerin başından beri süreklilik arz eden bir yol izlemiştir. Temel anlamda, Pyongyang ile dostluk bağlarını sürdürürken, Çin ile yakın koordinasyon içinde olmak ve genellikle Pekin'in Kore Yarımadası meselelerindeki liderliğini takip etmek suretiyle hareket etmiştir. Moskova-Pekin-Pyongyang üçlüsü, Çin merkezli politikalar doğrultusunda bir uzlaşma çerçevesinde ilerlemiş ve bir anlamda Washington'un Kuzey Kore'ye uygulamak istediği baskıyı indirgemıştır.

Ancak, Rusya'nın son dönemlerde değişim gösteren politikaları çerçevesinde Rusya uzun bir süre, Kuzey Kore işçi gücünün en büyük kaynaklarından olmasına ve Pyongyang ekonomisine ciddi anlamda katkı sağlamasına rağmen bir noktada BM yaptırımlarının uygulanmasında yardımcı olmuştur. BM Güvenlik Konseyi'nin 2397 nolu Kararı, tüm deniz aşırı Kuzey Koreli işçilerin evlerine dönmeleri için son tarih olarak 22 Aralık 2019'u belirlemesiyle Rusya, çalışma vizesi verilmesini durdurarak ve

⁶⁸⁷ Barannikova, Op.cit, s.49

⁶⁸⁸ Ibid

ülkede kalan tüm Kuzey Koreli işçileri BM Güvenlik Konseyi tarafından belirlenen son tarihe uygun olarak ülkelerine geri göndererek yasağa uymuştur.⁶⁸⁹

Kuzey Koreli işçiler eve dönerken, Kuzey Kore vatandaşlarına verilen Rus öğrenci ve turist vizelerinin sayısında bir artış olsa da, Moskova'nın bu yasağı, Kuzey Koreli işçileri öğrenci ve turist olarak maskeleyerek atlatması pek olası değildir. BM Güvenlik Konseyi'nin daimi bir üyesi olarak Rusya, konseyin onayladığı kararları ihlal ederek otoritesini zayıflatmayı göze almayacaktır. Üstelik, Rusya'nın Kuzey Kore'ye yönelik BM yaptırım rejimine uyumu, Washington tarafından kabul edilmiş ve Rusya yaptırımları uyguladığı için takdir edilmiştir.⁶⁹⁰

Değişim gösteren politikalarının yanı sıra süreklilik gösteren politikaları dahilinde ise Rusya neredeyse yirmi yıldır, Kuzey Kore ile ilgili olarak üç ana konuyu desteklemek konusunda oldukça tutarlı davranmıştır. Bu temel konular; nükleer silahlardan arındırma, Kore Yarımadası'nda barışı korumak veya en azından savaşı önlemek ve KDHC'nin bir devlet olarak korunması şeklinde vurgulanmaktadır. Rusya için önemli olan bu temel konular büyük ölçüde Çin'in öncelikleriyle örtüşmekte bu bağlamda Moskova ve Pekin, Kuzey Kore'nin doğal müttefikleri haline gelmektedir.

Son yıllarda ABD ile artan gerilimlerin ortasında Rusya ve Çin, Kore politikalarında gelişen bir uyum sergilemiş ve Moskova-Pekin stratejik anlaşması genel olarak derinlik kazanmıştır. Bu anlaşmanın bir parçası olarak Moskova, Kore Yarımadası'nı Çin'in etki alanı olarak kabul etmekte ve genellikle Pekin'in bu bölgedeki liderliğini takip etmektedir. Nitekim, Putin ağırlıklı olarak Orta Doğu ve Avrupa jeopolitiğine odaklanmakta ve Kuzey Kore, Kremlin'in en önemli dış politika önceliklerinden biri olmamaktadır.⁶⁹¹

Kuzey Kore Dışişleri Bakan Yardımcısı Choe Son Hui'nin 2019 yılının Kasım ayında Moskova'ya yaptığı ziyaret, karşılıklı çıkarlara ilişkin bir diyalog sürdürme arzularını da somutlaştırmıştır. Bununla birlikte, Aralık ayında Birleşmiş Milletler'de

⁶⁸⁹ Artyom Lukin, “ Russia’s Policy Toward North Korea: Following China’s Lead”, 38 North, 2019, <https://www.38north.org/2019/12/alukin122319/> (e.t 20.11.2020)

⁶⁹⁰ Ibid

⁶⁹¹ Ibid

görüŖülen yaptırımların hafifletilmesi adına Çin ve Rusya'nın ortak önerisi gibi somut sonuçlar da üretmiştir.⁶⁹²

Bu bağlamda, Çin faktörü, Trump yönetimine karşı Pyongyang'a sınırlı koruma sağlamaya çalıştığı için Moskova için önemli bir referans noktası olmaya devam etmektedir. Nitekim, Rusya'nın Kuzey Kore ile devam eden ilişkileri, bir yanda uluslararası anlaşmalara de jure bağıllık göstermesi ile diğeryandan izole Kuzey Kore rejimine diplomatik koruma sağlaması arasında ince bir çizgide ilerleyecek gibi görünmektedir.⁶⁹³

Moskova, öncelikle Kuzey Kore'de herhangi bir kriz istememektedir; çünkü Kuzey Kore'deki bir iç siyasi krizin, Kim rejiminin çökmesine yol açabileceğinden ve bunun da Rusya'nın Uzak Doğu sınırlarında gerginliğin keskin bir şekilde artmasına neden olacağından endişe duymaktadır. Büyük miktarda nükleer silah ve diğerykitle imha silahlarının bulunduğu komşu bir ülkede yaşanabilecek bir kaos Rus hükümeti tarafından tercih edilen bir durum olmamaktadır. Ayrıca, olası bir iç politika krizi Çin'in müdahalesi ve Kuzey Kore'de Çin yanlısı bir rejim kurulması yoluyla çözülürse, bu durumda Rusya'nın da çıkarına olmayacaktır. Moskova, Pekin'in bölgedeki konumunu çok fazla güçlendirmesini istememekte, bu bağlamda Rusya statükoyu korumakla ilgilenmektedir.

Rusya'nın Kore Yarımadası'ndaki diğerybir stratejik hedefi, bu hedef neredeyse hiç açıkça belirtilmese de, Kuzey ve Güney arasındaki ayrılığın korunmasıdır. Rus yönetimi, birleşmenin nasıl gerçekleşeceğinin üstünde durmadan, yoksullaştırılmış Kuzey'in zengin Güney tarafından ele geçirilmesi anlamına geleceğinden şüphe etmektedir.

Böyle bir olay, Rusya'nın Uzak Doğu sınırlarında muhtemelen ABD ile müttefik olmaya devam edecek oldukça güçlü bir devlet yaratacaktır. Bu durum hem mevcut Rus hükümeti için hem de gelecek yönetimler için arzu edilen bir durum olmayacaktır. Buna ek olarak, Rusya, yaptırımlardan kaynaklanan baskının Kuzey Kore yönetimini nükleer

⁶⁹² Niall Gray, "Did Kim's Vladivostok Visit Reshape Russia-North Korea Relations?", The Diplomat, 2020 <https://thediplomat.com/2020/04/did-kims-vladivostok-visit-reshape-russia-north-korea-relations/> (e.t 21.11.2020)

⁶⁹³ Ibid

silahlardan vazgeçmesi yönünde etkileme olasılığı olsa da, bunun bir iç siyasi krize yol açabileceğini düşünmektedir. Bu düşünceler, Rusya'yı nükleer ama istikrarlı bir Kuzey Kore'nin varlığını kabul etmeye sevk etmektedir.⁶⁹⁴

1. *Rusya'nın Nükleer Denemelere Tepkisi*

2006'da Kuzey Kore tarafından altı balistik füze ateşlenmiştir. Ateşlenen ilk, dördüncü ve beşinci füzeler Scuds, ikinci ve altıncı füzeler Nodong olarak ifade edilmiştir. Üçüncüsü, Vladivostok'tan 250 kilometre uzaklıkta patlayan ve denize düşen Taepodong-2, ayrıca iki balistik füze de Rusya'nın Japonya Denizi'ndeki özel ekonomik bölgesinde düşmüştür.⁶⁹⁵

Ruslar, Kuzey'in bir güvenlik önlemi olarak, rotadan çıkan füzelerin otomatik imhası için kullanılan bir sistemi olmadığını ifade etmiştir. Kuzey'in balistik füzelerinin güvenilir olmayan bir teknolojiyle inşa edildiğini ve Rusya'nın Uzakdoğusu için çok tehlikeli olduğunu belirtmiştir. Rusya, Kuzey Kore'den bir tehdit beklenmediğinden Uzak Doğu'da etkili bir anti balistik füze sistemine sahip olmadığını kabul etmiştir.⁶⁹⁶

Kuzey'in 9 Ekim 2006 tarihindeki nükleer denemesi, Kore Yarımadası'nın nükleerleşmesi tüm çabalara rağmen önlenemediği için Rusya açısından rahatsız edici olmuştur. Rusya Federal alt meclisi Duma'nın Güvenlik Komitesi ilk başkan yardımcısı Mikhail Grishankov, Kuzey'in nükleer testlerinin bir tehdit olabileceğini ve Rusya'nın sınırları boyunca başka bir nükleer güce ihtiyaç duymadığı açıklamasında bulunmuştur.⁶⁹⁷

Bu olayın ardından, Rusya dışişleri bakanlığının tepkisi Kuzey Kore'ye yaklaşımlarında yaşanan ikilemi yansıtmıştır. Rusya, Kuzey'i NPT'ye dönmeye çağırması ve Altı Taraflı Müzakerelerin erken başlatılmasını istemiştir. Sergei Lavrov, Rusya'nın

⁶⁹⁴ Andrei Lankov, “ Behind The Hype: Russia's Stance On North Korea”, Carnegie Moscow Center, 2020 <https://carnegie.ru/commentary/82892> (e.t 21.11.2020)

⁶⁹⁵ Buzsynski, Op.cit, s.108

⁶⁹⁶ Chull-Kang, Op.cit, s.111

⁶⁹⁷ Ibid

Kuzeyi nükleer bir güç olarak tanımaması gerektiğini ve bu sonucu önlemek için çalışmaya devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.⁶⁹⁸

Kuzey'in nükleer programına ilişkin duyulan endişenin, Rusya'nın tavrını önemli ölçüde değiştirmedeği algılanmıştır; çünkü 2006'da BM Güvenlik Konseyi'nin 7'nci başlığı altındaki 1718 numaralı karar olan, Kuzey'e karşı askeri yaptırım talebinin etkisini azaltmak için Çin'le işbirliği yapmıştır. Bu karar, çeşitli silahların ve nükleer silahla ilgili malzemelerin Kuzey'e girmesini veya Kuzey'den çıkmasını yasaklamıştır; ancak uygulama ulusal yasalara uygun bir şekilde gerçekleşecek olarak ifade edilmiştir.⁶⁹⁹

Lavrov, daha sonra Rusya'nın BM Güvenlik Konseyi kararına uygun olarak Kuzey'e giden gemileri durup durduramayacağı ve kontrol edip etmeyeceği sorulduğunda yaptırım konusundaki isteksizliğini göstermiştir. Ancak; daha sonra Rus basını Rusya ve ABD'nin karşılıklı imtiyazlarıyla bu kararla ilgili bir anlaşma yaptığını ortaya koymuştur.⁷⁰⁰

Kuzey Kore rejiminin davranışını etkilemek ve hesaplamalarını değiştirmek, nihai hedef olarak Pyongyang'ı nükleer ve füze programlarını terk etmeye zorlamak için uluslararası toplum bir dizi zorlu ekonomik yaptırım uygulamaya koymuştur. Şimdiye kadar, Kuzey Kore'nin eylemlerini değiştirmek için ortaya koyulan yaptırımların etkisinin sınırlı kaldığı görülmektedir.

İlerleyen yıllar boyunca da Kuzey Kore'ye karşı ekonomik yaptırımlar söz konusu olduğunda, Moskova çekimser pozisyonunu korumuştur. Rusya'nın, Kore Yarımadası'ndaki ulusal çıkarları arasında, Kuzey Kore tarafından gerçekleştirilen nükleer testlerin önlenmesi, Rusya'nın nükleer silahların yayılmasının önlenmesi konusunda uluslararası toplumun liderlerinden biri olması, Kore yarımadasında ABD askeri varlığının genişlememesi ve her iki Kore devletiyle Rus ticaretini geliştirme yer

⁶⁹⁸ Buzsynski, op.cit, s.112

⁶⁹⁹ 1718 numaralı karar için, "Security Council Condemns Nuclear Test by Democratic People's Republic of Korea," United Nations Security Council <https://www.un.org/press/en/2006/sc8853.doc.htm> (e.t 9.09.2020)

⁷⁰⁰ Buzsynski, op.cit, s.112

almaktadır.⁷⁰¹ Alınan en sert tedbirleri barındırdığı ifade edilen BM Güvenlik Konseyi'nin 2016'daki 2321 sayılı kararında öngörülen yaptırımlar, Rusya'nın bu hedeflerinin çoğunu desteklememiştir; çünkü Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlandırılmasının prensipte imkânsız olduğu düşünülmüştür.⁷⁰²

Rusya'nın diplomatik çabalarının ana hedefi, Kore Yarımadasının nükleer silahlardan arındırılmasıdır. 2321 sayılı kararın kabul edilmesinden hemen sonra 1 Aralık 2016'da yayınlanan Rusya Dışişleri Bakanlığı'nın yaptığı açıklamada, BM Güvenlik Konseyi kararının, Kuzey Kore makamlarına nükleer füze planlarından vazgeçmeleri için ve nükleer silahların yayılmasının önlenmesi rejimine geri dönmesi için açık bir sinyal olması gerektiği belirtilmiştir.⁷⁰³

Moskova yönetimi, yaptırımları Kore Yarımadası'nda çıkarlarına ulaşmak için etkili bir araç olarak görmemiştir. Her şeyden önce, yaptırımlar Kuzey Kore'nin yarattığı füze ve nükleer sorunlara nihai bir çözüm sunmamaktadır. Moskova'nın analizine göre, Pyongyang nükleer kapasiteli kıtalararası balistik füzelerinin varlığını güvence altına almaya çalışacaktır. Uluslararası toplum, askeri unsurların uygulanabilir olmaması bağlamında bu durumu önlemek adına çok seçeneğe sahip değildir. Çin ve Rusya, Kuzey Kore'ye yönelik rejim değişikliğini mümkün kılacak derecede sarsıcı yaptırımları desteklemeyecektir.⁷⁰⁴

2. *Rusya'nın Nükleer Müzakerelerdeki Tavrı*

ABD ve Kuzey Kore arasında gerçekleşen nükleer müzakerelerin öncesindeki süreçte, Kuzey Kore nükleer sorunuyla ilgili olarak, Moskova ve Pekin genellikle Pyongyang ile yakın koordinasyon içinde hareket etmiştir. Temmuz 2017'de Putin ve Xi arasında Moskova'da düzenlenen zirve sırasında, dışişleri bakanları tarafından Kore Yarımadası'nın sorunlarını çözmek için Çin-Rusya ortak girişimini öne süren bir açıklama yapılmıştır. Ekim 2018'de, dışişleri bakan yardımcıları tarafından temsil edilen

⁷⁰¹ Alexander Gabuev, “ A Russian Perspective On The Impact of Sanctions”, Carnegie Moscow Center, 2017 <https://carnegie.ru/2017/08/03/russian-perspective-on-impact-of-sanctions-pub-72723> (e.t 28.05.2020)

⁷⁰² Ibid

⁷⁰³ Comment by the Information and Press Department on the adoption of UN Security Council Resolution on North Korea, December 1, 2016. <https://www.un.org/press/en/2016/sc12603.doc.htm> (e.t 28.05.2020)

⁷⁰⁴ Toloraya, Op.cit

Rusya, Çin ve Kuzey Kore, Moskova'da ilk resmi üçlü toplantılarını gerçekleştirmiş ve ortak bir bildiri yayınlamıştır.⁷⁰⁵

Çin-Rusya arasında Kuzey Kore konusu üzerindeki diplomatik uyumun bir örneği de, Kore Yarımadası'nda yükselen gerilimi tartışan BM Güvenlik Konseyi'nin 2019 yılındaki toplantısında Rus ve Çinli temsilcilerin neredeyse aynı açıklamalarda bulunmasıyla ortaya konmuştur. Temsilciler, Pyongyang'a yönelik yaptırımların hafifletilmesi çağrısında bulunurken, nükleerden arındırma görüşmelerindeki mevcut çıkmazdan çoğunlukla ABD'yi sorumlu tutuklarını açıkça göstermiştir. Birkaç gün sonra, Pyongyang ile neredeyse kesin olarak koordine edilmiş bir hareketle, Çin ve Rusya, BM Güvenlik Konseyi'nde Kuzey Kore'ye yönelik bazı sektörel yaptırımların kaldırılması için ortak bir teklif sunmuştur.⁷⁰⁶

Kim ile Trump'ın nükleer müzakereler çerçevesinde gerçekleştirdiği Hanoi zirvesinin ardından Kim'in Putin ile yaptığı zirve, Kim'in uluslararası itibarını göstermesine ve ABD'nin nükleerden arındırma konusunda önerdiği büyük anlaşmanın alternatiflerini görüşmesine imkân sağlamış; ancak uluslararası yaptırım rejimini zayıflatmak için Rusya'nın desteğini kazanamamıştır. Putin için zirve, Rusya'nın şimdiye kadar ABD ve Güney Kore'nin nükleer silahlardan arındırma müzakerelerine gösterdiği ilgiyi vurgulama fırsatı sağlamıştır.

Zirve sırasında Putin, Kore Yarımadası'nı nükleer silahlardan arındırmanın önemini yinelerken aynı zamanda Kuzey Kore'nin, ABD ile güven artırıcı önlemleri içeren aşamalı bir süreci savunmasını desteklemiştir. Putin, ekonomi ve enerji bakanlarını Rusya ve Kore arası demiryolu ve enerji projelerini görüşmeye davet etmesine rağmen yaptırımları uygulamadan geri adım atacağı bir sonuç çıkmamıştır.⁷⁰⁷

Rusya-Kuzey Kore ilişkilerinin doruk noktası, Nisan 2019'da Vladimir Putin ve Kim Jong Un'un Rusya'nın Vladivostok kentinde bir zirve düzenlemesiyle gerçekleşmiştir. Ancak, iki liderin yakın ilişki kurduğuna dair çok az emare olmakla birlikte görüşmenin ardından önemli bir anlaşma açıklanmamıştır. Vladivostok'un Moskova yerine mekân olarak seçilmesi, etkinliğin önemini biraz azaltırken, Putin Kuzey Kore meselesinde bir

⁷⁰⁵ Lukin, Op.cit

⁷⁰⁶ Ibid

⁷⁰⁷ Snyder, Op.cit, "Where Does The Russia-North Korea Relation Stand?"

rolü olduğunu; ancak Rusya'nın Çin kadar kritik bir ağırlığı olmadığını ortaya koymuştur.

Kim-Putin zirvesi, Kuzey Kore ile Rusya arasındaki ekonomik bağlantılarda kayda değer bir artışa neden olmamıştır. İlimli diyaloglara rağmen Moskova, BM Güvenlik Konseyinin ağır yaptırımları altında kaldığı sürece Pyongyang ile herhangi bir anlamlı ticaret ve yatırımın gündeminde olmadığını açıkça ortaya koymuştur. Çin'den ve potansiyel olarak Güney Kore'den farklı olarak Rusya, ticari girişimleri sübvansetmeye istekli olmamıştır. Kuzey Kore'nin Rusya-Kuzey Kore sınırındaki Tumen Nehri boyunca bir araç köprüsü inşa etme isteği bu duruma bir örnek olmaktadır. Kuzey Kore'nin bu isteğinin Vladivostok'ta Putin ve Kim tarafından tartışıldığı ifade edilmiş; ancak o zamandan beri proje hakkında hiçbir gelişme yaşanmamıştır.⁷⁰⁸

Rus hükümeti, kendi çıkarları bağlamında tüm Kuzey Kore meselelerini ikincil olarak görmektedir. Günümüzde ve belki de öngörülebilir gelecekte, Moskova'nın Kuzey Kore politikası, üç ana hedefe dayanmaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlisi Kuzey Kore'de iç istikrarın sağlanması, ikincisi ise Kore Yarımadası'nın birleşmesinin engellenmesi ve nükleer sorunun çözümü ise politika öncelikleri arasındaki sıralamada sonlarda yer almaktadır.⁷⁰⁹

Bununla birlikte, Rus uzmanlar uzun bir süredir Kuzey Kore yönetiminin yakın gelecekte hiçbir koşulda nükleer silahları bırakmayacağı fikrinde birleşmektedir. Bu durum, nükleer meseleyle ilgili müzakerelerden vazgeçmek için bir neden olarak görülmemekte; ancak Moskova'da, sorunun nükleer silahsızlanmasından ziyade Pyongyang'ın mevcut nükleer cephaneliğinin kontrol edilmesiyle çözülmesinin daha muhtemel olduğu görüşü hakim olmaktadır.⁷¹⁰

B. Rusya'nın Kuzey Kore Politikasının Geleceği

Rusya, 2018 ve 2019 yılında ABD ve Kuzey Kore arasında gerçekleşen zirvelerde Kuzey Kore'nin tutumuna hak vermiştir; çünkü Trump yönetiminin sözünü tutacağından veya ABD'nin gelecekteki yönetimlerinin yazılı ve Kongre tarafından onaylanmış olsa

⁷⁰⁸ Lukin, Op.cit.

⁷⁰⁹ Andrei Lankov, Op.cit., “Behind The Hype: Russia's Stance On North Korea”

⁷¹⁰ Ibid

bile selefinin yükümlülüklerini yerine getireceğini garanti edebileceğinden şüphe etmiştir.⁷¹¹ Elbette, bu davranışa örnek olarak, Bush döneminde ABD'nin Anti Balistik Füze Antlaşmasından (ABM) geri çekilmesi, Trump yönetiminin Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması'ndan (INF) çekilmesi ve Paris İklim Anlaşması'ndan çekilme beyanı ifade edilmiştir.⁷¹²

Rusya'nın, genel anlamda Kuzey Kore üzerindeki yaptırımlardan memnun olmamakla birlikte, onları desteklemekten ve Kuzey Kore nükleer sorununu ele almak için çoğunlukla BM'yle birlikte hareket etmekten başka yolu olmamaktadır. Rusya, Pyongyang üzerinde Çin'in olduğu kadar etkiye sahip değildir, bu yüzden Kuzey Kore sorununda Çin'in liderliğini izlemektedir.⁷¹³

Bu bağlamda Rusya, Çin ve Kuzey Kore, iki gücün çıkarlarının birçok yönden uyum sağladığını düşünmektedir. Özellikle, ABD'nin Kore Yarımadası'ndaki askeri varlığı, Güney Kore ve Japonya'ya yerleştirilmiş balistik füze savunma sistemi olan Yüksek İrtifa Alan Savunma Sistemi (THAAD) konuşlandırması ve ABD'nin Kuzey Kore'de rejim değişikliğini desteklediği takdirde rejimin düşmesi gibi konularda Çin ve Kuzey Kore'nin ortak kaygılara sahip olduğu çerçevesince değerlendirmektedir.⁷¹⁴

Rusya, Kore Yarımadası'ndaki durumu etkileme gücünün sınırlı olduğunun bilincindedir. Kuzey Kore rejimi ile iletişim için sahip olduğu tek gerçek yöntem, diplomatik kanallardır. Pekin'in Pyongyang yönetimi ile olan ilişkilerinde bir kriz olması durumunda, Rusya, tartışmasız Kuzey Kore ile en iyi diplomatik ilişkilere sahip olan ülke konumuna gelmektedir.

Bununla birlikte Moskova yönetimi, yarımada da Rusya'nın değil Çin'in kritik bir oyuncu olduğunun farkında olmaktadır. Pek çok ortak çıkarları olması bağlamında Moskova, bir yandan Pyongyang ile kendi bağlantılarını sürdürürken kendi çıkarlarına hizmet ettiği sürece Çin'in Kore yarımadasındaki politikasını destekleyecektir.

⁷¹¹ Toloraya, Op.cit

⁷¹² Ibid

⁷¹³ Gabuev, Op.cit

⁷¹⁴ Ibid

Moskova yönetimi, Kuzey Kore'ye karşı yaptırımların etkisiz olduğunu ve Kore Yarımadası'nda Rus ulusal çıkarlarının zaman zaman yaptırımlarla örtüşmediğini düşünse bile, BM dâhil olmak üzere onları desteklemesinin altında yatan temel sebep, fazla bir alternatif hamlesi olmaması ve BM yaptırımlarının Rusya'nın diğer oyuncularla masaya oturmasını sağlayan tek mekanizma olmasıdır.

Rusların yaygın olarak paylaştığı görüş, Kuzey Kore'nin katılım sürecinin nasıl ortaya çıkması gerektiğine odaklanmaktadır. İlk olarak, Kuzey Kore'ye güvenlik anlamında ve uluslararası kabul duygusu edinmede yardım edilmelidir. ABD ve Japonya'nın Kuzey Kore ile ilişkilerinde tam normalleşme, Washington ve Pyongyang arasındaki nükleer anlaşmanın tam olarak uygulanması ve ABD'nin askeri faaliyet seviyesini ve Kore yarımadası üzerindeki varlığını azaltmayı amaçlayan adımlarla, Rusya uzlaşıya giden ortamın yaratılması gerektiği düşüncesindedir.⁷¹⁵

Rusya'da merkezçiler, komünistler ve milliyetçiler, Kuzey Kore ile bağların önemi konusunda ısrar etmektedir; ancak bu durumun altında farklı nedenler bulunmaktadır. Merkezçiler, Putin'in dengeli çizgisini, pragmatik ve gerçekçi olması bağlamında desteklemektedir. Yarımada'daki düşmanlıkların potansiyel tehlikesi göz önüne alındığında, Kuzey Kore'nin Rus güvenliğini arttırdığına inanmaktadırlar.⁷¹⁶

Yakın vadede Kuzey Kore rejiminin sona erme olasılığının düşük olması ve aslında rejimin sonlanması daha büyük güvenlik riskleri yaratabilmesi bağlamında, Moskova'nın Kuzey Kore ile iyi ilişkiler içerisinde olması, ayrıca yarımada'da daha dengeli bir politika da dâhil olmak üzere aktif bir rol üstlenmesi önem kazanmaktadır.

Pyongyang yönetimi Rusya'ya, Kuzey Kore'nin kuruluşuna destek veren ve 1950-1980 yılları arasında büyük yardımlarla rejimin ayakta kalmasına yardımcı olan bir ülke olarak özel bir duygu ile yaklaşmaktadır. Bu tarihsel bağlara ilaveten, Putin'in görüşme teklifleri Pyongyang'ın Rusya'ya olan güvenini büyük ölçüde arttırmıştır.⁷¹⁷

⁷¹⁵ Evgeny Bazhanov, "The Russian Response To The North Korean Nuclear Crises: Debates and Decisions", The National Council For Euroasianand East European Research, 2005, s.35

⁷¹⁶ Ibid

⁷¹⁷ Ibid

Rusya'nın, Kuzey Kore ile uluslararası toplumun uzlaşma sürecinde aktif katılım politikası izlemesi, Kuzey Kore'yi daha fazla güvende hissettirecek ve tehditler konusunda daha az endişe duymasını sağlayacaktır. Komünist Sovyetler Birliği'nin aksine, günümüz Rusya'sının Kuzey Kore üzerindeki etkisini genel anlamda yapıcı amaçlar doğrultusunda kullanacağı düşünülmektedir.

V. ABD Merkezli Bölgesel Tehdit Algısı ve Dengeleme Girişimleri

Uluslararası toplumdan gelen eleştirilere rağmen, Kuzey Kore uzun bir süre nükleer silaha sahip olmayı amaçlamıştır. Nükleer silah gelişimi sırasında Kuzey Kore birkaç kez uluslararası gerilimi kışkırtmıştır, özellikle yüksek düzeyde uranyum zenginleştirme programını beyan ettiği ve NPT'den resmi olarak geri çekildiği dönem kırılma noktaları niteliğindedir ve uluslararası krize sebep olmuştur.

Kore Savaşı'ndan yarım yüzyıl sonra bile bölgedeki büyük güçler; ABD, Çin, Japonya ve Rusya, Kore Yarımadası'nın siyasi geleceğinde söz sahibi olmaya devam etmektedir. Şu anda Çin ve ABD'nin ortak ilgi alanı, statükoyu koruyarak ve Kore Yarımadası'nı nükleer silahlardan arındırma yoluyla Kuzeydoğu Asya'da barış ve istikrarın sağlanmasıdır.

Kuzey Kore'nin nükleer hırslarıyla nasıl başa çıkılacağı sorununa ve genellikle 1990'larda gündemdeki en önemli konulardan olan, Kore birleşme sorununa büyük güçlerin de müdahil olmasının ardından Çin, ortamın dengelenmesine yardımcı olduğu gözlenen Altı Taraflı Müzakerelerine ev sahipliği yapma ve katılımcı olma rolünü üstlenmeye devam etmiştir.⁷¹⁸

Kuzeydoğu Asya'da gelecekteki yeni uluslararası siyasi düzen; ABD, Japonya, Çin ve Rusya olmak üzere dört ana güç arasındaki ilişkilere bağlı olmaktadır. Dört büyük gücün çıkarları Kore'nin yeniden birleşmesi konusunu etkileyecektir. Kore'nin yeniden birleşmesi konusunda, dört büyük gücün siyasi tutumlarının etkisi altındaki iki Kore'nin birbirleriyle ilişkisi belirleyici olacaktır.

Kuzey Kore'nin nükleer silahları sadece Doğu Asya bölgesel güvenliği için değil, aynı zamanda Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması ve bu konudaki

⁷¹⁸ Fei-Ling Wang, "Joining the Major Powers for the Status Quo: China's Views and Policy on Korean Reunification," Pacific Affairs 72, no. 2, s.167

abalar için de büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Kuzey Kore'nin NPT'den çekilmesi itibariyle, uluslararası toplum özellikle ABD, ülkenin nükleer silahlara sahip olmasını önlemek için çeşitli çabalar sarf etmiştir; ancak bu çabalar hedeflerine ulaşmada başarısız olmuştur.

Bu çabalardan birisi de, 1995 yılında kurulan Kore Enerji Geliştirme rgt (KEDO) olmuştur. KEDO'nun görevi, ereve Anlaşması kapsamında kapatılan nükleer tesislerin yerini almak üzere iki nükleer reaktör inşa edilmesi olmuştur. Ayrıca, Kuzey Kore'ye yılda 500.000 ton ağır akaryakıt tedarik etmiştir.⁷¹⁹

Bu projeye, başta Güney Kore ve Japonya hkmetleri tarafından 4 milyar dolardan fazla söz verilmiş ve öncelikle ABD ağır akaryakıt tedarikinden sorumlu olmuştur. Proje, ereve Anlaşması'nın uygulanması kapsamında öngörülmüştü; ancak 2002 yılında nükleer krizin başlamasıyla askıya alınmış, ardından Aralık 2002'de ağır akaryakıt sevkiyatı ve 2003'te hafif su reaktörü inşaatı durdurulmuş ve KEDO'nun kendisi resmi olarak 2005 yılında sonlandırılmıştır.⁷²⁰

Kuzey Kore'yi nükleersizleştirme konusundaki başarısız denemeler dışında, 2011 yılında babası Kim Jong II'nin ölümünden sonra iktidara gelen Kuzey Kore lideri Kim Jong Un, barışçıl amaçlar doğırtusunda bir uydu fırlatması olduğunu beyan etmesine karşın, uzun menzilli bir roket fırlattığı iddiası doğırtusunda bölgedeki gerilimleri arttırmaya devam etmiştir. Kuzey Kore'yi nükleer hırslarından vazgeçmeye ve bu doğırtudaki tehditleri azaltmaya ikna etmek için, özellikle Çin'i de içeren uluslararası işbirliği çok değer kazanmıştır.⁷²¹

A. Güney Kore

Kore Savaşının ardından Kuzey Kore ve Güney Kore arasında neredeyse yok denecek düzeyde bir diyalog gerçekleşmiştir. Güney Kore vatandaşlarının Kuzey'i ziyaret etmesi bile devletin özel iznine tabi tutulmuş ve hükümet kurallara uyulmadığı takdirde müebbet hapis cezasına gidecek ciddi yaptırımlara başvurmuştur.⁷²²

⁷¹⁹ Sung-Kang, Op.cit, s.144

⁷²⁰ Ibid

⁷²¹ Sung-yoon Lee, "Why North Korea's Rocket Mattered," New York Times, April 14, 2012

⁷²² Glyn Ford, Op.cit, s.211

Güney Kore Devlet Başkanı Kim Dae-Jung'un 1998'de ortaya koyduğu Gün Işığı politikasına kadar karşılıklı sert tavırlar devam etmiştir. Daha sonrasında bu politikayla iki ülke arasındaki ilişkilerde uzlaşmalar başlamış, 2000'li yıllarda iş birliği, ekonomi, insan hakları gibi konuları ele alan ortak bir bildirge imzalamışlardır.⁷²³ Bu bildirge, Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye yönelik yatırım ve ekonomik yardım da dahil olmak üzere Kuzey Kore ile aktif iş birliği politikasını kapsamıştır.

Bir sonraki Güney Kore Devlet Başkanı Roh Moo-Hyun'la da ilişkilerdeki olumlu hava devam etmiştir; ancak ABD'nin 2002'de Kuzey Kore'yi şer ekseninde göstermesi bağlamında Korelerarası ilişkilerin baltalanmasıyla karşılıklı meydan okumalar 2017 yılına kadar sürmüştür. Kuzey – Güney Kore ilişkilerindeki ABD varlığı yarımadaadaki dengeleri değiştirmekte ve Kuzey ile Güney'in karşılıklı bağımsız bir ilişki kurmasına müsaade etmemektedir.

Teoride, Seul yönetimi Kuzey'in nükleer silah devleti olarak tanınmasına karşı çıkmaktadır. Ancak; Güney Kore'nin günümüzdeki Devlet Başkanı Moon Jae-İn, Seul'un Kuzey'e karşı düşmanca bir politika istemediğini, Kuzey'e bir saldırı düzenleme niyetinde olmadıklarını, Kuzey'deki rejimin çökmesi veya değişmesi gibi bir taleplerinin olmadığı ve Koreler arası suni bir birleşme taraftarı olmadıklarını ifade etmiştir.⁷²⁴

Güney Kore'de Başkan Moon ve partisi, Liberal Kore Demokrat Partisi, zirveler ve ekonomik katılım yoluyla Koreler arası ilişkilerin iyileştirilmesi yönünde taraf olmaya devam etmiştir. Kore Demokrat Partisi üyelerinin yüzde 81'i Moon'un Kuzey Kore politikasının iyi gittiğine inanırken muhalefetteki muhafazakâr Özgür Kore Partisi'nin yüzde 83'ü buna inanmamıştır. Güney Koreli muhafazakârlar genellikle ABD etkisiyle Kuzey'e karşı temkinli davranmıştır.⁷²⁵

Gün Işığı politikasının ilk aşamasında siyaset ve ekonomi arasındaki ayrım vurgulanmıştır. Bu politika, Güney Kore hükümetinin siyasi ve askeri olarak gergin koşullar altında bile Kuzey'le ekonomik ilişkilerini sürdüreceği anlamını taşımıştır. Bu

⁷²³ Ibid

⁷²⁴ Glyn Ford, op.cit, s.215

⁷²⁵ Fuchs and Bard, op.cit

mantığa göre, derinleşen ekonomik katılım uzun vadede mevcut gerilimi dağıtabilecektir.⁷²⁶

Güney Kore'nin politik amaçlarından birisi, Koreler arası ekonomik bağımlılık yoluyla güvenlik getirisi sağlamak olmuştur. Bu politika, Korelerarası ekonomik işlemlerin kurumsallaşmasında, özellikle iki Kore'nin 2003'te Dört Ekonomik Anlaşmayı kabul etmesiyle ve Güney Kore Ulusal Meclisi'nin 2006 yılında Korelerarası İlişkilerin Geliştirilmesi Yasası'nı kabul etmesiyle bir ölçüde başarılı olmuştur.⁷²⁷

Mevcut hükümet döneminde de, Güney Kore'nin Kuzey Kore politikası parti siyaseti ile belirginleşmektedir. İki ana siyasi kamp, iki farklı yaklaşımı savunmaktadır.⁷²⁸ Bu bağlamda, muhafazakâr taraf, ABD ile güvenlik ittifakı da dahil olmak üzere ulusal güvenliğe ağırlık vermektedir ve Pyongyang karşısında sert bir çizgi benimsemeyi desteklemektedir. Gelişimci taraf, Kuzey Kore ile doğrudan diyalog çerçevesinde iyi ilişkileri desteklemekte ve Güney Kore'de ABD kuvvetlerinin varlığına kuşkuyla yaklaşmaktadır.⁷²⁹

1. *Kore Yarımadasında Ana Gündemin Değişmesi*

Nükleersizleşme müzakerelerinde Kuzey Kore, nükleerden arındırma sürecinin bütün Kore Yarımadasına uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Kuzey Kore delegasyonu, 2013'de BM Genel Konsey'ine Kore Yarımadası'nın nükleersizleştirilmesinin nihai amacının, Kuzey Kore'nin ABD'den algıladığı nükleer tehdidi tamamen ortadan kaldırmak ve adanın geri kalanını Güney Kore de dâhil nükleer silahlardan temizlemek olması gerektiği şeklinde ifade etmiştir.⁷³⁰

Rusya ve Çin, "Kore Yarımadası Nükleer Konusu" resmi terimini, sadece silahlanma ve nükleersizleşmenin ele alınmasını yeterli görmemesi sebebiyle ve Kuzeydoğu Asya'daki geri kalan güvenlik problemlerini vurgulamak amacıyla

⁷²⁶ Sung Chull, op.cit, s.150

⁷²⁷ Sung Chull, op.cit, s.164

⁷²⁸ Maduz, op.cit, s. 2

⁷²⁹ Ibid

⁷³⁰ "Denuclearization Of Korean Peninsula is DPRK's Invariable Stand", KCNA Watch, 2013

kullanılmaktadır. Kore Yarımadası'nda nükleer konusunda bir sonuca ulaşmak adına diğer güvenlik konularının da çözülmesi gerektiğini vurgulamışlardır.⁷³¹

Kore Yarımadası'nın tamamen, doğrulanabilir ve geri döndürülemez bir biçimde nükleerden arındırılması yaklaşımında süreç Kuzey Kore'yi kapsadığı kadar aynı zamanda Güney Kore'yi de içine almaktadır. Bu bağlamda, ABD nükleer şemsiyesi altında olan ve bir çeşit nükleer devlet statüsünde gibi korunma sağlanan bu konumdan Güney Kore'nin vazgeçmesi durumu söz konusu olabilmektedir.⁷³²

ABD'nin 1991 yılında Güney Kore'den nükleer silahlarını tamamen çekmesine dair Kuzey Kore'nin ilk tepkisi, ABD'nin başka yerlerde mevzilenmiş nükleer silahları tarafından hala tehdit edileceğini beyan etmek olmuştur. Kuzey Kore resmi gazetesi Rodong Sinmun, ABD'nin Güney Kore'den nükleer silahlarını çekmesine rağmen bölgede nükleer şemsiyesini sürdürdüğü koşullar altında, Güney Kore'den nükleer silahlar alınsa bile ABD'nin nükleer tehdidinin ortadan kalkmış olmayacağını belirtmiştir.⁷³³

ABD'nin nükleer şemsiye altındaki Seul'e verdiği koruma güvencesi Güney Kore'nin kendi nükleer silahını elde etmemesi doğrultusunda yapılan anlaşmalara bağlı olmaktadır. Bu bağlamda, Kore yarımadasında istikrar sağlanabilmesi adına sadece Kuzey Kore'nin nükleer silahlarından değil, Yarımada'nın Güney Kore'nin de kullanabileceği nükleer teknoloji ve materyallerden de arındırılması gerekmektedir.

Yarımada'da nükleer silahlar için temenni edilen geri döndürülemez kavramı, ABD-Güney Kore arasındaki mevcut askeri iş birliği anlaşmalarının öngördüğü çerçevede ABD'nin Güney Kore'de nükleer silahlı deniz altı ve bombardıman uçaklarını askeri tatbikatlarda kullanılmak üzere bulundurabilmesi noktasında çok gerçekçi görünmemektedir. Ancak; ABD ve Güney Kore arasındaki bu askeri iş birliği

⁷³¹ Barannikova, op.cit, “ Settlement Of The Nuclear Problem Of The Korean Peninsula and Russian's Position”, Ministry Of Foreign Affairs, s.26

⁷³² Barannikova, Op.cit, s.34

⁷³³ Kristensen, Norris, Op.cit, s.352

anlaşmalarının iptal olması, ABD'nin Yarımada'yı silahsızlandırmasının bir adımı olarak ifade edilebilir.⁷³⁴

Moon Jae İn'e göre, Kore içi ilişkiler öncelikle iki Kore devletinin kendileri tarafından şekillendirilmelidir. Uluslararası çabaların odağı olan Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırılması, aynı zamanda Güney Kore'nin en önemli taleplerinden biri olmaktadır. Askeri gerginlikleri önleyen ve yarımada uzun vadeli barış ve istikrar sağlayan bir düzen kurulması adına Kuzey'in nükleersizleştirilmesi, Güney Kore için gerçekleştirilmesi gereken hedeflerden biri olmaktadır.⁷³⁵

2. *Koreler Arası İlişkilerde ABD Etkisi*

Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon, Yarımada'da huzurun sağlanmasından taraf olması nedeniyle başarılı müzakereler istemekte ve Yarımada'da barışa odaklanmaktadır. Moon'a göre barış birleşme hedefinden önce gelmekte, ayrıca uzlaşma çerçevesinde yönetilen bir Kore Yarımadası'nın ekonomik refahın artması bağlamında hayati önem taşıdığına inanmaktadır.⁷³⁶

Kuzey Kore, 2018 yılının tamamında nükleer ve füze testlerinden kaçınmıştır, son olarak Eylül 2017'de bir nükleer cihazı ve Kasım 2017'de uzun menzilli bir füzeyi test etmiştir. İki Kore arası bağlar 2018'in sonlarında gelişmiş ve Eylül ayında Pyongyang zirvesinde, Güney Koreli iş adamlarının yatırım ihtimali ve iki Kore'nin önemli güven oluşturma önlemleri taahhüt ettikleri görülmüştür.⁷³⁷

Kim Jong-Un'un 2018 yılı başındaki yeni yıl konuşması, mevcut yakınlaşma sürecinin resmi başlangıcı olmuştur. Bu vesileyle ve sonraki açıklamalarda, Kuzey Kore lideri Koreler arası müzakerelere ve toplantılara katılmaya istekli olduğunu belirtmiştir. Kim'i bu noktaya getirebilmek ve bu diplomatik hamlenin gerçekleşmesi adına, Başkan Moon yönetimindeki Güney Kore çok çaba sarfetmiştir.⁷³⁸

⁷³⁴ Barannikova, Op.cit, s.34

⁷³⁵ Maduz, op.cit, s.2

⁷³⁶ Overholt, op.cit, s.76

⁷³⁷ Noerper, op.cit, s.36

⁷³⁸ Maduz, op.cit, s.3

Bu çabalara hükümet temsilcileri arasında gayri resmi toplantılar da dahil edilmiştir. Güney Kore'de Kış Olimpiyatları platformu Koreler arası diyalogu sürdürmek için ustaca kullanılmıştır. Daha sonra Güney Kore, Kuzey Kore ve ABD arasında aracılık ederek, kritik zamanlarda diplomatik sürecin devam etmesini ve Kim ile Trump arasındaki zirvenin 2018'in ortalarında gerçekleşmesini sağlamıştır.⁷³⁹

İki Kore devleti şu anda bir uzlaşma süreci içerisinde bulunmaktadır. Bu gelişme, Kuzey Kore'nin nükleer programı çerçevesinde yaşanan uluslararası krizde bir yumuşamaya yol açmıştır. Bu uzlaşma yolunun sağlamlaştırılması ve Koreler arası kalıcı barışın elde edilmesi adına, hem Korelilerin hem de anlaşmazlığın diğer küresel taraflarının mevcut yumuşama sürecinde doğan fırsatları değerlendirmesi gerekmektedir.

Mevcut Güney Kore hükümetinin katılımı olmadan, nükleer anlaşmazlıkta yaşanan yumuşamayı düşünmek çok zor olurdu. Güney Kore açısından yumuşama sürecinde birçok menfaat söz konusudur. Mevcut diplomatik girişimin amacı, sadece Kuzey'in nükleer hırslarını içermekle kalmayıp, aynı zamanda Koreler arasındaki düzensiz ilişkiye bir öngörülebilirlik getirilmesine yardımcı olmak ve yarımada uzun vadeli bir *détente* sağlamaktır.⁷⁴⁰

Kuzey Kore nükleer meselesinin uluslararası boyut kazanmasında görüldüğü üzere, yarımada istikrar sadece Güney Kore çabalarına değil, aynı zamanda dört gücün; ABD, Japonya, Çin ve Rusya politikalarına binaen Kuzey Kore'nin yanıtlarına da bağlı olmaktadır. Bu bağlamda, Kore Yarımadası'nın bağımlı bir değişken olarak istikrarı için, birçok bağımsız değişken vardır.

Moon, Koreler arası entegrasyon planlarını ilerlettikçe Güney Kore, Kuzey Kore ile iyi ilişkilerin sürekliliği için BM Güvenlik Konseyi'nin mevcut yaptırımlar rejiminde esneklik yapmasını sağlamak adına adımlar atmak zorunda kalabilir. Pyongyang yönetimi, nükleer denemelerini ertelemeyi sürdürdüğü sürece Seul'ün bu adımları gerçekleştirmesi daha kolay olacaktır.

⁷³⁹ Ibid

⁷⁴⁰ Maduz, Op.cit, s.1

Bu sırada Çin ve Rusya, yaptırımların derecesini azaltmak adına çağrıda bulunmuştur. Güney Kore ise, ABD ile ortak amacı olan ve öncelikli olarak dile getirilen Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırılması çabaları ve yaptırımlar rejimi arasında denge kurmaya çalışan bir pozisyonda kalmıştır.⁷⁴¹

ABD-Kuzey Kore müzakerelerindeki çıkmaz, barışa doğru giden süreci yavaşlatmasına rağmen, Seul önceliklerini dile getirmiştir ve ABD'nin bu beklentileri dikkate alması gerekmektedir. Ayrıca, Koreler arası ilişkilerde ABD müdahalesi olmadan daha dengeli ve olumlu diyaloglar kurulabilecektir. Nihayetinde, nükleer ve füze denemelerinden vazgeçecek mi yoksa nükleer çizgisinde devam mı edecek, bu sorunun cevabını sadece Kuzey Kore bilmektedir.

ABD ve Güney Kore, Kuzey Kore'nin sahip olduğu nükleer yeteneklerin güvenliğini arttırmadığını, güvenliğin sahip olduğu bu yetenekten vazgeçmesiyle gerçekleşeceğini anlamasını sağlamaya çalışmaktadır. İlaveten, Trump ve Moon ekonomik refahın, şu anda yaptırımların giderilmesinde tek yol olan nükleer silahlardan arındırma ile gerçekleşebileceğini açıkça ifade etmiştir.⁷⁴²

3. *Pyongyang-Seul İlişkilerinin Geleceği*

Kore yarımadasının geleceği konusunda fikir birliği sağlanamaması ile birlikte Güney Kore kamuoyu tarafından Koreler arası ilişkiler konusundaki olumsuz hava ifade edilirken, 2018'deki Koreler arası zirvenin ve 2019'daki Trump-Kim toplantısının ardından gözlemlenen iyimser tablodan uzaklaşmıştır. Kuzey Kore'nin, Haziran 2020'de Kaesong'daki Güney Kore ile ortak irtibat bürosunu havaya uçurması Kuzey Kore'nin düşmanca davranışlarına geri döndüğü şeklinde değerlendirilmiş, Kore ilişkileri için iyimser görünüm ve yeniden birleşme beklentileri kısa sürmüştür.⁷⁴³

Güney Kore'nin iç siyaseti, liberaller ve muhafazakârlar ve onların destekçileri arasında oldukça kutuplaşmış durumdadır, bu sebeple Kore yarımadasında geçerli bir fikir birliği oluşturmak zordur. Zorluklara ek olarak, geçmiş barış görüşmeleri tavizler

⁷⁴¹ Noerper, op.cit, s.38

⁷⁴² Ibid

⁷⁴³ Hae Won Jeong, "What's Next For Moon's North Korea Policy?", The Diplomat, 2020, <https://thediplomat.com/2020/10/whats-next-for-moons-north-korea-policy/> (e.t 21.11.2020)

elde etmenin ve kısa vadeli siyasi kazanımlar elde etmenin ötesinde somut sonuçlar getirmemiştir. Yıllar boyunca Pyongyang'a yapılan insani yardımla ulusal kaynakların tüketilmesinin Kuzey Kore rejiminde bir davranış değişikliğini teşvik etmemesi Güney Kore halkının öfkesine yol açmıştır.⁷⁴⁴

Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki ilişkiler, Kuzey'in 2020 yılının Ekim ayında askeri bir geçit töreninde devasa bir kıtalararası balistik füze (ICBM) de dahil olmak üzere bir dizi yeni stratejik silahı göstermesiyle tekrar sarsılmıştır. Yeni silahlar arasında denizaltıdan fırlatılan balistik füze (SLBM) olduğu da ifade edilmiştir. Bu geçit töreni ardından acil toplanan Güney Kore hükümeti, Seul'ün bunlara karşı savunma kabiliyetlerini tartışmış ve karşılıklı askeri çatışma ve savaşı önlemek için yapılan Kore arası anlaşmalara uyulması gerektiğini vurgulamıştır.⁷⁴⁵

Kuzey Kore'nin sık sık benzer geçit törenleri düzenlemesi, Kuzey'in kendi halkına ve daha da önemlisi dış dünyaya nükleer ve askeri yeteneklerini göstermesinin bir aracı olmaktadır. Ancak, süreklilik arz eden bu durum diplomatik ilişkilerde gerilimlere ve çıkmazlara yol açmaktadır. Kuzey Kore'nin ABD ve Güney Kore ile gerçekleştirdiği zirvelerle ilişkilerde kırılma noktası yaşanıp ılımlı bir hava yakalanmış olsa da akabinde yaşanan gelişmeler tekrar güvensizlik ortamı yaratmıştır.

Kore Yarımadası'nda barış rejimi için yol haritası, dış güçlerin arasındaki fikir ayrılıklarının giderilmesi, aynı zamanda Pyongyang'ı nükleer silahlardan arındırma ve Güney Kore halkının güvenini geri kazanma taahhüdünün sağlanmasını da gerektirecektir.⁷⁴⁶ Güney Koreliler bağımsız bir dış politika izlemek isterken, bu çok uzak bir ihtimal gibi görünmektedir; çünkü Koreler arası ilişkilerde ABD ve Çin etkisinden uzak politikalar görmek çok da mümkün olmamaktadır.

Aynı şekilde Kuzey Kore de etki altında kalmadan bağımsız bir Güney Kore politikasına sahip olamamaktadır. Dış aktörlerin Kore yarımadasında barışın sağlanması ve nükleerden arındırılma müzakereleri içindeki rolü yarımada'nın geleceğini

⁷⁴⁴ Ibid

⁷⁴⁵ Yuliya Talmazan and Stella Kim, “ Emergency meeting held in South Korea after North Korea parades new missiles”, 2020 <https://www.nbcnews.com/news/world/emergency-meeting-held-south-korea-after-north-korea-parades-new-n1242841> (e.t 21.11.2020)

⁷⁴⁶ Hae Won Jeong, Op.cit

belirlemektedir. Bu bağlamda gelecekte de, mevcut düzende olduğu gibi Koreler arası ilişkilerin Çin ve ABD'nin uygun gördüğü ölçüde gelişeceği ve şekilleneceğini söylemek yerinde olacaktır.

B. Japonya'nın Nükleer Kuzey Kore Yaklaşımı

Japonya ve Kore arasındaki ilişki, uzun bir çatışma tarihine dayanmaktadır. 1910-1945 yılları arasında Japonya'nın Kore'deki sömürge yönetimi döneminin etkileri, Yarımada'nın her iki yarısındaki ilişkileri şekillendirmeye devam etmektedir. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden ve Kore'nin bölünmesinden bu yana, Japonya ve Kuzey Kore arasındaki ilişkiler çoğunlukla geçici politikalarla noktalanmış gerginlik ve güvensizlik ile tanımlanmıştır.⁷⁴⁷

Japonya ve Kuzey Kore, 1991'de Pyongyang'da ilk normalleşme görüşmelerini gerçekleştirmiştir. İki ülke ilişkilerinde normalleşme sağlanması adına tarihlerini temize çekmek konusunda adımlar atmış; örneğin, Kuzey Kore nihayetinde savaş tazminatları değil, Japon sömürge yönetimi için tazminat talep etmiştir.⁷⁴⁸ Ancak, normalleşme müzakereleri ortaya yeni çıkan sorunlarla bölünmüştür. Japonya, normalleşme görüşmelerinin ön koşulu olarak Kuzey Kore'nin gizli nükleer tesislerinin uluslararası denetimini ve kaçırılan Japon vatandaşlarını gündeme getirmiştir.⁷⁴⁹

Kuzey Kore nükleer krizi 1994 yılındaki Çerçeve Anlaşması etkisiyle hafifledikçe Japonya, Aralık 1995'te Kuzey Kore için enerji yardımını destekleyen bir kuruluş olan Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütü'ne (KEDO) katılmaya karar vermiştir. Bu gelişmeye paralel olarak Tokyo ve Pyongyang'ın normalleşme görüşmelerinde yeni bir ivme yaratmak için birbirleriyle daha sık temasları olmuştur.⁷⁵⁰

Ağustos 1996'da Pekin'de düzenlenen Japonya-Kuzey Kore çalışma düzeyi toplantısında, iki taraf Japonya'nın pirinç yardımını ve Japonya'nın Kuzey Kore'ye

⁷⁴⁷ Rachel Blomquist, Daniel Wertz, "An Overview Of North Korea-Japan Relations, 2015 <https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/overview-north-korea-japan-relations> (e.t 5.06.2020)

⁷⁴⁸ Kang, op.cit, s.75

⁷⁴⁹ Ibid

⁷⁵⁰ Sung Chull-Kang, op.cit, s.76

sömürge geçmişi tazminatının boyutunu ele almıştır. Japonya'nın tazminatın beş trilyon ABD doları olacağına dair bilgi vermesi atmosferin iyileşmesine yardımcı olmuştur.⁷⁵¹

Japonya ve Kuzey Kore normalleşme müzakerelerinin çıkmazı, bir gelişme elde etmek için gerçekleştirilen 2002'de Pyongyang'daki tarihi zirveye kadar sürmüştür; ancak zirveden bu yana, Kuzey Kore'nin Japon vatandaşlarını kaçıрма sorunu Japonya'nın Kuzey Kore politikasında merkezi bir adım olmuştur. Bu sorunun normalleşmenin önkoşulu olduğunu düşünen Japonlar, bölgesel güvenlik ve barış ile ilgili daha geniş sorunlara çözüm getirilmesine de engel olmuştur.⁷⁵²

Japonya için Kuzey Kore önemli bir tehdit unsurudur. Kuzey Kore, bazıları Japonya üzerinde olmak üzere birçok defa balistik füze test etmiştir. Japonya, Kuzey Kore'nin nükleer silahlarını balistik füzelerine uyacak kadar küçük yapabileceğini varsaymaktadır. Ancak Japonlar için Çin, bazı dönemlerde daha uzun vadeli ve daha büyük bir tehdit olarak görülebilmektedir.⁷⁵³

Japonya'nın önümüzdeki 10 yıl içinde savunma ihtiyaçlarını ele alan Aralık 2018'de yayınlanan Ulusal Savunma Programı Yönergeleri, Japonya'nın Çin'in askeri gücünün genişletilmesi de dâhil olmak üzere değişen güç dengesinden endişe duyduğunu göstermektedir. Japonya, Çin ile ilişkilerini son yıllarda geliştirmiş olsa da olası güvenlik sorunlarının farkındadır. Keza, Rusya aynı derecede olmasa da Japonya için bir endişe kaynağı olmaktadır.⁷⁵⁴

Çin ve Japonya'nın Kuzey Kore'ye yönelik farklı yaklaşımları, çıkarları ve politik öncelikleri bulunmaktadır. 1990'ların başlarındaki ilk Kuzey Kore nükleer krizinden bu yana Çin'in en önemli önceliğinin istikrar olduğunu ve Kuzey Kore ile ilişkilerde olumlu teşvikler kullanmayı tercih ettiği bilinmektedir. Pekin hükümeti, Kuzey Kore'nin nükleer gerilimi tırmandırdığı dönemlerde bazen baskı kullanmayı seçmiş; ancak gerilimler azaldığında olumlu teşviklere yönelmeye geri dönmüştür. Buna karşılık Japonya, Kuzey Kore ile başa çıkmak için olumsuz teşvikleri kullanmayı seçmiştir.

⁷⁵¹ Ibid

⁷⁵² Chull, op.cit, s.74

⁷⁵³ Mercy A.Kuo, "Japan Stakes In US-North Korea Talks", The Diplomat, 2019

⁷⁵⁴ Ibid

Japon hükümetinin endişe duyduğu temel konular, Kuzey Kore'nin Japonya'ya yönelik nükleer tehdidini ortadan kaldırmayı ve Kuzey Kore hükümeti tarafından kaçırılan Japon vatandaşlarının geri döndürülmesini kapsamaktadır. Bununla birlikte, Japonya'nın genel önceliği, kendisini ABD ile birlikte olayların merkezinde olarak göstermektir.⁷⁵⁵

1. *Japonya'nın ABD Eksenli Kuzey Kore Politikaları*

ABD-Kuzey Kore arasında gerçekleşen son zirveler sonucunda, Japonya Başbakanı Shinzo Abe, ABD-Kuzey Kore diplomasisine karşı ihtiyatlı bir tutum içerisinde olmuştur. Her şeye rağmen ABD'nin, Kuzey Kore ile Japonya'nın kaygılarını tam olarak ele almayan bir anlaşmaya varma ihtimalini göz önünde bulundurmıştır.⁷⁵⁶

Örneğin ABD, gündeminde doğrudan anakarasını tehdit eden Kuzey Kore'nin kıtalararası balistik füze programına öncelik verirse, bu Japonya açısından sorun teşkil edecektir. Çünkü kısa menzilli Kuzey Kore füzeleri Japonya'yı tehdit etmeye devam edecektir. Kuzey Kore'nin zaten sahip olduğu nükleer savaş başlıkları hakkında hiçbir şey yapılmaması durumunda da Japonya'nın sıkıntıları devam edecektir.⁷⁵⁷

Kore Yarımadası'ndaki gelişmelerde büyük pay sahibi olan beş ülkeden; ABD, Çin, Japonya, Rusya ve Güney Kore arasında Kuzey Kore ile aktif diplomatik katılımı olmayan tek ülke Japonya olmaktadır. Japonya Dışişleri Bakanı Kuzey Koreli mevkidaşı ile 2018'de Singapur'da temasa geçerken, bu durum ikili görüşmeleri tekrar yoluna koymak için bir yöntem üretmemiştir.⁷⁵⁸

Japonya'nın stratejik konumu gereği rolü, müzakerelerin hedefi olarak nükleer silahlardan arındırma ve nükleer silahlardan arındırma stratejisi olarak her zamankinden daha güçlü yaptırımlara odaklanmanın şiddetli bir savunucusu olmaktır. Japonya, Koreliler arasında barıştan korkmaktadır ve Kore'nin yeniden birleşmesinden

⁷⁵⁵ Fuchs, Bard, op.cit

⁷⁵⁶ Ibid

⁷⁵⁷ Kuo, op.cit

⁷⁵⁸ Ibid

kaçınmaktadır. Barış ya da birleşmeyi, Japonya için daha birleşik bir Kore düşmanlığı yaratmak ve Çin'e üzerinde etkisini arttırma fırsatı vermek olarak görmektedir.⁷⁵⁹

Kısacası, Kuzey'in tüm müzakereleri iptal edip provokasyon stratejisine ve sınırlı saldırılara geri dönmekte kaybedeceği çok az şey olduğu için, bunu yakında tekrar yapabilmesi ihtimaller dâhilinde olmaktadır. O zaman geldiğinde, Japonya ABD ile ittifakını tekrar teyit edecek ve Kuzey Kore'ye karşı savunma duruşunu güçlendirecektir.

Yakın zamana kadar, Japonya'nın nükleer silah kullanma arayışını engelleyen faktörler arasında iç politikadaki düşünceler, ABD güvenlik taahhütleri ve Japon kamuoyunun nükleer silahlara karşı tutumu yer almıştır.⁷⁶⁰ Ancak kamuoyu değişmektedir, çok uzun zaman önce, nükleer silahların konusu Japonya'da tabuydu; ancak bu günlerde uzmanlar ve hükümet yetkilileri tarafından açıkça tartışılmaktadır.⁷⁶¹

Japonya anayasasının, savaş ve güç kullanımından vazgeçen ve silahlı kuvvetlerinden feragat eden 9. maddesinin revize edilmesini destekleyen Japon vatandaşlarının sayısında artış gözlemlenmiştir.⁷⁶² Bu eğilimler Kuzey Kore, Çin ve Güney Kore tarafından tehlikeli olarak algılanmakta; ancak muhtemelen nükleer silahlar ve yeniden silahlanma ile ilgili tartışmalar için makul bir sebep olarak Kuzey Kore tehdidi ortaya koyulabilmektedir. Bu durum, iki tarafın da hoşuna gitmeyecek olması bağlamında ABD ile Kuzey Kore arasında normalleşmeyi gerektirebilecek sebeplerden biri olabilir.

ABD-Kuzey Kore görüşmelerinde ilerleme olmaması ve devam eden olası bir askeri çatışma tehdidi, şüphesiz ABD-Güney Kore ve ABD-Japonya ittifaklarını etkileyecektir. Eğer Washington yönetimi, müttefiklerini güvenilir bir şekilde koruyabilen büyük bir küresel güç olarak Kuzeydoğu Asya'daki itibarını kaybedecek olursa, bu durum ABD müttefiklerinin böyle bir ittifakın değerini sorgulamasına ve

⁷⁵⁹ Overholt, op.cit, s.28

⁷⁶⁰ Aron Woonink, “ <https://thediplomat.com/2017/12/is-japans-nuclear-allergy-being-cured/>” (e.t 12.09.2020)

⁷⁶¹ Elizabeth D. Bakanic, “ <https://thebulletin.org/2008/06/the-end-of-japans-nuclear-taboo/>” (e.t 3.07.2020)

⁷⁶² Stephan Nagy, “ <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2017/05/11/commentary/japan-commentary/road-revising-pacifist-constitution/>” (e.t 3.07.2020)

kendi güvenliklerini, nükleer silah edinimi de dahil olmak üzere kendi imkanları doğrultusunda sağlamak istemelerine yol açacaktır.

2. *Kuzey Kore Japonya İlişkilerinin Geleceği*

Japonya eski Başbakanı Shinzo Abe, 2019 yılının Mayıs ayında, Kuzey Kore lideri Kim Jong-Un ile koşulsuz görüşmek istediğini ifade etmiştir; ancak Kuzey Kore yönetiminden olumlu bir geri dönüş alamamıştır. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Haziran ayında Pyongyang'ı ziyaret ettiğinde Başbakan Abe'nin ziyaret isteğini iletmiş; ancak Kuzey Kore liderinden sadece not edildiğinde dair bir yanıt gelmiştir. Bu durum, Pyongyang'ın Abe'ye derin güvensizliğini yansıtmış ve Tokyo'nun politika değişikliğindeki amacının, uzun süredir Japonya için önemli bir diplomatik çatışma noktası olan kaçırılma sorununun çözümünü hızlandırması olarak ifade edilmiştir.⁷⁶³

Japonya'da Kuzey Kore'yi eleştirerek siyasi kazanımlar elde etmek her dönem tercih edilen bir hamle olmuştur. Özellikle Japonya'nın mağdur olduğu kaçırılma meselesinde, politikacıların Kuzey Kore'yi sahtekârlıkla suçlamaları halk tarafından olumlu karşılanmıştır.⁷⁶⁴ Bu tür yorumlar Pyongyang tarafından yakından izlenmektedir, bu bağlamda Kuzey Kore ile ABD arasında gerçekleşen Hanoi görüşmelerindeki başarısızlığın ardından Abe'nin bu duruma destek vermesi de Kuzey Kore'nin Japonya'ya olan güvensizliğini perçinlemiştir.

Kuzey Kore diplomatik ilişkilerini genel anlamda normalleştirmek istmektedir. Ancak Japonya örneğinde, kaçırılma konusunda ilerleme kaydedilmeden ve kamuoyunun desteği olmadan bir normalleşme başarılabilecek gibi görünmemektedir. Bu tarz sorunlar çözülsün bile, BM Güvenlik Konseyi Kuzey Kore'ye katı ekonomik yaptırımlar uyguladığı sürece ikili ilişkilerde kaydedilebilecek ilerleme sınırlı olacaktır. Bu nedenle, ABD-Kuzey Kore nükleer silahlardan arındırma görüşmelerindeki ilerleme, Japonya ile Kuzey Kore arasındaki ilişkiyi geliştirmek için gerekli bir koşuldur.

⁷⁶³ Atsuhito Isozaki, "Abe Administration Left Behind on North Korea", 2019 <https://thediplomat.com/2019/07/abe-administration-left-behind-on-north-korea/> (e.t 21.11.2020)

⁷⁶⁴ Ibid

Japonya Savunma Bakanlığı 14 Temmuz 2020’de, Japonya’nın Savunması ile ilgili yıllık teknik raporunu yayınlamıştır. Bu stratejik belge, ABD-Japonya ittifakı bağlamında Japonya’nın savunma politikasındaki gelişmeleri ve uluslararası sistemdeki rakip devletlerin savunma politikalarını ve eylemlerini açıklamaktadır. Belgede özellikle Japonya’nın arka bahçesinde üç rakibi; Çin, Kuzey Kore ve Rusya vurgulanmaktadır.⁷⁶⁵

Bu raporda, Çin’in güvenlik hamleleri ciddi bir endişe konusu ve Kuzey Kore ciddi ve yakın bir tehdit olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan daha yumuşak bir üslupla Rusya’nın güvenlik hamlelerinin yakından inceleme gerektirdiği ifade edilmiştir. Japonya’nın rakiplerini tanımlamak için kullandığı dilin ayrıntılarını anlamak, Japonya’nın tehdit algılamalarını, dış ve savunma politikası hedeflerini ve ulusal güvenliğe yönelik baskın tavırlarını anlamak açısından önemlidir.⁷⁶⁶

Kuzey Kore’deki askeri eğilimler, Japonya’nın güvenliğine yönelik ciddi ve yakın tehditler çerçevesinde ifade edilmektedir. Nükleer ve füze programları ve Japon vatandaşlarının kaçırılması da dahil olmak üzere Kuzey Kore’nin politikaları, 2018 yılında daha önce görülmemiş derecede ciddi ve yakın bir tehdit olarak ve 2019 yılında ciddi ve yakın tehdit olarak betimlenmiştir. Bu bağlamda Japonya savunma raporu, bir bütün olarak Kuzey Kore’yi daha az ele almış olmasına rağmen, Çin’den daha ciddi bir güvenlik sorunu olarak nitelendirmektedir.⁷⁶⁷

Gelecekte, Pyongyang yönetimi kaçırma sorununu tartışmaya istekli olduğunu gösterirse, Japonya sorunların çözümü için adımlar atabilir ve mevcut BM yaptırım koşulları altında insani yardım sağlayabilir. Eğer diyaloglarda gerçek anlamda bir ilerleme sağlanırsa, Japonya ile Kuzey Kore arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi, nükleer meseleleri ele almak için ortam hazırlayabilir. Ancak Tokyo, Washington ve Seul ile koordine olmadan Pyongyang ile ilişkileri normalleştirmeye devam ederse, her ikisiyle de gerilim yaşama ihtimali bulunmaktadır.

⁷⁶⁵ Eitan Oren and Matthew Brummer, “How Japan Talks About Security Threats”, 2020 <https://thediplomat.com/2020/08/how-japan-talks-about-security-threats/> (e.t 21.11.2020)

⁷⁶⁶ Ibid

⁷⁶⁷ Ibid

C. ABD'nin Grand Stratejisinde Kuzey Kore

Kuzey Kore'nin NPT'den geri çekildiğini açıklamasıyla 2003 yılından bu yana, ABD sürekli olarak çeşitli başlıklara vurgu yapmıştır bunlar; Kuzey Kore nükleer silah programının bölgesel bir sorun olduğu ve Kuzey Kore ile yapılacak görüşmeler için sadece iki taraflı değil, çok taraflı bir forum gerektiği şeklinde ifade edilmiştir.⁷⁶⁸ Bu başlıkların yanı sıra, nükleer soruna barışçıl bir çözümün sağlanabileceğine olan güven duygusu, kötü davranışı ödüllendirmeyi reddetme ve Çin'in destek ve iş birliğini kazanmaya yönelik diplomatik yaklaşım gibi konular ön plana çıkmıştır.⁷⁶⁹

Kuzey Kore'nin, 9 Ekim 2006'daki nükleer denemesinin akabinde Bush yönetimi, Kuzey Kore'ye ikili görüşmelerin sağlanması için ön koşul olarak koyduğu tüm nükleer silahların eksiksiz, doğrulanabilir ve geri döndürülemez bir şekilde sökülmesini (CVID) hedefleyen önceki politikasından giderek uzaklaşmıştır.⁷⁷⁰

Amerikan yönetimi, kademeli olarak adım atma kararı almış ve Aralık 2006 tarihinde Pekin'deki Altı Taraflı Müzakerelerin beşinci görüşmesinde bu kararı ortaya koymuştur. Doğu Asya ve Pasifik İşleri Sekreter Yardımcısı, ABD Heyeti Başkanı Christopher R. Hill, Kuzey Koreli mevkidaşı Kim Gye Gwan ile yaptığı ikili görüşmelerde verdiği mesajı yinelemiştir: ABD'nin, Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin dondurulması karşılığında ekonomik teşvikler sağlayacağını ifade etmiştir.⁷⁷¹

ABD'li birtakım gözlemciler daha yönetilebilir, kısa vadeli hedeflerin faydalarını belirtmiş, bunlar; kısmi olarak nükleersizleştirme, askersizleştirme ve silahların kontrolü şeklinde ifade edilmiştir. 70 yıl süren düşmanlıklardan sonra güven inşası zorlu olmaktadır; ancak Kuzey Kore Dışişleri Bakanı ve diğerleri tarafından vurgulanan en temel konu güven inşasıdır.⁷⁷²

⁷⁶⁸ Abramowitz, op.cit., s.22

⁷⁶⁹ Ibid

⁷⁷⁰ Sung Chull, op.cit, s.23

⁷⁷¹ Ibid

⁷⁷² Noerper, op.cit, s.39

ABD-Kuzey Kore diyalogundaki çıkmaza rağmen, ABD ve Güney Kore değişen koşullar altında olayları ele alırken büyük ölçüde ortak nedenler dile getirmiştir. Müttefikler, Pyongyang'daki Moon-Kim zirvesinden sonra askerî tatbikatları hafifletmiş ve askerden arındırılmış bölge boyunca askeri nöbet mevzilerini yok ederek esneklik göstermiştir.⁷⁷³

Kuzey Kore'nin, özellikle de 1994 Çerçeve Anlaşması'nın sona ermesinin ardından ABD'ye olan güvensizliği artmıştır. Günümüzdeki yakın tarihli görüşmelerin durması ışığında, bu güvensizlik ortamı kuşkusuz daha da artacaktır. Bu bağlamda en azından yakın zamanda gerçekleşmesi muhtemel ABD-Kuzey Kore müzakereleri sıkıntılı olarak görünmektedir.

Aynı zamanda, Kuzey Kore için ABD'nin yansıttığı düşmanca politika tanımı daha da genişleyecektir; çünkü Kuzey Kore yaptırımlar hafifletilmeden nükleer programında önemli tavizler vermekten kaçınmak için her yolu deneyecektir. ABD ile kendi ortaya koyduğu şartlardan daha az kapsama sahip bir müzakereyi kabul etmeyecektir.

Kuzey Kore ve ABD arasında potansiyel bir iş birliği sağlanabilirse ilişkilerin normalleşmesi de mümkün kılınabilir. Ancak, böyle bir sonuç elde edebilmek adına gelecekte mümkün olabilecek görüşmelerde müzakere formatının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Müzakerelerde, karşılıklı olarak daha çok somut adımlar üzerinden ilerleme kaydedilebilir. Dahası, ABD'nin bölgesel stratejilerinde Kuzey Kore'nin bölgedeki rolüne ve konumuna yaklaşımını değiştirmesi gerekebilir.

1. *Şer Ekseninden Müzakerelere ABD'nin Kuzey Kore Politikası*

Kuzey Kore ile yapılan görüşmeler genel olarak değerlendirdiğinde, Donald Trump da diğer ABD başkanları gibi müzakereleri başarılı kılmayı istemek için birçok nedene sahipti. Bazı Uzmanlar, Trump'ın Kuzey Kore nükleer sorununu yoğun harcamalar yapmadan çözen büyük bir lider olduğunu kanıtlamayı arzuladığını ve bunu eski ABD

⁷⁷³ Ibid

Başkanları Bill Clinton, George W. Bush ve Barack Obama'nın yapamadığını ortaya koymak istediğini düşünmektedir.⁷⁷⁴

Ayrıca, birtakım analistler tarafından Trump'ın, Kuzey Kore meselesini kişisel egosunu tatmin etmenin ve Kasım 2020'de yeniden seçime hazırlanmanın en iyi yollarından biri olarak gördüğü değerlendirmeleri mevcuttur. Kim'in ekonomiyi düzeltme çabası, Moon'un barış arayışı ve Trump'ın siyasi başarı elde etme arzusu doğrultusunda başarılı müzakere olasılığının artacağı düşünülmüştür.⁷⁷⁵

Micheal Fuchs ve Abby Bard, Trump döneminde ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik politikalarının diplomasi senaryosunu değiştirdiğini; çünkü Cumhuriyetçilerin geleneksel olarak Kuzey Kore'ye yönelik politikalarda Demokratlardan daha sert bir duruş sergilediğini ifade ederken, Trump'ın diplomasiye verdiği destekle, normalde bu tür politikalara karşı çıkacak olan Cumhuriyetçilerin eleştirilerinin susturulduğunu belirtmiştir.⁷⁷⁶

Siyasi kanadın diğer tarafında olan Demokratlar genellikle bir dış politika aracı olarak diplomasiyi desteklemektedir ve Trump'ın Kuzey Kore ile diplomasiye nasıl yaklaştığı konusunda eleştirel olsalar da, Kuzey Kore'nin nükleer programını diplomatik yollarla çözmek istedikleridir.⁷⁷⁷ Dahası, Amerikan halkı diplomasiyi desteklemektedir, 2018'de diplomasi başladığında, kayıtlı seçmenlerin yüzde 80'i Kuzey Kore'ye baskı yapmak için devam eden diplomatik çabaları desteklemiştir.⁷⁷⁸

Trump yönetimi, yeniden düzenlenecek seçim kampanyasının bir parçası olarak gerilimi azaltmada başarılı olduğunu iddia etmek dışında, odak noktasını Kuzey Kore'den uzaklaştırmıştır. Başkan, Kuzey Kore'nin kısa menzilli füze testlerini çok standart olarak önemsiz göstermiş ve kamuoyu tarafından sağlıklı ilgili uzun süredir

⁷⁷⁴ Overholt, op.cit., s.76

⁷⁷⁵ Ibid

⁷⁷⁶ Fuchs, Bard, op.cit.

⁷⁷⁷ Ibid

⁷⁷⁸ Ibid

devam eden potansiyel bir yokluğun ardından yeniden ortaya çıkması üzerine Kim Jong Un'a iyi dileklerini iletmiştir.⁷⁷⁹

ABD yönetiminin, Kuzey Kore'yle baskı ile kurulan diplomatik diyaloglardan eline pek fazla bir şey geçmemiştir. Örneğin, en son ABD Uzmanlar Paneli raporu, Kuzey Kore'nin nükleer ve füze programlarını ilerletmeye devam ettiği ve Kuzey Kore yönetiminin yaptırımlar rejimini atlatmak için güçlü kaçırma stratejileri geliştirdiği sonucuna varmıştır. Bu faktörler ve ayrıca yeniden seçim kampanyasının lojistik talepleri sebebiyle 2020'de başka bir Trump-Kim zirvesi öngörülmemiştir.⁷⁸⁰

Müzakelerin duraklama noktasında olduğu süreçte, Kuzey Kore tarafından tam bir eylemsizlik olasılığı düşük gözükmemektedir nitekim, kısa menzilli füzeleri test ederek ara verdiği füze denemelerine geri dönmüştür. Bu tür testler Kim Jong Un'un Kuzey Kore'nin füze programında teknik iyileştirmeler yapmaya devam etmesine olanak sağlamaktadır.

Kuzey Kore basınında ilk zirvenin gerçekleştiği tarihten iki yıl sonra çıkan açıklamada, Kuzey Kore'nin Kim Jong Un ve Donald Trump arasında bir ilişki sürdürmenin gelecekte hiçbir faydası olmayacağı yönünde ifade edilmesi olmuştur.⁷⁸¹ Dışişleri bakanı Ri Son Gwon yaptığı açıklamayı yayınlayan devlet haber ajansı KCNA, ABD politikalarının Washington'un Kuzey Kore devleti ve halkı için uzun vadeli bir tehdit olmaya devam ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca Ri, ABD başkanına “Bir daha asla karşılık görmeden, başarı elde etmek için kullanılacak başka bir paket sunmayacağız, hiçbir şey boş bir vaatten daha ikiyüzlü olamaz.”⁷⁸² şeklinde bir beyanda bulunmuştur.

Tüm bu gelişmelerin yanı sıra Kuzey Kore, ABD'yi Koreler arası meseleler hakkında yorum yapmakla eleştirmiş ve yaklaşmakta olan cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sorunsuz geçmesini istiyorsa Washington'un sessiz kalması gerektiğini

⁷⁷⁹ Sheena Chesnut, “Why North Korea – US Relations Will Remain Stable Unless Kim Really Needs Coronavirus Aid”, Brookings, 2020 <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/05/18/why-north-korea-us-relations-will-remain-stable-unless-kim-really-needs-coronavirus-aid/> (E.T 10.09.2020)

⁷⁸⁰ Ibid

⁷⁸¹ “ <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/11/north-korea-decries-stunted-us-ties-after-historic-summit>” (E.T 12.09.2020)

⁷⁸² Ibid

ifade etmiştir. Ayrıca, Ri, Kuzey Kore'nin ABD'nin tehditleriyle başa çıkmak için askeri güçlerini geliştirmeye devam edeceğini vurgulamıştır.⁷⁸³

Trump yönetiminin ABD-Kuzey Kore ilişkilerini yılın geri kalanında arka planda tutması muhtemel, ancak aksine Kuzey Kore'nin 2020'nin geri kalanında ABD'ye nasıl yaklaşacağı görecelidir. Durgunluk dönemine karşılık yenilenen bir çatışmadan ne kazanç elde edeceğiyle doğru orantılıdır, bu durum aslında ulusal çıkarların ön planda olmasından kaynaklanmaktadır.

2. ABD'nin Kuzey Kore Politikasında İttifakların Rolü

Kuzey Kore'nin nükleer programının yarattığı rahatsızlık ve dengesizlik, yıllardır bölgedeki güçlerin askeri faaliyetlerine ağırlık vermesi için gerekçe olarak kullanılmıştır. Örneğin; ABD, balistik füzelerle karşı, Bölge Yüksek İrtifa Hava Savunma Sistemi'ni (THAAD) Güney Kore'ye kurmuştur ve sistem Japonya'da da bulunmaktadır. Bu anti balistik füze sistemi sadece Kuzey Kore füzelerine değil, Çin füzelerine karşı da etkinliğe sahip olurken, radar ile füzelerden erken uyarıma özelliği Çin'e karşı asıl tehdidi oluşturmaktadır.⁷⁸⁴

Çin ve Rusya, ABD'nin gelecekte bu durumu saldırgan hedefleri çerçevesince kullanabilme endişesiyle kendi stratejik silahlarını geliştirmiş, kıtalararası balistik füzelerine ağırlık vermiş ve hipersonik sistemler gibi karşı önlemler almıştır.⁷⁸⁵ Bu süreçte anti-militarist Japonya'nın da donanmasını savunma seviyesinden yükseltmesi, komşuları tarafından Japonya'nın tekrar silahlandığı doğrultusunda algılanmıştır.⁷⁸⁶

2017 yılında ABD'nin taktik nükleer silahlarını Güney Kore'ye yeniden yerleştirme kararı, Kuzey Kore'nin nükleer silahlarının yarattığı kriz üzerinde çözüm getirmemiştir, bunun yerine Kore Yarımadası'nın nükleerizasyonu artmaya devam etmiş ve bu karar Güney Kore'nin güvenlik problemlerini azaltmamıştır. Bu durum, bölgesel güvenlik

⁷⁸³ Ibid

⁷⁸⁴ Jennifer Williams, "THAAD, The Missile Defense System Kicking Off a New Chinese US Fight, Explained", Vox Media, 2017
<https://www.vox.com/world/2017/3/10/14882778/thaad-south-korea-missile-defense-system-china-explained> (E.T 12.09.2020)

⁷⁸⁵ Bill Gertz, " Air force: Hypersonic Missiles From China, Russia Pose Growing Danger To US", Free Beacon, 2016
<https://www.defense-aerospace.com/articles-view/release/3/179224/us-falling-behind-in-race-for-hypersonic-missiles.html> (E.t 6.06.2020)

⁷⁸⁶ David Bercuson, " Why Japan Is Building it's Military Fast", National Post, 2018

sorunlarının daha da genişlemesinde ciddi etkiler yaratmıştır; çünkü Çin ve Rusya'nın bazı nükleer sahaları nükleer menzil alanı içinde kalmaktadır.⁷⁸⁷

ABD'nin bölgeye taktik nükleer silahları yerleştirme hamlesi, bölgesel bir nükleer saldırı için hazırlık girişimi olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, Çin ve Rusya'nın bu girişime karşılık olarak geliştirebileceği muhtemel yeni savunma stratejileri, Güney Kore ve Japonya'nın güvenliğini zayıflatacak doğrultuda etki edebilir.⁷⁸⁸

Bütün bu güvenlik sorunları çerçevesinde nükleer güç elde etmiş olan Kuzey Kore'yle son dönemde Güney Kore'nin aracılığıyla ikili temaslarda bulunan ABD, müzakerelere Güney Kore'den farklı yaklaşmaktadır. Washington yönetimi, Seul yönetiminden farklı olarak nükleersizleşme sürecinin hemen başlaması gerektiğine inanmaktadır.

Seul yönetimi ise, ilk adım olarak Kuzey Kore'nin artık nükleer silahlara ihtiyaç duymayacağı koşulların sağlanması gerektiğine inanmaktadır. Daha sonra uzun vadede gerçekleşmesi gereken bir amaç olarak Kuzey Kore'nin zamanla nükleer silahlardan arındırılması gerektiği fikrini ortaya koymaktadır. Güney Kore devlet başkanı Moon Jae-In'e göre Koreler arasındaki yakınlaşma, nükleersizleşme sürecinden daha ön planda ve önemli olmaktadır.

Son dönemde gerçekleşen nükleersizleşme müzakereleri ABD ve Kuzey Kore arasında barış anlaşması imzalanması fikri ile ilişkilendirildikçe, müzakerelerin bu doğrultuda şekillendirilmesi daha anlamlı olacaktır. Başka bir deyişle; eğer amaç iki ülke arasında barış anlaşmasının imzalanması ise, Kore yarımadasının nükleersizleşmesi ile ilgili gelecekteki görüşmelerin ikili formatta üçünü bir ülkenin müdahalesi olmadan gerçekleşmesi mümkün olabilecektir.⁷⁸⁹

Pyongyang ve Washington arasındaki gerilimlerin artması, ABD'nin müttefikleri üzerindeki etkisini kaybetmesi, varlığını devam ettirmekte olan ABD-Güney Kore ve ABD-Japonya ittifaklarına kuşku düşürebilmektedir. Bu ittifakların temel amaçlarından Çin'i ve bir dereceye kadar Rusya'yı kontrol etmek olması bağlamında ABD'nin Kuzey

⁷⁸⁷ Kristensen, Norris, Op.cit., s.355

⁷⁸⁸ Ibid

⁷⁸⁹ Barannikova, Op.cit., s.47

Kore'ye olan yaklaşımını revize etmesi ve ittifaklarındaki bozulmayı engellemesi gerekmektedir.⁷⁹⁰

ABD-Kuzey Kore ilişkisinde normalleşmenin sağlanamamasıyla Çin, Kuzey Kore'yi kendine karşı boyun eğdirmiş ve böylelikle Kore yarımadasında ve bölgede pozisyonunu kuvvetlendirmiştir. Ancak; ABD, Kuzey Kore'ye yaklaşımını yeniden gözden geçirecek olursa iki Kore'yi de içeren yeni bir güvenlik mekanizması kurulmasına giden bir süreç gerçekleşebilir. Bu duruma ek olarak, Koreler arası entegrasyon kolaylaştırılırsa Kore yarımadasının bütününde bir nükleersizleşmeden söz edilebilir.⁷⁹¹

3. *ABD'nin Kuzey Kore Yaklaşımında Değişim: İkili Müzakereler*

Günümüzde Kuzey Kore, Güney Kore ve ABD arasında düzenlenen uzlaşma girişimleri, Çerçeve Anlaşması ve Altı Taraflı Müzakereler gibi geçmişte gerçekleştirilmiş mutabakatlardan müzakere ortamı ve temsil derecesi bakımından farklı olmuştur. Örneğin; ABD Dışişleri Bakanı Yardımcısı ve Kuzey Kore'nin Dışişleri Bakanıyla yapılan görüşmeler artık liderler arasında gerçekleşmektedir. Ayrıca, diyalog ve müzakereler zirve seviyesine yükseltilmiş ve sıklıkları artmıştır. 2018 yılında Seul ile Pyongyang arasında üç, Washington ile Pyongyang arasında bir zirve gerçekleşmiştir.

Üç lider arasında iletişim kanalları kurulmuş, samimiyet ve güven inşa edilme amacı güdülmüştür. Bu durum eski müzakerelere göre büyük fark yaratmaktadır; çünkü karar mercileri olan Kim Jong Un ve Trump, doğrudan birbirleriyle diyalog kurmaktadır. Liderler arasındaki doğrudan etkileşim ve taahhütleşme başarılı müzakere olasılığını arttırmaktadır.

Bununla birlikte, 2018'in başından bu yana, müzakerelerde genel manzara değişmeye başlamıştır. Kim, görüşlerini diyalog ve müzakereler lehine değiştirirken, Güney Kore müzakereleri en çok destekleyenlerden olmuştur. Başkan Moon, Pyongyang ve Washington yönetimi arasında arabuluculuk yapmak ve tüm müzakere sürecini kolaylaştırmak için aktif bir rol oynamıştır.⁷⁹² ABD Başkanı Trump da Güney

⁷⁹⁰ Ibid, s.52

⁷⁹¹ Ibid

⁷⁹² Overhold, Op.cit, s.77

Kore'nin öncülük ettiği bu arabuluculuğa, Kim ile görüşmeyi kabul ederek olumlu cevap vermiştir.

Çin de, ABD ve Güney Kore ile yakın koordinasyon içinde müzakere edilen bir anlaşmayı desteklemiştir. Keza Rusya'nın tavrı da bu yönde gelişmiştir. Japonya, çözüme giden müzakere yolunu onaylama konusunda isteksiz olan tek ülke olmuştur. Bununla birlikte, Tokyo ve Washington arasındaki ilişkiler düşünüldüğünde, ABD'nin müzakerelere girmeye karar vermesiyle Japonya ABD'nin izinden gitmiştir. Ulusal çıkarların ve siyasi iradenin uyumu, mevcut barış ve nükleer silahlardan arındırma diplomasisinin başarısı için itici bir güç olmuştur.⁷⁹³

Özellikle 2018 yılına kadar Güney Kore ve ABD, Kuzey Kore'ye yaptırım ve baskı uygulamıştır; ancak Kuzey Kore'nin nükleer tutumunu değiştirmede istedikleri etki olmamıştır. Yaptırımlar ve baskı yoğunlaştıkça, Pyongyang yönetimi tam tersine nükleer faaliyet sürecini hızlandırmış, nükleer testler ve füze denemeleri ile karşılık vermiştir. Aslında, Kuzey Kore'nin müzakere masasına oturması, ABD ve Güney Kore tarafından uygulanan yaptırım ve baskıdan ziyade Pyongyang yönetiminin katılım politikasının bir sonucu olarak görünmektedir.

Uzlaşma, müzakerelerde en kıymetli ve istenen sonuçtur. ABD bir süper güçken, Kuzey Kore küçük bir devlettir, ikisi arasındaki güç farkı aşikardır; ancak birinin diğerine boyun eğdirilmesi başarılı müzakerelere yol açmayacaktır. Eşit koşullar sağlanarak her iki tarafın beklentilerini karşılayacak doğrultuda, karşılıklı olarak kabul edilebilir bir uzlaşma olmalıdır.

Kuzey Kore teslim olmuş, ilerlediği yolda pes etmiş bir ülke olmamaktadır, bu sebeple uluslararası toplumun yaptırımlarla boyun eğdirme çabaları başarısız olmuştur. Örnek olarak; ABD'nin önce nükleer tesislerin sökülmesi ardından ödül mantığı yerine, Kuzey Kore'nin karşı taraftan bir hamle gelmesi karşılığında kendisinin de bir hamle yapacak olma düşüncesi doğrultusunda bir uzlaşma geliştirilebilir.

Eğer Kuzey Kore; doğrulanabilir bir şekilde Yongbyon nükleer tesislerini boşalttığını gösterirse ya da nükleer malzemelerin beyanı ve denetiminin kabulü gibi olumlu adımlar atabilirse, ABD'de de Kuzey Kore'ye karşı yaptırımları gevşetebilir.

⁷⁹³ Ibid, s.78

Böyle bir hamle Kuzey Kore'yi nükleer silahlardan arındırma çabalarını daha da güçlendirebilir.

a) İkili Zirvelere Doğru Evrilen Müzakereler

Gerçekleştirilen zirvelere rağmen, 2019 ve 2020 yıllarında füze denemelerine devam eden Kuzey Kore, 2018 yılı boyunca nükleer deneme ve füze testleri gerçekleştirmekten kaçınmıştır. 2018'de nükleer girişimlerinde duraklamaya gitmeden önce en son olarak Eylül 2017'de nükleer bir cihazı test etmiş, Kasım 2017'de ise uzun menzilli bir füze denemesi gerçekleştirmiştir.⁷⁹⁴

ABD ve Kuzey Kore arasındaki diyalogda yaşanan çıkmaza rağmen; Güney Kore ve ABD, Moon Jae İn ve Kim Jong Un arasında Pyongyang'da gerçekleşen zirvenin ardından askerî tatbikatlarını azaltmış ve askerden arındırılmış bölge boyunca askeri mevzileri yok ederek esneklik göstermiştir.⁷⁹⁵

Pyongyang yönetiminin hedefleri üzerinde bazı hükümet yetkilileri ve kamuoyu arasında görüş farklılıklar bulunmaktadır. Bir kesim, Pyongyang'ın söyleminin ve bir dereceye kadar nükleer tutumunun bile, nükleer silah edinmekten daha çok, ABD ile bir tür anlaşma yapmanın peşinde olduğunu gösterdiğini ileri sürmektedir.⁷⁹⁶

Bu görüşten farklı olarak bir kesim de, olası bir ABD saldırısına karşı Kuzey Kore'nin tek ciddi caydırıcısı olabilecek önemli bir nükleer silah kapasitesi elde etmekte kararlı olduğuna inanmaktadır. Bu bağlamda, Kuzey Kore'nin nükleer bir anlaşma yapma amacının sahte olduğu; ancak anlaşma yanlısı görünerek gizlice nükleer çabalarını sürdürürken, ABD'ye karşı uluslararası bir baskı kurdurarak gelen dış yardımların güvenliğini sağlama niyetinde olma ihtimalinin bulunduğu şeklinde değerlendirmeler mevcuttur.⁷⁹⁷

Kuzey Kore'nin niyet ve davranışlarını değerlendirirken resmi açıklamaların çelişkili ve belirsiz olabilmesi koşullar dâhilinde olduğundan Kuzey Kore politikasında ve

⁷⁹⁴ Stephen Noerper, "US-Korea Relations: Patience, Tack and İmpasse", Comparative Connecitons, Vol.20, No.3, 2019, s.35

⁷⁹⁵ Ibid

⁷⁹⁶ Abramowitz, Op.cit, s.17

⁷⁹⁷ Ibid

kararlarında belirsizliklerle karşılaşabilmektedir. Kamuoyu açıklamaları net olduğu dönemlerde bile kimi zaman neyin gerçek neyin taktiksel olduğunu anlamak zor olabilmektedir.

Kuzey Kore'nin amaçları uğruna tehlikeyi göze alma (Brinkmanship) tutkusu ve tehditleri kimi zaman onu daha da anlaşılabilir kılabilir. Pyongyang yönetiminin tutumunu ve beyanlarını anlamaya çalışırken, hükümetin tarihsel süreçlerdeki davranışlarını dikkate alarak, devlet geleneklerini ve ideolojilerini göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekmektedir.

Kuzey Kore'nin direnci karşısında, çok taraflı müzakerelerde rol oynayan yetkililer kararlı tavırlarına gerekçe olarak dört başlık sunmuştur. İlk olarak, Kuzey Kore nükleer silah programının başlaması itibariyle bölgedeki tüm devletlerin ve potansiyel olarak dünyanın diğer bölgelerinin güvenliğini etkilediği ifade edilmiştir. Bölgesel güçlerin bu sorunu çözmesi ve bu sorunun çözümü için sorumluluk alması gerektiği vurgulanmıştır.⁷⁹⁸

İkinci olarak, Kuzey Kore'nin komşularının hiçbirisi Kuzey'in nükleer silah edinmesini istemediğinden, çok taraflı bir forum bu devletlerin Kuzey'den nükleer programını terk etmesi için ek baskıya izin verebilecek bir ortamın oluşmasını sağlamıştır. Üçüncüsü, müzakerelere katılan ABD müttefikleri, herhangi bir anlaşmanın uygulanmasına yardımcı olma yükümlülüğüne sahip olmuştur. Son olarak, Kuzey Kore'ye fon sağlamak için ABD kongresinin yarattığı kısıtlamanın aşılabileceği düşüncesi açıklanmıştır.⁷⁹⁹

Kuzey Kore'nin aylarca süren füze testlerinin ve Trump yönetiminin 2017'de askeri saldırı başlatabileceğine dair endişelerin ardından, 2018'de Kuzey Kore ve Güney Kore'nin aralarında diplomatik adımlar atmaya yönelmesiyle bir dönüm noktası gerçekleşmiş ve olayların akışı değişmiştir. Bu olay, ABD ve Kuzey Kore ilişkilerinde de diplomatik yumuşamayı beraberinde getirmiş ve Kim'in Trump ile görüşme isteğine binaen Trump, Kim Jong Un ile görüşeceğini açıklamıştır.

⁷⁹⁸ Abramowitz, Op.cit, s.23

⁷⁹⁹ Ibid

b) Müzakerelerde Umut Işığı: Singapur Zirvesi

12 Haziran 2018 tarihinde Singapur'da, Donald Trump ve Kim Jong Un arasında gerçekleşen zirvenin ardından Singapur Deklarasyonu imzalanmıştır. Pyongyang yönetiminin nükleer silahların imhasını ve kalıcı barış hedefi doğrultusunda bir çalışma ön gören deklarasyon sonucunda bu adımların nasıl gerçekleşeceği ile ilgili bir uzlaşma detayına yer verilmemiştir.⁸⁰⁰

Gerçekleşen zirve üzerine değerlendirmelerde bulunan uzmanların bir kısmı bu zirveyi kısmen de olsa bir başarı olarak görürken bazı uzmanlar; 400 kelimeyle, çoğu uluslararası anlaşmadan çok daha kısa olan bu deklarasyonu başarıdan uzak olarak vurgulamıştır. Deklarasyon iki taraf arasında dört anlaşma alanı oluştursa da, analistler bu alanların belirsizliğini koruduğunu ifade ederken, Washington ve Pyongyang'ın imzaladıkları belge üzerinde aynı yoruma sahip olup olmadıklarından şüphe ettiklerini paylaşmıştır.⁸⁰¹

Bu dört anlaşma alanının kapsadığı başlıklar şu şekilde beyan edilmiştir: ABD ve Kuzey Kore, iki ülke halklarının barış ve refah arzusu doğrultusunda ABD-Kuzey Kore ilişkilerinde yeni bir başlangıç yapmayı taahhüt etmiştir, bu doğrultuda birbirlerinin ülkesinde irtibat ofisleri açılacağı ifade edilmiştir. ABD ve Kuzey Kore, Kore Yarımadası'nda kalıcı ve istikrarlı bir barış rejimi inşa etme çabalarına katılacak olarak vurgulanmıştır.⁸⁰²

Barış rejiminden kasıt, Kore Savaşı'nın resmi bir sonu anlamına gelmektedir. Bu çatışma 1953'te mütareke ile sona ermiş; ancak hiçbir zaman resmi bir barış anlaşması yapılmamıştır. Yarımada teknik olarak savaştadır ve iki Kore arasındaki askerden arındırılmış bölge, uluslararası toplum tarafından hala dünyanın en gergin sınırlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

⁸⁰⁰ <https://www.dw.com/tr/abd-ve-kuzey-korenden-kal%C4%B1c%C4%B1-bar%C4%B1%C5%9F-taahh%C3%BCd%C3%BC/a-44169884> (E.T 16.05.2020)

⁸⁰¹ Adam Taylor, "What Trump and Kim Agreed to At The First Meeting and What Actually Happened Afterwards", <https://www.washingtonpost.com/world/2019/02/25/what-trump-kim-agreed-their-first-meeting-what-actually-happened-afterward/> (E.T 16.05.2020)

⁸⁰² Ibid

Kim Jong Un ve Güney Kore Devlet Başkanı Moon Jae-in nükleer silahlardan arındırılmış bir Kore Yarımadası için çalışacaklarını belirttiği, 27 Nisan 2018 tarihli Panmunjom Bildirgesini ABD ve Kuzey Kore, Singapur zirvesinde yeniden teyit etmiş ve Kuzey Kore, Kore Yarımadası'nın tamamen nükleer silahlardan arındırılması için çalışmayı taahhüt etmiştir. Ayrıca, Kuzey Kore ve ABD, Kore Savaşı'ndan kalanları ülkelerine geri göndermeyi taahhüt etmiştir.⁸⁰³

Zirvede, Pyongyang yönetimi kendisine karşı tehditler var olmaya devam ettiği sürece nükleer silahlara sahip olma konusunda geri adım atmayacağını sinyallerini vermiştir. Ayrıca; Kuzey Kore, kendisine uygulanan yaptırımlar sonucu uluslararası toplumla ilişkilerinin normalleşmesine engel olması bağlamında, yaptırımların gevşetilmesi adına taleplerde bulunmuştur. Ancak, ABD hükümeti bu yaptırımlar kaldırılmadan önce hala nükleer silahlardan arındırma konusunda atılacak somut adımlarda ilerleme talep etmekte kararlı olmaktadır.

Singapur Zirvesi'nin değerlendirmesi Beyaz Saray'ın kendi sayfasında yayınladığı bildiride şu şekilde ifade edilmiştir: “ABD–Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti zirvesinin, tarihte bir ilk olarak iki ülke arasındaki onlarca yıllık gerginlik ve düşmanlıkların üstesinden gelmesi ve geleceğe yeni bir kapı açılması için büyük önem taşıyan bir olay olduğunu kabul eden Başkan Trump ve Başkan Kim Jong Un, bu ortak bildirideki şartları tam ve süratle yerine getirmeyi taahhüt etmiştir. ABD ve KDHC, ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo ve üst düzey bir KDHC yetkilisi tarafından zirvenin sonuçlarını uygulamak adına, mümkün olan en erken tarihte müzakereleri sürdürme taahhüdünde bulunmuştur.”⁸⁰⁴

c) Umutların Tükenmesi: Hanoi Zirvesi

27-28 Şubat 2019 tarihlerinde Trump ve Kim görüşmesi üç oturumlu olarak Vietnam'ın Hanoi kentinde gerçekleşmiştir. Beyaz Saray sözcüsü Sarah Huckabee'nin verdiği demeçte; iki liderin görüşmesinin olumlu geçtiği, iki liderin nükleer silahlardan

⁸⁰³ Ibid

⁸⁰⁴ “Joint Statement Of President Donald J.Trump Of The United States Of Amerika adn Chairman Kim Jong Un Of The Democratic People's Republic Of Korea At The Singapore Summit” <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement-president-donald-j-trump-united-states-america-chairman-kim-jong-un-democratic-peoples-republic-korea-singapore-summit/> (e.t 03.09.2020)

arındırma konusunu ve ekonomik faaliyetleri ilerletmenin çeşitli yollarını tartıştığını ifade etmiştir.⁸⁰⁵

Hanoi Zirvesindeki anlaşmanın, 1950-53 Kore Savaşı'nın resmi sonunu ilan etmeyi içerdiği ve ABD'nin Kuzey Kore nükleer tesislerindeki operasyonların durdurulması karşılığında yaptırımların kısmen kaldırılmasında hem fikir olduğu bildirilmiştir. Başkan Trump, Kim ile ilişkisinde her zamankinden daha iyi bir durumda olduğu ve her iki tarafın da yararına olacak bir anlaşmaya varılacağı değerlendirmesinde bulunmuştur. Diğer taraftan, Kim Jong Un da gazetecilerin nükleerden arındırmaya hazır mısınız sorusuna karşılık olarak hazır olmasam buraya gelmezdim cevabını vermiştir.⁸⁰⁶

Trump ve Kim'in bir araya gelmesinden önce, Kuzey Kore'yi nükleer silahlardan arındırma adımlarını ve ABD'nin ekonomik anlamda Kuzey'i ödüllendirmek için aldığı önlemleri detaylandıran bir anlaşma imzalamaları yönünde bir beklenti olmuştur. Ancak; iki günlük zirve, Trump'ın Kuzey'in sunduklarının yeterli veya uygun görünmemesi sebebinin öne sürmesiyle kısa sürmüştür.⁸⁰⁷

Moon Jae-in ve Donald Trump anlaşma yapılmaksızın sona eren ikinci ABD-Kuzey Kore zirvesi sonucunda bir telefon görüşmesinde bulunmuştur. Ardından Moon'un başkanlık ofisinden hayal kırıklığını dile getiren, ancak ABD ve Kuzey Koreli liderlerin şimdiye kadar olduğundan daha fazla ilerleme kaydettiklerini ifade eden bir açıklama gelmiştir.⁸⁰⁸

Diğer yandan, ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo, zirveden birkaç gün sonra Çin'in üst düzey diplomatlarından Yang Jiechi ile yaptığı telefon görüşmesinde Washington'un, Pyongyang'ı nükleer silahlardan arındırmaya yönelik baskıların merkezinde kalmasına yönelik çabalarının devam ettiğini belirterek BM'nin yaptırımlarını sürdürme konusundaki desteğini yinelemiştir.⁸⁰⁹

⁸⁰⁵ Choi He Suk, “US-NK Summit Fails To Produce Results”, <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20190228000700> (E.T 03.09.2020)

⁸⁰⁶ Ibid

⁸⁰⁷ Yonhap, “Moon, Trump Discusses Outcome of US-N.Korea Summit”, <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20190228000866> (E.T 03.09.2020)

⁸⁰⁸ Ibid

⁸⁰⁹ Joyce Lee, Hyonhee Shin, “South Korea to Work With US, North Korea Failed After Nuclear Talks”, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-usa/trump-says-he-walked-from-deal-with-north-koreas-kim-over-sanction-demands-idUSKCN1QG2Y3> (E.T 03.09.2020)

Kuzey Kore Dışışleri Bakanı Ri Yong Ho, Trump Hanoi'den ayrıldıktan sonra Kuzey Kore'nin, insanların geçim kaynaklarıyla bağlantılı ve askeri kısıtlamalarla ilgili olmayan yaptırımların yalnızca kısmen kaldırılmasını istediğini ifade etmiştir. Bakan, her iki ülkeden mühendisler tarafından plütonyum ve uranyum tesisleri de dâhil olmak üzere Yongbyon'daki tüm ana nükleer bölgesinin sökülmesini içeren gerçekçi bir teklif sunulduğunu beyan etmiştir.⁸¹⁰

Uzman değerlendirmelerine göre zirvenin başarısız olması, Kim Jong Un'un kıtalararası balistik füzelerle ABD'yi vurabilecek bir pozisyonda olmaya devam etmesi anlamını taşımaktadır. Buna karşılık, Washington, yaptırımlar kaldırılmadan önce Kuzey Kore'nin tam, doğrulanabilir ve geri döndürülemez bir şekilde nükleer silahlardan arındırılmasını talep etmiş ve Trump sonucunda kötü bir anlaşma olacaksa acele etmenin faydasız olacağını vurgulamıştır.⁸¹¹

Zirve sonucunda bir uzlaşmaya varılmamıştır, Kuzey Kore daha önceki görüşmelerde de üzerinde durduğu konu olan öncelikli olarak yaptırımların kaldırılması talebini vurgulamıştır. Buna karşılık ABD yönetimi ise, bu talebin gerçekleşmesinden önce nükleer silah çalışmalarının durdurulmasını ön görmektedir. Bu bağlamda karşılıklı güvenin tesis edilmesi esasında ortak müştereklerde buluşamadıkları ortaya çıkmıştır.

İlişkilerdeki çıkmazın giderilmesi adına atılacak en önemli adım karşılıklı güvenin sağlanmasıdır, güvene dayalı daha sağlıklı bir müzakere ortamı karar almayı kolaylaştıracaktır. ABD yönetiminin yaptırımları bir miktar rahatlatması, Kuzey Kore'nin füze denemelerini durdurması güven ortamı oluşmasına katkı sağlayabilecek ve her iki lideri de bir sonraki görüşme için motive edecek adımlardır.

Bugün, her iki ülke de diğerinin anlaşma masasına tekrar dönmeden önce müzakere duruşlarını değiştirmesini beklerken, her iki taraf da hala diyalogla ilgilendiklerini belirtmektedir. Ancak; Hanoi zirvesi, Kuzey Kore'nin tüm nükleer silahlarını derhal bırakmasının öngörülebilir bir gelecekte gerçekleşmeyeceğini açıkça ortaya koymuştur.

⁸¹⁰ Ibid

⁸¹¹ Ibid

d) Zirvelerden Önceki BM Güvenlik Konseyi Kararları

8 Ağustos 1991 tarihli S/RES/702 numaralı BM Güvenlik Konseyi kararı ile Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ve Kore Cumhuriyeti'nin üyeliği BM Genel Kuruluna tavsiye edilmiştir.⁸¹² 17 Eylül 1991 tarihinde Güney Kore ve Kuzey Kore'nin üyeliği eş zamanlı olarak BM Genel Kurulunda 46/1 numaralı karar ile kabul edilmiştir.⁸¹³

Kuzey Kore'nin ilk nükleer denemesini 2006'da gerçekleştirmesi ile beraber BM lüks tüketim mallarının ithalatını ve nükleer programını destekleyebilme ihtimaline karşı teknolojinin ihracatını yasaklamıştır.⁸¹⁴ BM 2006 yılında Temmuz ayında S/RES/1665 ve Ekim ayında S/RES/1718 olmak üzere 2 karar yayınlamıştır. İlki Kuzey Kore'nin balistik füze denemesini kınayan ve yaptırımlar uygulamaya koymaya yönelik bir karar olmuştur. İkinci karar ile beraber Kuzey Kore'nin nükleer denemesine yönelik ciddi endişeleri dile getirilmiş, yaptırımlar uygulanmış ve bir yaptırım komitesi kurulmuştur.⁸¹⁵

2009 yılının Haziran'ında S/RES/1874, Eylül ayında ise S/RES/1887 olarak ifade edilen kararlar alınmıştır. İlk karar, Kuzey Kore'nin 25 Mayıs'ta gerçekleştirdiği nükleer testine yönelik ciddi endişeleri ifade etmiş ve Kuzey Kore'ye uygulanan yaptırımlar, tüm silahların ve ilgili malzemelerin mali işlemleri, teknik eğitimi, veya tedarik, üretim, bakımıyla ilgili konuları içerecek şekilde genişletmiştir. Ayrıca ilk kez Yaptırımlar Komitesine yardım eden bir Uzmanlar Paneli oluşturulmuştur. İkinci karar ise nükleer silahların yayılmasının önlenmesi ve silahsızlanma üzerine olmuştur.⁸¹⁶

2013 yılında Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği nükleer testlere karşılık, Ocak ayında yayınlanan S/RES/2087 ve Mart ayındaki S/RES/2094 nolu karar ise kınama ve ek yaptırımlar içermiştir. BM Güvenlik Konseyi'nin 2016 yılındaki S/RES/2270 kararı ile, Kuzey Kore'nin 6 Ocak 2016'da gerçekleştirdiği nükleer deneme ve 7 Şubat 2016'daki

⁸¹² https://www.securitycouncilreport.org/un_documents_type/security-council-resolutions/page/2?ctype=DPRK+%28North+Korea%29&cbtype=dprk-north-korea#038;cbtype=dprk-north-korea (e.t 03.09.2020)

⁸¹³ https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_46_49-E.pdf (03.09.2020)

⁸¹⁴ Glyn Ford, op.cit, s.234

⁸¹⁵ Securitiy Council report, Op.cit

⁸¹⁶ Ibid

balistik füze ateşlemesi kınanmış ve derhal uluslararası yükümlülüklerine uyması talep edilmiştir.⁸¹⁷

Kuzey Kore'nin 2013 yılındaki nükleer denemesinin ardından BM askeri amaçlı kargoları imha etme ve sınırlama kararı alırken, Kuzey Kore'nin para transferleri yasaklanmış ve varlıkları dondurulmuştur. 2016 yılındaki denemesinin ardından ise altın ihracatı, mineraller yasaklanırken demir ve kömürün sınırlı ulaşımına izin vermiştir. 2017 yılında ise kömür ve demir üstüne uygulanan yaptırımlar da sertleşmiştir.⁸¹⁸

2017 yılında BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı S/RES/2356 nolu karar, 9 Eylül 2016'dan o zamana kadar Kuzey Kore'nin ilgili Konsey kararlarını göz ardı ederek nükleer silahları ve füze denemelerini de içeren balistik füze geliştirme faaliyetlerine devam etmesini kınayan bir karar olmuştur. Aynı yıl alınan diğer kararlar ise Kuzey Kore ekonomisine zarar verecek yaptırımların arttırılması yönünde olmuştur.⁸¹⁹

BM'nin zorunlu tuttuğu yaptırımların dışında ABD, Güney Kore ve Japonya ek uygulamalar getirmiştir; örnek olarak ABD, finansal işlemlere bağlı olarak para aklama şüphelerinden dolayı ek tedbirler almıştır. Güney Kore, ticarete sınırlamalar getirirken Kuzey Kore gemilerinin karaya varmasını yasaklamıştır. Japonya, kaçırılma olaylarına dayanarak tek taraflı olarak şüpheli kurum ve bireylerle para transferleri ve ticareti yasaklamıştır.⁸²⁰

Yıllar boyunca geçmişte ve halen günümüzde uluslararası toplumun Kuzey Kore'yle ilgili endişeleri BM Güvenlik Konseyi'nin yaptırım kararlarıyla vücut bulmuştur. Bu yaptırımların odak noktası nükleer silahların yayılmasını engellemek olmuştur; ancak kapsamı giderek artan yaptırımların Kuzey Kore'nin nükleer programıyla ilgili duruşunu değiştirdiğini söylemek mümkün olmayacaktır. Kuzey Kore her şeye rağmen büyük bir kararlılıkla programını yürütmüş nükleer silahlarını ve denemelerini arttırmayı başarmıştır.

⁸¹⁷ Ibid

⁸¹⁸ Glyn Ford, op.cit, ss.234-235

⁸¹⁹ Securitiy Council Resolutions, op.cit.

⁸²⁰ Ford, op.cit, s.236

4. *ABD'nin Kuzey Kore Politikasının Geleceği*

İki Korenin, 2018 Kış Olimpiyatlarında bir araya gelmesiyle başlayan diplomatik yumuşama akabinde ABD ve Kuzey Kore için dönüm noktaları olan zirvelerin yolu açılmıştır. Kuzey Kore rejimi, daha sonra nükleer ve füze testlerini dondurmuş, Güney Kore, Çin ve ABD ile tarihi zirvelere katılmış ve uluslararası işbirliğine ihtiyaç duyacağı önce ekonomi politikasına geçişini duyurmuştur. Güney Kore Devlet Başkanı Moon Jae-in arabuluculuğunda Doğu Asya'da barışın sağlanması adına atılabilecek adımlar çerçevesinde Kuzey Kore rejimi nükleer silahlarından vazgeçme düşüncesini değerlendirebileceğini ifade etmiştir. Ancak, nükleer programını doğrulanabilir bir şekilde durdurmak için ABD tarafından eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesi gereken önlemlere vurgu yapmıştır.

Bu önemler, yaptırımların hafifletilmesi ve barış bildirisi gibi talepleri kapsamaktadır. Kuzey Korelilerin talep ettiği tavizlerin çoğu, ABD'nin Kuzey Kore üzerindeki gücünü zayıflatabileceğinden ABD, nükleer silahlardan arındırma gerçekleşene kadar bu önlemleri teklif etmekte isteksiz davranmıştır. ABD Başkanı Trump ile Kuzey Kore lideri Kim Jong-un arasındaki iki zirveden sonra, tarafların hiçbirisi nükleerden arındırılmış bir Kore barış rejimi için henüz somut adımlar atmamıştır.

Kuzey Kore'nin, yarımada yeni bir barış rejimi oluşturulması karşılığında nükleer silahlardan arındırma konusunda ne kadar ciddi olduğu tartışmalıdır. Nükleer silahların yayılmasını önleme üzerinde çalışan analistler ve Kore uzmanları bu sorunun cevabı konusunda ikiye bölünmüştür. Birçoğu, rejimin nükleer silahları kendi kimliği ve güvenliği için gerekli gördüğünde ısrar etmekte ve nükleer silahlarından vazgeçeceği olasılığını reddetmektedir.⁸²¹

Diğer bir kesim ise Kuzey Kore'nin güvenlik ortamına dikkat çekmekte ve düşmanca ortamın değişmesi durumunda rejimin nükleer silah devleti olarak kalmaya daha az bağımlı olabileceği ihtimalini savunmaktadır.⁸²² Ancak rejimin niyeti ve imajı

⁸²¹ Evans Revere, "Kim Jong-un Will Not Give Up North Korea's Nuclear Weapons," Brookings Institution, April 9, 2018

⁸²² Justin Fendos, "What North Korea Really Wants: A Normalized Relationship with the United States," The Diplomat, April 25, 2018

hakkındaki bu rakip hipotezler, Kuzey Kore'nin bugüne kadarki gözlemlenebilir nükleer davranışı çerçevesince değerlendirildiğinde Kuzey Kore'nin nükleer silahlarından tamamen vazgeçmesi öngörülebilir bir gerçek olmamaktadır. Bu bağlamda, ABD'nin Kuzey Kore ile diplomasisinin amacı, yıllarca süren sert politikalardan bir sonuç alınamaması itibariyle ABD'nin daha ılımlı bir politika deneyerek güvenliğini ve ittifaklarını daha iyi duruma taşımaktır.

Kuzey Kore'nin nükleer silahlara yönelik kararlı adımları, müzakere süreçlerinde duraksamalar gösterse de, gerçekte Kuzey Kore niyetlerinde köklü bir değişiklik yapmamıştır. Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılmasına yönelik politika yaklaşımları hiçbir zaman net bir sonuca götürmemiştir. Nükleer silahlar, Pyongyang için stratejik bir gereklilik ve kimliğinin merkezinde yer alması bağlamında, ABD ile geçmiş ilişkilerinde bir pazarlık kozu olarak kullanıldığı gibi gelecekte de aynı şekilde kullanılacaktır.

ABD'nin yıllarca süren uluslararası boyutlardaki nükleer silahların yayılmasını önleme çabalarının, Kuzey Kore'nin uzun vadeli nükleer niyetlerinde doğru analizler gerçekleştirilememesi sebebiyle de başarısız olması mümkündür. Diplomatik süreçlerde, esas olarak Kuzey Kore'nin geçmişteki nükleer davranışını cezalandırmaya ve ödüllendirmeye odaklanan ve gelecek hakkında güvenilir taahhütlerde bulunmayan; havuç ve sopa paradigması bu başarısız kavramsal çerçeveye zemin hazırlamış olabilmektedir.⁸²³

Dolayısıyla ABD'nin gelecekteki Kuzey Kore politikalarında ödül ceza yöntemlerine ağırlık vermek yerine, eş zamanlı olarak karşılıklı adımlar aracılığıyla hamleler yapması müzakere süreçlerini somut adımlar atılması yönünde teşvik edebilecektir. Ancak, ABD'nin gerçekleşen son iki zirvede olduğu gibi, daha çok Kuzey Kore'nin vereceği imtiyazlara bağlı olarak hamle yapacak olması, genel olarak mevcut politikasını sürdürme eğilimiyle gelecekte de Kuzey Kore ile ilişkilerinde duraksamalara yol açmaya devam edecektir.

ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik diplomatik mutabakatlarının birincil işlevi, onu nükleer silahlarından geri adım atması için ödüllendirmek yerine, vaat edilecek

⁸²³ Christopher Lawrence, “ A Theory Of Engagement With North Korea”, Harvard Kennedy School, Belfer Center For Science and International Affairs, Discussion Paper, 2019, s.3

değişikliklere Amerikan desteğinin sağlanacağını garanti etmek olmalıdır. Kuzey Kore'ye nükleer silahlarından ve programından vazgeçmesi karşılığında ne kadar cömert bir gelecek teklif edilirse edilsin, hiçbir rasyonel rejim eşzamanlı olarak somut bir Amerikan adımı görmeden bu yoldan gitmeyi kabul etmeyecektir.⁸²⁴

ABD yönetimleri tarihsel olarak Kuzey Kore ile başa çıkmak için mücadele etmiştir. Wellington Victoria Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler konusunda kıdemli bir öğretim görevlisi olan Van Jackson, otuz yıl öncesine giderek, her ABD yönetiminin Kuzey Kore rejimi için nükleer silahların önemini ve Pyongyang'ın nükleer cephaneliğini azaltmasının nelere sebep olacağını hafife aldığını ifade etmiştir.⁸²⁵

Şubat 2019 Hanoi zirvesi sırasında, ABD ve Kuzey Kore, rejimin ABD'den gelen eş zamanlı gerçekleştirilecek önlemler karşılığında Yongbyon'daki nükleer tesislerini doğrulanabilir şekilde sökmeye istekli olabileceği olasılığını araştırmıştır. İki taraf Hanoi'de bir anlaşma üzerinde uzlaşamazken, teklif, katılım sürecinin ilk adımı olarak gelecek vaat eden bir fırsat sunmuştur.

Zirve'de Trump, Kim Jong-un'u Kuzey Kore ve ABD için çok farklı bir gelecek vizyonunu benimsemeye teşvik etmiştir. Kuzey Kore'nin nükleer silahlarından vazgeçmesi ve ödül olarak parlak bir gelecek elde etmeyi umması gerektiğini öne sürmüştür. Ancak; Hanoi Zirvesi'nden sonuç alınamaması ve ABD'nin Kuzey Kore ile ilişkisinin tarihi, bir eylem için önce gerekli olanın güven oluşturmak olduğunu ortaya koymuştur. Kuzey Kore'nin bu sürecin sonunda gerçekten fayda sağlayacağına inanması gerekmektedir ve nükleerden arındırmanın gerçekleşmesi için ABD yönetiminin Kuzey Kore'nin onlara neden güvenmesi gerektiğine dair kesin ve güven tesis eden cevapları olmalıdır.⁸²⁶

Trump yönetiminin sona ermesiyle ABD'nin yeni başkanı Joseph Biden Pyongyang'da daha cesur bir rejimle karşı karşıya kalacaktır ve uzmanlara göre, bu zorlukla başa çıkmak için geçmişte başarısız olan stratejileri yeniden gözden geçirmesi gerekmektedir. Kuzey Kore'den ne tür tavizler alınırsa alınsın, nükleer yetenekleri

⁸²⁴ Ibid, s.4

⁸²⁵ Ashish Kumar Sen, "It's Time For The US To Rethink North Korea Policy", United States Institute Of Peace, 2020 <https://www.usip.org/publications/2020/09/its-time-us-rethink-north-korea-policy> (e.t 24.11.2020)

⁸²⁶ Lawrence, op.cit., s.62

Kuzey Kore için fiili bir koruma görevi görecek ve ABD'yi angajmana devam etmesi için teşvik etmeye devam edecektir.⁸²⁷

Sonuç itibariyle hangi ABD başkanı görevde olursa olsun, Kuzey Kore politikası ABD'nin Asya-Pasifik politikalarının temelinde var olmaya devam edecektir. Bu bağlamda, Japonya ve Güney Kore'nin ABD nükleer şemsiyesi altında olması ve gelecekte bu durumun devam edebilmesi adına ABD'nin, Kuzey Kore dolayısıyla Çin ile bölgedeki dengeleri koruyacak ve istikrarsızlığa sebep olmayacak şekilde gelecek politikalarına yön vermesi gerekmektedir.

Yapılan müzakerelerde Kuzey Kore'nin gerçekten nükleer kapasitesinden vazgeçecek olma ihtimalinin düşüklüğüne rağmen ABD'nin müzakere masasında olma isteği bölgedeki dengeleri ve güvenlik taahhütlerini kendi lehine devam ettirme hedefiyle doğru orantılıdır. Ayrıca, Kuzey Kore'yi nükleer yolundan tam anlamıyla döndüremeyecek olsa bile, ABD, Pyongyang rejiminin bölgedeki istikrarı tehlikeye atabilecek saldırgan faaliyetlerini görüşmeler çerçevesinde duraksatarak kontrol altında tutmayı sağlamaya yönelik politikalar izleyebilecektir.

Bir taraftan genelde Kuzey Kore'nin nükleer silahlarından vazgeçmek konusunda isteksizliğini dile getirirken diğer taraftan ABD'nin de Kuzey Kore'nin taleplerini yerine getirmek istemeyeceği koşulların bulunduğu atlanmaması gereken önemli bir noktadır. ABD, Güney Kore'den 1991 yılında nükleer silahlarını çekmiş olmasına rağmen, Güney Kore ve Japonya'ya sağladığı nükleer şemsiye ve ABD askerlerinin Güney Kore'deki varlığı Pyongyang yönetimi tarafından tehdit olarak algılanmaya devam etmektedir.

Kuzey Kore, bu tehditlerin ortadan kalkmasını, Kore yarımadasının bütünüyle nükleer silahlardan arındırılmasını ve silahların kontrolünü iki nükleer devlet olarak görüşebileceklerini ifade ederken, kendisinin de nükleer bir devlet olarak muhatap alınması vurgusunu yapmıştır.⁸²⁸ Bu bağlamda, ABD'nin yeni yönetiminin de Kuzey Kore'nin taleplerine olumlu bakmayacağı ve Yarımada'nın bütünüyle nükleerden arındırılması noktasında kendi nükleer şemsiyesini Güney Kore ve Japonya üzerinden kaldırmak istemeyeceği muhtemeldir.

⁸²⁷ Kumar Sen, op.cit

⁸²⁸ Revere, op.cit.

VI. Bölgesel Dengelerin Kuzey Kore'nin Nükleer Politikasına Etkisi

1948 yılında kurulmuş olan Kuzey Kore, tarihi temelleri Hanedanlığa dayanan bir kültüre sahip olan geleneksel Juche ideolojisiyle siyasetini ve varlığını sağlamlaştırmış bir devlettir. Devlet başkanlarına ilahi özellikler de atfedilmesi bakımından diğer devlet adamlarından farklı konumlandırılmış bir sisteme sahip Kuzey Kore'de yönetilen halk da düşünce sistemleri doğrultusunda diğer ülkelerin halklarından ayrılmaktadır.

Sovyetler Birliği yönetiminin 1991'de sona ermesi, Kuzey Kore'nin bugüne kadar devam eden uluslararası izolasyonunun başlangıcına işaret etmiştir. Soğuk Savaş dinamikleri, 1950-1953 savaşında sadece iki Kore'nin ayrılmasını değil, aynı zamanda iki kardeş devletin sonraki farklı gelişmelerini de şekillendirmiştir. Sovyet bloğuna entegre olan Kuzey Kore için, Doğu-Batı çatışmasının sonucu, Sovyetler Birliği ve Çin tarafından verilen güçlü diplomatik ve ekonomik desteğin de azalmasıyla beraber dış ticaretinin etkisini kaybetmesine neden olmuştur.

Kuzey Kore'nin siyasi ve ekonomik olarak yeniden uyum sağlamadaki zorlukları, ideolojik meselelerden kaynaklanmamıştır. Ekonomist İstihbarat Biriminin EIU Demokrasi Endeksi 2017'ye göre, dünyanın en otokratik devletinin hem aşırı izolasyonu hem de istisnai istikrarı, sosyalist devlet ideolojisi juche tarafından desteklenmiştir.⁸²⁹ Devletin kurucusu Kim Il-Sung tarafından ortaya konulan bu ideoloji Kim hanedanının meşruiyetini üç jenerasyonda güvence altına almıştır. Ülkenin siyasi ve ekonomik bağımsızlığını güvence altına almayı destekleyen ideoloji, kendisini ekonomi politikalarında ve aşırı militarizm felsefesinde göstermektedir.⁸³⁰

Günümüzde Kuzey Kore, nükleer anlaşmazlık sırasında Pyongyang'a uygulanan yaptırımların bir sonucu olarak Çin'e oldukça bağımlıdır. Kuzey Kore'nin dış ticaretinin yüzde doksanı Çin'le yürütülmektedir. BM Güvenlik Konseyi'nin yaptırım rejimi Kuzey Kore ihracatını ciddi oranda durdurmuştur. Bunu yaparken BMGK, Kuzey Kore'nin Nükleer Silah Testi Yasaklama Anlaşması'na geri dönmesini ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın denetimlere devam etmesini amaçlamıştır.

⁸²⁹ Maduz, Op.cit, s.2

⁸³⁰ Ibid

BMGK, 2016 ve 2017 yıllarında uygulanan yeni yaptırımlarla Kuzey Kore ekonomisinin tüm yelpazesini hedeflemiştir. Büyük ölçüde ABD'nin 2017'de uyguladığı ikincil yaptırımlara yanıt olarak, Çin gibi ülkeler son yıllarda onları daha sistematik bir şekilde uygulamaya başladıklarından bu yaptırımların etkinliği önemli ölçüde artmıştır. Buna göre, Kuzey Kore'nin acil müzakere hedeflerinden biri bu yaptırımların gevşetilmesidir.⁸³¹

Bu duruma ilaveten, Daniel Sneider'in belirttiği gibi Kuzey Kore, geniş kapsamıyla ifade edildiğinde ABD tehdidinin ortadan kaldırılmasını içeren bir nükleer silahlardan arındırma tanımını ifade etmiştir. Kendini savunmanın tek etkili yolundan vazgeçmeden önce barış güvencesi isteyen Kuzey Kore'nin isteği onların açısından bakıldığında makul görünmektedir.⁸³²

Prensipite uzlaşma, karşılıklı imtiyazlar ve güven oluşturma aşamalı bir süreçle mümkün olabilmelidir, bu bağlamda Kim'in yeni ekonomik önceliğinde, Çin'in daha güçlü katılımı, Washington'un son dönemlerdeki esnekliği ve artan Kuzey-Güney güveni bir bütünün parçalarını oluşturmaktadır. Ancak, söz konusu büyük menfaatler, güvensizlik düzeyi ve adımların teknik karmaşıklığı göz önüne alındığında çok iyimser bir tabloyla karşılaşmamaktadır.⁸³³

ABD yönetiminin, Pyongyang yönetiminin karşılığında somut bir şey elde etmeden önce Kuzey Kore'den nükleer silahlardan tam arındırma konusunda ne beklediği ile ilgili belirsizlikler mevcuttur. Bu belirsizlikler, Kuzey'in önce tüm nükleer silahlarını ve balistik füzelerini ortadan kaldırmak, tüm nükleer ve füze üretim tesislerini ve test alanlarını yok etmek ve bir şekilde bu kitle imha silahlarını üretmek için sahip olduğu tüm bilimsel, teknolojik ve endüstriyel kapasitesini silmek zorunda kalacağı konularını kapsamaktadır.⁸³⁴

⁸³¹ Ibid

⁸³² William Overholt, "North Korea-Peace? Nuclear War?", The Mossavar-Rahmani Center For Bussiness and Government, 2019, s.47

⁸³³ Overholt, Op.cit, s.80

⁸³⁴ <https://www.38north.org/2018/12/gtoloraya122618/> (e.t 12.09.2020)

Bu olayların yanı sıra geçmişten farklı olarak, Kuzey Kore bu sefer diyalog ve müzakere konusunda gerçekten kararlı görünmüştür. Kim Jong Un, birkaç kez müzakere yoluyla nükleer silahlardan tam arındırma arzusunu açıkça dile getirmiştir. Ancak, nükleer silahlardan arındırma konusunun sadece Kuzey'i kapsamadığını, bütün Kore yarımadasında genel olarak bir nükleersizleşme olması gerektiğini de yaptığı açıklamalarda vurgulamıştır.

Kuzey Kore'nin bu beyanlarına ilaveten, 27 Nisan 2018'de Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in'e Panmunjom Zirvesi'nde "Daha sık konuşursak, güven inşa edersek ve ABD ile saldırmazlık anlaşmasına varırsak neden nükleer silahlara sahip olmanın cezasını çekelim"⁸³⁵ şeklinde bir beyanda bulunmuştur. Sözlü taahhüdü birkaç belgede somutlaştırmıştır: Panmunjom Bildirgesi, 12 Haziran Singapur Bildirgesi ve 19 Eylül Pyongyang Bildirgesi. 19 Eylül 2018'de benzeri görülmemiş bir şekilde, "Başkan Moon ile Kore'yi nükleer tehdit ve silahlardan arınmış bir barış ülkesine dönüştürmeyi kabul ettim"⁸³⁶ açıklamasında bulunmuştur.

Bu açıklamanın dışında Kim farklı zamanlarda nükleer silah devleti olduğunu vurgulayan, "Sorumlu bir nükleer silah devleti olarak Kuzey Kore"(2016), "Nükleer silahlarla Doğu'nun güçlü bir ülkesi olarak Kuzey Kore"(2017) ve "nükleer silahlanma kapasitesinin tamamlanması"(2018) şeklindeki ifadeleri de kullanmıştır.⁸³⁷

Bölgesel dengelerin Kuzey Kore'nin nükleer politikasında yarattığı çelişkili yaklaşımların yanı sıra, Kore Yarımadası'nda yaşanan gelişmelere Çin, ABD ve Güney Kore ile yakın koordinasyon içinde müzakere edilen bir anlaşmaya destekleyici bir tavırla yaklaşmıştır. Rusya da bu konuda Çin ile aynı tavrı paylaşmıştır. Japonya, müzakere edilen çözüme giden yolu onaylama konusunda isteksiz olan tek ülke olmuştur; ancak ABD politikalarıyla uyumlu hareket etmek durumunda kalmıştır.

Rusya ve Çin, Kore Yarımadası nükleer meselesi resmi terimini sadece nükleer silahların yayılmasını ve nükleer silahlardan arındırma sürecini değil, aynı zamanda Kuzeydoğu Asya'daki güvenlik sorunlarının tamamını da kapsayıcı bir doğrultuda

⁸³⁵ Overholt, op.cit, s.74

⁸³⁶ Ibid

⁸³⁷ Overholt, op.cit, s.75

kullanmaktadır. Bu bağlamda, tüm bu sorunların Kore yarımadası nükleer sorununa çözüm bulmak için çözülmesi gerekecektir. Bu yaklaşım, Rusya ve Çin dışışleri bakanlarının Kore'deki gerginliklerin çözülmesine yönelik bir yol haritasının ana hatlarını çizdiği 4 Temmuz 2017 tarihli ortak açıklamasında da yansıtılmıştır.⁸³⁸

Bütün bu gelişmeler ışığında, Kim Jong Un ve ondan önceki Kuzey Kore liderleri genel de lanse edilmeye çalışıldığı gibi mantıksız olarak değerlendirilemez; ancak çok hırslı oldukları ifade edilebilir. Kore çalışmaları üzerinde uzman siyaset bilimci Profesör David Kang, “Kuzey Kore’nin tüm umudunu kaybetmekten çok uzak olduğunu, gelecekte hayatta kalabileceği bir dizi seçeneğe sahip olduğunu savunmaktadır.”⁸³⁹

Rusya Dışışleri Bakanı Sergey Lavrov’un da belirttiği gibi, Kuzey Kore ile uzlaşma çabalarındaki başarısızlıklardan biri, büyük güçlerin hem Kuzeydoğu Asya’da hem de küresel olarak güç dengesindeki son değişiklikleri göz ardı etmekteki ısrarları olmuştur. Nitekim, bir ya da iki süper gücün egemen olduğu bir dünya fikrine bağlı kalarak, strateji oluşturma girişimleri Soğuk Savaş zamanında kalmıştır.⁸⁴⁰

Yeni bir süper güç konumunda olmayı amaçlayan Çin, Kuzey Kore’ye ve Güney Kore’ye bir emperyal gücün kendi himayesindeki devletlere muamelesine paralel bir şekilde davranmaya devam etmektedir. Bu arada ABD, diğer ülkeler adına karar verme hakkına sahip tek süper güç olarak görmeye devam etmektedir. Büyük güçler Kuzeydoğu Asya’da yeni güç merkezlerinin ortaya çıkışını görmezden gelmekte ve Kore yarımadası hiç şüphesiz böyle bir merkezdir.⁸⁴¹

SONUÇ

Konvansiyonel kuvvetlerine ek olarak, Kuzey Kore büyük ölçüde önemli KİS ve balistik füze programlarına sahiptir. Nükleer silahlar, neredeyse 1945’ten itibaren Kim Il Sung’un gelecek planları içerisinde olmuştur. Hiroşima ve Nagazaki’de kullanılan

⁸³⁸ Baranikova, op.cit., s.26

⁸³⁹ Cha-Kang, Op.cit., s.104

⁸⁴⁰ Sergey Lavrov, “Russia In The 21st Century World Of Power” Russia In Global Affairs, 2012 <https://eng.globalaffairs.ru/articles/russia-in-the-21st-century-world-of-power/> (e.t 12.09.2020)

⁸⁴¹ Ibid

bombaların gücünden, hem yıkıcı kapasiteleri hem de siyasi bir silah olarak değerlerinden etkilenmiştir.

Kuzey Kore'nin nükleer program arayışı 1950'lerde başlamış ve büyük bir kararlılıkla yıllarca geliştirilmiştir, nükleer çabalarının akabinde 2003 yılında Kuzey Kore sonunda nükleer silahlara sahip olduğunu ilan etmiştir. Uluslararası arena da kabul görmese de Kuzey Kore nükleer silah sahibi bir devlet olarak varlığını sürdürmektedir. Pyongyang yönetimine göre nükleer programlarını sürdürmek için birçok haklı sebebi vardır ve bu programdan vazgeçmek için belirgin veya zorlayıcı bir neden yoktur.

Nükleer silahlar ve nükleer programı Kuzey Kore için varlığını devam ettirmede en önemli unsurların başında gelmektedir; çünkü askeri öncelik politikasını yönetim sisteminin temeline oturtan bir devletin nükleer programı bu politika çerçevesinde daha da anlam kazanmaktadır. Ancak Kuzey Kore'nin rejim devamlılığını sürdürebilmesinin tek dayanağı nükleer silahları değildir.

Sonuç itibarıyla Kuzey Kore, 2006 yılında ilk nükleer denemesini gerçekleştirene kadar nükleer silah sahibi olmadan nükleer faaliyetler yürüten bir devletti ve rejim ayakta kalmayı nükleer silahlar olmadan da başarabilmekteydi. Bu minvalde değerlendirildiğinde nükleer silahlar Kuzey Kore'nin rejim güvenliğinin garantör unsurlarından ve diplomasideki en önemli kozlarından biri olsa da, nükleer silahsız bir Kuzey Kore'nin daha önce varlığını sürdürmüş olması bağlamında olmazsa olması değildir.

Bütün bu gelişmelere rağmen, Kim Jong Un liderliğinde Kuzey Kore, byungjin stratejisi çerçevesince nükleer silah programının hızını arttırmasına paralel olarak ülkenin kalkınmasını ilerletmek adına ekonomik çabalarını da arttırmıştır. Nitekim, 2017 yılında Kim Jong Un nükleer füze programının başarıyla sonuçlandığını açıklamıştır.

2018 yılında nükleer savaş başlıkları ve balistik füzelerin seri üretimini duyurarak Kuzey Kore'nin ABD'yi nükleer silahlarla caydırmak için yeterince güçlü olduğunu iddia etmesinin akabinde ABD, Güney Kore aracılığıyla Pyongyang yönetimiyle uzlaşma adına müzakere masasına oturmayı kabul etmiştir. ABD'nin perspektifinde, nükleer silahlardan arındırma her zaman Kuzey Kore'den nükleer silahların ve nükleer

güdümlü füzelerin ortadan kaldırılması anlamına gelmiştir. Bunun karşılığında ABD ve Güney Kore, Güney Kore'de nükleer silah bulunmaması gerektiğini kabul etmiştir.

Kuzey Kore'nin nükleer silahlarından vazgeçmesi, en geniş kapsamıyla ABD'nin nükleer olmayan kara, hava ve deniz kuvvetlerinin Güney Kore'den çekilmesini, Güney Kore güvenliğinin nükleer garantisinin feshedilmesini ve hatta Güney Kore'yi savunmak amacıyla kullanılabilecek herhangi bir kuvvetin Japonya ve batı Pasifik'ten çıkarılmasını gerektirebilir.

Açıkçası ne Kuzey Kore'nin çok hızlı bir şekilde nükleer silahlardan arındırılması, ne de ABD kuvvetlerinin Pasifik'ten çekilmesi gerçekleşmeyecektir. Kuzey Kore, garantili bir barış anlaşması olduğunda nükleer silahlarından vazgeçeceğini beyan ederken; ABD, Kuzey Kore'nin nükleer silahlarından vazgeçtikten sonra bir barış anlaşmasına katılacağını ifade etmiştir.

Her iki taraf da bu meselede keskin çizgilere sahip olmaktadır, bu bağlamda Kuzey Kore nükleer silahlarından vazgeçerse kendini savunamaz. Diğer taraftan Kuzey Kore nükleer programı uygulanabilir kalırsa, ABD saldırılara açık hale gelmeye devam eder. Bu pozisyonlardan kaynaklı farklı anlayışlar arasında köprü kurmak oldukça zor olmaktadır.

Her iki taraf da gerçekçi ve pragmatik olmalıdır. Müzakere hedefleri değişen koşullara göre ayarlanmalıdır. ABD, Kuzey Kore'ye nükleer tesislerini, malzemelerini ve bombalarını aynı anda bırakmazsa, yaptırımların gevşemesi söz konusu olmayacağı doğrultusunda sinyaller göndermektedir. Washington yönetimi, hepsinin bir arada gerçekleşmesini isteyen bir yaklaşıma sahiptir; ancak bu gerçekçi bir yaklaşım olmamakla beraber kademeli gelişim sağlanan bir yaklaşım uygulanması daha verimli sonuçlar doğuracaktır.

Nitekim, ABD'nin Kuzey Kore'ye dayattığı nükleer tesislerden ve silahlardan tamamen doğrulanabilir ve geri döndürülemez şekilde vazgeçilmesi şartı, Kuzey Kore'nin beklentilerinin karşılanmamasıyla beraber son dönemdeki müzakereleri başarıya ulaştırmamıştır. Ancak, Kuzey Kore'nin önce yaptırımların gevşetilmesi

ardından nükleersizleşme yolunda bir adım atabilecek olma yaklaşımı da başarılı bir yöntem olmamıştır.

2017 yılının sonlarında kıtalararası bir balistik füze ile ABD'yi doğrudan tehdit etme kabiliyetini elde ettikten sonra, Kim Jong Un'un eline daha büyük bir koz geçmiştir. Bu bağlamda Kim, Trump yönetimi ile müzakerelerin artık eşitlik temelinde yapılması gerektiğine inanmaktadır. Ayrıca, ABD'nin bu süreçte karşılıklı adımlar atmasını ve Kuzey Kore'den tek taraflı taviz taleplerinden vazgeçmesini beklemektedir.

Kim Jong Un, bu tür tavizlerin büyüklüğünü belirli sınırlar içinde mağlup bir taraf olarak algılanmadan tartışmaya açık olarak görünmektedir. Nitekim, Washington'un önce nükleer silahlardan arındırma, sonra ödüllendirme stratejisi gelişmeleri başarısız kılmıştır. En son Kim Jong Un'un ikili görüşmelerin geleceği ile ilgili olumsuz fikirlerini beyan etmesiyle de, ABD'nin bu stratejisi olası müzakereleri başarısız kılmaya devam edecek gibi gözükmektedir.

Kuzey Kore'nin rejim devamlılığı adına önemli rol oynayan nükleer silahlarından vazgeçme düşüncesi çok gerçekçi olmamaktadır. Aslında Pyongyang yönetimi, nükleer caydırıcılığını gereksiz kılacak güvenlik garantileri sunması konusunda ABD'ye güvenmemekte ve buna rağmen Kim nükleer silahlardan arındırma vaadinde bulunmaya devam etmekte; çünkü Amerika'nın da güvenlik garantileri konusunda gerçekten yapabileceği tekliflerde bulunmayacağını düşünmektedir.

Kendi konumunu zayıflatacağı mantığıyla Kuzey Kore rejimi ancak bir noktaya kadar ılımlı bir diplomasi içinde olabilecektir. Hepsi olmasa da, son birkaç yıldır reform olarak nitelendirilen tedbirler, herhangi bir kapsamlı reform çabasının bir parçası olmaktan ziyade rejimin hayatta kalmasını sağlamak için geçici düzenlemeler gibi görünmektedir.

Dahası, Pyongyang yönetimi kesinlikle nükleer programını tamamen bırakmayı veya diğer KİS veya füze programlarını müzakere etmeyi kabul etmeyecektir; çünkü askeri güç rejimin hayatta kalmasını sağlamak adına hayati öneme sahiptir. Ayrıca, Kuzey Kore rejiminin kendi koşullarınca öngördüğü bir birleşme elde etmekten

vazgeçemedikleri ve belirli koşullar altında Askerden Arındırılmış Bölge’de taciz saldırıları gerçekleştirebileceği ihtimali bulunmaktadır .

Kuzey Kore rejimi, müzakereler için istekli; ancak nükleer veya füze programlarından vazgeçmeyi kabul etmek konusunda isteksiz olmuştur. ABD ve Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye tehdit oluşturmayacağı konusunda yeterince güvence verilmesi durumunda kuşatma zihniyeti hafifletilecektir. O zaman Pyongyang'ın Seul ile barışçıl bir arada yaşama politikası olan daha uzlaşmacı bir ilişki geliştirmesi mümkün olabilir.

Kuzey Kore, güçlü ve bağımsız bir şekilde rejimin varlığını sürdürmesini arzulamaktadır ve politikalarının temel amacı budur, ayrıca kapsamlı ekonomik reformlar yapmak ve küresel ekonomik sistemin bir parçası olmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda önce güvenliğini garanti altına alarak ekonomik olarak da adımlar atma çabasıdır. Kuzey Kore güvenliğini garanti altına almanın yollarını araştırırken ihtiyatlı bir şekilde savunmacı bir strateji izleyecektir.

Kore nükleer sorununun çözümüne yönelik mevcut yaklaşımın analizi, ilgili tarafların Altı Taraflı Müzakerelerde yapılan hataları tekrarladığını göstermektedir. ABD'nin, Kuzey Kore'nin Kore yarımadasının nükleer silahlardan arındırılması ifadesiyle gösterdiği duruşun farkında olmadığı düşünülemez. Bu nedenle, Kuzey Kore'nin ABD modeline uygun olarak nükleer silahlardan arındırılmasını talep etmek ya da zirveler sırasında ülkelerin ulaştığı anlaşmalardan bahsetmek anlamsız olmaktadır.

Bu bağlamda, Kuzey Kore ve ABD'nin nükleer silahlardan arındırmanın detayları konusunda taban tabana zıt fikirlere sahip olması doğrultusunda, tarafların Singapur ve Hanoi zirvesinde bir anlaşma elde edemediklerini ifade etmek yerinde olacaktır. Ayrıca Pyongyang'ın açık garantiler almadan tek taraflı taviz vermeyi reddetmesi de tamamen öngörülebilirdi.

Altı Taraflı Müzakerelerdeki Kuzey Kore'yi caydırma taktikleri, Kuzey Kore'nin nükleer cephaneliğini çeşitlendirmede ve ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıya kaldığı 2000'lerde, ekonomisini düzeltmek adına nükleer silah programını tasfiye etmek için sökmeyi düşünmesi bağlamında işe yarayabilirdi. Ancak, koşulların değişmesine rağmen bu yaklaşımlara bağlı kalmak, de facto bir nükleer silah devleti haline gelen ve

aynı zamanda ekonomisini ayakta tutmayı başaran ve hatta ekonomi ve diplomaside ilerleme kaydeden Kuzey Kore karşısında müzakerelerde başarıya götürmemektedir.

Öte yandan, farklı bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde aslında nükleer silahlı bir Kuzey Kore; ABD'nin yanı sıra, Rusya ve Çin dahil olmak üzere Kuzeydoğu Asya'daki diğer ülkelere faydalar sağlayabilir. Örneğin; ABD, nükleer silahlı bağımsız Kuzey Kore'nin tam anlamıyla Çin'in kontrolü altına girmeyeceği bağlamında Çin'i dengeleme konusunda faydalanabilir.

Ayrıca, Kuzey Kore nükleer silahları, askeri güç yoluyla rejim değişikliğine yönelik herhangi bir dış girişi önleyerek rejimin hayatta kalmasını desteklediğinden Rusya ve Çin, paylaştıkları sınır boyunca istikrarı koruyabilmekteler. Rusya ve Çin için bu istikrar, genellikle büyük çatışmaların veya iç savaşların akabinde yaşanabilecek mülteci sorunu ile karşılaşma ihtimalini azaltmakta ve ABD güçlerini belirli bir mesafede tutmayı sağlamaktadır.

Çin, ABD ile ilişkilerinde Kuzey Kore'ye tampon bölge ve pazarlık kozu olarak ihtiyaç duymaktadır. Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırılması Çin'in bu değerli pazarlık kozundan feragat etmesi anlamını taşımaktadır. Daha da önemlisi, Kuzey Kore'de yaşanabilecek olası bir dengesizlikle Çin-Kuzey Kore sınırındaki istikrar tehlikeye girebilir. Mevcut koşullarda, ABD-Çin rekabetinin ivme kazanmasıyla, Kuzey Kore bir tampon devlet olarak daha da değerli hale gelmekte, sonuçta nükleer silahlarının değeri de göreceli olarak artmaktadır.

Kuzey Kore'nin nükleer ve füze faaliyetleri, Kuzeydoğu Asya'da konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan güçlü bir askeri yapılanmaya başarılı bir bahane olarak hizmet etmiştir ve halen de hizmet etmeye devam etmektedir. Silahlanma yarışı bölgesel olarak sona ermediğinden, bölgedeki ülkelerin resmi bahanesi olan Kuzey Kore'nin nükleer faaliyetlerinin ortadan kaldırılmasıyla gerçekte ne kadar ilgilendikleri çok net olmamakla beraber tartışmaya açık bir konudur.

Kuzey Kore'nin nükleer cephaneliği, sadece ülkenin kendisi için değil, tüm bölge için güvenlik ortamının bir parçası haline gelmiştir. Kuzey Kore, tüm bölgesel düzeni etkili bir şekilde değiştirmiştir. Nükleer silahlardan arındırmanın gerçekleşmesi

ihtimalinde yol açacağı olası gelişmeler tartışmasız yeni değişikliklere neden olacaktır ve bölgedeki devletler de bundan etkilenecektir.

Nükleer silaha sahip olmuş ve bu gücü eline geçirmiş bir devlet olarak Kuzey Kore'nin nükleer silahlarından, verilecek güvenlik garantileri ve ekonomik yardım karşılığında vazgeçmesi zor bir ihtimal olarak görülmektedir. Yapılan müzakerelerin kısa vadede bölgedeki statükoyu korumaya yarayacağı; ancak uzun vadede nükleer silahlardan arındırma yolunda adımlar atılsa da Kuzey Kore'nin nükleer programından tamamen vazgeçmeyeceğini düşünmek yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abramowitz, Morton; James Laney, “Meeting The North Korean Nuclear Challenge”, Council On Foreign Relations, 2003
- Albert, Eleanor “North Korea’s Millitary Capabilities”, Council On Foreign Relations, 2019
- Ali, Javed “ Chemical Weapons and the Iran-Iraq War: A Case Study in Noncompliance”, The Nonproliferation Review/Spring 2001

- Alvarez, Robert “North Korea: No Bygones at Yongbyon”, The Bulletin of the Atomic Scientists, Cilt 59, Sayı 4, Temmuz/Ağustos 2003
- Armstrong, Charles K. “The North Korean Revolution, 1945–1950”, Ithaca, N.Y. Cornell University Press, 2003
- Armstrong, Charles K. “Inter-Korean Relations In Historical Perspective,” International Journal Of Korean Unification Studies, 2005
- Asian Affairs: An American Review²⁷ (1), Book Reviews 2000
- Ayooob, Mohammed, “Security in the Third World: The Worm About to Turn?”, International Affairs, Vol. 60, No. 1 (Winter 1983– 1984)
- Ayooob, Mohammed; Chai Anan Samudavanija; Leadership and Security In The Southeast Asia: Exploring General Propositions, Singapore: Southeast Asian Studies, 1989
- Ayooob, Mohammed, “The Third World Security Predicament: State Making, Regional Conflict and the International System”, Boulder, CO: Lynne Reiner, 1995
- Ayooob, Mohammed; ‘Security in the Third World’, Princeton University, 1991, Caroline Thomas, ‘New Directions in Thinking about Security’, New York: Saint Martin’s Press, 1998
- Azar, Edward E. and Chung-in Moon, National Security in the Third World: The Management of Internal and External Threats (Aldershot: Edward Elgar, 1988)
- Azar, Edward and Chung-in Moon, “Legitimacy, Integration and Policy Capacity: The “Software” Side of Third World National Security”, in Azar and Moon, National Security in the Third World; ‘The Insecurity Dilemma’
- Baker, Gideon “The Taming of the Idea of Civil Society,” Democratization, Vol. 6, No. 3 (Autumn 1999)
- Barnaby Frank “How To Build A Nuclear Bomb” , 2004, New York: Nation Books
- Barannikova, Anastasia “United States-DPRK Relations: Is Normalization Possible”, A report Of The CSIS Russia and Euroasia Program, October 2019
- Barannikova, Anastasia “Settlement Of The Nuclear Problem Of The Korean Peninsula and Russian’s Position”, Ministry Of Foreign Affairs, 2019
- Barnett, Michael N.; Jack S. Levy, “Domestic Sources of Alliances and Alignments: The Case of Egypt, 1962-73” International Organization, 1991, Cilt 45, No 3
- Bazhanov, Evgeny, “The Russian Response To The North Korean Nuclear Crises: Debates and Decisions”, The National Council For Euroasianand East European Research, 2005
- Beal, Tim; “North Korea: Struggle Against American Power”, Pluto press, 2004
- Beasley, Matthew “Regime Security Theory: Why Do States With No Clear Strategic Security Concerns Obtain Nuclear Weapons?”, University Of Oregon, 2009
- Bercuson, David “Why Japan Is Building it’s Millitary Fast”, National Post, 2018
- Bergstrom, Theodore; and Robert P. Goodman “Private Demands for Public Goods,” American Economic Review 63, 1973

- Bermudez, Jr., Joseph S. “A History of Ballistic Missile Development in the DPRK”, Occasional Paper No. 2, Monterey: Monterey Institute for International Studies Center for Nonproliferation Studies, November 1999
- Bermudez, Joseph S. “A History of Ballistic Misile development in North Korea”, Occasional Paper, No.2, Center for Nonproliferation Studies, California, February 2000
- Bermudez Jr., Joseph “North Korea’s Development Of A Nuclear Weapons Strategy”, US-Korea Institute at SAIS, 2015
- Boserup, Anders “A Way To Undermine Hostility”, Bulletin Of the Atomic Scientists, Vol.44, No.3, 1988
- Bowen, Wyn; Dr Matthew Cottee, Dr Christopher Hobbs, Luca Lentini, Dr Matthew Moran and Dr Sarah Tzinieris, “Nuclear Security Briefing Book, Center For Science and Security Studies, King’s Collage London, 2019
- Broad, William J., “North Korea’s rocket launch was a failure: analysts,” Agence France Presse, April 6, 2009. “Korean missile was a failure, trackers say,” New York Times, April 6, 2009
- Burchill, Scott; “Theories Of International Relations”, Palgrave Macmillan, 3rd edition, 2005
- Buzan, Barry; “Peace, Power and Security: Contending Concepts In The Study Of International Relations”, Journal Of Piece Research, volume 21, Issue 2, 1984
- Buzo, Adrian; “Guerilla Dynasty: Politics and Leadership in North Korea”, Boulder, CO: Westview Press
- Buszynski, Leszek “Russia and North Korea: The Dilemma Of Engagement”, State University Of New York Press, 2009
- Byman, Daniel; Jennifer Lind; “Pyongyang’s Survival Strategy”, International Security, Vol. 35, No. 1 (Summer 2010)
- Carus, W.Seth, “Defining Weapons Of Mass Destruciton”, Center For The Study Of Weapons Of Mass Destruction Occational Paper No.8, National Defense University Press, Washington, 2012
- Cavelt, Myriam Dunn; Thierry Balzacq, “Liberalism: A Theoretical and Empirical Assesment”, Routledge Handbook Of Security Studies, 2016
- Cha, Victor; and David Kang, Nuclear North Korea: A Debate About Engagement Strategies, New York: Columbia University, 2003
- Chang, Jae-soon; “SKorea: NKorea has deployed new ballistic missile,” Associated Press, February 23, 2009
- Chinoy, Mike “Meltdown: The Inside Story of the North Korean Nuclear Crisis”, New York, St Martins Press, 2000
- Christenson, Reo M. ; and others, Ideologies and Modern Politics (Dodd, Mead & Company, 1971)
- Chol-hwan, Kang and Pierre Rigoulot, Aquariums of Pyongyang: Ten Years in the North Korean Gulag, trans. Yair Reiner (New York: Basic Books, 2001)
- Choson, Wolgan; “Table Talk: Hwang Jang Yop and Shin Sang-ok Talk about the Two Homelands They Have Experienced,” interview, March 1999
- Kim, Sung Chull, Michael D.Cohen; “Entering The New Era Of Deterrence: North Korea and Nuclear Weapons”, Georgetown University Press, 2017
- Chung, Chong-pyo; “Our Fatherland Is an Ideological Power,” Nodong Sinmun, September 10, 1996

- Clapper, James R. Director Of National Intelligence; “Statement for the Record: Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community,” Senate Armed Service Community, 9 February 2016
- Collins, Alan; “Contemporary Security Studies”, Oxford University Press, 2016
- Copeland, Dale “The Origins of Major War”, Ithaca, NY: Cornell University Press, 2000
- Cumings, Bruce; Korea’s Place in the Sun: A Modern History , New York:W.W. Norton, 1997
- Cumings, Bruce “Why Didn’t North Korea Collapse, and Why Did So Many Influential Americans Think It Would?” paper presented at the conference “Why Communism Didn’t Collapse,”
- Cumings, Bruce “The Corporate State in North Korea,”in Hagen Koo, ed., State and Society in Contemporary Korea (Cornell University Press, 1993)
- Cumings, Bruce; The Origins of the Korean War, Volume II: The Roaring of the Cataract, 1947–1950 (Princeton University Press, 1990)
- Cumings, Bruce; “North Korea: Another Country” , New York: New Press, 2004
- Curaru, Andrei “ The Fallacies Of The Failed State Concept”, Lancaster University, 2018
- Dahl, Fredrik “West Fears Possible Iran-North Korea Nuclear Links”, Reuters, 2011
- David, Steven R.; “Choosing Sides: Alignment and Realignment in the Third World”, Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1991
- David, Steven R.; “Explaining Third World Alignment,” *World Politics*, 1991, Cilt 43, No:2
- Diamond, Larry “Toward Democratic Consolidation,” *Journal of Democracy*, Vol. 5, No. 3 (July 1994)
- Dongjin, Jeong, “China’s Foreign Policy Towards North Korea: The Nuclear Issue”, Calhoun: The NPS Institutional Archive, 2012
- Ellison, Herbert J. ;“Russia, Korea and Northeast Asia”, Korea's Future and The Great Powers, (edt.: N. Eberstadt, R. J. Ellings, University of Washington Press 2001
- Eriksson, Johan; Giampiero Giacomello, “The Information Revolution, Security, and International Relations: IRrelevant Theory?”, *International Political Science Review*, vol. 27, 2006
- Faulkner, Genevieve “Method to Madness”, The University Of Notre Dame Australia, 2010
- Fendos, Justin “What North Korea Really Wants: A Normalized Relationship with the United States,” *The Diplomat*, April 25, 2018
- Fifield, Anna “The Great Successor- The Secret Rise and Rule Of Kim Jong Un”, John Murray, Hachette UK Company, 2019
- Finley, James P.; “The US Military Experience in Korea, 1871–1982: In the Vanguard of ROK–US Relations” (San Francisco: Command Historian’s Office, HQ USFK/EUSA), 1983
- Friedrich, Carl and Zbigniew Brzezinski, “Totalitarian Dictatorship”, Harvard Universtiy Press,1956
- Ford, Glyn “Talking To North Korea: Ending The Nuclear Standoff”, Pluto Press, 2018

- Forland, Astrid “Preventive War as an Alternative to Treaty-based Nuclear Non-proliferation,” *Nuclear Proliferation and International Security*, (Edt.: Morten B. Mærli ve Sverre Lodgaard, New York: Routledge, 2007
- Gallagher, Mary; Jonathan K. Hanson; *Authoritarian Survival, Resilience and The Selectorate Theory*, Cambridge University Press, 2013
- Geertz, Clifford; “The Interpretation of Cultures”, New York: Basic Books, 1974
- Gertz, Bill; “Iran-Syria Deal Revealed as Scuds Near Gulf Ports,” *Washington Times*, March 10, 1992
- Gertz, Bill. “Pyongyang’s launch met by indifference.” *Washington Times*, May 16, 1999
- Haggard, Stephan and Marcus Noland, *Famine in North Korea: Markets, Aid, and Reform*, New York: Columbia University Press, 2007
- Hagström, Linus; Marie Söderberg, “North Korea Policy: Japan and The Great Powers”, Routledge Taylor and Francis Group, 2006
- Han, Suk-hee, “Six-Party Talks and China’s Diplomatic Dilemma.” *The Korean Journal of International Relations* 45, no. 1, 2005
- Harden, Blaine “N. Korea’s Hard-Labor Camps: On the Diplomatic Back Burner,” *Washington Post*, July 20, 2009
- Harden, Blaine “The Great Leader and The Fighter Pilot”, New York Penguin Books, 2015
- Harrison, Selig; “Korean Endgame”, Princeton University Press, 2001
- Hecker, Siegfried “What We Really Know About North Korea’s Nuclear Weapons and What We Don’t Know Yet For Sure?”, *Foreign Affairs*, 4 December 2017
- Herman, Gerald Steven Ratner, “Saving Failed States”, *Foreign Policy*, 1993
- Hess, Pamela Hess; “Pentagon official calls missile test a failure,” *Washington Times*, April 7, 2009
- Hodge, Homer T. ; “North Korea’s Military Strategy”, 2003
- Hong, Yong Pyo; *State Security and Regime Security, President Syngman Rhee and The Insecurity Dilemma In South Korea 1953-60*; Macmillan Press Ltd., 2000
- Hough, Peter; Shahin Malik, Andrew Moran and Bruce Pilbeam, “International Security Studies, Theory and Practice”, Routledge Taylor and Francis Group, 2015
- Hunter, Helen-Louise ;“ Kim Il-song’s North Korea” , Westport, Conn: Praeger, 1999
- Ilpyong, J.Kim; *Historical Dictionary of North Korea*, The Scarecrow Press Inc. Lanham, Maryland and Oxford; 2003
- Il Sung, Kim “On Eliminating Dogmatism and Formalism and Establishing Juche in Ideological Work,” Speech to Party Propaganda and Agitation Workers, December 28, 1955, in *Kim Il Sung Works*, vol.9, July 1954-December 1955 (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1982)
- Il Sung, Kim, “On Some Problems of Our Party’s Juche Idea and the Government of the Republic’s Internal and External Policies (Excerpts), Answers to the Questions Raised by Journalists of the Japanese Newspaper Mainichi Shimbun, September 17, 1972,” in the author’s *On Juche in Our Revolution*, vol. 2 (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1975)

- Jackson, Richard ‘Regime Security’, in Alan Collins (ed.), “Contemporary Security Studies”, Oxford: Oxford University Press, 2007
- Jackson, Richard; “ Violent Internal Conflict and The African State: Towqards a Framework Of Analysis, Jjournal Of Contemporary African Studies, 2002
- Jackson, Van; “On The Brink: Trump, Kim and The Threat Of The Nuclear War”, 2018
- Jackson, Robert “ Quasi States, Dual Regimes and Neoclassical Theory: International Jurisprudence and The Third World, Cambridge Press, 2012
- Jervis, Robert; Cooperation Under The Security Dilemma, World Politics 30, 1978
- J.Kim Ilpyong; “Historical Dictionary Of North Korea”, The Scarecrow Press, Inc. Lanham, Maryland, and Oxford 2003
- Jin, Kim Nam; Hyangdo-ui Taeyang Gim Jeong Il Janggun (Gen. Kim Jong Il: The Leading Sun) (Pyongyang: Pyeongyang Chulpansa, 1995). The English edition of this book is Kim Jong Il: The Lodestar of the 21st Century, vol. 2 (Tokyo: Gwang Myeongsa, 1997)
- J. Moore, Gregory; America’s Failed North Korea Nuclear Policy: A New Approach, Asian Perspective Vol. 32, No. 4, Special issue on North Korea and Regional Security (2008)
- Job, Brian L. ‘The Insecurity Dilemma: National, Regime, and State Securities in the Third World’, Lynne Rienner Publication, 1992
- Jong Il, Kim “On Some Problems of Education in Juche Idea,”Rodong Sinmun, July 15, 1987; translated by The People’s Korea, July 25, 1987
- Joo-A Lee, Julia; “To Fuel Or Not Fuel: China’s Energy Asistance To North Korea”, Asian Security 5 (2009)
- Kang, David; “North Korea: Deterrence Through Danger,” in Muthiah Alagappa, ed., Asian Security Practice: Material and Ideational Influences, Stanford, CA: Stanford University Press, 1998
- Kibaroglu, Mustafa; “Kuzey Kore’nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar”, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 1, Sayı 1 (2004)
- Kihl, Young Whan; Hong Nack Kim; “North Korea, The Politics Of Regime Survival”; Taylor and Francis, 2006
- Kim, Kwan-ok ,“U.S. Unipolarity and Change of Chinese Foreign Policy,” The society of China Culture in Korea vol. 27, 2009
- Kim, Ilpyong J. “Historical Dictionary Of North Korea”, The Scarecrow Press, Inc. Lanham, Maryland, and Oxford 2003
- Kim, Ji Hyun; “Us Reports Sparks Debate On North Korea’s Nuke Power Status”, The Korea Herald, 10 Aralık 2008
- Kim, Sung Chull; Michael D.Cohen, “North Korea and Nuclear Weapons”, Georgetown University Press, 2017
- Kim, Ok-joon , “The Major Reasons of China’s Active Role in North Korea Nuclear Issue,” The Korean Journal of Unification affairs vol.16, no. 1 (2004)
- Kim, Samuel S. “Introduction: A Systems Approach,” in Kim, ed., The North Korean System in the Post–Cold War Era (New York: Palgrave, 2001)
- Kim, Suk Hi; Terence Roehrig, Bernhard Seliger; “The Survival Of North Korea: Essay On Strategy, Economics and International Relations”, Mcfarland Company, 2011

- Koblentz Gregory D. “Regime Security: A New Theory For Understanding The Proliferation Of Chemical and Biological Weapons”, Contemporary Security Policy, Francis and Taylor, 2013
- Korea Times, ‘Gen. Shin detained over embezzlement’, 9 May 2004
- Korean War casualty figures from the ROK government-affiliated Yonhap News Agency’s Korea Annual, 1999 (Seoul: Yonhap News Agency, 1998)
- Korean Central News Agency, “Denuclearization of Korean Peninsula Is DPRK's Invariable Stand,” September 29, 2013
- Krasner, Stephen; Realism, Imperialism, and Democracy: A Response to Gilbert, Political Theory, 1992
- Kristensen, Hans M., Robert Norris; “North Korean Nuclear Capabilities 2018”, Bulletin Of Atomic Scientists, Taylor and Francis Group, 2018
- Kristensen, Hans M; Robert Norris; “North Korean Nuclear Capabilities 2018”, Bulletin Of Atomic Scientists, Taylor and Francis Group, 2018; Jones, G. S, “The Implications Of North Korea Testing A Boosted Nuclear Weapon.” Proliferation Matters, 11 January 2016
- Kuo, Mercy A, “Japan Stakes In US-North Korea Talks”, The Diplomat, 2019
- Kwon, Jun; The Source Of Regime Survival In North Korea, Utica Collage Center Publication, 2018
- Lankov, Andrei “North of the DMZ: Essays On Daily Life On North Korea”, Jefferson and London: Mcfarland, 2007
- Lawrence, Christopher “ A Theory Of Engagement With North Korea”, Harvard Kennedy School, Belfer Center For Sceience and International Affairs, Dissussion Paper, 2019
- Lee, Sung-yoon “Why North Korea’s Rocket Mattered,” New York Times, April 14, 2012 Hongguo Waijiao Gailang (Survey of Chinese Diplomacy), 2007 via Sung Chull Kim, David Kang, “Engagement With North Korea”
- LeoGrande, William M. and Amos Perlmutter, “The Party in Uniform: Toward a Theory of Civil- Military Relations in Communist Political Systems,” American Political Science Review, Vol. 76, No. 4, December 1982
- Lippmann, Walter; U.S Foreign Policy: Shield Of The Republic, Boston Little Brown, 1943
- Lyong, Choi Mong “Questions on Excavation of ‘Tangun Tomb,’”Korea Focus, vol. 2 (November-December 1994)
- Maduz, Linda, “Rapproacment On The Korean Peninsula”, CSS Analysis In Security Politics, 2019
- Martin, Susan; “ From Balance Of Power To Balancing Behaviour”, Perspectives on Structural Realism, Palgrave Macmillan, 2003
- Mannion, Jim; “ROK, US express concerns over DPRK’s development of long-range missiles”, Agence France Presse, November 7, 2007. Charles P. Vick, Has the NodongB/Shahab-4 finally been tested in Iran for North Korea, Global Security, May 2, 2006
- Martin, Bradley K. “Under The Loving Care Of The Fatherly Leader: North Korea and The Kim Dynasty”, New York; Griffin, 2006
- Martin, Bradley “Under the Loving Care of the Fatherly Leader”, Macmillan, 2007

- Martin, Curtis, “The US-North Korean Agreed Framework: Incentives-based Diplomacy after the Cold War,” in Steve Chan and A.C. Drury, (eds) *Sanctions as Economic Statecraft: Theory and Practice*, New York: St. Martin’s, 2000
- Mazrui, Ali; *The Political Culture Of War And Nuclear Proliferation: A Third World Perspective*, Mcmillan Press, 1989 and Pervez Hoodboy, *Myth Building: The Islamic Bomb*, Bulletin of The Atomic Scientists, 1993
- McDavitt, Michael; “The Post-Korean Unification Security Landscape and U.S. Security Policy in Northeast Asia”, *Korea’s Future and the Great Powers*, (Edt.: N. Eberstadt ve R. J. Ellings), Seattle: University of Washington Pres, 2001
- Mesquita, Bruce Bueno de and George W. Downs, “Democracy and Development,” *Foreign Affairs*, Vol. 84, No. 5 (September/October 2005)
- Mesquita, Bruce Bueno De; *The Logic Of Political Survival*, New York University and The Hoover Institution, 2002
- Michishita, Narushige; *North Korea’s Military Diplomatic Campaigns 1966-2008*, Routledge Taylor and Francis Group, 2010
- Migdal, Joel S. ; *Strong Societies and Weak States; State-Society Relations And State Capabilities In The Third World*, Princeton University Press, 1988
- Morgan, Patrick “Deterrence Now”, Cambridge University Press, 2003
- Myong-hui, Kim ; “The Revolutionary Point of View on War,” *Nodong Sinmun*, December 7, 1998
- Narang, Vipin; “Nuclear Strategy In The Modern Era: Regional Powers and International Conflict”, Princeton University Press, 2014
- Narang, Vipin; Akit Panda; “Nuclear Stability, Conventional Instability: North Korea and The Lessons From Pakistan”, *Carnegie Endowment For International Peace*, 2017
- National Geographic ; *Inside Korea’s Dynasty: Nuclear Family*, 2019
- Niksch, Larry A; “North Korea’s Nuclear Weapons Development and Diplomacy”, *Congressional Research Service*, 2010,
- Niksch, Larry ; “North Korea’s missile Arsenal”, *Reuters News*, July 3, 2009
- Noerper, Stephen, “ US-Korea Relations: Patience, Tack and Impasse”, *Comparative Connecitons*, Vol.20, No.3, 2019
- Nordlinger, Eric A. ; *Soldiers in Politics: Military Coups and Governments* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1977
- Norris, Robert S.; Hans M. Kristensen and Joshua Handler. ‘North Korea’s nuclear program 2003’. *Bulletin of the Atomic Scientists*, Vol. 59, No. 2, 2003
- O’Neill, Robert; *Western Security Policy Towards the Third World*, in Robert O’Neill and R. J. Vincent, *The West and the Third World* (London: Macmillan, 1990)
- Oh, Kongdan “Security Strategies of South and North Korea: Through the Looking Glass,” in Tae-Hwan Kwak, ed., *The Search for Peace and Security in Northeast Asia toward the Twenty-First Century*, a collection of papers presented at the eleventh conference on Korea-U.S. Security Studies, October 1996 (Seoul: Kyungnam University, 1997)
- Oberdorfer, Don; and Robert Carlin, “The Two Koreas: A Contemporary History”, Third Ed. , Basic Books, 2014
- Office Of The Secratary Of Defence; “Military and Security Developments Involving the Democratic People’s Republic of Korea 2015”; A Report to Congress Pursuant to the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2012

- Overholt, William, “North Korea-Peace? Nuclear War?”, The Mossavar-Rahmani Center For Bussiness and Government, 2019
- Palais, James B. ; “Politics and Policy in Traditional Korea “, Harvard University Press, 1975
- Panda, Ankit ; “ US Intellegence: North Korea’s Sixth Test was a 140 Kiloton ‘Advanced Nuclear’ Device”, The Diplomat, 6 Septmeber 2017
- Park, Han S. ‘Human needs, human rights, and regime legitimacy: The North Korean anomaly’, in Moon Jung-in (ed.), Understanding Regime Dynamics in North Korea: Contending Perspectives and Comparative Implications, Seoul: Yonsei University Press, 1998
- Park, Hong-seo “China’s Management of Alliance Dilemma over the Nuclear Crisis in the Korean Peninsula: Its Theory and Practice,” The Korean Journal of International Relations 46, no. 1, 2006
- Park, Han Shik “Chuch’e: The North Korean Ideology,” in C. I. Eugene Kim and B. C.Koh,eds.,Journey to North Korea: Personal Perceptions,Research Papers and Policies Studies, no. 8 , Berkeley: Institute of East Asian Studies, 1983
- Parsa, Misagh “States, Ideologies, and Social Revolutions: A Comparative Analysis of Iran, Nicaragua, and the Philippines”, Cambridge: Cambridge University Press, 2000
- Pei, Minxin; From Reform to Revolution: The Demise of Communism in China and the Soviet Union, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1994
- Pirinççi, Ferhat; “Silahlanma ve Savaş: Ortadoğu’daki Silahlanma Girişimlerinin Küresel ve Bölgesel Güvenliğe Etkisi”, Dora Yayın Dağıtım, 1.Baskı, 2010
- Pitschmann, Vladimir “Overall View Of Chemical and Biochemicak Weapons”, Toxins Journal, 2014
- Reno, William; Warlord Politics and African States, Lynne Rienner Publsiher, 1998
- Revere, Evans “Kim Jong-un Will Not Give Up North Korea’s Nuclear Weapons,” Brookings Institution, April 9, 2018
- Richarson, Sharon; “ Perspectives on U.S. Policy Toward North Korea: Stalemate Or Checkmate?”, Lexington Books, 2006
- Roehrig, Terence; “From Deterrence To Engage ment: The US Defense Commitment To South Korea”, Lanham MD: Lexington 2006
- Rothstein, Robert L. ; The Security Dilemma and The Poverty Trap in The Third World, The Jerusalem Journal of İnternational Relations,1986
- Sagan, Scott D. ; Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb, International Security, Vol. 21, No. 3. (Winter, 1996-1997)
- Sagan, Scott D.; and Kenneth Walts, “The Spread Of Nuclear Weapons: A Debate Renewed”, New York W.W.Norton,2002
- Sagan, Scott D. ; Kenneth N. Waltz, “ The Spread Of Nuclear Weapons: An Enduring Debate”, W.W.Norton and Company, Third Edition, 2013
- Shih, Victor; Pengfei Zhang, Mingxing Liu, “Threats and Political Instability in Authoritarian Regimes . A Dynamic Theoretical Analysis”, 2015
- Sanghee, Lee;“Thoughts on an "Initiative Strategy" for the Comprehensive Management of North Korea”, The Brookings Institution, (April 2010)

- Sanger, David E. “Us Said To Turn Back North Korean Missile Shipment”, Newyork Times, 2011
- Scalapino, Robert A. ; and Chong-Sik Lee, Communism in Korea, Part II: The Society (University of California Press, 1972)
- Schaller, Michael. ‘The Korean war: the economic and strategic impact on Japan, 1950–1953’. In William Stueck (ed.) The Korean War in World History. Lexington, KY: University of Kentucky Press, 2004; Halevi, Joseph. ‘US militarism and imperialism and the Japanese “Miracle”’. Monthly Review, Vol. 53, No. 4, 2001
- Schurmann, Franz; Ideology and Organization in Communist China, 2d ed. (University of California Press, 1968)
- Scobell, Andrew ;“North Korea’s Strategic Intentions”, Strategic Studies Institute, 2005
- Scobell, Andrew; John M. Sanford, “North Korea’s Military Threat: Pyongyang’s Conventional Forces, Weapons Of Mass Destruction and Ballistic Missiles”, Strategic Studies Institute, 2007
- Simpson, Fiona “The IAEA’S Dilemma with Syria’s Al-Kibar Nuclear Site”, Bulletin Of The Atomic Scientists, 2008
- Smith, Shane; “North Korea’s Evolving Nuclear Strategy”, North Korea’s Nuclear Future Series, US-Korea Institute at SAIS, August 2015
- Smoke, Richard; ‘National Security Affairs’, in Fred I. Greenstein and Nelson W. Polsby (eds), Handbook of Political Science, Volume 8: International Politics (Reading, Massachusetts: AddisonWesley, 1975; Barry Buzan, People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era, 2nd edn (London: Harvester Wheatsheaf, 1991)
- Snyder, Scott ;“ Where Does The Russia North Korea Relationship Stand?”, Council On Foreign Relations, 2019
- Snyder Scott A. “ The Motivations Behind North Korea’s Pursuit of Simultaneous Economic and Nuclear Development”, Council On Foreign Relations, 20 November 2013
- Solingen, Etel; “The Domestic Sources Of The Nuclear Postures”, Institute On Global Conflict and Cooperation, 1994
- Solingen, Etel; “Nuclear Logics: Contrasting Paths in East Asia and the Middle East” Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2007
- Soon-Taek, Kwon; ‘Research on nuclear weapons to destroy bunker is necessary’. Donga Ilbo, 13 May 2004
- Suh, Dae-Sook “Kim Il Sung, The North Korean Leader”(Columbia University Press, 1988)
- Suh, Jae-Jean “Theoretical Revision of Juche Thought and Nationalism in North Korea,”Korean Journal of National Unification, vol. 2, 1993
- Staines, Reuben. ‘US trained for strikes on NK’. Korea Times, 7 November 2004
- Synder, Jack; Myths Of Empire: Domestic Politics and International Ambitions, Cornell Universtiy Press, 1991
- Snyder, Scott, “Regime Change and another Nuclear Crisis,” Comparative Connections: A 5, 2003

- Twomey, Christopher, “Explaining Chinese Foreign Policy Toward North Korea: Navigating between the Scylla and Charybdis of Proliferation and Instability,” *Journal of Contemporary China*, 2008
- Vorontsov, Alexander, “Current Russia-North Korea Relations: Challenges and Achievements,” Working Paper Series (Washington, DC: The Brookings Institution, Center for Northeast Asian Policy Studies, February 2007)
- Yiwei, Wang, “China’s Role in Dealing with the North Korean Nuclear Issue,” 2005
- Yoon, Hyun-Kun; “The North Korean Missile Tests and Its Implications”, *KNDU Review*, Vol. 4, 1999
- Wang, Fei-Ling “Joining the Major Powers for the Status Quo: China’s Views and Policy on Korean Reunification,” *Pacific Affairs* 72, 1999
- Walsh, James; *Bombs Unbuilt: Power, Ideas and Institutions in International Politics*, Dept. of Political Science, Massachusetts Institute of Technology, 2001
- Walker, Paul F. “A Century of Chemical Warfare: Building a World Free of Chemical Weapons”, open conference paper-Springer
- Stephen M.Walt, “Alliance Formation and The Balance Of World Power”, *International Security*, Vol.9, No.4, 1985
- Stephen M.Walt, “The Origins Of Alliances”, Cornell University Press, 1990
- Waltz, Kenneth N. ; *Theory of International Politics* (Reading MA: Addison-Wesley Press, 1979)
- Warden, John K. ; “North Korea’s Nuclear Posture: An Evolving Challenge For US Deterrence”, *Proliferation Papers*, IFRI, March 2017
- Weber, Max; *The Theory of Social and Economic Organization*, translated by A. M. Henderson and Talcott Parsons, New York: Oxford University Press, 1947
- Weber, Max; “Economy and Society”, Berkeley: University of California Press, 1978
- Wertz, Daniel; “Issue Brief: The US, North Korea and Nuclear Diplomacy”, *National Committee On North Korea*, 2018
- Williams, Paul; “Security Studies: An Introduction”, Routledge, 2008
- Wintrobe, Ronald; *The Political Economy of Dictatorship* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998); Barbara Geddes, “What Do We Know about Democratization after Twenty Years? ” *Annual Review of Political Science* 2 (1999), 114–144; and Jennifer Gandhi, *Political Institutions Under Dictatorship* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008).
- Wolfers, Arnold; *Discord and Collaboration: Essays on International Politics* (Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1962)

İnternet Kaynakları

- https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=north-korea

- <https://nautilus.org/publications/books/dprkbb/military/dprk-briefing-book-north-koreas-military-strategy/>
- http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php
- <https://www.dw.com/tr/abd-ve-kuzey-koreden-kal%C4%B1c%C4%B1-bar%C4%B1%C5%9F-taahh%C3%BCd%C3%BC/a-44169884>
- https://www.securitycouncilreport.org/un_documents_type/security-council-resolutions/page/2?ctype=DPRK+%28North+Korea%29&cbtype=dprk-north-korea#038;cbtype=dprk-north-korea
- <https://www.reuters.com/article/us-korea-north-missiles-factbox/factbox-a-look-at-north-koreas-missile-arsenal-idUSTRE4970YZ20081008>
- <https://www.vox.com/world/2017/3/10/14882778/thaad-south-korea-missile-defense-system-china-explained>
- <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/11/north-korea-decries-stunted-us-ties-after-historic-summit>
- <https://www.defense-aerospace.com/articles-view/release/3/179224/us-falling-behind-in-race-for-hypersonic-missiles.html>
- <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/>
- https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infcircs/1975/pu_b1481_web.pdf
- <http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/north-east-asia/north-korea/oped/kleine-ahlbrandt-the-diminishing-returns-of-china-s-north-korea-policy.aspx>
- “A Conversation with Francis Fukuyama on The Origins Of Political Order”, Washington, Carnegie Endowment For International Peace, 2011, <https://carnegieendowment.org/2011/06/06/conversation-with-francis-fukuyama-on-origins-of-political-order-event-3294>
- Adam Taylor, “What Trump and Kim Agreed to At The First Meeting and What Actually Happened Afterwards”, <https://www.washingtonpost.com/world/2019/02/25/what-trump-kim-agreed-their-first-meeting-what-actually-happened-afterward/>
- Adrienne Mayor, “Greek Fire, Poison Arrows & Scorpion Bombs: Biological and Chemical Warfare in the Ancient World”, 2008 <https://web.stanford.edu/dept/HPS/GreekFire.pdf>

- Agreed Framework Between The United States Of America And The Democratic People's Republic Of Korea"
<http://www.kedo.org/pdfs/AgreedFramework.pdf>
- Alexander Gabuev, "A Russian Perspective On The Impact of Sanctions", Carnegie Moscow Center, 2017 <https://carnegie.ru/2017/08/03/russian-perspective-on-impact-of-sanctions-pub-72723>
- Andrei Lankov, "Behind The Hype: Russia's Stance On North Korea", Carnegie Moscow Center, 2020 <https://carnegie.ru/commentary/82892>
- Ankit Panda, "North Korea Continues 2019 Missile Test Flurry With The New Short-Range Missile Launches", <https://thediplomat.com/2019/08/north-korea-continues-2019-missile-test-flurry-with-new-short-range-missile-launches/>
- Ankit Panda, "North Korea Conducts Second Test Of 'Super-Large' Multiple Launch Rocket System", <https://thediplomat.com/2019/09/north-korea-conducts-second-test-of-super-large-multiple-launch-rocket-system/>
- Ankit Panda, "European States On UN Security Council Issue Statement On North Korean Ballistic Missile Test", <https://thediplomat.com/2019/10/european-states-on-un-security-council-issue-statement-on-north-korean-missile-tests/>
- Aron Woonink, " <https://thediplomat.com/2017/12/is-japans-nuclear-allergy-being-cured/>
- Artyom Lukin, "Russia's Policy Toward North Korea: Following China's Lead", 38 North, 2019, <https://www.38north.org/2019/12/alukin122319/>
- Ashish Kumar Sen, "It's Time For The US To Rethink North Korea Policy", United States Institute Of Peace, 2020 <https://www.usip.org/publications/2020/09/its-time-us-rethink-north-korea-policy>
- Atsuhito Isozaki, "Abe Administration Left Behind on North Korea", 2019 <https://thediplomat.com/2019/07/abe-administration-left-behind-on-north-korea/>
- Bill Gertz, "Air force: Hypersonic Missiles From China, Russia Pose Growing Danger To US", Free Beacon, 2016
- Blasphemy against Tangun under fire', KCNA, 15 December 2001 <http://www.hartford-hwp.com/archives/55a/355.html>
- China says it opposes steps against North Korea," New York Times, Dec 27, 1993 <https://www.nytimes.com/1993/12/27/world/china-says-it-opposes-steps-against-north-korea.html>
- Cheng, Dean; "The North Korean Nuclear Development Program And Japan" Center for International Studies Massachusetts Institute of Technology,

<https://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/17105/JP-WP-92-08-27478792.pdf?sequence=1>

- China resolutely opposes DPRK's nuclear test', Xinhua (Beijing), 2006 <http://www.china-embassy.org/eng/gyzg/t564379.htm>
- Choi He Suk, "US-NK Summit Fails To Produce Results", <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20190228000700>
- Comment by the Information and Press Department on the adoption of UN Security Council Resolution on North Korea, December 1, 2016. <https://www.un.org/press/en/2016/sc12603.doc.htm>
- Commission On Weak States and US National Security, "On The Brink: Weak States and US National Security", Center For Global Development, https://www.cgdev.org/sites/default/files/archive/doc/books/weakstates/Full_Report.pdf%20
- Daniel Wertz, "The US, North Korea and Nuclear Diplomacy", The National Committee On North Korea, October 2018, <https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/history-u.s.-dprk-relations>
- Denuclearization Of Korean Peninsula is DPRK's Invariable Stand", KCNA Watch, 2013 <https://kcnawatch.org/?s=Denuclearization+Of+Korean+Peninsula+is+DPRK's+Invariable+Stand>
- Dennis C. Blair "Panel Remarks at National Committee on US-China Relations" <https://www.ncscr.org/event/2017-annual-members-program-leaders-speak-pacom-commanders>
- "DPRK's Socialist Constitution (Full Text)," Unofficial translation published by The People's Korea, no. 1825 (September 19, 1998) <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/56761/95661/F1832741191/PRK56761.pdf>
- Donald Potter, "State Responsibility, Sovereignty and Failed States", Australian Parliamentary Press, September 2004, <https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=Id:%22media/pressrel/WS1F6%22>
- Doug Bandow, "Enlisting China: The Battle for Nuclear Free Korea," National Review, April 29, 2003 <https://www.nationalreview.com/2003/04/enlisting-china-doug-bandow/amp/>
- Dufour Jules, "The Worldwide Network of US Military Bases", <https://www.globalresearch.ca/the-worldwide-network-of-us-military-bases-2/5564>
- Eitan Oren and Matthew Brummer, "How Japan Talks About Security Threats", 2020 <https://thediplomat.com/2020/08/how-japan-talks-about-security-threats/>
- Elizabeth D. Bakanic, " <https://thebulletin.org/2008/06/the-end-of-japans-nuclear-taboo/>"
- Georgy Toloraya, "From CVID To CRID: A Russian Perspective", 38North, 2018 <https://www.38north.org/2018/12/gtoloraya122618/>
- George J. Tenet, director of Central Intelligence, statement before the Senate Foreign Relations Committee, "The Worldwide Threat in 2000: Global Realities of Our National Security," 106th Cong., 2d sess., March 21, 2000

https://www.cia.gov/newsinformation/speechestestimony/2000/dci_speech_032100.html

- Hae Won Jeong, “What’s Next For Moon’s North Korea Policy?”, The Diplomat, 2020, <https://thediplomat.com/2020/10/whats-next-for-moons-north-korea-policy/>
- IAEA Safety Glossary: Terminology used in Nuclear Safety and Radiation Protection’, IAEA 2016 <https://www-ns.iaea.org/downloads/standards/glossary/iaea-safety-glossary-draft-2016.pdf>
- Jennifer Williams, “THAAD, The Missile Defense System Kicking Off a New Chinese US Fight, Explained”, Vox Media, 2017
- Joe S. Migdal, “Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World”, <https://gsdrc.org/document-library/strong-societies-and-weak-states-state-society-relations-and-state-capabilities-in-the-third-world/>
- Joint Statement Of President Donald J.Trump Of The United States Of Amerika adn Chairman Kim Jong Un Of The Democratic People’s Republic Of Korea At The Singapore Summit” <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement-president-donald-j-trump-united-states-america-chairman-kim-jong-un-democratic-peoples-republic-korea-singapore-summit/>
- Joyce Lee, Hyonhee Shin, “South Korea to Work With US, North Korea Failed After Nuclear Talks”, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-usa/trump-says-he-walked-from-deal-with-north-koreas-kim-over-sanction-demands-idUSKCN1QG2Y3>
- KCNA; “Us ‘Ruptured’ Denuclearization Process”, 12 Mayis 2003 <https://fas.org/nuke/guide/dprk/nuke/dprk051203.html>
- Madeleine Albright, “Yes, There Is A Reason To Be In Somalia”, Newyork Times, 1993, <https://www.nytimes.com/1993/08/10/opinion/yes-there-is-a-reason-to-be-in-somalia.html>
- Micheal Fuchs, Abby Bard, “One Year After The Singapore Summit, It’s Time For US- North Korea Deal”, 2019 <https://thediplomat.com/2019/06/one-year-after-the-singapore-summit-its-time-for-a-us-north-korea-deal/>
- National Air and Space Intellegence Center, Balistic and Cruise Missile Threat https://www.nasic.af.mil/Portals/19/images/Fact%20Sheet%20Images/2017%20Ballistic%20and%20Cruise%20Missile%20Threat_Final_small.pdf?ver=2017-07-21-083234-343
- Niall Gray, “Did Kim’s Vladivostok Visit Reshape Russia-North Korea Relations?”, The Diplomat, 2020 <https://thediplomat.com/2020/04/did-kims-vladivostok-visit-reshape-russia-north-korea-relations/>
- North Korea Confirms It Conducted 3rd Nuclear Test”, The New York Times, February 11, 2013, <https://www.nytimes.com/2013/02/12/world/asia/north-korea-nuclear-test.html>
- North Korean Nuclear Negotiaitons Timeline 1985-2019, <https://www.cfr.org/backgrounder/north-koreas-military-capabilities>
- North Korean Nuclear Negotiaitons Timeline 1985-2019, <https://www.cfr.org/backgrounder/north-koreas-military-capabilities>
- Norsar, “The Nuclear Explosion in North Korea on 3September 2017: A Revised MagnitudeAssesment,” 12 September 2017. <https://www.norsar.no/press/latest->

[press-release/archive/the-nuclear-explosion-in-north-korea-on-3-september-2017-a-revised-magnitude-assessment-article1548-984.html](https://www.odni.gov/index.php/newsroom/press-releases/press-releases-2013/item/809-statement-by-the-office-of-the-director-of-national-intelligence-on-north-korea-s-declared-nuclear-test-on-february-12-2013)

- Office of the Director of National Intelligence; “Statement by the Office of the Director of National Intelligence on North Korea’s Declared Nuclear Test on February 12, 2013,” 12 February 2013. <https://www.odni.gov/index.php/newsroom/press-releases/press-releases-2013/item/809-statement-by-the-office-of-the-director-of-national-intelligence-on-north-korea-s-declared-nuclear-test-on-february-12-2013>

- Office Of The Director Of National Intelligence, “ The National Intelligence Strategy Of The United States of America”, https://www.globalsecurity.org/intell/library/policy/national/nis-usa_october2005.pdf

- Rachel Blomquist, Daniel Wertz, “An Overview Of North Korea-Japan Relations, 2015

<https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/overview-north-korea-japan-relations>

- Robert I. Rotberg, “ Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes Indicators”, https://www.brookings.edu/wpcontent/uploads/2016/07/statefailureandstateweaknessinatimeofterror_chapter.pdf

- Security Council Condemns Use Of Ballistic Missile Technology in Launch By Democratic People’s Republic Of North Korea, In Resolution 2087 (2013), <https://www.un.org/press/en/2013/sc10891.doc.htm>

- Sergey Lavrov, “Russia In The 21ST Century World Of Power” Russia In Global Affairs, 2012 <https://eng.globalaffairs.ru/articles/russia-in-the-21st-century-world-of-power/>

- Sheena Chesnut, “Why North Korea – US Relations Will Remain Stable Unless Kim Really Needs Coronavirus Aid”, Brookings, 2020 <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/05/18/why-north-korea-us-relations-will-remain-stable-unless-kim-really-needs-coronavirus-aid/>

- Speech Of The President Of Russia At The Plenary Meeting Of The Eastern Economic Forum”, Kremlin.ru, 2017 <http://en.kremlin.ru/events/president/news/55552>

- “Statement of DPRK Government on its withdrawal from NPT” <http://www.kcna.co.jp/item/2003/200301/news01/11.htm>

- “Security Council Condemns Nuclear Test by Democratic People’s Republic of Korea,” United Nations Security Council <https://www.un.org/press/en/2006/sc8853.doc.htm>

- Stephanie Kleine-Ahlbrandt, “The Diminishing Returns of China’s North Korea Policy,” 16 Aug 2012,

- Stephan Nagy, <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2017/05/11/commentary/japan-commentary/road-revising-pacifist-constitution/>

- “Stronger Sanctions Necessary Against North Korea: Foreign Minister”, Yonhap News, September 10, 2016, <https://en.yna.co.kr/view/AEN20160910001753315>

- U.S. Department of Defense, “Deputy Secretary Wolfowitz Q&A Following IISS Asia Security Conference,” Singapore, Singapore, May 31, 2003, http://www.defenselink.mil/transcripts/transcript.aspx?transcriptid_2704.

- The Physical Protection of Nuclear Material – INFCIRC/225, TECDOC-967, IAEA (1976) <https://www.iaea.org/sites/default/files/infirc225c.pdf>
- The Physical Protection of Nuclear Material – INFCIRC/225/ Rev.5, IAEA 2011
- U.S. Aims with Talks to Keep N. Koreans in Nuclear Arms Pact Containment in Asia,” The Christian Science Monitor, Jun 1, 1993 <https://www.questia.com/newspaper/1P2-33387722/us-aims-with-talks-to-keep-n-koreans-in-nuclear-arms>
- Van Jackson, “Book Excerpt-On The Brink: Trump, Kim, and The Threat Of Nuclear War”, 2018 <https://nationalinterest.org/feature/book-excerpt---brink-trump-kim-and-threat-nuclear-war-38642>
- Yuliya Talmazan and Stella Kim, “ Emergency meeting held in South Korea after North Korea parades new missiles”, 2020 <https://www.nbcnews.com/news/world/emergency-meeting-held-south-korea-after-north-korea-parades-new-n1242841>
- Yonhap, “Moon, Trump Discusses Outcome of US-N.Korea Summit”, <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20190228000866>

ÖZGEÇMİŞ			
Adı-Soyadı	Yasemin		Çokgüçlü
Doğum Yeri ve Yılı			
Bildiği Yabancı	İngilizce		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme		Kurum Adı
Lise	2001	2004	Gazi Anadolu Lisesi
Lisans	2004	2008	Bilkent Üniversitesi
Yüksek Lisans	2008	2010	Bilkent Üniversitesi
Doktora	2015		Uludağ Üniversitesi
Çalıştığı Kurum	Başlama - Ayrılma		Çalışılan Kurumun Adı
1.	Mart 2008	Mayıs 2008	Nora International Forwarder Co. Ltd
2.	Temmuz 2010	Kasım 2010	Sun Danışmanlık- Avrupa Birliği Projeleri Danışmanlık Hizmetleri
3.	Şubat 2012	Eylül 2012	Michael Page International Human Resources
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar	Siyasi İlimler Türk Derneği XIII. Lisansüstü Konferansı 2015- Sunum-Yeni Dünya Düzeninde Rusya Çin İlişkileri 8. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi 2016- Sunum- Kuzey Kore'nin Nükleer Faaliyetleri		
Yayınlar:	Kuzey Kore'nin Rejim Güvenliğinde Nükleer Silahların Rolü- Güvenlik Stratejileri Dergisi ABD'nin Kuzey Kore Politikası Çerçevesinde Nükleersiz Bir Kuzey Kore Mümkün mü?- Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi		
Diğer:			
İletişim (e-posta):			
Tarih:		20.10.2021	
İmza:			
Adı-Soyadı:		Yasemin Çokgüçlü	